

א) וַאֲלֵה תּוֹלְדוֹת יַצְחָק א וגו'. פֶּתַח ר' חַיִּיא וְאָמַר ב מי יִמְלַל גְּבוּרוֹת יי' יִשְׁמִיעַ כָּל תְּהַלְתּוֹ, ת"ח, כַּד בְּעָא קב"ה וְסָלִיק ב בְּרַעוּתָא ג קַמִּיה לְמַבְרִי עֲלֵמָא, א הָוָה מְסַתְּפַל בְּאוּרֵייתָא, וּבְרָא לִיה, וּבְכָל עוֹבְדָא וְעוֹבְדָא דְבְרָא קב"ה כַּעֲלֵמָא, הָוָה מְסַתְּפַל בְּאוּרֵייתָא, וּבְרָא לִיה, הֲדָא הוּא דְכְתִיב, ט וְאֶהְיָ אֶצְלוֹ אֲמוֹן ד וְאֶהְיָ ע* שְׁעִשׂוּעִים יוֹם יוֹם ט אל תִּקְרִי אֲמוֹן, אֶלָּא אֲמוֹן.

ב) כַּד בְּעָא ה' לְמַבְרִי אָדָם ט אֲמַרְה תּוֹרָה קַמִּיה, אִי ב"נ יתְּבַרִי, וְיִלְבַּתַּר יִיחְטִי, וְאַנְתָּ תִּידוֹן לִיה, אֲמַאי יְהוֹן עוֹבְדֵי יְדָךְ לְמַגְנָא, דְּהָא לָא ה' יִיכּוֹל לְמַסְפַּל דִּינָךְ, אֲמַר ט לָהּ י' קב"ה, ט הָא י"א אֲתַקְיִנַת תְּשׁוּבָה, עַד לָא בְרָאתִי עֲלֵמָא, אֲמַר קב"ה לְעֲלֵמָא, בְּשַׁעֲתָא דְעַבְד לִיה, י"ב וּבְרָא לְאָדָם, א"ל עֲלֵמָא עֲלֵמָא, אֲנָתּ וְנִימוּסָךְ, לָא קְיִימִין אֶלָּא עַל אוּרֵייתָא. וּבְג"כ בְּרָאתִי לִיה לְאָדָם י"ג בְּךְ, י"ד בְּגִין דִּיתַעֲסַק טו בְּה. וְאִי טו לָאו, י"ו הָא אָנָּא אֲהַדְרִי לָךְ, לְתַהוּ וְבַהּ טז וְכֵלָא בְּגִינִיה

חֲלוּפֵי גְרַמָּאוֹת

א נ"א מוסיף בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. ב נ"א ברעותיה. ול"ג קמיה. ג נ"א ל"ג קמיה. ד נ"א ואהיה וגו'. ה נ"א למיכרי. ו נ"א מוסיף ולבתר ייתי. ז נ"א למיחטי. ח נ"א יכול. ט נ"א ליה. י נ"א ל"ג קב"ה. יא נ"א אתקנית. יב נ"א מוסיף וברא ליה. יג נ"א ל"ג כך בגין. ונ"א כך. יד נ"א ל"ג בגין. טו נ"א מוסיף בה וישתדל בה. טז נ"א לא (אה"ל). יז נ"א ל"ג הא אנא. יח נ"א ליה.

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ה) ח"א קלה. ב) (תהלים ק"ו). ז"ח בראשית דף א' טב שא. ר' טב שמא. ולעיל כ"ב דף מ' צ"א. ג) לעיל הקדמת ספר הזהר דף ס"ו צ"א. ד) (משלי ח'). ז"ח בראשית ה' טו שכו, רות פ"ח טב שי לעיל הקדמת ספר הזהר דף ס"ו צ"א. ה) ח"ב קסא. ח"ג לה: קעה. רפה: (אמן). ו) ז"ח בראשית ה' טד שכו. ז) ח"ג לה: סט: קעה. ז) ח"א ד. ח"ג סט: ח) ח"א רה: ח"ב קסא. ר.

ואלה תולדות יצחק

הקב"ה, הרי בראתי תשובה מטרם שבראתי העולם. ואם יחטא, יוכל לעשות תשובה ואמחול לו.

אמר קב"ה לעלמא וכו': אמר הקב"ה לעולם בשעה שברא אותו, וברא את האדם, אמר לו: עולם עולם, אתה וטבעך אינם עומדים אלא על התורה, ומשום זה בראתי כך אדם כדי שיעסוק בתורה, ואם לא יעסוק בתורה הרי אני מתזריך לתוהו ובוהו. והכל הוא בשביל האדם וזהו שכתוב אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. והתורה עומדת ומכרזת לפני בני אדם, כדי שיעסקו וישתדלו בתורה, ואין מי שיטה אוניו.

ת"ח

הפולם

מאמר

א) ואלה תולדות יצחק וגו': פתח ר' חייא ואמר, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. בוא וראה, כשבקש הקב"ה, ועלה ברצון לפניו, לברוא העולם, היה מסתכל בתורה וברא אותו. ובכל פעולה ופעולה שברא הקב"ה בעולם, היה מסתכל בתורה ובראה, וז"ש ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום, אל תקרי אמון אלא אמון. דהיינו שהיתה כלי אומנותו.

ב) כד בעא למברי אדם וכו': כשרצה לברוא את האדם, אמרה התורה לפניו, אם יהיה נברא האדם ואחר כך יחטא, ואתה תדון אותו, למה יהיו מעשי ידיך לשוא, הרי לא יוכל לסבול את דינך. אמר לה

(דפו"י דף קל"ד ע"א * קל"ד ע"ב)

תולדות

ב

דָּאָדָם קְנִימָא, הַה"ד אָנְכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בְּרָאתִי. וְאוֹרֵייתָא קְנִימָא
וּמְכַרְזָא קְמִייהוּ דְבְנֵי נְשָׂא, בְּגִין דִּיתְעַסְקוּ וְיִשְׁתַּדְּלוּ בָּהּ וְלִית מָאן דִּירְכִין
אוֹדְנִיהּ.

ג) ת"ח פל מאן דאשפדל באורייתא איהו קיים עלמא, וקיים פל עובדא
ועובדא על תקוניה פדקא גאות, ולית לה פל שייפא ושייפא דקנימא ביה
בכור נש, דלא תוי לקבליה וברייה בעלמא. דהא ופמה דבר נש איהו
א) מתפלג שייפין, וכלהו קנימין דרגין על דרגין מתתקנין אלין על
אלין וכלהו חד גופא, הכי נמי עלמא, פל אינון בריין פלהו שייפין
שייפין, וקנימין על אלין, וכד מתתקנין פלהו, יתא גופא ממש.
ב) וכלא פגוונא דאורייתא, דהא אורייתא פלא, שייפין ופרקין, וקנימין אלין על
אלין, וכד מתתקנין פלהו, כאתעבידו חד גופא. פיון דאסתפל דוד בעובדא
דא, פתח ואמר מה רבו מעשיך ביי פלם בחכמה עשית מלאה הארץ
קנינד.

ד) באורייתא כד אינון פל רזין עלאין תתימין, דלא יזלן
כ) לאתדבקא, באורייתא כס פל אינון מלין עלאין, דאתגליין ולא אתגליין,

חלופי גרסאות

א) נ"א קיימי ב נ"א דיתעסקו. ג) נ"א וישתדלו. ד) נ"א
תיקוניה. ה) נ"א לקיבליה. ו) נ"א מוסיף עם בריה. ז) נ"א
כמו. ח) נ"א מתפליג. ונ"א אתפליג. (אה"ל) ט) נ"א מוסיף
שייפין שייפין. י) נ"א קיימן. יא) נ"א מתוקנין. יב) נ"א
וכלא. יג) נ"א עלמין. יד) נ"א ליג כלהו. ונ"א ליג כלהו
שייפין. טו) נ"א ליג שייפין. טז) נ"א אילין על אילין.
יז) נ"א מתקנין. יח) נ"א חד וליג הא ונ"א מוסיף הא חד.
יט) נ"א וכלהו. כ) נ"א ליג וכד. כא) נ"א ואתעבידו. כב) נ"א
ה) וגוי. כג) נ"א ליג באורייתא. כד) נ"א ליג אינון. כה) נ"א מוסיף סתימין עלאין. ול"ג חתימין. כו) נ"א ליג חתימין.
כז) נ"א סתימין. כח) נ"א מוסיף לאתדבקא בני נשא בהו (אה"ל) כט) נ"א אינון כל. נ"א מוסיף אינון כל
אינון (אה"ל) ל נ"א מילין. לא) נ"א דאתגליין. לב) נ"א אתגליין.

מסורת הזהר

א) (ישע"י מ"ה) לעיל לך דף פ"ה צ"ג. ב) ח"א קפז:
ת"ז תקי עי קל: ג) (תהלים ק"ד) ח"א קנו: ריח: רנד.
ח"ב כ: כז: קער. קעה: רט: ח"ג י: מ"ב: מג: רמא:
רמב: רפט. רצו: שז: ת"ז תקי כ"א נו. תקי כ"ב סג:
תקי ס"ט קיב: תקי עי קכה. ז"ח בראשית ט' טג שיא.

דרך אמת אן שמתחלק האדם לאברים איברים.

הפוסם

ואלה תולדות יצחק

אברים ופרקים, ועומדים אלו על אלו,
וכאשר יתוקנו כולם, יעשו לגוף אחד, כיון
שנסתכל דוד בעשיה הזו, פתח ואמר מה
רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה
הארץ קנינד.

ד) באורייתא אינון וכו': בתורה הם,
כל סודות העליונים החתומים שאין היכולת
להשיגם. בתורה הם, כל ברים העליונים
המגולים ואינם מגולים, כלומר, שלרוב
העמקות שבהם, הם נגלים להמעין בהם,
ותכף נעלמים, ושוב נגלים כרגע וחוזרים
ונעלמים, וכן חזור חלילה תמיד לפני

מאמר

ג) ת"ח כל מאן וכו': בוא וראה, כל
מי שעוסק בתורה הוא מקיים העולם ומקיים
כל פעולה ופעולה שבעולם על תקונו כראוי.
ואין לך אבר הנמצא באדם, שלא תהיה
כנגדו בריה בעולם.

דהא כמה וכו': כי כמו שגוף האדם
מתחלק לאברים, וכולם עומדים מדרגות על
מדרגות המתחננות אלו על אלו, וכולן הן
גוף אחד. כן העולם, כל אלו הבריות
שבעולם, כולן, הן אברים אברים*, ועומדים
אלו על אלו, וכאשר כולם יתוקנו יהיו
לגוף אחד ממש. והכל, הן האדם והן העולם,
הוא כדמיון התורה, כי התורה כולה היא

המעיינים

(דפו"י דף קל"ד ע"ב) *מבואר בבית שער הכוונות עמ' כט אות נג

תולדות

באורייתא אינון כל * מלין דלעילא וולתתא, כל מלין דעלמא דין, וכל מלין דעלמא דאתי באורייתא אינון, ולית * מאן דישיגח וידע לון, ויגין כף פתיב, מי ימלל גבורות יי ישמיע כל תהלתו.

ה) ת"ח אתא ג שלמה ובעא ד למיקם על ה מלוי דאורייתא, ועל דקדוקי אורייתא, ולא יכיל, אמר * אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. דוד אמר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. תא חוי פתיב בשלמה * וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף. ויהא אוקמוה. דחמשה ואלף טעמים, הוּוּ בכל משל ומשל דתורה אמר. ומה שלמה, דאיהו בשר ודם, כף הוּוּ במלוי. מלין דאורייתא דקאמר קב"ה, על אחת כמה וכמה, דבכל מלה ומלה, אית בה כמה משלים, כמה שירין, כמה תושבחון, כמה רזין עלאין, כמה חכמאן, ועל דא פתיב מי ימלל גבורות יי.

ו) תא חוי, מה פתיב לעילא, ואלה תולדות ישמעאל, דאינון תריסר נשיאין, לבתר אמר ואלה תולדות יצחק, ס"ד, דכיון דכתיב ביה בישמעאל

מסורת הזהר

א) לעיל דף א' צ"ב. ב) ח"א רכה: ז"ח בראשית ז' טא שטו. ג) קהלת ז' ח"א רכה: ח"ג רכג. ז"ח בראשית ז' טא שטו. ל"ד טו שטו. ד) תהלים קי"ט ח"א קלא: קלב. קלה. קמה: ח"ג קנב. ה) (מלכים א' ה') ח"ב קמה. ז"ח בראשית ז' טא שג ו) (בראשית כ"ה).

חלופי גרסאות

א נ"א מלין, ב נ"א ותתא, ג נ"א מוסיף שלמה מלכא, (אה"ל) ד נ"א לקיימא. ה נ"א מלי. ו נ"א דיוקני. ז נ"א הא.

מאמר

הסולם

ואלה תולדות יצחק

ו) תא חוי מזה כתיב וכו': בוא וראה למעלה כתוב, ואלה תולדות ישמעאל, שהם שנים עשרה נשיאים, ואחר כך אמר אלה תולדות יצחק, ויעלה על דעתך, כיון שכתוב בישמעאל שהוליד שנים עשר נשיאים, ויצחק הוליד שנים, הוא משום שזה נעלה בצדקתו, ולכן הוליד שנים עשר, וזה לא נעלה, וע"כ הוליד רק שנים. לפיכך כתוב מי ימלל גבורות ה', והו יצחק, כי יצחק ה"ס גבורה דז"א, כי יצחק הוליד את יעקב, שהוא בלבדו היה חשוב יותר מכולם, שהוליד שנים עשר שבטים, והיה הקיום שלמעלה ושלמטה, אבל יצחק היה רק הקיום של מעלה, בקדושה עלאה. וישמעאל היה רק למטה ועל כן כתוב מי ימלל גבורות ה' זה יצחק כנ"ל, ישמיע כל תהלתו זהו יעקב. כי יעקב הוא כל תהלתו, להיותו הקיום של מעלה ומטה. כשנתדבק השמש, ז"א, בלבנה היא הנוקבא, כמה ככבים מאירים מהם, שהם י"ב שבטי יה, המשולים בחלום יוסף לככבים.

המעיינים בהם. בתורה הם, כל הדברים שלמעלה שבעולמות העליונים, ושל מטה. כל הדברים שבעולם הזה וכל הדברים שבעולם הבא הם בתורה. ואין מי שיסתכל וידע אותם, ומשום זה כתוב, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו.

ה) תא חוי אתא וכו': בוא וראה כשבא שלמה, ורצה לעמוד על דברי תורה ועל דקדוקי תורה ולא יכול, אמר, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. דוד אמר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

תא חוי כתיב וכו': בוא וראה כתוב בשלמה וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף, ובארוהו, שחמשה ואלף טעמים, היו בכל משל ומשל שהיה אומר. ומה שלמה שהוא בשר ודם כך היו דבריו, דברי תורה שאומר הקב"ה על אחת כמה וכמה, שבכל דבר ודבר, יש בו כמה משלים, כמה שירים, וכמה שבתות, כמה סודות עליונים, כמה חכמות, ועל כן כתוב, מי ימלל גבורות ה'.

(דף קל"ד צ"ב *) קליה צ"א

והנה

תולדות

ד

דאָליד תריסר נשיאין, ויצחק אוליד תרין בגין, א דאָ אסתלק, ודא לא אסתלק, על דא בתיב מי למלל גבורות יי, דא יצחק, ויצחק אפיק ליה לעקב, ודתהו איהו בלחודוי, תיר מפלהו, דאוליד תריסר שבטין, קיומא דלעילא ונתתא, אכל יצחק לעילא ובקדושה עלאה וישמעאל לתתא, ועל דא בתיב, מי למלל גבורות יי שמייע כל תהלתו, דא יעקב א כד א תדבק שמשא בסיתרא, כמה ככביא נהירין מנייהו.

ז ואלה תולדות יצחק בן אברהם. אמר רבי יוסי, מאי שנא דעד הקא, לא בתיב בן אברהם, והשתא אמר, אלא אע"ג דבתיב ויברך אלהים את יצחק בנו, השתא דמית אברהם, דיוקניה תהו ביה, ואשתאר ביה ביצחק, דכל מאן דחמי ליצחק, תהו אמר דא אברהם ודאי, ותהו סהיד ואמר א אברהם הוליד את יצחק.

חלופי גרמאות

א ח"א קלג. ב לעיל דף א' צ"א. ג ח"א קלג. ד נ"א ודא. ונ"א ודאי. ונ"א ודאי דא (אה"ל) ב נ"א מוסיף עליה דיצחק כתיב. ג נ"א מוסיף יצחק דאוליד יעקב ועשו. ד נ"א ועשו. ה נ"א דהא. ו נ"א בקדושא. ז נ"א ועשו. ח נ"א יתדבק (אה"ל) ט נ"א כוביא. י נ"א מנייהו.

מסורת הזהר

ואלה תולדות יצחק

הסולם

מאמר

הטעם, דאוליד תריסר שבטין, כי הוא הוליד י"ב שבטים, שהם בחינת מחזה ולמטה של הת"ת, והיה קיומא דלעילא ונתתא, שהיה הקיום והמרכבה של למעלה מחזה דו"א ושל למטה מחזה דו"א, כי להיותו מרכבה לת"ת, והת"ת כולל את שניהם כנ"ל. אכל יצחק לעילא בקדושה עלאה, כי יצחק היה מרכבה לגבורה דו"א, שכולו למעלה מחזה, ואינו נאחו למטה כלום וישמעאל לתתא, וישמעאל היה ככל התחתונים שאין להם אחיזה אלא למטה מחזה ולא כלום למעלה מחזה. ולפיכך יעקב חשוב יותר מכולם, כי הוא בלברו כולל כל הבחינות.

והנה אומר ג' חלוקים, א) שיעקב היה הקיום שלמעלה ומטה. ב) ויצחק רק למעלה בקדושה עליונה. ג) וישמעאל רק למטה. ויש להבין החלוקים האלו. והענין הוא, כי פרצוף דו"א נחלק על החזה, מפאת הפרסא אשר שם, שמחזה ולמעלה הוא ג"ר ומחזה ולמטה הוא ו"ק. והתחתונים אין להם אחיזה רק מחזה ולמטה דו"א, ולא כלום מחזה ולמעלה, להיותם תולדות הנוקבא דו"א, שמקורה מתחיל בו"א רק מחזה ולמטה. אבל האבות היו מרכבה לחג"ת דו"א, אברהם ויצחק לשני זרועות ז"א, שהם חסד וגבורה. ויעקב אל הגוף של ז"א, שהוא תפארת. ונמצאים אברהם ויצחק אחוזים למעלה מחזה דו"א, דהיינו בזרועות, ולא כלום מחזה ולמטה, אבל יעקב להיותו מרכבה לת"ת שהוא גופא, שהחזה נמצא באמצעו, הרי הוא נאחו למעלה מחזה ולמטה מחזה, שמצד מחצית הת"ת שלמעלה מחזה, הוא נאחו למעלה בג"ר, ומצד מחצית הת"ת שלמטה מחזה, הוא נאחו למטה בו"ק, שמשם כל התחתונים.

ז ואלה תולדות יצחק בן אברהם: אמר רבי יוסי מהו השינוי שעד עתה לא כתוב, בן אברהם, ועתה אומר בן אברהם. אלא אף על פי שכתוב, ויברך אלקים את יצחק בנו, עתה שמת אברהם, דהיינו שברך והגדיל מדרגת יצחק שהיא גבורה, אחר מיתת אברהם, עם כל זה, צורתו של אברהם היה בו ונשארה בו ביצחק, כלומר שגם צורתו של אברהם שהוא חסד, נשארה כלולה ביצחק. עד שכל מי שראה את יצחק, היה אומר זה אברהם ודאי, והיה מעיד ואומר, אברהם הוליד את יצחק. כי היה כלול ומלוכב בצורתו

זו"ש ויצחק אפיק ליה ליעקב דהוה איהו בלחודוי יתיר מפלהו, שיצחק הוציא את יעקב, שהוא לברו היה חשוב יותר מכולם, כי היה בחיר שבאבות. ומפרש (דפו"י דף קל"ה ע"א)

תולדות

ה ר' יצחק קם ליליא חד * למלעי באורייתא, ור' יהודה קם * בקסרוי, בכהיא שעתא. אמר ר' יהודה, איקום ואיזיל * לגבי רבי יצחק, ואלעי באורייתא ונתחבר פחדא * אול עמיה תזקיה בריה, דתהו רביא, פד יקריב אפבא, שמע ליה לרבי יצחק, דתהו אמר, * ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק * בנו וישב יצחק עם באר לחי רואי, האי קרא, לאו רישיה * וסיפיה ולאו * וסיפיה רישיה, מאי שנא דקב"ה * אצטריך * לברכא ליה * ליצחק, בגין דאברהם * לא ברכיה. מאי טעמא, משום דלא יתברך * עשו, וע"ד * סליקו אינון ברכאן לקב"ה, * ואוקמוה. וישב יצחק עם באר לחי רואי, * מאי לחי ראי, אלא דאתחבר בה * בשכינתא, בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה, פתגומו ויגין כף ברכיה.

ט אדהכי, בטש ר' יהודה * אפבא, ועאל, ואתחברו, אמר ר' יצחק,

חלופי גרסאות

א נ"א לבי. ב נ"א למלעי ונ"א אי לעי (אה"ל) ג נ"א אזיל. ד נ"א קארי (אה"ל). ה נ"א בנו וגוי, ו נ"א סופיה. ז נ"א סופיה. ח נ"א ליה לברכא. ט נ"א יצחק. י נ"א לאו. יא נ"א ישמעאל. יב נ"א סליק. יג נ"א מוסיף ואוקמוה משל לבי אילנות בשורש אחד זה סם החיים וזה סם המות אמר הגנן אם אני משקה את סם החיים הרי סם המות שותה עמו אמר יבא בעל הגן ויעשה רצונו כן אברהם חמא יעקב ועשו כחדא זה סם החיים וזה סם המות שבק ברכאן להקביה (אה"ל) יד נ"א מהו (ר"א) ונ"א מה באר (אה"ל). ונ"א ל"ג מאי לחי רואי. זנ"א ל"ג מאי לחי רואי אלא. טו נ"א בשכנתא. טז נ"א אפתחא.

דרך אמת א שם מקום ור' יהודה עמד שם לעסוק בתורה.

הסולם

מאמר

וואה תולדות יצחק
הברכות אל הקב"ה, והקב"ה ברוך את יצחק. הקב"ה ה"ס קו אמצעי, המיוחד ב' הקוין זה בזה, על ידי שמגביל את קו השמאל שלא יאיר רק מלמטה למעלה בלבד, (כנ"ל ב"א דף ט' ד"ה מחלוקת) ועתה לא יתברך עשו, כילא יוכל להמשיך ממעלה למטה. וישב יצחק עם באר לחי רואי, ושאל מהו לחי רואי, והשיב, אלא שנתחבר עם השכינה דהיינו כתרוממו בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה, שהוא באר, דהיינו השכינה, שמלאך הברית, שהוא היסוד, נראה עליה, ועל כן ברכו. ובוה מוכן קשר ג' חלקי המקרא זה בזה, ויהי אחרי מות אברהם, ולא ברוך את יצחק, ויברך אלקים את יצחק. ולמה ברכו, משום וישב יצחק עם באר לחי רואי, משום שנתחבר עם השכינה.

בצורתו של אברהם שהוא חסד. ולפיכך מדייק הכתוב עתה לומר, בן אברהם וכן אברהם הוליד את יצחק.
ח רבי יצחק קם וכו': ר"י קם לילה אחד לעסוק בתורה. ור' יהודה קם בעיר קסרוי באותה שעה, לעסוק בתורה אמר רבי יהודה אקום ואלך אל ר' יצחק ואעסוק עמו בתורה ונתחבר יחד. הלך עמו חזקיה בנו, שהיה אז ילד.
כד קריב אבבא וכו': כשנגש אל הדלת, שמע את רבי יצחק שהיה אומר, ויהי אחר מות אברהם, ויברך אלקים את יצחק בנו וישב וגוי, והקשה, מקרא זה אין תחילתו כסופו ואין סופו כתחילתו, שמתחיל במיתת אברהם ומסיים בברכת יצחק, שאין שום קשר ביניהם. ועוד הקשה, מהו השינוי שהקב"ה היה צריך לברך את יצחק, ולא ברכו אברהם. והשיב משום שאברהם לא ברוך את יצחק ע"כ ברכו ה' לאחר מותו, וזהו הקשר שבהכתוב, ויהי אחד מות וגוי ושואל, מהו הטעם שלא ברכו אברהם. ואומר, שהוא כדי שלא יתברך עמו עשו בנו כלומר שלא ימשיך הארת השמאל ממעלה למטה, כדרכו בטומאה ועל כן עברו אלו (דפו"י דף קל"ה ע"א * קל"ה ע"ב)

פתח

תולדות

השתא זווגא דשכינתא בהנן. אמר רבי יהודה, האי באר לחי רואי דקאמרף שפיר, אכל במלה אשתמע. פתח ואמר מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, האי קרא אתמר אכל הא אוקמוה, מעין גנים דא אברהם באר מים חיים דא יצחק, ונוזלים דמן לבנון דא יעקב. באר מים חיים דא יצחק, היינו דכתיב וישב יצחק עם באר לחי ראוי. ומאי באר, דא שכינתא, לחי דא חי העולמים, צדיק חי העולמים ולית לאפרשא לון, חי הוא בתרי עלמין, חי לעילא, דאיהו עלמא עלאה, חי לגבי עלמא תתאה, ועלמא תתאה בגיניה קיימא ונהרא.

ת"ח, סיהרא לא אתנהיר, אלא פד חניא ליה לשמשא, וכיון דחניא ליה, אתנהיר. וע"ד האי באר לחי רואי ודאי, וכדן אתנהרא, וקיימא במיין חיון, לחי ראי, בגין לאתמליא ולאנתהרא מהאי חי.

תא חזי, פתיב בוכניהו בן יהודע בן איש חי דתה צדיק, ונהיר בדריה, כמה דחי דלעילא, נהיר לעלמא, ובכל זמנא, האי באר, לחי אסתכל ותמי, בגין לאנתהרא, פדקאמרן. וישב יצחק עם באר לחי ראי. היינו

חלופי גרסאות

א נ"א במליה (אה"ל). ב נ"א מוסיף הא אתמר. ג נ"א ל"ג אבל הא אוקמוה. ונ"א ואוקמוה ול"ג אבל הא. ד נ"א ל"ג מן לבנון. ה נ"א ל"ג דכתיב. ו נ"א מוסיף ראי ודאי. ז נ"א מוסיף לחי ראי. ח נ"א עולמים. ט נ"א עולמים. י נ"א לאתפרשא. יא נ"א עולמים. יב נ"א ל"ג חי ונ"א וחי (ד"א) יג נ"א דלעילא ונ"א מלעילא. יד נ"א נהיר. ונ"א אתנהיר (ד"א ואה"ל) טו נ"א חזויא. טז נ"א רחוייא. יז נ"א אתנהיר. יח נ"א בחיין. יט נ"א לאתמלייא. כ נ"א לבריה (אה"ל). כא נ"א ל"ג דחי. ונ"א דאיהו. כב נ"א דמלעילא. ונ"א לעילא (אה"ל). כג נ"א וכל.

מסורת הזהר

(א) (שה"ש ד') ח"א קלב. ח"ג רא: ולה: רסו. רצח. ויח ט"ז טב שכה. תקי"ח קי"ז ט"א שמש. (באר וגו') ז' טא שכת ס"ב טא שב. (ב) ח"א ס: ג) ח"א ס: ד) לעיל הקדמת ספר הזהר דף ע"ט צ"ב. (ה) לעיל הקדמת ספר הזהר דף ע"ט צ"א. (ו) (שמאל ב' כ"ג) ח"ג קפב: ולעיל הקדמת ספר הזהר דף ע"ח צ"ב.

דרך אמת אן בהקדמה ו' ע"א.

הסולם

מאמר

פתח ואמר מעין וגו' מן לבנון: מקרא זה בארוהו, אבל ביארנו, מעין גנים, זה אברהם. באר מים חיים, זה יצחק. ונוזלים מן לבנון, זה יעקב. הרי שבאר מים חיים הוא יצחק, היינו שכתוב, וישב יצחק עם באר לחי רואי. ומהו באר, זהו השכינה. לחי זה חי העולמים, דהיינו צדיק שהוא יסוד חי העולמים ואין להפריד אותם, הוא חי בשני עולמים, חי למעלה, שהוא עולם העליון, דהיינו בינה, חי אצל עולם התחתון, שהוא מלכות, ועולם התחתון מתקיים ומאיר מכחו.

ת"ח סיהרא וכו': בוא וראה הלבנה, שהיא הנוקבא, אינה מאירה אלא כשרואה את השמש, שהוא ז"א, וכיון שרואה אותו היא מאירה דהיינו שמקבלת מז"א מוחין דהארת חכמה, שה"ס דאיה ועל כן נקרא זו, באר לחי (דפו"י דף קל"ח ע"ב *) קל"ז ע"א

וישב יצחק עם באר לחי רואי: היינו שכתוב, בקחתו את רבקה, כי באר ה"ס רבקה, דהיינו הנוקבא דז"א, והוא יושב עמה, ונתאחד עמה בבחינת חשך בלילה, שכתוב, שמאלו תחת לראשי. פירוש קו שמאל דז"א שה"ס יצחק, מכונה חשך להיותו מושג רק בחשך, כי

תולדות

ז

דְּכָתִיב « בְּקִתְתּוֹ אֶת רִבְקָה, וַיְתִיב בְּהֶדָה, » וַאֲתֵאחִיד עִמָּה, חֲשֵׁף בַּלְיָלָה, דְּכָתִיב
« שְׂמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי. וְתָא תְּוִי, יִצְחָק בְּקִנְיַת אַרְבַּע הָוָה בְּתַר דְּמִית אַבְרָהָם,
מַהוּ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בָּאָר לְחֵי רוּאִי, דְּאַזְדֻּוּג בֵּיהּ, וְאַחִיד בֵּיהּ בְּהוּא בִּינָא,
לְאַתְעָרָא רְחִימוּתָא בְּדָקְאָמְרָן.

יב פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק וַאֲמַר, « וְזַרְחַ הַשְּׁמֶשׁ וּבָא הַשְּׁמֶשׁ וְאֵל מְקוּמוֹ שׂוּאָף
זוֹרְחַ הוּא שָׁם. וְזַרְחַ הַשְּׁמֶשׁ, דָּא שְׂמֶשׂא, דְּנִהִיר לְסִיְהָרָא, דְּכַד אַתְחִזִּי בְּהֶדָה,
כְּדִין נִתְרָא, וְאַתְנַהִיר וְזַרְחַ, מֵאַתְרַ עֲלָאָה, דְּקִיַּמָּא עֲלֵיהּ, מִתְמָן זַרְחַ תְּדִיר.
וּבָא הַשְּׁמֶשׁ, לְאַזְדֻּוּגָא בְּהֶדָה דְּסִיְהָרָא. « הוּלְךָ אֵל דְּרוּם, דְּאִיהוּ יְמִינָא, וְשׁוּי
תּוֹקְפִיהּ בֵּיהּ, וּבְגִין דְּתּוֹקְפִיהּ בֵּיהּ, כָּל חֵילָא דְּגּוּפָא בִּימִינָא הוּא, וּבֵיהּ תְּלִיָא.
וּלְבַתְרַ סוּבְבַ אֵל צְפוּן, נִהִיר לְסִטְרָא דָּא, וְנִהִיר לְסִטְרָא דָּא. סוּבְבַ סוּבְבַ הוּלְךָ
הַרוּחַ, בְּקַדְמִיתָא כְּתִיב שְׂמֶשׁ, וְהִשְׁתָּא רוּחַ. אֵלָא כְּלָא חַד, וְרִזָּא תְּדָא, וְכָל דָּא,
בְּגִין דְּסִיְהָרָא אַתְנַהִרָא מְנִיָּה, וַיִּתְחַבְּרוּן תְּרוּוּיָהוּ.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

א) (בראשית כ"ה) ח"א קלו: קלו. ב) (שח"ש ב') לעיל
ב"א דף רלה צ"א. ג) (קהלת א') ח"א קמו: קמו. קמת.
ח"ג נג. קפא: ת"ז תקי' ס"ט דף ריא. ז"ח תרומה מ"ב
טג שכת שכו. ד) (קהלת א') ח"א קמו. ת"ז תקי'
א ני"א ויתאחיד (אה"ל). ב ני"א בליליא. ג ני"א השמש
וגו'. ד ני"א זורח. ה ני"א תלייא.
ס"ט קז. ז"ח תרומה מ"ב טד שמד, טג שא שלב.

מאמר

הסולם

ואלה תולדות יצחק

שעיקר הארתו משים בימין שהוא חסדים, ומשום
שתוקפו הוא בימין, נמצא כל כח הגוף
של האדם בימינו של הגוף, וכו' תלוי כח
הגוף. ואחר כך **סובב א"ל צפון**, שמאיר
לצד זה דהיינו לדרום, ומאיר לצד זה, דהיינו
לצפון. פירוש. כי **סובב** משמעותו שהארתו
סובב פעם לצד זה ופעם לצד זה. ללמדך
שאין עיקר כחו בצפון, שהוא צד שמאל
של ז"א, ואינו מאיר שם בקביעות אלא
סובב לכאן ולכאן.

סובב סובב הולך הרוח: ושואל, בתחילה
כתוב **שמש**, ועתה קורא אותו **רוח**, ואומר,
אלא הכל אחד וסוד אחד, כי ז"א ה"ס אור
הרוח, והוא מכונה שמש. וכל זה הוא, דהיינו
מה שסובב סובב הולך הרוח, כדי שהלבנה תאיר
ממנו ויתחברו שניהם. פירוש, כי עיקר
הארת הלבנה הוא הארת החכמה, שמקבלת
משמאל, אמנם אינה יכולה לקבל החכמה
בלי חסדים כנודע, וע"כ סובב סובב הולך
הרוח, שפירושו שז"א הולך וסובב, פעם
לצד צפון להארת החכמה, ופעם לצד דרום
להארת החסדים כדי להלביש החכמה
בחסדים, ורק בדרך זה מקבלת הלבנה הארתו
ומתחברת עמו בווג.

תא

כי בשעת שליטתו נחשכים המאורות, להיותו
חכמה בלי חסדים, (כמ"ש באורך לעיל הקדסה"ז
דף ק"ל ד"ה פירוש עש"ה) והנוקבא מכונה
לילה (כמ"ש לעיל בראשית א' דף נ"ד ד"ה לילה
ע"ש) לפיכך הארת השמאל אל הנוקבא
מכונה **חשך בלי"ה**, וז"ש **ואתאחיד עמה**
חשך בלי"ה כי זווג יצחק שה"ס קו שמאל
עם הברא, שה"ס הנוקבא המקבלת ממנו,
נכתן לחשך בלילה כמבואר.

ותא חזי יצחק וכו': וכוא וראה, יצחק
היה בקרית ארבע אחר שמת אברהם, ומהו
שאומר הכתוב, וישב יצחק עם באר לחי
רואי, אלא בהכרח שאין זה מקום מגורו, אלא
הוא שם הנוקבא שנודווג בו ונתאחד בו באותו
הבאר. לעורר האהבה, כמו שאמרנו.
יב פתח ר' יצחק וכו': פתח ר"י,
זורח השמש ובא השמש וגו'. זורח השמש,
היינו השמש, ז"א, המאיר אל הלבנה, הנוקבא.
כי כשהשמש נראה עמה, אז היא מאירה.
והשמש מאיר וזורח ממקום עליון העומד
עליו, שהיא בינה, משם מקבל הארתו, וזורח
תמיד.

ובא השמש: היינו שבא להזדווג עם
הלבנה, שהיא הנוקבא, הולך א"ל דרום, שהוא
קו ימין ז"א, ומשים בו תוקפו, כלומר,
(דפו"י דף קל"ז ע"א)

ה

תולדות

(ג) תא חזי, כד אתא אברהם לעלמא תביק א לה לסיקרא וקריב לה, פיון דאתא יצחק אחיד בה, ואתקיף בה פדקא יאות, ומשיף לה ברחימו, כמה דאתמר, דכתיב א שמאלו תחת לראשי. פיון דאתא יעקב, פדיון א אתחבר שמשא בסיקרא, ואתנהיר, ואשתפח יעקב שלים בכל א סטרין, וסיקרא א אתנהירת, ואתפקנת בתריסר שבטין.

(ד) פתח רבי יהודה ואמר א הנה ברכו את יי כל עבדי יי וגו'. האי קרא אוקמוה, אכל תא חזי, הנה ברכו את יי, ומאן אינון, דיתחזון לברכא ליה לקב"ה, כל עבדי יי, בגין דכל בר נש א בעלמא מישראל, אע"ג דכלא יתחזון לברכא ליה לקב"ה, ברכתא דבגיניהו ויתברכון עלאין ותפאין ב מאן ט היא, שהיא דברכין ליה א עבדי יי, ולא פלהו. ומאן אינון דברכתהון ברכתא, העומדים בבית יי בלילות, א אלין אינון דקיימו בפלגות ליליא, ואתערי למקרי באורייתא, א אלין קיימי בבית יי בלילות, דהא א פדיון א קב"ה אתי לאשתעשעא עם יי צדיקא א בגנתא דעדן. ואנן קיימי הקא לאתערא א במלי דאורייתא, נימא במלי דיצחק, דאנן ביה.

(ו) פתח רבי יצחק ואמר. ויהי יצחק בן ארבעים שנה א בקחתו את

חלופי גרסאות

א נ"א ליה. ב נ"א ואתקף (אה"ל) ג נ"א סטרוי. ד נ"א אתנהרת. ה נ"א מוסיף כתיב הנה. ו נ"א אתחזון. ז נ"א דיתחזון. ח נ"א יתברכן. ט נ"א מאי. י נ"א אינון. וליג הוא ההוא (אה"ל) י נ"א לה. יא נ"א מוסיף כל עבדי. יב נ"א בצלותי. יג נ"א אליון. יד נ"א דקיימי. טו נ"א צדיקיא. יז נ"א באורייתא וליג במלי (אה"ל).

מסורת הזהר

א לעיל דף ז' צ"ב. ב לעיל דף ד' צ"א. ג (תהלים קל"ד) ח"א רלא. ח"ב קצו. ח"ג יב: יג. יד. רס. ט (ד לעיל הקדמת ספר הזהר דף קל"ט צ"ג. ה) לעיל הקס"ז דף צ"א. ו) (בראשית כ"ה) ח"א קלו. קלט. ז) לעיל דף ז' צ"א. ז) ומערי, טז נ"א אליון. יז נ"א ליג כדן. יח נ"א

ואלה תולדות יצחק

מקרא זה בארוהו. אבל בוא וראה, כתוב, הנה ברכו את ה', ומי הם הראוים לברך את הקב"ה, לזה אה"כ, כל עבדי ה', כי אע"פ שכל אדם בעולם מישראל, כולם ראוים לברך את הקב"ה אבל, ברכות שבשבילם יתברכו עליונים ותחתונים, מי המה המברכים אותו, לזה אה"כ, עבדי ה' ולא כולם. ומי המה שברכתם ברכה, לזה אה"כ העומדים בבית ה' בלילות, אלו הם הקמים בחצות לילה, ומתעוררים לקרות בתורה. הם העומדים בבית ה' בלילות. ואומר הכתוב ששניהם צדיקים, שיהיו עבדי ה' ושיקומו בחצות לילה. כי אז הקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. ואנו נמצאים כאן להתעורר בדברי תורה. נאמר בענינים של יצחק, שאנו במדרגתו.

מאמר ויהי יצחק בן ארבעים שנה

(ט) ויהי יצחק בן ארבעים וגו': ושואל הכתוב

הסולם

מאמר

(ג) תא חזי כד אתא וכו': בוא וראה כשבא אברהם לעולם חבק את הלבנה והקריבה. כיון שבא יצחק, נאחו בה והחזיק בה כראוי, ומשך אותה באהבה. כמו שנאמר, שמאלו תחת לראשי. כיון שבא יעקב, אז נתחבר השמש, ז"א, בלבנה, בנוקבא, והנוקבא האירה. פירוש הארת החכמה קבלה מיצחק. ועוד לא האירה בה, מחמת חוסר התלבשות באור חסדים, וכשבא יעקב, שה"ס קו אמצעי, שהשפיע לה החכמה מלובשת בחסדים, אז האירה הנוקבא.

ואשתכח יעקב וכו': ואז נמצא יעקב שלם מכל הצדדים דחיינו מחסדים שבצד ימין מחכמה שבצד שמאל, והלבנה האירה, כי עתה על ידי יעקב, נתלבשו החכמה והחסדים זה בזה, ויכולה להאיר ונתקנה ביי"ב השבטים, כנ"ל.

(ד) פתח ר' יהודה וכו': פתח ר"י ואמר, הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. (דפו"י דף קל"ז ע"א * קל"ז ע"ב)

תולדות

ט

רבקה וגוי. בן ארבעים שנה, אמאי אתא לממני הקא, דתנה בן ארבעים שנה, פד נסיב לה לרבקה. אלא ודאי, הא אתפליל יצחק בצפון ודרום, באשא ומיא, ובדין, תנה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. כמראה הקשת, ירוק דתנור סומק. בת שלש שנים אחיד בה פד אחיד בה ברבקה, וכד אוליד, אוליד בן ששים, לאולדא פדקא גאות, בגין דפוק יעקב שלם, מבן ששים שנה פדקא גאות, וכלהו אחיד להו יעקב לבתר, ואתעביד גבר ושלם.

טז) בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי, מאי אכפת לן פולי

מסורת הזהר

(א) ח"ג רטנ, לעיל ב"ב דף י"ד צ"ג.

חלופי גרסאות

א נ"א ומיא, ב נ"א כרין, ג נ"א ליג יצחק, ד נ"א וחיוור וסומק, ה נ"א ליג אחיד בה (אה"ל), ו נ"א שלם.

מאמר

הסולם

יהי יצחק בן ארבעים שנה

נעשתה רביעי לחג"ת כנ"ל ואז לקחה יצחק והשפיע לה המוחין שלו. אבל אז היא עקרה להיותה מתוסרת חסדים. (כנ"ל ב"א דף ק"ו ד"ה לא אתיישב ע"ש) וזו"ה ויעתר יצחק וגוי כי עקרה היא. כי אינה ראויה להוליד עד שתתמעט ותהיה בסוד שביעי, שתקבל מחג"ת נה"י. וז"ס ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם, דהיינו חג"ת נה"י כמ"ש להלן ד"ה וכד.

כמראה הקשת: רבקה היתה כמראה הקשת, שהוא ירוק לבן אדום, שהם חג"ת של הנוקבא. ובת שלש שנים נאחו בה כאשר נאחו ברבקה, כלומר כאשר נשא אותה. פירוש, כי יצחק היה כלול מארבע ספירות בקחתו את רבקה, שהם חו"ב תו"מ כנ"ל, אבל רבקה אע"פ שנכללה עמו מ"מ לא היה לה אלא ג' ספירות חג"ת שה"ס ג' גוונין כמראה הקשת. והגוון מספירתה עצמה שהיא מלכות, חסרה לה (כמ"ש לעיל פ' נח דף צ"ה ד"ה פירוש ע"ש) וה"ס ג' שנים, וז"ש **ובת שלש שנים אחיד בה**, ולא ארבע. וספירותיו של יצחק הן בסוד עשרות שה"ס ז"א שספירותיו בעשרות, ושל רבקה הן רק יחידות, שה"ס הנוקבא שספירותיה הן יחידות, (כנ"ל ב"ב דף קס"ז ד"ה ומכאן). ולפיכך ארבע ספירות דיצחק הן ארבעים, וג' ספירות רבקה הן רק שלש שנים. וכד אוליד וכו': וכשהוליד הוליד כשהיה בן ששים, דהיינו אחד שהשיג שש ספירות חג"ת נה"י כדי להוליד כראוי ויצא יעקב שלם, מבן ששים שנה, כראוי. ובכלל שש הספירות נאחו יעקב לאחר כך, ונעשה איש שלם.

טז) בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות וגוי: ושואל, מה נתון לנו לדעת כל

הכתוב אומר בן ארבעים שנה, למה בא כאן לספור את שנותיו, שהיה בן ארבעים שנה, כשנשא את רבקה.

אלא ודאי הא אתכליל וכו': ומשיב אלא ודאי שיצחק נכלל בצפון ודרום שהם אש ומים, ואז היה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. פירוש. כי ודאי הוא שיצחק היה נכלל בימין, שה"ס חסדים המכונים מים ומכונה דרום, דהיינו כמ"ש לעיל (אות ז) בביאור הכתוב בן אברהם. וא"כ יש בו ב' הספירות צפון ודרום, שהם חסד וגבורה, צפון מכת עצמו שהוא שמאל, ודרום מכת שהוא בן אברהם. גם היה לו התכללות צפון ודרום יחד זה בזה, שהוא תפארת, כי אין תפארת אלא התכללות חסד וגבורה, שהם דרום צפון. ונמצא שהיה לו ג' הספירות חסד גבורה ת"ת, ובקחתו את רבקה, שה"ס המלכות, השיג גם את המלכות, והיה לו ד' ספירות חו"ג תו"מ, ובגדלות הם חו"ב תו"מ כנודע, שכל אחת מהן כוללת עשר ספירות, והם ארבעים ספירות, שה"ס ארבעים שנה. וז"ש **הא אתכליל יצחק בצפון ודרום באשא ומיא**, שהצפון ה"ס אש והדרום ה"ס מים, שהם חסד וגבורה, והתכללותם זכ"ז הוא ת"ת, וכדין הוה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה, ואז השיג ד' ספירות חו"ג תו"מ בעת שלקח את רבקה, שה"ס המלכות, והם עתה ארבעים שנה, כי השיג בזה גם את המלכות כמבואר. ופנימיות הדברים הוא, כי אין הנוקבא יכולה לקבל המוחין דיצחק, שה"ס קו שמאל, (אלא בהתכללותה בחג"ת ונעשית רגל ד' לכסא כנ"ל פ' וירא דף ה' ד"ה פירוש ע"ש) וזו"ה, ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה, כי

(דפו"י דף קל"ז ע"ב)

תולדות

האי, דהא פְּכָר אַתְמָר « ובתואל ילד את רבקה וגו', וְהַשְׁתָּא « אמר בת בתואל הארמי, וילכתו מפדן ארם, וילכתו אתות לְבָן הָאָרְמִי. אלא אוקמוהו, דְּהוֹת בֵּין רְשָׁעִים וְאִיהִי לֹא עֲבֹדַת פְּעוּבְדֵיהוּ, דְּהוֹת בַּת בְּתוּאֵל וּמִפְדֵן אַרְם, וְאַתּוֹת לְבָן, וְכִלְהוּ חִיבִין לְאַבְאָשָׁא, וְהִיא סְלָקָא עוּבְדִין דְּכְשָׁרָן, וְלֹא עֲבֹדַת פְּעוּבְדֵיהוּ.

יז) הַשְׁתָּא אִית לְאַסְתְּקְלָא, אִי רְבֵקָה הָוֹת בַּת עֲשָׂרִין שָׁנִין, או יתיר, או בַּת שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה, כְּדִין הוּא שְׁבַחָא דִּילָהּ, דְּלֹא עֲבֹדַת פְּעוּבְדֵיהוּ, אֲכַל עַד כְּעַן בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים הָוֹת, מֵאִי שְׁבַחָא דִּילָהּ. א"ר יְהוּדָה בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים הָוֹת, וְעֵבֵידַת לְעֲבָדָא כָּל הַהוּא עוּבְדָא.

יח) אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַע"ג דְּכֹלֵי הָאִי עֲבֹדַת, לֹא יִדְעָנָא עוּבְדָהָ אִי אֵינוֹן יִפְשָׁרָן, ז' או לאו. « אֲלֵא, תָּא חֲזִי, כְּתִיב « פְּשׁוּשָׁנָה בֵּין חַתּוּחִים כֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבְּנוֹת. « פְּשׁוּשָׁנָה: דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּאִיהִי בֵּין « אוּכְלוּסָהָא, כְּנֹרְדָא בֵּין כּוּבִין וְרִזָּא דְמַלְהָ, יִצְחָק אָתִי מַסְטְרָא דְאַבְרָהָם « דְּאִיהוּ חֶסֶד עֲלָאָה, וְעֵבֵיד חֶסֶד עִם יְכָל בְּרִיָּין, וְאַע"ג דְּאִיהוּ דִּינָא « קְשִׁיא. וְרְבֵקָה אָתֵת מַסְטְרָא דְדִינָא « קְשִׁיא, וְאַסְתְּקַת מִבִּינֵיהוּ, וְאַתְחַבְּרַת בְּיִצְחָק, דְּהָא רְבֵקָה מַסְטְרָא דְדִינָא « קְשִׁיא « אָתְיָא,

חלופי גרסאות

א נ"א דאמר. ב נ"א לכתו. ג נ"א והוה. ד נ"א כעובדיהון.
ה נ"א ועבדת. ו נ"א כשרן. ז נ"א אי. ח נ"א אכלוסהא.
ט נ"א ליג דאיהו חסד עלאה. י נ"א ליג כל. יא נ"א קשייא. יב נ"א קשייא. יג נ"א מוסיף קשיא תתאה. יד נ"א תתאה. ונ"א אתייא. ונ"א קא אתיא.

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ד.) ב) (שה"ש ב') לעיל הקשה"ז דף א' צ"א. ג) לעיל הקשה"ז דף א' צ"ב.

ויהי יצחק בן ארבעים שנה

יח) אמר רבי יצחק וכו': אר"י, אע"פ שעשתה כל כך בחכמה עם העבד, עוד איני יודע את מעשיה, אם היו כשרים או לא. אלא בא וראה. כתוב כשושנה בין החתומים כן רעיתי בין הבנות. כשושנה, זו היא כנסת ישראל דחיינו הנוקבא דז"א, שהיא בין הצבאות, כמו שושנה בין החתומים.

ורזא דמ"ה וכו': וסוד הדבר. יצחק בא מצד אברהם, שהוא חסד עליון ועושה חסד עם כל הבריות, ואע"פ שהוא דין קשה, מכל מקום נמשך מחסד מאברהם. ורבקה באה מצד דין קשה מבתואל ולבן, ואע"פ שהיא עצמה דין הרפה היתה, בסוד האודם של השושנה, וחוט של חסד היה תלוי עליה בסוד הלובן של השושנה, מכל מקום נמשכה מדין הקשה, והיה יצחק דין הקשה, והיא דין הרפה, וע"כ כשושנה בין החתומים היתה. הודים פירושו דינים קשים, כי רבקה היתה מוקפת בדינים קשים מצד הוריה ואנשי מקומה

הסולם

מאמר

כל זה, הרי כבר נאמר, ובתואל ילד את רבקה, ועתה אומר שוב, בת בתואל הארמי, ואחר כך אומר עוד מפדן ארם ואחר כך אחות לְבָן הָאָרְמִי ומשיב, אלא בארוהו, שהוא ללמד אע"פ שהיתה בין תועים, היא לא עשתה כמעשיהם, וע"כ אומר, שהיתה בת בתואל, ומפדן ארם, ואחות לבן, שכולם היו רשעים להרע, והיא עשתה מעשים טובים ולא עשתה כמעשיהם.

יז) השתא אית לאסתקלא וכו': עתה יש להסתכל, אם היתה רבקה בת עשרים שנה או יותר או לכל הפחות בת שלש עשרה, או היה נחשב לה לשבת, שלא עשתה כמעשיהם, אבל עד עתה היתה רק בת שלש שנים, מהו השבת שלה, שלא עשתה כמעשיהם.

א"ר יהודה בת וכו': אר"י, בת שלש שנים היתה ועם זה, עשתה אל העבד כל אותו המעשה, משמע בהכרח, שהיה לה שכל כבת עשרים, ולפיכך שבת הוא לה שלא למדה ממעשיהם.

(דפו"י דף קל"ז ע"ב * קל"ז ע"א)

יא

תולדות

ואע"ג דאיהי מסטרא דדינא רפיא תות, וחוטא דתסד תלי בה, ויצחק דינא
«קשיא, ואיהי רפיא, כשושנה בין החוחים יהו. ואי לאו דאיהי רפיא,
לא יכיל עלמא למספל דינא וקשיא דיצחק. פגוונא דא, קב"ה מזווג וזוגין
בעלמא, חד פקיף וחד רפיא, בגין לאתפקנא כללא, ויתבסס עלמא.

יט) פתח רבי יהודה אבתריה ואמר, «ויעתר יצחק ליי' לנכח אשתו. מהו
ויעתר, דקריב ליה קרבנא, וצלי עלה. ומה קרבנא קריב. עולה קריב,
דכתיב ויעתר לו יי', פתיב הקא ויעתר לו יי', וכתיב הקם ויעתר אלהים
לארץ וגו', מה להלן קרבן, אף פאן קרבן. פתיב ויעתר יצחק, וכתיב ויעתר
לו, דנפק אשא מלעילא, לקבלא אשא דלתתא.

כ) ד"א ויעתר יצחק, דצלי צלותיה, ותתר חתיקה לעילא, לגבי מולא

חלופי גרסאות

א נ"א קשיא. ב נ"א רפיא. ג נ"א שושנה. ד נ"א הוה.
ה נ"א רפיא. ו נ"א קשיא. ז נ"א רפיא. ח נ"א ויתבסס.
ט נ"א קרבנא. י נ"א עלה. יא נ"א קרבנא. יב נ"א
מוסיף נמי קרבן.

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ה) ח"א קלו: ב) (שם) ג) (שמואל ב'
כ"ד) ד) לעיל ב"ב דף ע"א צ"ב.

ויהי יצחק בן ארבעים שנה

הארה הזאת, שהוא משום שמקבלים אותה
על ידי הנוקבא, כנ"ל שעיי"ז נמתקים הדינים.

מאמר ויעתר יצחק

יט) פתח רבי יהודה אבתריה ואמר,
ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו: שואל מהו
ויעתר, ואומר שפירושו הוא, שהקריב קרבן
והתפלל עליה. ואיזה קרבן הקריב, היינו
קרבן עולה. והראיה, אשר ויעתר פירושו שהקריב
קרבן הוא, כי כתוב כאן, ויעתר לו ה', וכתוב
שם, ויעתר ה' לארץ. מה שם פירושו,
שהקריב קרבן, אף כאן שהקריב קרבן.

כתיב ויעתר כתוב ויעתר יצחק, וכתוב
ויעתר לו ה', ואם ויעתר פירושו קרבן, מהו
פירושו של ויעתר לו ה'. ואומר, שפירושו של
ויעתר לו ה', הוא ג"כ בחי' קרבן, דהיינו שיצא
אש של מעלה כנגד האש של מטה. כי
צריכים ב' אשיות לאכילת הקרבן, אש של
גבוה ואש של הדיוט וע"כ ויעתר יצחק
הוא על אש של מטה, ויעתר לו ה' הוא
על אש של מעלה.

כ) ד"א ויעתר יצחק וכו': פירוש אחר
בהכתוב ויעתר יצחק, שהתפלל תפלתו וחתר
חתירה למעלה אל המזל המשפיע בניס. כי
במקום ההוא, דהיינו במזל שפירושו דיקנא דא"א
כמבואר בספרי תע"ס חלק י"ג דף א' קד ע"ש.
תלויים לידות בניס, שכתוב ותתפלל על ה',
הייה, הוא ד"א, ע"ל ה' הוא דיקנא דא"א המקיף
לו"א

הסולם

מאמר

מקומה אבל היא עצמה, היתה דין הרפה
וממותק, וחוט של חסד, כצורת השושנה,
כנ"ל, הרי שמעשיה כשרים, שלא למדה
ממעשיהם, דהיינו שלא היה בה דין קשה
כלום. שזה נשמע להיותה משולה לשושנה,
שיש בה אודם ולובן.

אי לאו דאיהי רפיא וכו': ואם לא
היתה הנוקבא דין רפה, לא היה יכול
העולם לסבול דין הקשה של יצחק. כי
הארת יצחק הוא אור זכר, שמדרכו להשפיע
ממעלה למטה, שבבחינת הארת השמאל
נמשך מזה דין קשה מאד, אבל רבקה,
שהארתה היא אור נקבה שמדרכה להאיר
רק ממטה למעלה, אין בזה דינים קשים
אלא דין רפה לבד. ולפי שהארת יצחק
מגיע לתחתונים על ידי הנוקבא שהיא דין
רפה, על כן יכולים התחתונים לקבל הארה
ממוחין הללו. אבל מבחינת יצחק לבד, לא
היו יכולים לקבל, כי לא היו יכולים לסבול
דינים הקשים הנמשכים עם הארתו כמבואר.

כנוונא דא קב"ה וכו': כעין זה הקב"ה
מזווג וזוגים בעולם, שאחד חזק ואחד רפה,
כנ"ל שיצחק היה דין קשה ורבקה דין
רפה, כדי שהכל יתקן כלומר, שיוכלו לקבל
גם הארת חכמה והעולם יהיה נמתק, דהיינו
שלא יזיק להם דינים הקשים הנמשכים עם
(דפו"י דף קל"ז ע"א)

תולדות

יב

על בָּנִין, דְּהָא בְּהוּא אַתְר תְּלִין בָּנִין, א דְּכְתִיב א וְתַפְלַל עַל ה', וְכִדִּין וַיַּעֲתֵר לוֹ יי, אַל תִּקְרִי וַיַּעֲתֵר לוֹ, אֲלֵא וַיִּחְתֵּר לוֹ, חֲתִירָה חֲתֵר לִיה קב"ה, וְקָבִיל לִיה, וְכִדִּין וַתֵּהָר רִבְקָה אֶשְׁתּוֹ.

כא תָּא חֲזִי, עֶשְׂרִין שְׁנִין, אֶשְׁתְּהִי יִצְחָק עִם אַתְתִּיה, וְלֵא אֹלִידַת, עַד דְּצִלִי א צְלוֹתֶיהָ ב בָּגִין דְּקב"ה אַתְרָעִי בְּצְלוֹתְהוֹן ג דְּצַדִּיקָא, בְּשַׁעֲתָא דְּבַעָאן קַמִּיה צְלוֹתְהוֹן, עַל מַה דְּאַצְטְרִיכוּ, מֵאֵי טַעְמָא, בָּגִין דְּיִתְרִבִּי וַיְתוּסַף רַבּוֹת קוּדְשָׁא, דְּלָכֵל מֵאֵן * דְּאַצְטְרִיךְ בְּצְלוֹתְהוֹן דְּצַדִּיקָא.

כב תָּא חֲזִי, י אַבְרָהָם לֹא צִלִי קַמִּי קב"ה, דְּיִתֵּן לִיה בָּנִין, אַע"ג דְּשָׁרָה עֲקָרָה הָיָה. וְאֵי תִימָא, הָא כְּתִיב, א הֵן לִי לֹא נָתַתְּ זָרַע, הֵהוּא וְלֹא בָּגִין צְלוֹתָא הָיָה אֲלֵא כְּמֵאן דְּמִשְׁתַּעֵי קַמִּי מְרִיה. אַבְל יִצְחָק, צִלִי עַל אַתְתִּיה, בָּגִין דְּהָא אִיהוּ הָיָה יָדַע, ב דְּלֹא אִיהוּ עָקֵר, אֲלֵא אַתְתִּיה, דְּיִצְחָק

ה'לופי גרמאות

א נ"א ל"ג דכתיב ותתפלל על ה'. ב נ"א מניף מ"ט בגין. ג נ"א דצדיקיא. ד נ"א ל"ג לכל. ה נ"א ותא. ו נ"א דאברהם. ז נ"א לא בעי בנין. ח נ"א ל"ג מן דלאו עד ברוא.

מסורת הזהר

א (שמאל א' א') ח"ב רעד: ח"ג עט: ז"ח יתרו דף ל"ו טג שטו. ב) ע' ב"א דף קס"ה צ"ג. ג) (בראשית ט"ו) ז"ח שה"ש ע"ב טד שב.

הסולם

מאמר

על אשתו, משום שהיה יודע שהוא אינו עקר אלא אשתו, ויצחק היה יודע בסוד החכמה שיעקב עתיד לצאת ממנו, עם שנים עשר שבטים אבל לא היה יודע אם מאשה זו, או מאחרת. ועל כן אומר הכתוב, **לִנְכַח אֶשְׁתּוֹ**, ולא לנכח רבקה.

פירושו. כי הוקשה לו, כי נראה מהכתוב ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא, אשר התפלל לשנות הטבע כי היא עקרה, והתפלל שישנה לו הקב"ה את הטבע ותזכה להריון. וע"ז מקשה הרי שרה היתה ג"כ עקרה, ומ"מ לא התפלל אברהם לשנות לו הטבע, כי הצדיקים אינם מאמינים בעצמם שהם ראויים לנס ולשינוי הטבע. ומתוך, אשר **כִּי עֲקָרָה הִיא** פירושו, שע"כ התפלל מכח שידע, **כִּי עֲקָרָה הִיא**, ולא הוא עצמו, כי ידע ברוח החכמה שיצאו ממנו יעקב וי"ב השבטים, אלא שלא ידע אם מרבקה או מאחרת, וע"כ התפלל סתם שיעזור לו השי"ת שיהיה לו בנים, כי הוא אינו עקר, ואין צריך לשינוי הטבע. וזה שמדייק הכתוב, שהתפלל **לִנְכַח אֶשְׁתּוֹ**, סתם, ולא לנכח רבקה, כי לא היה מתפלל לשנות את הטבע בזכותו. ואין לשאול, כיון שיצחק היה יודע, שיצאו ממנו יעקב והשבטים, למה התפלל על

לו"א, שנקרא מזל, ואז ויעתר לו ה', אל תקרי ויעתר לו אלא ויחתר לו. כי הע' מתחלף בח' להיוותם ממוצא אחד אתה"ע. כי חתירה חתר לו הקב"ה וקבל אותו, ואז ותהר רבקה אשתו. פירוש שמצד המערכה לא היתה ראויה להריון, כי היתה עקרה מלידה, אלא בסבת תפלתו, חתר לו חתירה, דהיינו ששינה את סדר המערכה, ואז ותהר רבקה אשתו.

כא תָּא חֲזִי עֶשְׂרִין וכו': בוא וראה, עשרים שנה נשתהה יצחק עם אשתו ולא ילדה, עד שהתפלל תפלתו. והוא משום שהקב"ה חפץ בתפלתם של צדיקים, בשעה שמבקשים מלפניו התפלה על מה שהם צריכים. מהו הטעם הוא כדי שיתגדל ויתוסף משחת קודש על ידי תפלת הצדיקים לכל מי שצריך. כי הצדיקים בתפלתם פותחים את הצנור עליון, ואז אפילו אותם שאינם כדאים להענות נענים.

כב תָּא חֲזִי אַבְרָהָם וכו': בוא וראה אברהם לא התפלל לפני הקב"ה שיתן לו בנים, אע"פ ששרה היתה עקרה. ואם תאמר, הרי כתוב, שהתפלל ואמר הן לי לא נתת זרע, הנה לא אמר זה משום תפלה, אלא כמו מספר דברים לפני רבונו.

אב"י יצחק צ"י וכו': אבל יצחק התפלל

(דפו"י דף קל"ז ע"א * קל"ז ע"ב)

תולדות
 יג
 תוה ידע א ברוזא דתקמתא, דייעקב זמין למיפק מניה, בתריסר שבטין,
 אכל לא ידע, אי בהאי אתתא, אי באחרא, ועל דא לנכת אשתו, ואלא
 לנכת רבקה.

כג
 אמר תהוא רבנא, בריה דרבי יהודה, אי הכי אמאי לא רחים ליה יצחק
 לייעקב, כל כן ד כמו לעשו, הואיל ותוה ידע דזמין איהו לקיימא מניה תריסר
 שבטין. א"ל שפיר קאמרת, אלא כל זינא רחים ליה לזיניה, ואתמשיך ואזיל
 זינא בתר זיניה.

כד
 תא תוי, עשו נפק סומק, פמה דכתיב ויצא הראשון אדמוני וכלו
 וגו', ואיהו זינא דייעקב, דאיהו דינא קשיא דלעילא, ונפק מניה עשו,
 דינא קשיא לתתא, דדמא לזיניה, וכל זינא אזיל לזיניה, ועל דא רחים ליה
 לעשו יתיר מיעקב, פמה דכתיב ויאהב יצחק את עשו פי ציד בפיו. פתיב
 הקא פי ציד בפיו, וכתיב התם על כן יאמר כנמרד גבור ציד לפני יי.

כה
 א"ר יצחק, כתיב ויתרצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה
 אנכי ותלך לדרש את יי, לאן אתר אולת. לבי מדרשא דשם ידועבר.

חלופי גרסאות

א נ"א רוא. ב נ"א ליג ולא לנכת רבקה. ג נ"א רבייא.
 ד נ"א כמה. ה נ"א בי"ב וליג מניה. ו נ"א זינא. ז נ"א
 ליג כלו. ח נ"א קשייא. ט נ"א קשייא. י נ"א מן יעקב.
 יא נ"א אולא. יב נ"א דעבר וליג דשם.

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ה) ח"א קלח: קלט: ח"ג ג: נא. נה:
 ג. ב) ח"ג נח: ג) (בראשית כ"ה) ח"א קלט. ד) (בראשית
 י') לעיל נח דף קי"ב צ"ד. ה) (בראשית כ"ה) ח"א קלח.
 קנ:

דרך אמת או לקמן קמ"ב ב/

ויעתר יצחק

מינו, ועל כן אהב את עשו יותר מיעקב.
 כמו שכתוב, כי ציד בפיו, שה"ס ראשו שהיה
 בקדושה כתוב כאן, כי ציד בפיו וכתוב שם
 על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה',
 מה שם פירושו של ציד הוא דין קשה,
 אף ציד שבכאן, פירושו דין קשה. ומשמיענו
 הכתוב, שאהב אותו, מטעם היותו דין קשה
 כמוהו.

מאמר ויתרוצצו הבנים

כה) ויתרוצצו הבנים וגו' את ה' ושואל,
 לאיזה מקום הלכה לדרוש את ה'. ואומר,
 שהלכה לבית המדרש של שם ועבר.
 ויתרוצצו הבנים בקרבה מפני ששם היה
 אותו רשע עשו, שעשה מלחמה עם יעקב.
 ויתרוצצו: פירושו נשתברו, כמו שאומרים
 רצץ את מוחו, כי נשתברו זה עם זה
 ונתחלקו, ת"ח דא סטרא וכו': בוא וראה
 זה, עשו, היה מצד הרוכב על הנחש שהוא
 סמאל, וזה, יעקב, היה מצד הרוכב על כסא
 השלם

הסולם

מאמר

על בניס. הטעם הוא, כי היה מתירא פן
 יגרום החטא. כמ"ש אצל יעקב, אע"פ
 שהבטיח לו הקב"ה, כי הטיב איטיב עמך
 ושמתי את זרעך כחול הים וגו' מ"מ היה
 מתפלל, כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני
 אם על בניס.

כג) אמר ההוא רביא וכו': אמר אותו
 ילד בנו של רבי יהודה, אם כן, למה לא
 אהב יצחק את יעקב כל כך כמו לעשו,
 כיון שהיה יודע שעתידי לצאת ממנו י"ב
 שבטים. אמר לו, יפה אמרת, אלא, עם כל
 זה, אהב יותר את עשו, משום שכל מין אוהב
 את מינו, ומין אחר מינו נמשך והולך.

כד) ת"ח עשו וכו': בוא וראה, עשו
 נולד ויצא אדמוני, כמ"ש ויצא הראשון
 אדמוני כלו וגו', והוא מינו של יצחק,
 שהוא דין קשה של מעלה של הקדושה ויצא
 ממנו עשו שהוא דין קשה של מטה, שהיה
 ראשו בקדושה וגופו שלא בקדושה, ודומה על
 כן למינו של יצחק, וכל מין הולך אחר
 (דפו"י דף קל"ז ע"ב)

תולדות

יד

ויתרצצו הבנים בקרבה, דתמן * תהו ההוא רשע דעשו אגח ב קנבא ביה
ביעקב. ויתרצצו: אתברו ב כמה דאמרין, ורצין את מוחו. אתברו דא עם
דא, ואתפלגו. ת"ח, דא סטרא דרוכב נחש, ודא סטרא דרוכב על ב פרסיא
שלמתא קדישא, בסטרא * דשמשא, לשמשא בסיהרא.

כו) ותא חזי, י בגין ודאתמשך עשו אבתריה דההוא נחש, אזיל עמיה
יעקב ב בעקימא, כנחש, ו דאיהו חפים, ו נאיהו אזיל בעקימו, כד"א * והנחש
היה ערום וגו', חפים. ועובדוי דיעקב לגביה, הוו ליה כנחש, והכי אצטריך
ליה, בגין לאמשכא ליה לעשו, יא בתריה דההוא נחש, ויתפרש מניה, יב ולא יהא
ליה חולקא עמיה בעלמא דין ובעלמא דאתי. ותנינן, בא להרף, אקדים אנת
וקטליה. כתיב, בבטן עקב את אחיו י דאשרי ליה לתא, בההוא עקב, הה"ד
י וידו אוחת בעקב עשו, דשווי ידוי על ההוא עקב, י לאפפאי י ליה.

כז) ד"א וידו אוחת, דלא יכיל למיפק מניה מכל וכל, אלא וידו אוחת
י בעקב עשו, י דא סיהרא, דאתכפיא י נהורא, בגין עקב דעשו, ועל דא
אצטריך ליה, י למיהך עמיה בתכמתא, בגין לדחייא ליה לתא, ויתדבק
י באתריה.

מסורת הזהר

(א) (בראשית ג') לעיל ב"א דף רל"ו צ"ב. (ב) (בראשית
כ"ה) ח"א קצט. ח"ב ק"א. ת"ז תקי נ"ו דף צ"א.
אזיל בעקימו. יא נ"א אבתריה. יב נ"א ולא. יג נ"א ואשרי. יד נ"א לאפפאי. טו נ"א מוסף ליה לסיהרא דאתכפיא
(דאתכפיא) נהורא (רמ"ק ואה"ל) טז נ"א בין עקב. יז נ"א ליג מן דא עד ועל. יח נ"א נהורה. יט נ"א למחך. כ נ"א
ליג באתריה.

חלופי גרסאות

א נ"א ליג הוה. ב נ"א ביה קרבא. ג נ"א כמא. ד נ"א
נצין. ה נ"א כורסייא. ו נ"א כיון. ז נ"א דיתמשך. ח נ"א
בעיקמא ונ"א בעוקמא. ט נ"א איהו. י נ"א ליג ואיהו
טו נ"א מוסף ליה לסיהרא דאתכפיא
יח נ"א נהורה. יט נ"א למחך. כ נ"א

מאמר

השלם הקדוש, מצד השמש, ז"א, להודווג
עם הלבנה שהיא הנוקבא. פירוש, כסא ה"ס
הנוקבא, המכונה לבנה, והרוכב על הכסא
ה"ס ז"א הנקרא שמש. ואומר, שיעקב הוא
בחינת ז"א שהוא הרוכב על הכסא.
כו) ות"ח בגין וכו': ובוא וראה, משום
שעשו נמשך אחר אותו הנחש הלך יעקב
עמו במרמה כמו נחש שהוא ערום והוא
הולך במרמה, כמש"א והנחש היה ערום,
שפירושו פקח והולך במרמה. ומעלליו של
יעקב עם עשו, היו לו כמו נחש.
והכי אצטריך וכו': וכך היה צריך
להיות, כדי להמשיך את עשו אחר אותו
הנחש, ויפרד מיעקב, ולא יהיה לו חלק
עמו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.
ולמדנו. הבא להורגך, השכם אתה ותהרגו.
(דפו"י דף קל"ו ע"ב * קל"ח ע"א)

הסולם

ויתרוצצו הבנים

כתיב בבטן עקב את אחיו: היינו שהשרה
אותו למטה, בעקב היא, כלומר, שהפרידו מן
הקדושה והורידו לצד הטומאה הנקראת עקב,
להיותה בסיוס הקדושה. וזהו שכתוב וידו אוחת
בעקב עשו, ששם ידיו על אותו העקב, כדי
להכניעו תחת הקדושה.
כו) ד"א וידו אוחת: פירוש אחר על הכתוב
וידו אוחת, שלא יכול יעקב לצאת ולהפרד ממנו
מכל וכל, אלא וידו נשארה אוחת בעקב עשו,
וידו היינו הלבנה שהיא הנוקבא, הנקראת ידו של
ת"ח, שהוא יעקב, שנתכסה אורה משום עקב
דעשו. ועל כן נצרך לו ליעקב ללכת עמו בחכמה,
כדי לדחותו למטה, ויתדבק במקומו, בסטרא
אחרא, ויפרד לגמרי מן הקדושה.
ויקרא

טו

תולדות

כח ויקרא שמו יעקב. קב"ה קרי ליה יעקב ודאי. תא חזי, פתיב א הכי קרא שמו יעקב, נקרא שמו לא כתיב, אלא קרא שמו, ויעקבני, ודאי קמא ליה קב"ה, דהא ההוא א חניא קדמאה, איהו חכים לאבאשא, פיון דאתא יעקב, אמר א דא יודאי חכים לקבליה, ובגין כך קרא ליה יעקב.

כט דהא אוקימנא בכל אתר, וויקרא סתם, האי א הוא דרגא בתראה, כמה דכתיב, ויקרא אל משה וגו'. והכא ויקרא שמו יעקב, ובכל אתר, שמייה לא אקרי ועל דא דב"ג, באתר אתרא מה פתיב, וויקרא לו אל אלהי ישראל קב"ה קרא ליה ליעקב אל. א"ל אנא אלקה א בעלאי, ואנת אלקה ב בתתאי.

ל ותא חזי, יעקב תנה ידע, דעשו תנה ליה לאתדבקא, ביהוא חניא עקימא, ועל דא, בכל עובדוי, אתמשך עליה, א פחויא א עקימא אתרא, א פתכמתא א בעקימו, והכי אצטריך. ואתייא דא, פי הא דאמר רבי שמעון, מאי דכתיב, ויקרא אלהים את התנינים הגדולים, דא יעקב ועשו. ואת כל נפש החיה הרומשת, אליו שאר דרגין דבינייהו, ודאי אתעביד יעקב חכים, לקבליה דההוא א חניא אתרא, והכי אצטריך.

חלופי גרסאות

א נ"א חיויא. נ"א חוייא. ב נ"א ל"ג הא. נ"א הא. (אה"ל) ג נ"א מוסף ודאי ליה. ד נ"א ודא. ה נ"א איהו. ו נ"א ל"ג בכל אתר (אה"ל) ז נ"א מוסף אלא על. ח נ"א בעילא. ט נ"א בתתא. י נ"א חיויא. נ"א חוייא. יא נ"א כחוייא. יב נ"א חוייא. יג נ"א ובעקימו. יד נ"א הא. טו נ"א ל"ג מאי. טז נ"א חיויא. נ"א חוייא.

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ה) לעיל נח דף ו' צ"ה, ח"א קפז. ב) (בראשית כ"ז) ח"א קלט. קמה. קס. ח"ב קיא. ג) לעיל וירא דף מ"ה צ"א. ד) (ויקרא א') לעיל וירא דף מ"ה צ"ג. ה) (בראשית ל"ג) ח"א קנ. ודף: ח"ב סז: ח"ג פז. ו) (בראשית א') לעיל ב"ב דף ק"ה צ"ה. ז) (בראשית א') לעיל ב"ב דף ק"ט צ"א.

ויתרוצצו הבנים

לו אל אלקי ישראל, שהוא הקב"ה שקרא לו ליעקב אל. אמר לו אני אל בעליונים ואתה אל בתחתונים. הרי שלא נקרא לו שם על ידי בשר ודם, אלא על ידי הקב"ה.

ל ותא חזי יעקב וכו': ובוא וראה, יעקב היה יודע, שעשו היה לו להתדבק באותו נחש העקלתון, ועל כן בכל מעשיו היה נמשך עליו כנחש עקלתון אחר לעומתו. בפקחות ובמרמה. וכן צריך להיות.

ואתייא דא וכו': וזהו עולה כמו שאמר רבי שמעון, מה שכתוב, ויברא אלקים את התנינים הגדולים, זהו יעקב ועשו. ואת כל נפש החיה הרומשת, הם שאר המדרגות שביניהם. הרי שיעקב ועשו נקראים תנינים, דהיינו נחשים. שהוא כנ"ל, שעשו היה נחש עקלתון, ויעקב נמשך עליו כמו נחש עקלתון אחר לעומתו. ובהכרח, שיעקב עשה עצמו חכם, לעמוד כנגד נחש האחר ההוא. וכן צריך להיות.

ובגין

הסולם

מאמר

כח ויקרא שמו יעקב: ויקרא. היינו הקב"ה קרא ודאי את שמו יעקב בוא וראה, כתוב, הכי קרא שמו יעקב, נקרא שמו, לא כתוב, אלא, קרא שמו ויעקבני וגו', מסובב על הקב"ה שקרא לו יעקב, ודאי ראה הקב"ה כי אותו נחש הקדמוני חכם הוא להרע, כיון שבא יעקב, אמר הקב"ה זהו ודאי חכם לעומת הנחש, וע"כ קרא אותו הקב"ה יעקב. דהיינו על שם חכמתו, שידע לעקב את הנחש, ולהפרידו מהקדושה.

כט הא אוקימנא וכו': הרי בארנו שבכל מקום שנאמר, ויקרא סתם ולא פירש מי הוא הקודא, הוא מדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא, כמו שכתוב, ויקרא אל משה, שהיא הנוקבא, שקדאה אל משה. וכאן כתוב ויקרא שמו יעקב, הוא ג"כ הנוקבא דז"א שקדאה שמו יעקב. כי בכל מקום לא נקרא שמו על ידי אדם, שהיו גט, במקום אחר מה כתוב, ויקרא (דפו"י דף קל"ח צ"א * קל"ח ע"ב)

תולדות

טז

לא) ובגין כך, בכל ירחא וירחא, חד שעיר, בגין לאמשכא ליה^א לאתריה ויתפרש מן סיהרא, וכן ביומי דכפורי, לאקרבא ההוא שעיר, ודא בכתמה, לשלטאה עליה, ולא זכיל לאבאשא, דכתיב, ונשא השעיר עליו את כל עונותם^ב אל ארץ גזרה, ואוקמוה דדא עשו, דאיהו שעיר, וכלא בכתמה ובמאות לגביה. מאי טעמא, משום דכתיב, ונעם עקש תתפתל, בגין דאיהו תניא בישא, עקים, רוחא חפים לאבאשא, אסטי לעילא, ואסטי לתתא.

לב) ובגין כך, ישראל מקדמין, וחסמין ליה בכתמה, בעקימו, בגין דלא זכיל לאבאשא, ולשלטאה. ועל דא, יעקב דאיהו ופרזא דמהימנותא, כל עובדוי לגבי דעשו, בגין דלא יתב דוכתא ליה, לההוא תניא, לסאבא מקדשא ולא יקריב לגביה^ג ולא ישלוט בעלמא, ועל דא, לא אצטריף ליה לאברהם, לאתנהגא בעוקמא, ולא ליצחק, בגין דעשו, דאיהו סטרא דההוא תניא, עד לא אתא לעלמא. אבל יעקב, דאיהו מאריה דביתא, איבעי ליה, לקיימא לקבליה דההוא תניא, דלא יתיב ליה שלטנותא כלל, לסאבא בי מקדשא דיעקב, ועל דא, אצטריף ליצחק, יתיר מפל בני עלמא, ובגין כך, ישראל קדישין, אתברירו חולק עדביה דקב"ה, דכתיב, כי חלק יי עמו יעקב חבל נחלתו.

חלופי גרסאות

א נ"א באתריה, ב נ"א ליג אל ארץ גזרה, ג נ"א דא, ד נ"א חוייא, ונ"א חוייא, ה נ"א מקדימין, ו נ"א רוא, ז נ"א חוייא ונ"א חוייא, ח נ"א ליג ולא ישלוט בעלמא, ט נ"א יצחק, י נ"א חוייא, יא נ"א חוייא, יב נ"א דלא (אהל), יג נ"א מריה, יד נ"א אבעי, יז נ"א חוייא, ונ"א חוייא, יט נ"א מוסיף ליה ליעקב, כ נ"א עמו וגו'.

מסורת הזהר

א) ויקרא ט"ז ח"ב רסב: ח"ג כח. סג: קצב: רלב: רמת. ז"ח רות ע"ח טז שטא. ב) (תהלים י"ח) ח"א קלט: ג) (דברים ל"ב) ב"א דף קצ"ד צ"ד.

ויתרוצצו הבנים

מקדימים עצמם ישראל ומתחכמים אליו בחכמה במרמה כדי שלא יוכל להרע ולשלוט. ועל כן יעקב שהוא בסוד האמונה, כל מעשיו כלפי עשו היו, כדי שלא ליתן מקום לנחש ההוא לטמא המקדש, ושלא יקרב אליו, ושלא ישלוט בעולם. ועל דא לא אצטריף וכו': ועל כן לא היה נצרך לאברהם להתנהג במרמה ולא ליצחק, משום שעשו שהוא הצד של אותו הנחש עוד לא בא לעולם. אבל יעקב, שהוא בעל הבית, כלומר בעלה דשכינתא, היה צריך לעמוד כנגד אותו הנחש שלא לתת לו שליטה כלל לטמא בית המקדש של יעקב, שהיא הנוקבא, ולפיכך נצרך ליעקב, להלחם עמו במרמה, יתור מכל בני העולם. ומשום זה שיעקב לחם עמו במרמה, וקנה ממנו הבכרה והברכות, ישראל הקדושים, נבררו להיות חלק גורלו של הקב"ה, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

הסולם

מאמר

לא) ובגין כך בכל ירחא ומשום זה בכל חדש וחדש, מקריבים שעיר אחד, כדי להמשיך אותו למקומו, ויפרד מן הלבנה שהיא הנוקבא דז"א, שאודה נתכסה מפני העקב של עשו (כנ"ל אות כ"ז) וכן ביום הכפורים צריכים להקריב שעיר ההוא. וזהו נעשה בחכמה כדי לשלוט עליו ולא יוכל להרע. שכתוב, ונשא השעיר עליו את כל עונותם וגו', ובארוהו שזהו עשו שהוא שעיר. וענין החכמה שבשעיר ראש חדש ורה"ש ויום הכפורים. ע"י לעיל פרשת נח דף ל"ו ל"ז ל"ח ובהסולם שט. ובפ' וירא דף ק"ב ק"ג ק"ד ובהסולם שט.

וכ"א בחכמה וכו': והכל נעשה בחכמה ובמרמה אליו, מהו הטעם, משום שכתוב ועם עקש תתפתל, משום שהוא נחש הרע, רוח עקלתון, חכם להרע, מסטין למעלה ומדיח מלמטה.

לב) ובגין כך ישראל וכו': ומשום זה,

(דפו"י דף קל"ח ע"ב)

ואלה

יז

תולדות

מדרש הנגלים

לג) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. רבי יצחק פתח, ה'הודא'ם נתנו ר'ית וגו'. ת"ר, לעתיד לבא, הקב"ה מ'מחיה את המתים, וינער אותם מעפרם, שלא יהיו ב'בנין עפר, כמות ג'שקיו ד'בתחלה, שנבראו מעפר ממש, דבר שאינו מ'מתקיים, הה"ד מ'ויצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה.

לד) ויבא אותה * שעה יתנערו מעפר, מאותו הבנין, ויעמדו י'בנין מקויים, להיות להם קיומא, הה"ד מ'התנערי מעפר קומי שבי רושלם, יתקיימו ב'קיומא. מ'וינעלו מתחת לארץ, מ'ויקבלו נשמתם בארץ ישראל. באותה שעה, מ'יצף יקב"ה, כל יא מיני י'ריחין מ'שבג"ע י'עליהם, הה"ד ה'הודא'ם נתנו ר'ית.

לה) אמר רבי יצחק, אל תקרי י'הודא'ם, אלא הודדים, זהו הגוף מ'והנשמה, שהם דודים מ'ורעים זה עם זה. רב נחמן אמר, דודאים ממש, מה ה'הודא'ם מולידים אהבה בעולם, י'אף י'הם מולידים אהבה בעולם. ומאי נתנו ר'ית, כשרון מעשיהם, לדעת ולהכיר י'לבוךאם.

לו) ועל פתחינו: אלו פתחי שמים, שהם ב'פתוחים מ'להוריד נשמות לפגרים. כל מגדים: אלו הנשמות. י'תדשים גם ישנים: אותם שיצאו נשמתם מהיום כמה ב'שנים, ואותם שיצאו נשמתם מימים מ'מועטים, וזכו בכשרון מעשיהם, להכנס בעולם הבא, כלם עתידים לירד בבת אחת, להכנס מ'בגופות המוכנים להם.

לז) אמר רבי אחא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת, תדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. צפנתי אותם, באותם העולמות. לך: בשבילך, בשביל שאתה גוף מ'קדוש מ'ונקי. ד"א מ'הודא'ם, אלו מ'מלאכי שלום. נתנו ר'ית, אלו

חלופי גרסאות

א נ"א אברהם וגו'. ב נ"א בנין. ג נ"א שהיה. ד נ"א בתחילה (ד"א). ה נ"א מקויים. ו נ"א באותה. ז נ"א בבנין. ח נ"א בקיומם. ט נ"א ישוב. י נ"א יסף (אה"ל). י' נ"א הקב"ה. י"א נ"א מינין. י"ב נ"א בריחין. י"ג נ"א וזחות (אה"ל). י"ד נ"א ליג עליהם. י"ה נ"א הודונים. י"ו נ"א והנשמות. י"ז נ"א וריעים. י"ח נ"א ליג מן אף עד ומאי. י"ט נ"א אנה הכא (אה"ל). י"ח נ"א הם כן ו"ל"ג מולידים אהבה בעולם. י"ט נ"א בוראם. נ"א לדורם. נ"א לבוראם לדורם (ד"א). כ נ"א פתחים. כ"א נ"א ליג להוריה. כ"ב נ"א ימים. כ"ג נ"א ליג נשמתם. כ"ד נ"א מעטים. כ"ה נ"א בגופותם. כ"ו נ"א זך. נ"א קדש. נ"א ליג קדוש. כ"ז נ"א נקי. כ"ח נ"א מוסיף הודאים נתנו ר'ית. כ"ט נ"א מלאכים.

מסורת הוהר

א) (בראשית כ"ה) לעיל דף א' צ"א. ב) (שה"ש ז') ח"א קלד: קנו. רמב: ג) לעיל בהקדמה דף קל"ב צ"ג. ד) (בראשית ב') לעיל ב"א דף ר"ל צ"ו. ה) (ישעיה נ"ב) ח"ב ו' ח"ג ו': קית. קעג: ו) ח"א ק"ג. לעיל נח דף ע"ד צ"ד. ז) לעיל נח דף ע"ד צ"ד. ח) לעיל הקדמה דף צ' צ"א. ט) לעיל צ"ב. י) ח"א קנו: י"א) (שה"ש ז'). ח"א רמב: רמג. י"ב) ז"ח נח דף כ"ב טא שלב. ולעיל צ"א.

סעודת הצדיקים לעתיד לבא

הסולם

מאמר

לג) ואלה תולדות יצחק בן אברהם וכו': מכאן עד סוף אות ל"ט אינו צריך ביאור.

(דפו"י דף קל"ד ע"א * קל"ד ע"ב)

באותו

תולדות

יה

הנשמות, שהם ריח העולם. נתנו: שבקו, פד"א^א ולא נתן סיחון את^ב ישראל.
(דח) דתאנא אמר רבי יהודה, שלש פתות של מלאכי השרת, הולכים בכל חדש ובכל שבת, ללוות לנשמה עד מקום מעלתה. ובמאן נוקים על פתחינו כל מגדים. אמר רבי יהודה, אלו הן הגופות, שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן. ודומ"ה נותן פתקא דחדשנא, והוא מכריז ואומר, רבונו של עולם, חדשים גם ישנים, אותם שנקברו מכמה ימים, ואתם שנקברו מזמן מועט, כלם צפנתי לך, למיפק להו בחושבנא.

(טז) אמר רב יהודה אמר רב, עתיד הקב"ה, לשמות באותו זמן, עם הצדיקים, להשרות שכנתו עמם, והפל ישמחו באותה שמחה, הה"ד ישמח ה' במעשיו. א"ר יהודה, עתידים הצדיקים באותו זמן, ולברא עולמות, ולהחיות מתים. אמר ליה רבי יוסי, והתנן אין כל חדש תחת השמש. א"ל רבי יהודה, ת"ש, בעוד שהרשעים בעולם, וירבו, כל העולם אינו בקיום, וכשהצדיקים בעולם, אזי העולם מתקיים. ועתידים להחיות מתים, ופדקאמרן, עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים, פדכתוב לעיל.

(מ) באותו זמן, ישיגו הצדיקים דעת שלמה, דאמר רבי יוסי, ביומא דתנחומי קודשא בריה הוא בעובדוי, זמינין אינון צדיקנא, למנדע ליה בלבהון, וכדין יסגי סכלתנו בלבהון, כאילו חזו ליה בעינא, הדא הוא דכתיב, ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה וגו'. ושמחת הנשמה בגוף, יתר מפולם, על שהיו שניהם קיימים, וידעו וישיגו את בוראם, ויהנו מזיו השכינה, וזהו הטוב הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. הה"ד, ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אלו הם תולדות השמחה, והשחוק, שיהא בעולם באותו זמן. בן אברהם, היא הנשמה הזוכה לכך, ולהיות שלימה במעלתה. אברהם הוליד את יצחק, הנשמה מולידה השמחה והשחוק הזה בעולם.

מסורת הזהר
(א) (במדבר כ"א.) (ב) לעיל הקט"ז דף ק"ו צ"ד. (ג) ח"א קב. קיד. קטו. קטז. קפג. ח"ב נו: רנט. (ד) (תהלים קיד) לעיל וירא דף מ"ד צ"ד. (ה) ח"א קיר: (ו) (קהלת א') לעיל לך דף קי"ז צ"ג. (ז) (זכריה ח') לעיל וירא דף קי"ח צ"ה. (ח) ח"א קיר: (ט) ח"א קיג: קכו. קלט. (י) (ישעיה כ"ה) לעיל נח דף ו' צ"ד. יא) לעיל דף א' צ"ג. (ב) ח"א קטו. קכו. קלו. יג) לעיל דף ו' צ"ג.

מאמר
מ) באותו זמן וכו' באותו זמן ישיגו הצדיקים דעת שלימה, שאמר ר' יוסי, ביום שישמח ה' במעשיו, עתידים הצדיקים להשיג את הקב"ה בלבם, ויתרבה אז החכמה בלבם, (דפו"י דף קל"ד ע"ב *) קל"ה ע"א.

אמר

תולדות

יב

מא א"ר יהודה לרבי תניא, קא דתנינן דעתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא, מאי היא. אמר ליה, «עד לא אזלית קמי אינון מלאכין קדישין, מארי מתניתין, הכי שמיע לי, פיון» דשמעית קא דאמר רבי אלעזר, «אתישבא בלבאי, דא"ר אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, כהאי דכתיב ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. ודא הוא דתנן גיזונין. ואמר רבי אלעזר באתר חד תנינן נהנין, ובאתר אחרא תנינן גיזונין, מאי בין האי להאי. אלא הכי אמר אבוי, הצדיקים שלא זכו כל כך, נהנין מאותו זיו, שלא ישיגו כל כך, אבל הצדיקים שזכו, גיזונין, עד שישגיגו השגה ושלמה. ואין אכילה ושתיה אלא זו, וזו היא הסעודה והאכילה. ומנא לן קא, ממשה, דכתיב ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. מ"ט לחם לא אכל, ומים לא שתה. מפני שהיה גזון מסעודה אחרת, מאותו זיו של מעלה, וכהאי גוונא סעודתן של צדיקים לעתיד לבא.

מב אמר רבי יהודה סעודת הצדיקים לעתיד לבא, לשמות בשמחתו, הה"ד וישמעו ענוים וישמחו. רב הונא אמר מהכא, וישמחו כל חוסי כף לעולם ירננו. אמר רבי יצחק, האי והאי איתא לעתיד לבא. ותאנא אמר רבי יוסי, זין המשומר בענביו, מששת ימי בראשית, אלו דברים עתיקים, שלא נגלו לאדם, מיום שנברא העולם, ועתידים להתגלות לצדיקים לעתיד לבא, וזו היא השתיה ויאכילה, ודאי דא היא.

מג אמר רבי יהודה ברבי שלום, «א"כ מהו ליתן, ומהו השור, דכתיב, כי בול הרים ישאו לו. אמר רבי יוסי, והא כתיב בעת ההיא יפקוד ה' בתרבו הקשה והגדולה והחזקה על ליתן נחש פרים ועל ליתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים. הא הכא תלתא, אלא רמז הוא, דקא רמז על מלכותא. אמר רבי תנחום לית למימר, על מה דאמרו רבנן, ודאי כך היא.

מד אמר רבי יצחק, אנא הוינא קמיה דרבי יהושע, ושאלנא האי מלה,

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

א ח"א קלה: ב) (שמות כ"ד) לעיל וירא דף נ"ג צ"ב. ב) (שמות כ"ד) ח"א קמר. ח"ב טו. טז: פב: ח"ג קמר. קעט. ז"ח בראשית דף ה' טו שיא. ד) (תהלים ל"ד) ח"ג רצב. ה) (תהלים ח') לעיל לך דף קמ"א צ"א. ו) ת"ז תקי כ"ח דף עב: ז"ח ויצא כ"ח טב שא. שה"ש ט"ח טג. ז) ח"ג קלו. קעב. ת"ז תקי כ"א דף מ"ג: נב: ולעיל בהקס"ז דף נ"ז צ"ד. ח) ח"א קלו. ט) (ישע"י כ"ז) ח"ב לה: רסח. רסו. ח"ג מב.

דרך אמת אן עדיין לא הלכתי לפני מלאכים קרושים לידע מה יהיה הסעודה לעתיד לבא.

הסולם

מאמר

מד) אמר רבי יצחק וכו': אר"י אני אמרתי סעודה זו של הצדיקים לעתיד לבא, הייתי לפני רבי יהושע, ושאלתי דבר זה, שאמרו שתהיה מליותן ומשור הבר, אם כך הוא, (דפו"י דף קל"ה ע"א * קל"ה ע"ב) אינו

תולדות

ב

אמרנא האי סעודתא דצדיקנא לעתיד לבא, אי פך ב הוא, לא אתיישבא בלבאי, דהא אמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, פהאי גוונא ס דכתיב, ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. אמר רבי יהושע שפיר קאמר רבי אלעזר, וכך הוא.

מזה עוד אמר רבי יהושע, האי מהימנותא, דאמרו רבנן לרופא דעלמא, דזמינין אינון בהאי סעודתא דליתין ויהוה תורא, ולמשתי חמרא טב, דאתנטר מפד אתברי עלמא, קרא אשכחו ודרשו, דכתיב ויאכלתם לחמכם לשובע, דאמר רבי זירא, כל מיני פיתוי, פתה הקב"ה לישראל, להחזירם למוטב, ודא הוא גתיר מפלהון, דאמר להו ויאכלתם לחמכם לשובע. ובקללות, ויאכלתם ולא תשבעו, ודא קשיא להו מפלהו. מ"ט, דכתיב מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים וגו'. אמר רבי זירא, מלמד, דמשום האכילה מסרו נפשם למות בידם. פנין שראה הקב"ה תאנתם, אמר להם, אם תשמעו לקול המצות, ויאכלתם לשובע כדי להניח דעתם. כה"ג, תמו רבנן דגלותא אתמשן, אסתכמו על קראי דאורייתא, ואמרו דזמינין למיכל ולמחדי בסעודתא רבה, דזמין קודשא בריך הוא למעבד להו, וע"ד רופא דעלמא סבלו גלותא בגין יתהיא סעודתא.

מזה אמר רבי יוחנן, לית לן לסתור מהימנותא דכלא, אלא לקיימא ליה, דהא אורייתא אסהידת עלוי, דהא אנון דדעין מהימנותא דצדיקנא, וכסופא דלהון מאי היא, דכתיב נגילה ונשמחה בך, ולא באכילה. נזכיר דודיק

מסורת הזהר
א לעיל דף י"ט צ"א. ב לעיל דף י"ט צ"ב. ג לעיל דף י"ט צ"ג. ד לעיל דף י"ט צ"ד. ה לעיל דף י"ט צ"ה. ו לעיל דף י"ט צ"ו. ז לעיל דף י"ט צ"ז. ח (שמות ט"ז). ט (ויקרא כ"ו). י (ויקרא כ"ז). י"א (ש"ש א') לעיל לך ק"ו צ"א. י"ב לך דף כ"ו טא שח. חקת נ"א טב שיר. י"ג טא שלג. י"ד ש"ש ס"ח טב שלב שלח. י"ה (ש"ש א') לעיל לך ק"ז צ"א. י"ו ח"ג צה. י"ז חקת נ"א טב שטו. י"ח טא שלג. י"ט ש"ש ס"ז טג שמו. ס"ז טא שמו. טב שמד.

מאמר
אינו מיושב על לבי. כי אמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, הוא כעין זה שכתוב ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. אמר ר' יהושע יפה אמר ר"א וכך הוא.
מה עוד אמר וכו' עוד אמר ר' יהושע, אמונה זו, שאמרו רבנן לרוב העולם שהם מוזמנים לסעודה זו של הליתן ואותו שור הבר, ולשתות יין טוב המשומר מעת בריאת העולם, מקרא מצאו ודרשו וכו'.
כהאי גוונא חמו וכו' כעין זה, ראו רבנן שהגלות נמשך, סמכו עצמם על מקראות שבתורה, ואמרו, שעתידיים לאכול ולשתות (דפו"י דף קל"ה ע"ב * קל"ו ע"א)

הסולם
בסעודה גדולה שעתיד הקב"ה לעשות להם, ועל כן, רוב העולם סובלים הגלות בשביל אותו הסעודה.
מו) אמר רבי יוחנן וכו': אמר רבי יוחנן, אין לנו לסתור את האמונה אלא לקיים אותה, דהיינו שהסעודה היא אכילה ושתיה כי התורה מעידה עליה, דהיינו בהכתוב ואכלתם לחמכם לשובע. כנ"ל, כי כבר יודעים אנו אמנות הצדיקים והשתוקקותם מה היא, כי כתוב נגילה ונשמחה בך. ולא באכילה. וכמו כן נזכרה דודיק מ"י, שפירושו יינה

כא

תולדות

מִיָּז. וְהָיָא סְעוּדָתָא דְּמִינִין בְּהָ, יְהָא אֲלֵן חוּלְקֵי לְמַהֲנֵי מְנָה, וְזוּ הָיָא
הַשְּׁמַחָה וְהַשְּׁחֹק. וְאַלְהָ תוּלְדוֹת יִצְחָק, דְּשִׁיִּצְחָקוּ הַצְּדִיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא,
אֲבָרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, וְכֹתֵת הַנְּשָׁמָה, מוֹלִיד הַשְּׁחֹק הַזֶּה, וְהַשְּׁמַחָה
בְּעוֹלָם.

מוז * וְיָהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. רַבִּי בּוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי, פִּתַּח וְאָמַר,
יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ וּגְוִי, בְּכַמְהָ מַעְלוֹת נִבְרָא יְהוֹעוֹלָם, דְּתַנְיִנָן אָמַר רַבִּי
אֲחָא בְּרַי יַעֲקֹב כָּל זְמַה שֶּׁבְרָא קַב"ה בְּעוֹלָמוֹת שְׁלוֹ, חוּץ מִמְּנֹה, הָיָו בְּשִׁתּוּף.
וּמִי אָמַר רַבִּי אֲחָא הַכִּי, חַס וְשָׁלוֹם, דְּהָא בְּמַלְהָ דָא יִסְגִי פְּלוּגְתָא בְּעַלְמָא,
דָּאִי תִימָא הַכִּי, הַמְּלָאכִים שְׁהֵם נִבְרָאִים רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִמָּשׁ, יֵיאֲמַר שְׂיֵשׁ
שִׁתּוּף אֲבָרְהָם, הָא כָּל אַפְיָא יְבִי דְדַהוֹן וְדִדְן יִשְׁוִיָּן.

מוח אָמַר רַבִּי אֲבָא, אֲבָרְהָם בְּמַלְהָ דָא יִסְגִי פְּלוּגְתָא בְּעַלְמָא, דְּהָא תַנְנָן
בְּמַתְּנִיתִין דִּידְן, דְּכָל דְּעַבְדַּר קַב"ה, עַבְדַּר יִכְוֹן גּוּפָא וְנִשְׁמַתָּא. וְאִי תִימָא דְּהָא
לִית גּוּפָא לְמַלְאכִים, יִכְוֹן הוּא, אֲכָל לִית אִינוּן יְכָלִין לְמַעְבְּד יִסְ עַבְדִּידָתָא, עַד

חלופי גרסאות

א נ"א לך. ב נ"א למהו. ונ"א למינהו. ג נ"א מינה.
ד נ"א שישחקו. ה נ"א בא. ו נ"א ליג העולם. ונ"א
העולם נברא (אה"ל). ז נ"א ליג מה. ח נ"א ליג קב"ה.
ט נ"א ליג בעולמות שלו. י נ"א ואמר. יא נ"א בניהו.
יב נ"א הבהו. ונ"א דיהו. יג נ"א שוק. יד נ"א מוסף לא יסגי (אה"ל). טו נ"א ליג בעלמא. טז נ"א במתניתא.
יז נ"א בגין. ונ"א בגוק. יח נ"א כ"כ. יט נ"א עוברא.

מסורת הזהר

א) לעיל דף י"ח ציון י"ב. ב) לעיל דף א' צ"א. ג) לעיל
דף ד' צ"ג. ד) לעיל דף ח' צ"ו. ה) (שה"ש א') לעיל
ב"ב דף פ"ה צ"א.

דרך אמת א) בדבר זה יתרבה מחלוקת בין החכמים.

שתוף מדת הרחמים בדן

רוח הקדש ממש, יאמר שיש שיתוף טוב
ורע בהם, אם כן, כל פנים, פנים שלהם
ופנים שלנו, שוים. כלומר, שמלאכים ובני
אדם שוים.

הסולם

מאמר

יינה של תורה. ואותה הסעודה שהם, רוב
העולם. עתידים בה, שהיא אכילה ושתייה, יהיה
גם לנו חלק להנות ממנה, וזו היא חלק
השמחה והשתוק וכו'.

מאמר שתוף מדת הרחמים בדן

מוז וידי יצחק בן ארבעים שנה; רבי
בו בשם ר' יוסי פתח ואמר, ישקני מנשיקות
פיהו וגו' בכמה מעלות טובות נברא העולם,
שלמדנו, אמר רבי אחא בר יעקב, כל מה
שברא הקב"ה בעולמות שלו חוץ ממנו היו
בשתוף. היינו בשתוף מלכות שהיא מדת
הדין עם הבינה שהיא מדת הרחמים,
שמשיתוף הזה נמצאים הרבה מעלות בעולם.
ומי אמר רבי אחא המקשן חשב, אשר
שיתוף פירושו שיתוף טוב ורע הנוהג בנבראים,
וע"כ הקשה, ומי אמר רבי אחא הכי, חס
ושלום, שהרי בדבר זה ירבה מחלוקת
בעולם, כלומר, כל השומע יחלוק עליו, כי
אם תאמר כן, הרי המלאכים שהם נבראים

מוח תנן במתניתין כי למדנו במשנה,
שלנו, שכל מה שעשה הקב"ה, עשה כעין
גוף ונשמה. הגוף הוא ממלכות, והנשמה מבינה.
וכל

(דפו"י דף קל"ז ע"א * קל"ז ע"ב)

כב

תולדות

שִׁישֶׁתֶּתֶף בְּהוּ הָהִיא נִשְׁמָתָא קַדִּישָׁא, דְּהִיא סִיּוּעָא דְלַעִילָא, וּבְהִיא אַ גְּוֹנֵי כָּל
מַאי דְעֵבִיד אַצְטְרִיךְ לְהִהִיא סִיּוּעָא דְלַעִילָא מִנִּיהּ.

מז אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּהִיָּא שְׁעָתָא דְזַמִּין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא א בְּלֶאֱתִיָּא
י מִתְּנָא, ד וְהָא א סוּפָא ה כָּל י עֲקָתִין, בְּאַרְבַּעִים י לְהוּי. וְגַוְר קָיִים, א אַרְבַּעִים
יכְנוּ לֹא יוֹסִיף. סוּף הַלִּיכְתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּמְדָּבָר, בְּשַׁנַּת הָאַרְבַּעִים. א אַרְבַּעִים
שָׁנָה, קוּדֶם תְּחִיַּת הַגּוֹף, מִמֵּתְנַת לוֹ הַנְּשֻׁמָּה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. א בְּשַׁנַּת הָאַרְבַּעִים
יִקוּמוּן הַגּוּפוֹת מִעֵפְרָא. א בְּאַרְבַּעִים נִכְלָא הַגֶּשֶׁם, ה ה"ד וְיִהִי הַגֶּשֶׁם עַל
הָאָרֶץ אַרְבַּעִים יוֹם, וּכְתִיב וְיִהִי מִקֵּץ אַרְבַּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ. זָמַן גְּאוּלְתָּם שֶׁל
יִשְׂרָאֵל, בְּשַׁנַּת הָאַרְבַּעִים הוּא. וּבְחַמְשִׁים י אֶתָּא יֵשׁוּב עַלְמָא, דְּהִיא הַיּוֹבֵל.
י החזרת הַנְּשֻׁמָּה לַגּוֹף, בְּשַׁנַּת הָאַרְבַּעִים, שֶׁהִמְתִּינָה לוֹ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, הָדָא
הוּא דְכְּתִיב וְיִהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבַּעִים שָׁנָה, שֶׁהִמְתִּין לַגּוֹף. א בְּקַחְתּוּ אֶת רַבְקָה,
י בְּהַכְּנִסְתָּהּ י בַּגּוֹף הַמְּזוּמָן לוֹ. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, י בְּהַכְּנִסְתָּהּ בּוֹ, אֵין תְּאַוְתֶּם

מסורת הזהר
א לעיל בהקדמה" דף קל"ב צ"ג. ב) ח"א קלט: ג) (דברים כ"ה) ח"א סד: קד: ח"ג רפ: ד) ח"א קיג: קיד: קכה: קנט. קלא. קלד: ה) ח"א קלט. קמ. ו) (בראשית ז'). ז) (בראשית ז'). ח) לעיל דף ז. צ"א.
א נ"א גוונא. ב נ"א לאחייא. ג נ"א מתייא. ד נ"א והאי. ה נ"א רכל. ו נ"א עתיקן. ז נ"א עמיקן. ז נ"א ליהוי. ח נ"א מעפרם. ט נ"א מוסיף בארבעים יום. י נ"א אחיישב (אה"ל). יא נ"א החזרת. יב נ"א בהכנס. יג נ"א הגוף. יד נ"א בהכנסם.

חלופי גרסאות

שתוף מדת הרחמים בדין
נת. וכן זמן גאולתם של ישראל, בשנת הארבעים הוא. ובחמשים יבא ישוב העולם, שהוא היובל. החזרת הנשמה לגוף הוא בשנת הארבעים שהמתינה לו בארץ ישראל כנ"ל, וזהו שכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה, שהמתין לגוף. בקחתו את רבקה, בהכנסתה בגוף המזומן לו.

ביאור הדברים. אחר שרבי יוסי הביא את ענין השיתוף דמדת הרחמים בדין שאמר ר' אחא בר יעקב, ממשיך ומבאר עם זה את הכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה וכו'. כי מכח השיתוף הנ"ל, של מלכות בבינה, נתחקנה המלכות בסוד שנת הארבעים, כי חמשה ספירות הם כח"ב תו"מ, שכל אחד מהם כלול מעשר, והם חמשים ספירות. ומבחינה זו צריכה המלכות להיות שנת החמשים, להיותה בחינה אחרונה שבהם, אבל מחמת שיתוף המלכות בבינה נגווה בחינת עצמה, ונתקן בעדה הכלי דת"ת במקום כלי מלכות. כי מאחר שנגווה המלכות ואין שם אלא ד' כלים, כח"ב ות"ת, עלה אור

הסולם

מאמר

וכל מה שעשה הקב"ה, שיתוף זה בזה. שה"ס שיתוף מדה"ר בדין. ואם תאמר הרי אין גוף אל המלאכים, כך הוא, אבל אינם יכולים לפעול פעולה, עד שישתתף בהו ההוא נשמתא קדישא דחיינו אוד הבינה, שהיא סעד מלמעלה ממנו. פירוש. המלאכים הם חצוניות המלכות, ואין בהם שום כח מטרם שמקבלים סעד ושיתוף מן הבינה כי מטרם זה אינם ראויים למוחין. כי המלכות מטרם שנמתקה בבינה אינה ראויה לקבל מוחין (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר).

מט א"ר יוסי בהדיא וכו': אר"י, באותה שעה שעתיד הקב"ה להחיות המתים, הנה סוף כל הצרות יהיה בשנת הארבעים אחר קבוץ גלויות. וחרץ חוק, ארבעים יכנו לא יוסיף והליכתם של ישראל במדבר נגמר בשנת הארבעים. וארבעים שנה קודם תחיית הגוף ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל, נמצא שבשנת הארבעים להמתנת הנשמה בא"י, יקומו הגופות מעפרא. בארבעים נכלא הגשם, בזמן המבול, וז"ש ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום. וכתוב ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח (דפו"י דף קל"ז ע"ב *) קל"ז ע"א

כג

תולדות

וְכַסּוּפִים, אֲלֵא לִיהֲנוֹת מְזִיו הַשְּׂכִינָה, « וְלִיזוֹן מְזִיָּה, הַה"ד »^א יִשְׁקְנֵי מְזִיָּה שְׂקִיָּה. א"ר אָבָא, יִשְׁקְנֵי בִּיפְרָנְסִי, שְׁאִין פְּרַנְסֵתָן אֲלֵא לִיהֲנוֹת וְלִיזוֹן מְזִיָּה שֶׁל מַעְלָה. א"ר יוֹסִי סוּפִיָּה דְקָרָא מוֹכַח, דְּכָתִיב « פִּי טוֹבִים דוֹרְדֵי מִיָּן. (ג) בַּת בְּתוּאֵל בַּת בְּתוּ שֶׁל אֵל. רַב הוֹנָא אָמַר, לֹא כֶּךָ הוּא, וְאֵנָּה

חלופי גרסאות

א נ"א ולזון, ב נ"א פרנסני, ג נ"א ולזון, ד נ"א מזיאה, ה נ"א ליג בת.

מסורת הזהר

א) לעיל ב"ב דף פ"ה צ"א. ב) (שה"ש א') ח"א ע. ח"ב קכד: קמו. ח"ג יב: צג: צה. קג. ג) ח"א קכח.

שתוף מדת הרחמים בדין

הארבעים אינם סוף כל הצרות, כי יש גם צרות מהמלכות דבחינתה עצמה הבלתי ממוקנת, כנ"ל בסוד **לא זכי הא רע**, אבל בגמר התקון, שיתוקן המלכות דבחינתה עצמה, ולא תהא צריכה עוד לשיתוף בכינה, הרי לא יהיה עוד שום צרות ממלכות הון, אלא הדינים והצרות הנמשכות משנת הארבעים, כבר יהיו סוף כל הצרות. וז"ש וגזר קייב, **ארבעים יבנו לא יוסיף**, דהיינו שלא יוסיף מכה מבחינתה עצמה שלאחר הארבעים, כי בחינתה עצמה כבר תהיה אז מתוקנת לגמרי. ואחר כך מביא הזהר התקונים הגדולים שנתגלו ועתידיים להתגלות בשנת הארבעים, דהיינו הליכת ישראל במדבר, והמתנת הנשמה לגוף בא"י ותחיית המתים, והפסק מי המבול, ופתיחת נח את התבה, וגאולתם של ישראל, והתלבשות הנשמה בגוף. ומפרש בזה את הכתוב ויהי יצחק **בן ארבעים שנה**, שיצחק ה"ס הנשמה, והמתין ארבעים שנה בארץ ישראל **בקחתו את רבקה**, דהיינו להתלבש בגוף הנקרא רבקה. והכתוב מלמדינו, שבעת גילוי המלכות בסוד שנת הארבעים, שמקבלת אז אור הבינה, גם הגוף הנמשך מהמלכות, שנקרא רבקה, נעשה מוכשר וראוי לקבל אור הבינה, שה"ס הנשמה הנקראת יצחק המתלבש בו, ולפיכך המתין יצחק עד שנת הארבעים. **באותה שעה בהכנסתה בו וכו':** א"צ ביאור.

(ג) **בת בתואל:** פירושו בת בתו של אל. כי בתואל נוטריקון בת אל, דהיינו המלכות הנקראת בת אל, והגוף נמשך מן המלכות ונבחן לבתו של המלכות, ונמצא שהוא בת בתו של אל.

רב הונא אמר וכו', רב הונא אמר, לא כך הוא, בתואל אינו שם המלכות, ואני הייתי במדינות הים, ושמעתי שהיו קוראים לאותו העצם של השדרה ההוא, הנשאר מכל הגוף בקבר

הסולם

מאמר

אור החכמה ונתלבש בכלי דכתר, ואור הבינה בכלי דחכמה, ואור הת"ת בכלי דבינה, ואור המלכות בכלי דת"ת. ואז נבחנת המלכות בסוד שנת הארבעים, והיא מקבלת במצב הזה את האורות דבינה כמו ז"א, להיותה מלוכשת בהכלי שלו. ובעת ההיא גם הגוף הנמשך מן המלכות, עולה ג"כ ומקבל אור הבינה כמו המלכות, שה"ס התלבשות הנשמה בגוף, כי אור הבינה נקרא נשמה. וז"ס שכל הגאולות וישועות מקובלות בשנת הארבעים, דהיינו בעת שהמלכות משתתפת, ומקבלת אור הבינה. ואפילו גמר התקון יהיה בשנת הארבעים שה"ס עתיד הב"ן, שהוא מלכות, להיות ס"ג, שהוא בינה. אלא שיש הפרש גדול, כי מקודם גמר התקון, אין המלכות ראויה להיות שנת הארבעים מבחינתה עצמה, אלא על ידי שיתוף מדת הרחמים בדין, וגניזת בחינתה עצמה, אבל בגמר התקון יתוקן המלכות דצמצום א' עצמה, באופן שלא תהא צריכה עוד לשיתוף מדת הרחמים, אלא מבחינתה עצמה תקבל את אור הבינה.

ויש דינים וצרות הנמשכים ממלכות, מבחינת שנת הארבעים, דהיינו כל עוד שהחכמה שבה לא נתלבשה בחסדים, (ורא דף ס"ה ד"ה פירוש) ויש דינים וצרות הנמשכים ממלכות הבלתי נמתקת שנגנוה, (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף קכ"ד אות קכ"ג) **אם לא זכי הא רע**, דהיינו אם הוא ממשיך ממעלה למטה, כמו החטא דעצה"ד, נתגלה עליו נקודת המלכות שנגנוה, וכל האורות שבה מסתלקים משום שצמצום א' רוכב עליה ואינה ראויה לקבל אור. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר.)

וז"ש ר' יוסי **בהיה שעתא דזמין קב"ה לאחיא מתיא, והא סופא כל עקתין בארבעים לחוי**, כי מטרם גמר התקון ותחיית המתים, הדינים והצרות הנמשכים משנת (דפו"י דף קל"ז ע"א)

תולדות

כד

« הוֹיֵת בְּכַרְפֵי תַּיִם, וְשִׁמְעֵנָא דְהוּוּ בִּקְרָאן לְהוּוּ אֶגְרָמָא דְשְׁדָרְהָ, דְהוּוּ דְאֶשְׁתָּאָר בְּקַבְרָא מְכַל גּוּפָא, בְּתוּאַל רַמְאָה, שְׁאֵלִית עֲלֵיהָ, וְאָמְרוּ יְדְהוּוּ יְפִרְיָא וְדְחוּנָא, דְאֵיהוּ רַמְאָה, וְהוּוּ אֶגְרָמָא הוּוּ רַמְאָה, מְכַל שְׁאָר אֶגְרָמֵי. (נא) דְתָאנָא אֶמְר רַבֵּי שְׁמַעוֹן, הוּוּ אֶגְרָמָא, לְמָה אֶשְׁתָּאָר בְּקִיּוּמָא, יְתִיד מְכַל שְׁאָר אֶגְרָמֵי. מִשּׁוּם דְאֵיהוּ רַמְאָה, וְלִית סְבִיל טַעְמָא דְמִזְוֵנָא דְבְנֵי נְשָׂא

חלופי גרסאות

א ל'א הוית. ב נ'א קארון. ג נ'א שדרה. ד נ'א מסיף
הווא גם כן. ונ'א הווא גב. זנ'א ליג הווא (אה"ל).
ח נ'א ואמרו. י נ'א הווא. יז נ'א ברישא. יח נ'א רמא. יט נ'א החיויא רמא (ד'יא). כ נ'א דאיהו. י' נ'א סביל.

מסורת הזהר

דרך אמת א] ואתחנן רס"ו ע"ב, פינחס רכ"ב א, וארא כ"ח ב].

הפוסקים

מאמר

בקבר, ואינו נרקב, בשם בתואל הרמאי, דהיינו נוכל. שאלתי עליו, מה טיבו, אמרו, שצורתו הוא כמו הראש של הנחש, שהוא רמאי, ואותו העצם הוא רמאי, יותר מכל שאר העצמות של הגוף.

נא) דתאנא אר"ש וכו': כי למדנו אמר ר' שמעון, למה נשאר ומתקיים אותו העצם יותר מכל שאר העצמות, הוא, משום שהוא רמאי ואינו סובל טעם המזונות של בני אדם כמו שאר העצמות, ומשום זה הוא חזק יותר מכל העצמות. והוא יהיה השורש שהגוף יבנה ממנו בעת תחיית המתים, וזהו שכתוב בתתואל הארמי.

ויש להתבונן בדברים. א) אותו גרמא דשדרה מה הוא, ובמה הוא משונה משאר עצמות. ב) למה דומה לרישא דחויא. ג) למה הראש של הנחש הוא רמאי. ד) למה העצם, אינו סובל טעם מזונות. ה) למה אינו נרקב משום זה בקבר, מהו המעלה שאינו אוכל, ו) למה הוא נעשה עיקר בתחיית המתים.

והענין הוא כי כבר נתבאר, שהמלכות המשותפת במדת הרחמים נבחנת לשנת הארבעים שהיא אור המלכות המתלבשת בכלי דו"א, דהיינו בעטרת יסוד שלו, וכלי מלכות עצמה, שה"ס שנת החמשים חסרה, כלומר שאינה ראויה להתלבשות האור. ועל כן גם הגוף הנמשך ממלכות, חסר לו ג"כ בחינת מלכות עצמה, דהיינו שנשארה בו ריקנית בלי התלבשות האור. ותדע, שהיא העצם שמכנהו בשם גרמא דשדרה, ונקרא בתואל רמאה, והטעם שנקרא רמאה, אומר שהוא, משום דאיהו רמאה ולית סביל טעמא דמזונא דבני נשא כשאר גרמי. כי

(דפו"י דף קל"ז ע"א)

שתוף מדת הרחמים בדין

להיותו מבחינת המלכות דמדת הדין הבלתי נמתקת במדת הרחמים, אינו יכול להנות מהמוחין הנמשכים מבינה, ונמצא ולית סביל טעמא דמזונא, אבל הוא מעלים מציאותו ממדת הדין, ואומר שהוא נהנה בשוה עם שאר עצמות הגוף, אבל הוא רמאי, כי האמת הוא שאינו נהנה. ומה שהוא מעלים מציאותו, הוא מטעם שלא יפגום בשאר הגוף, כי אם היה מורגש מציאותו, היה נפגם כל הגוף, והיו המוחין מסתלקים מכל הגוף בסבתו. (כנ"ל וירא ל"ז ד"ה ונודע).

וזה אמרו, דהווא כרישא דהווא דאיהו רמאה. כי הנחש שהסית לתוה לאכול עצה"ד, היה משקר ואמר לא מות תמותון, שפירושו, שהעלים מציאות המלכות דמדת הדין, שממנו המיתה. (כנ"ל וירא ק"י ד"ה בכה ע"ש) הרי שהן הנחש והן גרמא דשדרה שניהם רמאים בדבר אחד, דהיינו שמעלימים מציאות המלכות דמדת הדין. ומה שאומר כרישא דחויא, ואינו אומר כנחש, הוא בדיוק. כי פעולת השקר והעלמת מציאות מלכות דמדת הדין, הוא רק בראש הנחש. כי אחר שהסית לאכילת עצה"ד אמרו, הוא השטן והוא היצר הרע, והוא המלאך המות. באופן שנחש המסית עצמו, נעשה אחר החטא למלאך המות, שיורד ומגלה על האדם את המלכות דמדת הדין, ואורות החיים מסתלקים ממנו, והוא מת, (כנ"ל וירא ק"י ד"ה בכה) ופעולה זו של הנחש הוא בזכו, שו"ס שהזהר אומר עליו כפיוף לרישיה ומחי בזנביה, ונמצא שכת העלמת מדת הדין הוא ברישיה דחויא, וכח הגילוי דמדת הדין הוא בזנביה דחויא. ולפיכך אומר כאן רישא דחויא. והנה נתבאר ענין

כה

תולדות

כְּשֶׁאָדַר גְּרָמִי, וּבְגִינֵי כֶּף הוּא תִקְיָה מִכָּל גְּרָמִי, וְהוּא לִיְהוּי עֲקָרָא, דְּגוּפָא
« אֲתַבְנֵי מִנְיָה. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב בֵּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי.

**גב) וְתֵאנָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הוּא רַמְאִי, וּמַעוֹלָם רַמְאִי, וְשִׁכְּנָן יֵצֵר הָרַע,
דְּאִיהוּ רַמְאִי. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב בֵּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי גְרָמָא רַמְאָה. מִפְּדִן אָרְס,
מִצְמַד רַמְאִין, כְּדַתְנִן פְּדָנָא דְתוֹרָא שְׁהוּא צְמַד. אַחֲוֹת לְבָן, אַחֲוֹת יֵצֵר הָרַע
הָאֲרָמִי. כְּדַתְנִן, « בְּתַחֲלָה שְׁהָהּ מְנוּוֹל בְּחַטָּאוֹת בְּזַה הָעוֹלָם, נִקְרָא לוֹט.
« לְעֵתִיד לְבָא, שְׁלָא יְהֵא מְנוּוֹל בְּכַדְבְּקְדָמִיתָא, כְּמֵאן דְּסָחֵי וּמְטַבִּיל מְסֻאָבוֹתֵיהּ,
נִקְרָאן דְּלִיה לְבָן. עַל כָּל פְּנִים « אֵין יֵצֵר הָרַע בְּטַל מִן הָעוֹלָם.**

**גה) ת"ש, ה' דְּהִכִּי אָנִן אוֹקִימָנָא בְּמִתְנִיתָא. « שְׁתִּי בְּנוֹת לוֹט, שְׁהֵן שְׁתִּי
פְּחוֹת הַגּוּף, הַמְעוֹרְרוֹת לְיֵצֵר הָרַע, עֲכָשׂוּ שְׁאִינוּ מְנוּוֹל כ"כ, וְיִנְטַבֵּל
מִלְּכֻחוֹ, « נִקְרָא לְבָן, וְאוֹתָן שְׁתִּי בְּנוֹת אֵינִן בְּטַלוֹת מִמֶּשׁ, הַה"ד « וְלִלְבָן שְׁתִּי**

חלופי גרסאות

א נ"א יתבני. ב נ"א ל"ג כרבקדמיתא. ונ"א כד בקדמיתא
(אה"ל). ג נ"א וקראן. ד נ"א ל"ג ליה. ה נ"א מטיף
דהכי הוא (אה"ל). ו נ"א ונטבל.

מסורת הזהר

א) ח"א קכח: קלו: ז"ח נה דף כד טב. ב) ח"א קכח:
קלו: ג) ח"א קט. קכח: ד) ח"א קט: קי: קיא.
ה) (בראשית כ"ט).

שתוף מדת הרחמים בדין

בדרך הישר, נגזזה שם בעדו המלכות דמדת
הדין ורק מלכות דמדת הרחמים מגולה
עליו. וזה נראה כרמאות, שהמקום מתפה
על מדת הדין, והגוף מקבל מוחין כמו
שלא היה כלול כלום ממלכות דמדת הדין.
ובשעה שאין הגוף הולך בדרך הישר, אז
המקום מגלה עליו המלכות דמדת הדין וכל
המוחין מסתלקים ממנו. וגם זה נראה
כרמאות, משום שאלו המוחין המלוכשים
בכלי דבינה דגוף היו צריכים להשאר בו.
כי רק כלי דמלכות נפגמה, ולא כלי דבינה.
אלא משום השתוף דמדת הרחמים בדין
שהיה מקודם לכן, המערב בינה ומלכות
יחדיו זו בזו, ע"כ נסתלקו המוחין גם
מכלי דבינה. ונמצא שיש כאן צמד רמאים,
רמאות א' מהמלכות הממותקת ורמאות ב'
מגילוי המלכות דמדת הדין, כמבואר.

כדתנן בתחלה וכו': כמו שלמדנו,
בתחלה שהיה מנוול בחטאים בזה העולם
נקרא לוט, לעתיד לבא שלא יהיה מנוול
בבתחילה, שיהיה דומה כמי שרחץ וטבל
מטומאתו, קוראים אותו לבן. על כל פנים,
אין יצר הרע בטל מן העולם.

גה) תא שמע דהכי אנן אוקימנא וכו'
מכאן עד אות נ"ו א"צ ביאור.

אמר

הסולם

מאמר

ענין גרמא דשדרה מה הוא. ולמה אינו
טועם טעם מזונות. ולמה הוא רמאי. ולמה
הוא דומה לרישא דחויא.

ומ"ש, שמשום שאינו סובל טעם מזונות,
על כן אינו נרקב בקבר. דבר זה נתבאר
לעיל (חיי שדה דף מ"ו ד"ה וכבר) אשר קבלת
המוחין מקו אמצעי גורמים להגוף שירקב
בעפר, וכיון שעצם זה אינו סובל אותם
המוחין ואינו נהנה מהם, כי הוא לא ינהה
זולת מהמוחין דג"ר דג"ר שיאירו בגמר
התקון כנ"ל. לפיכך אינו נרקב בקבר. עש"ה
כל ההמשך.

גב) וְתֵאנָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וכו':
ולמדנו אמר ר"ש הוא רמאי, דהיינו העצם
דשדרה, ובא מעולם רמאי, דהיינו מפדן ארס.
ושכן יצה"ר שהוא רמאי, דהיינו רישא דחויא
שהוא היצר הרע והוא מלאך המות כנ"ל. וזהו
שכתוב, **בֵּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי, הֵינֵן עֵצִים
דְּשִׁדְרָה הַרְמָאִי, מִפְּדִן אָרְס,** היינו שבא מעולם
רמאי, מצמד רמאים, כמו שלמדנו, **פְּדָנָא
דְּתוֹרָא, שְׁפִירוּשׁוֹ צְמַד בְּקָר, אִף פְּדִן אָרְס
פִּירוּשׁוֹ צְמַד רַמְאִים. אַחֲוֹת לְבָן, הֵינֵן אַחֲוֹת
יֵצֵר הָרַע הַרְמָאִי. פִּירוּשׁ. פְּדִן אָרְס, ה"ס
הַמְקוּם שֶׁמֶשׁ נִיזוֹן וְיוֹנֵק הַגּוּף, שְׁהוּא כְּלוּל
מִב' הַמְלִכּוּת הַנ"ל, אֲשֶׁר בַּעַת שְׁהַגּוּף הוֹלֵךְ
(דפו"י דף קל"ז ע"א *) קל"ז ע"ב)**

תולדות

כו

בנות. א"ר יוסי כף הוא, תמן פתיב בכירה וצעירה, והכא פתיב גדולה וקטנה.
גד) א"ר יוסי, אכל אינן בכת לעשות רע, ולהתעורר ליצה"ר בפתחלה.
משמע דכתיב שם הגדולה לאה, שלאה מכחה ומרשעתה, ושם הקטנה
רחל, שאין בה פח המתעורר, כמה דאת אמר וכתחל לפני גוזייה נאלמה.
אמר רב הונא, זה יצה"ר, ושתי בנותיו, מתחלפות מממות שהיו בראשונה.
ה) בפתחלה לוט, מקולל מנוול, עכשיו לכן, מלובן, שאינו מקולל ומנוול
בניוולו בבראשונה. בפתחלה שתי בנותיו חזקות, כל אחת ואחת בכחה, ועכשיו
שם הגדולה לאה: לאה בלא פח, לאה בלא חזק. לאה ומעשיה הראשונים.
ו) ושם הקטנה רחל, בדרךמון, ולא פמות שהיו בראשונה.

גה) א"ר אחא בר יעקב, תא חזי, מה פתיב, ויעתר יצחק לה לנכח
שאתו כי עקרה היא. אמר רבי אחא מפני מה היא עקרה, מפני שיצר הרע
אינו נמצא בכחו בעולם, ועל כן אין נמצא פריה ורבייה, זולתי בפתלה, מה
פתיב, ויעתר לו ה', ותהר רבקה אשתו. פיון שמתעורר יצר הרע, נמצא
פריה ורבייה.

גו) אמר רבי יוסי, אם בן מה הפרש בין העולם הזה, לאותו הזמן. ויעוד
דקא קרא קאמר דקודשא בריך הוא עביד. אמר רבי אחא, כף הוא,
דקודשא בריך הוא אתער ליה לההוא עניינא, דצריך לזווגא, ולא לכל
שעתא, דיהא תדיר עם בר נש כמו כען, דאיהו אשתכח תדיר וחסאן ביה
בני נשא, אלא לההוא זווגא בלחודי, ואתערותא תהיא, אתערותא דקודשא
ברוך הוא ליהוי. הקא הוא דכתיב, והסירותי את לב האבן מפשרכם ונתתי
לכם לב בשר. מהו לב בשר. אמר רבי יהודה, לב להוציא בשר, ולא לדבר
אחר.

חלופי גרמאות

מסורת הזהר

א) ז"ח רות דף פי טג שג. ב) (ישעיה נ"ג) ח"ב כט:
ג) לעיל דף כ"ה צ"א. ד) לעיל דף כ"ה צ"ב. ה) לעיל
דף י"א צ"א. ו) לעיל דף י"א צ"ב. ז) (יחזקאל ל"ו)
לעיל וירא דף צ"ג צ"א.
א) ו"א ל"ג מן קאמר דקב"ה עד דקב"ה אתער. יג ו"א יתער. יד ו"א ל"ג בריך הוא (אה"ל).

שיתוף מדת הרחמים בדון

הסולם

מאמר

גו) אמר רבי יוסי וכי: אר"י א"כ מה
ההפרש בין עולם הזה לאותו הזמן, אם
גם אז יהיה היצה"ר. ועוד הרי המקרא
אומר, ויעתר לו ה' ותהר, שפירושו, שהקב"ה
בעצמו עושה זאת ומעורר באותו הזמן את
היצה"ר, כנ"ל, שהוא תמוה. אמר ר' אחא
כך הוא, שהקב"ה מעורר היצה"ר לאותו
הענין כפי שצריך אל הזווג בלבד, אבל
לא לכל שעה, שיהיה תמיד עם האדם,
(דפו"י דף קל"ז ע"ב)

כז

תולדות

נז * רבי יצחק ברבי יוסי, תנה אתי מקפוטקיא ללוד, פגע ביה רבי יהודה, א"ל רבי יצחק, תאמר * דחברנא חכימי מתניתא, אתעררו להאי עניינא, דיצר הרע יתנשי מן עלמא, בר ההיא שעתא ב' לזיווגא. א"ל, תייך הכי אצטרך יצר הרע לעולם, כמטרא לעולם, דאלמלא יצר הרע, תדוותא דשמעתא לא ליתוי, אכל לא מנוולה פקדמיתא, ולמחטי ביה, הה"ד * לא גרעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'. אמר רבי שמעון, הוא לבא, דמדוריה דיצר הרע ביה. רבי אליעזר אומר, לבא טבא, בניינא דגופא ונשמעתא, * ויבגין פך פתיב * ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך * דהוא עקרא דכלא.

נח * פד אתא רב פהנא אמר, הכי * אמרין משמיהון דמארי מתניתא, * תרי בנייני דגופא אינון, * פבדא ולבא, דאמר רבי שמעון אמר רבי יהודה, פבדא ולבא, אינון מנהגי גופא בכל סטרי אברוי, מנהגא דרישא מוחא, אכל דגופא אינון תרין, וקדמא הוא פבדא, תניינא לבא. והיינו דכתיב בפךששתא, * ויתרוצצו הבנים בקרבה אליו תרין בנייני דגופא. **נט** * מאי טעמא * ויתרוצצו. משום דלבא * אתנשי מניה * יצר הרע. ויתרוצצו * וישליו מפעי ליה. אלא אמר * רב הונא, ויתרוצצו

חלופי גרסאות

א נ"א דחברנא. ב נ"א לזיווגא. ג נ"א לעלמא. ד נ"א לעלמא. ה נ"א מנוולא. ו נ"א למיחטי. ז נ"א אלעזר. ח נ"א ליג ובגין. ט נ"א דהוה. י נ"א אמרי. יא נ"א כי. יב נ"א ויתרוצצו. יג נ"א אתערי. יד נ"א דיצר. טו נ"א שאלו. טז נ"א וישליו. (אה"ל). טז נ"א ליג רב הונא.

מסורת הזהר

(א) (ישעיה ו"א). (ב) (דברים ו'). ח"ב כו. נה: קלד. קנה: קנח: קסכ. רב: ת"ז תקי י"ח דף לו: תקי ד' בהשמטות דף קמא. ג) ח"ב קננ. (ד) (בראשית כ"ח), לעיל דף י"ג צ"ה.

שיתוף מדת הרחמים בדיון

כא רב כהנא, אמר, כך אומרים בשמם של בעלי המשנה. שני בנייני הגוף הם, שהם הכבד והלב. כי אמר ר' יהודה, הכבד והלב הם מנהיגי הגוף בכל מיני אברוי.

מנהגא דרישא מוחא וכו': מנהיג הראש הוא המוח אבל של הגוף הם שנים, הראשון הוא הכבד, השני הוא הלב. והיינו שכתוב בפרשה, ויתרוצצו הבנים בקרבה, אלו הם שני בנייני הגוף, שהם הכבד והלב.

מאמר ב' ויתרוצצו הבנים בקרבה

נט) מאי טעמא ויתרוצצו וכו' שואל מה הטעם שהלב והכבד נתרוצצו, ואומר משום שנתבטל היצר הרע מן הלב. ומתמה אם כן שנתבטל היצר הרע, למה כתוב ויתרוצצו, וישליו היה צריך לומר. אלא אמר רב הונא, ויתרוצצו פירושו וישברו, כלומר, נשבר כחם וחילם של הלב והכבד מנהיגי הגוף, מטעם שנתבטל היצר הרע. אמר רבי יהודה הגוף מהו

הסולם

מאמר

ונתתי לכם, הרי, שהקב"ה בעצמו יעורר את יצר הרע לשעת הזווג.

נז) רבי יצחק בר' יוסי וכו': ריכר"י, הלך מקפוטקיא ללוד. פגש בו רבי יהודה. א"ל ר' יצחק, תאמר, שהחברים חכמי המשנה נתעוררו בענין הזה, שיצר הרע יתבטל מעולם, חוץ מבשעת הזווג. אמר לו, חייך, שכן היצר הרע נצרך לעולם כמו הגשם שנצרך לעולם, כי אלמלא יצר הרע, לא היתה חרות הלימוד בעולם. אבל לא יהיה אז מנוול כמקודם לכן, לחטוא על ידו, וזהו שכתוב לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'. אמר רבי שמעון, הר קדשי, הוא הלב, שבו משכנו של יצר הרע.

רבי אליעזר אומר וכו': רא"א, לב טוב, הוא בנין של הגוף והנשמה. ומשום זה כתוב, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, כי הלב הוא עיקר הכל.

נח) כד אתא רב כהנא וכו': כאשר

(דפו"י דף קלי"ח ע"א)

תולדות

כה

וישברו, פלומר, נשבר כחם וחילם. אמר רבי יהודה, הגוף מהו אומר, אם כן למה זה אנכי, ולמה נבראתי. מיד * ותלך לדרש את ה'.

ס * ויאמר ה' לה שני גוים * בבטנך ושני לאמים * וגו'. אלו השני גאים, הפכד והלב. רבי יוסי אמר, * המוח והלב. רבי יהודה אמר, המוח אין בכלל זה, משמע דקתיב בבטנך, והמוח אין בבטן אלא בראש. ושני לאמים * ממעיך * וגו', ורב יעבוד צעיר, זהו הפכד, שהוא רב וגדול, והוא משמש לפני הלב, דאמר רבי יהודה, הפכד קולט הדם, ומשמש בו לפני הלב.

סא * * ויצא הראשון אדמוני. אמר רב פהנא, הפכד הוא הראשון והוא אדמוני, למה הוא אדמוני, על שכולע את הדם תחלה. רבי * אליעזר אומר, למה נקרא שמו ראשון, על שהוא ראשון, לכלוע הדם, מפל המאכל, והוא ראשון לדם אבל לא ליצירה. ויבמאן נוקים ורב יעבוד צעיר, על שהוא רב וגדול * בשעורו מן הלב, והוא עובד ללב. אמר רבי אבא, למה אתא פרשתא דא, אלא * לאתנא לכוני עלמא, דאף על גב דהיא שלימותא ליהוי בארעא, ארתיה וטבעיה דעלמא לא אשתני. רבי ייסא אמר בא וראה הפכד הוא הצד ציד והוא * ציד בפיו, והלב הוא * החושב, והוא * יושב אהלים הה"ד * ויזד יעקב נזיד, חושב מתשובות, נושא ונותן בתורה.

סב * ויזד יעקב נזיד. רבי בא בשם רבי אבהו אמר, לעולם * טבעו של עולם אינו משתנה, בא וראה, מה פתיב, ויזד יעקב נזיד, פד"א * אשר זדו עליהם, ותרגומו דחשיבו. פלומר, הלב חושב ומתהדר בתורה, בידיעת בוראו, מה פתיב, ויבא עשו מן השדה והוא עיף. הפכד שדרך טבעו, לצאת ולצוד ציד בפיו לכלוע, ואינו מוצא, נקרא עיף, והוא אומר ללב, עד שאתה מתהדר בדברים אלו פד"ת, הרהר באכילה ובשתיה, לקיים גופך, הה"ד, * ויאמר עשו אל יעקב * הלעיטני נא מן האדם האדם הזה, כי כן דרכי לכלוע הדם, * ולשגר לשאר * האברים, פי עיף אנכי, בלא אכילה * ושתיה. והלב אומר, תן לי הראשון והמובחר מפל מה שתבלע, תן לי בכורתך, הדא הוא

חלופי גרסאות

א נ"א בבטנך וגו', ב נ"א ליג וגו', ג נ"א ליג ממעיך וגו', ד נ"א ליג וגו', ה נ"א אלעזר, ו נ"א ומאן, ז נ"א ובמאן, ח נ"א בשיעורו, ט נ"א צד, י נ"א חושב, י"א נ"א ובשתייה, י"ב נ"א האברים, י"ג נ"א מוסיף ושתייה מכה כיום את בכורתך לי כלומר הלב אומר (אה"ל).

מסורת הזהר

א) ח"א קלו: קנ: ב) (בראשית כ"ה). ג) ח"ב קנ: ח"ג רכז: ד) (בראשית כ"ה) לעיל דף י"ג צ"א. ה) ח"א קלט. ו) (בראשית כ"ה). ז) (בראשית כ"ה) ח"א קלט. ח) לעיל צ"ה. ט) (שמות י"ח). י) (בראשית כ"ה) ח"א קלט: ח"ג קצח: ז"ח וירא דף כ"ז ט"ג ש"י י"א ח"א קלט: ח"ב קסח: ח"ג קצח: רלו. רמנ. ז"ח וירא דף כ"ז טג ש"י שיד. רות פ"ז טא שלו. י"ב) ח"ב קנ.

הסולם

מאמר

מה הוא אומר אז, הוא אומר אם כן למה זה אנכי, ולמה נבראתי, מיד ותלך לדרוש את ה'.

ס) ויאמר ה' לה שני גוים וגו': אלו הם השני גאים וכו' מכאן עד אות ס"ג א"צ ביאור.

(דפו"י דף קל"ח ע"א * קל"ח ע"ב)

אמר

כט

תולדות

דכתיב ^אמכרה כיום את בכורתך לי, קונמיטא ^בדתאיבא, עד ששלב מהרהר וחושב במאכל, ^גבולע הפכד, ^דדאלמלי ההוא פסופא ורהורא דלבא במאכל, לא יוכלו הפכד, והאברים לבלוע ^הדאמר רבי יוסי, פן דרך העבדים, שאינם אוכלים עד שהאדון אוכל.

סו א"ר יוסי, כתיב לאחר פן, ^אויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים, מהו עדשים, סגלגלין פגלגלתא, ^בוגלגלא סביב ^גבעלמא, כלומר, דלא אתנשי ומארתיה. ^דפך הוא ב"ג, בההוא זמנא אע"ג דכל ההוא טיבו, ויקר ושליומא ליהוי, ^הזרתיה דעלמא למיכל ולמשתי לא יתנשי.

סז מתניתין, תנן ארבע רוחות העולם מנשכן, ועתיד קב"ה להתעורר ורוח אחר, לקיים הגוף, שיהא ^אכלול מד' רוחות, הה"ד ^במארבע רוחות באי הרוח, ^גבארבע לא כתיב, אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם. ותאנא, אותו הרוח, הוא רוח המוליד, הוא ^דהרוח האוכל ושותה ואין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שעבוד מלכיות בלבד, ואין ^הבין עולם הזה, לתחיית המתים, אלא נקיות ^ווהשגת ידיעה. רב נתמן אמר ואריכות ימים.

סח אמר רב יוסף וכי ימות המשיח ותחיית המתים לאו חד הוא. א"ל לא, דתנן, בית המקדש, קודם לקבוץ גליות, ^אקבוץ גליות, קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים הוא אחרון שבכלם. מנ"ל דכתיב ^בבונה ירושלים י"ה נדחי ישראל יכנס הרופא לשבוני לב ומחפש לעצבותם. זו היא תחיית המתים, שהיא הרפואה לשבוני לב, על מתיהם. ^גבונה ירושלים תחלה, ואחריו נדחי ישראל יכנס, והרופא לשבוני לב אחרון על הכל.

סו תנן, ^אמ' שנה ^בקודם הקבוץ גליות, לתחיית המתים, ^גכדאמרינן ^דויהי יצחק בן ארבעים שנה. האי מ' שנה, מאי עבידתיהו. אמר רב פהנא

חלופי גרסאות

א נ"א ותאיבה. ב נ"א ובולע ונ"א ל"ג מן בולע עד לא. ג נ"א אלמלי. ד נ"א וגלגלתא. ה נ"א כעלמא. ו נ"א מאורחיה. ז נ"א אורחיה. ח נ"א כליל. ט נ"א רוח. י נ"א והשותה. יא נ"א סוף ול"ג בין. יב נ"א העולם. יג נ"א וקבוץ. יד נ"א ה' וגו' ומחבש. טו נ"א קודמן קבוץ הגליות. טז נ"א כד"א.

מסורת הזהר

(א) (בראשית כ"ה). (ב) (בראשית כ"ה). ג) לעיל דף כח צ"ה. (ד) ח"א קעה: ח"ב יג: ח"ג קל: ז"ח שה"ש דף ס' טג שי"א. ה) (יחזקאל ל"ז) ח"א קעה: ו'לה. ח"ב יג: קיט: ח"ג קל: רכז: ו'לה: ת"ז תק' ס"ט דף קח: תקי' י' בהשמטות דף קמו: ז"ח שה"ש דף ס' טג שד. (ו) ז"ח שה"ש ס' טג שד (ארבע אלא ארבע רוחות). (ז) לעיל דף י"ח צ"ט. (ח) (תהלים קמ"ז) לעיל ב"א דף רל"ג צ"ו. ט) ח"א קלר. י) ח"א קמ. יא) לעיל דף ח' צ"ו.

הסולם

קבוץ גליות ותחיית המתים
ההוא, אף על פי שיהיה אז, כל אותו הטוב והיקר והשלמות, מכל מקום, לא ישתנה דרך העולם מלאכול ולשתות. מכאן עד אות ס"ח א"צ ביאור.

מאמר

סג אמר ר' יוסי כתיב וכו': אר"י כתוב לאחר מכאן ויעקב וגו' ונזיד עדשים. ושואל מהו עדשים ואומר, שהם עגולים כעגול, וכמו הגלגל המקיף העולם, כלומר, שאינו יוצא ממסלולו, כך הוא האדם בעת (דפו"י דף קל"ח ע"ב *) קל"ט ע"א

ר'

תולדות

5

א"ר ברוקא, מקבוץ גלילות עד תחילת המתיים, כפמה צרות, כפמה מלקחמות
יתעוררו על ישראל, ואשרי הנמלט מהם, דכתיב * « בעת ההיא ימלט עמך
כל הנמצא כתוב בספר. « רבי יהודה אמר מהכא, « יתבררו ויתלבנו ויצרפו
רבים. רבי יצחק אמר מהכא, « וצרפתים כצרוף את הפסך וכתנתים ככחון
את הנקב. וכאותם הימים, יקויו ימים, אשר יאמרו « אין לי בהם חפץ, « ומשעה
שיעברו הצרות עד תחילת המתיים מ' שנה.

סז) רב הונא אמר ת"ח « פי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר וגו'
אשר לא שמעו בקול ה', דכתיב גוונא « הכא. א"ר יוסף, כל אליו חד מלה
אמרו, ולסוף מ' שנה, שהצרות יעברו, והרשעים יכלו, יחיו המתיים שוכני
עפר, מ"ט, משום דכתיב « לא תקום פעמים צרה, ודי להם כפמה שעברו. ומזמן
תחילת המתיים, יתיישב עלמא ויבישבו, הה"ד « ביום ההוא יקנה ה' אחד
ושמו אחד.

סח) ר' אלעזר בן ערף, הוה יתיב, והוה קא מצטער ויבנפשו טפי, עאל
לקמיה רבי יהושע, « א"ל, « חיוו נהירו דבוצינא דעלמא למה תשוכן, אמר
ליה, חיוו ודחילו סגי עאל בי, דהא אנא חמי מה דאתערו חברנא, מארי
מתניתא, דשראת עליהו רוח « קדישין, וההוא דאתערו, דכשיתאי יאה
י פורקנא שפיר, אבל אנא חמי אורכא י יתיבא, על אינון דירא עפרא, דבאלף
שיתאי « לזמן ארבע מאות ותמנא י י שנין מניה, « יקויו קיימין כל דיידי
עפרא « בקיומיהון, ובגיני כן אתערו « חברנא, על פסוקא דקרא לון בני תת,

חלופי גרסאות

א נ"א רב. ב נ"א ובתתים וגו'. ג נ"א ליג יהיו ימים.
ד נ"א בהאי. ה נ"א גופא. ו נ"א בישוב. ז נ"א בנפשיה
זליג טפי. ח נ"א ליג מן א"ל עד א"ל. ט נ"א ליג חיוו
(אה"ל). י נ"א מוסיקי למה אנפוי (אה"ל). יא נ"א קורשין.
יב נ"א פרוקא. יג נ"א יתרא. יד נ"א שתין. טו נ"א
יהון. טז נ"א בקיומהון. יז נ"א חברנא.

מסורת זוהר

א) (דניאל י"ב) ח"א קנ: ב) (דניאל י"ב) ח"ג קנ: ד)
קנ: ג) (זכריה י"ג) ח"ב ז: ח"ג קנ: קנ: ט) (קהלת
י"ב). ה) לעיל דף כ"ב צ"ד. ו) (יהושע ה'). ז) (נחום
א') ח"ג קנ: ז"ח דף פ"ח טו שני. ח) (זכריה י"ד)
לעיל ב"א דף ע"ד צ"א. ט) ח"ב י.

קבוץ גלילות ותחילת המתיים

הסולם

מאמר

בקיומם.
ובגיני כך אתערו וכו': ומשום זה
נתעוררו החברים על הפסוק, שקרא אותם,
אל שוכני העפר, בני הת, כי הת רומז
שיתעוררו לתחיה לת"ח שנה. והיינו שכתוב
בשנת היובל הזאת, תשובו איש אל אחותו,
כשיתלם הזאת, שהוא ה' אלף ות"ח כי
ה' של הזאת רומזת על ה' אלפים זאת בגי'
ת"ח, תשובו איש אל אחותו היינו שהגוף
ישוב אל נשמתו, שהיא אחותו ונחלתו.
אמר

סח) ר' אלעזר בן ערף הוה יתיב וכו':
ראב"ע היה יושב. והיה מצטער בעצמו
ביותר, בא לפניו ר' יהושע. אמר לו ר"י,
מראה אורו של נר העולם למה היא חשכה.
אמר לו, מורא ופחד גדול נכנס בי, כי
אני רואה מה שהעירו החברים בעלי המשנה,
שרוח הקדושים שורה עליהם ומה שהעירו
שבאלף הששי תהיה הגאולה, יפה הוא,
אבל אני רואה אריכות יתרה לשוכני העפר
הללו אשר לזמן ארבע מאות ושמונה שנים
מאלף הששי, יעמדו לתחיה כל שוכני עפר
(דפו"י דף קל"ט ע"א * קל"ט ע"ב)

לא

תולדות

ח"ת, דיתערוך לח"ת שנה, ויהינן דכתיב ב' בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו, כשישתלם הזאת, שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ותמנא, תשובו איש אל אחוזתו, אל נשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו.

טז) א"ר יהושע לא תקשי לך האי, דהא תנינן ג' כתות הן, של צדיקים גמורים, ושל רשעים גמורים, ושל בינונים, * צדיקים גמורים יקומון בקימה של מתי ארץ ישראל, מהיום פמה שנים, שהם קודמים יפתחלה, בשנת הארבעים של קבוץ גליות, והאחרונים כלם, לזמן ארבע מאות ושמנה שנה, לאלף הששי, כדקאמרן. מאן זנפה להאי ארפא, מאן יתקיים בקיום דתיה בין האי זמנא, ועל דא אצטעירנא בנפשא.

יז) אמר ליה, רבי, הא תנינן, יי יהי אור, יהי ר"ז. חזר ואמר, בתשובה יתקדם כלא. אמר רבי יהושע, אי לאו דאמרת הכי, אהסימנא יב פומין, למצפי פורקנא כל יומא, דכתיב ח' חסן ישועות, מהו ישועות, אלו המצפים ישועות בכל יום.

יח) מאי הוא ידעתוי דרבי אלעזר. יי יהינן דכתיב, יי ורבים מישני אדמת עפר יקיצו, משמע דכתיב מישני, אלו הם הצדיקים, הנקדמים יי בתייהם

חלופי גרסאות

א נ"א היינו. ב נ"א ואל. ג נ"א מוסיף עוד א"ר. ד נ"א בינוניים. ה נ"א ליג יקומון בקימה. ו נ"א מוסיף יקומון מהיום. ז נ"א במלה. ח נ"א אצטענא. ט נ"א לך ול"ג רבי. י נ"א ליג רבי. יא נ"א אחסימנא. יב נ"א סימנא. יג נ"א ליג פומין. יד נ"א דעתיה. יז נ"א היינו (ד"ק). יט נ"א מוסיף יקיצו וגו'. כ נ"א בתחיתם (אה"ל).

מסורת הזהר

א) ח"ב י. ב) (ויקרא כ"ה) ח"ג קח: ג) לעיל דף כ"ב צ"ד. ד) (בראשית א') לעיל הקסח"ז דף קנ"ג צ"ה. ה) (ישעיה ל"ג) ח"ב רכג. ח"ג רצא. ת"ז בהקדמה ה. ו) (דניאל י"ב) לעיל נח דף ע"ד ציון י"א.

הפוסקים

מאמר קבוץ גליות ותחיית המתים חזר ואמר וכו': חזר ואמר, שבתשובה יתקדמו כולם לקום לתחייה. אמר ר' יהושע, אם לא שאמרת כך, לא הנחנו פתחון פה למצפים על הגאולה בכל יום. שכתוב חוסן ישועות, מהו ישועות, רומז על אלו המצפים ישועות בכל יום. ואם הגאולה קשורה בזמן קצוב, איך אפשר לצפות בכל יום, אלא ודאי שתלוי בתשובה, ואימתי שיעשו תשובה יגאלו. וארבעים שנה אחר הגאולה תהיה תחיית המתים כנ"ל.

עא) מה הוא דעתוי, וכו': שואל, מה הוא דעתו של ר' אלעזר, שאמר שתלוי בתשובה כלומר, מאין ידע זה, ומשיב, היינו שכתוב, ורבים מישני אדמת עפר יקיצו. ומשמע משאמר הכתוב, מישני, שרק חלק מהם יקומו, אשר אלו הם הצדיקים, ששבו בתשובה בחייהם, שהם נקדמים בתחייתן מקודם לכן. הרי שע"י

מאמר

טז) אמר ר' יהושע לא וכו': א"ר לא יקשה לך זה האריכות, כי למדנו ג' כתות הם של צדיקים גמורים ושל רשעים גמורים ושל בינונים. צדיקים גמורים יקומו בתחיה של מתי ארץ ישראל שהם קודמים תחלה כמה שנים, מהיום של ת"ח. דהיינו בשנת ארבעים אחר קבוץ גליות. והאחרונים, יקומו כולם, לזמן ת"ח שנה לאלף הששי כמו שאמרנו. מי יזכה לאריכות הזה. מי ישאר בשמירת דתו בזמן ההוא. ועל זה אני מצטער בעצמי.

ע) אמר ליה רבי וכו': א"ל רבי, הרי למדנו יהי אור, יהי ר"ז, כלומר אור ה"ס הגאולה. והמלה אור בגי' ר"ז, שפירושו סוד. וכשהכתוב אומר יהי אור, רמז בזה, שזמן הגאולה יהיה סוד. ולא ידוע לשום אדם. ור' אלעזר בן ערך רמז בזה שהוא חולק על הזמן הארוך הזה. (דפו"י קל"ט ע"ב * ק"מ ע"א)

תולדות

לב

קודם זה. וכמה שנים הם נקדמים, רבי יהודה אומר מאתים ועשר שנים. רבי יצחק אומר, רד"י שנה, דכתיב וְנִרְדָּ מִיַּעֲקֹב וְגו'. יר"ד שנה, נקדמים הצדיקים, לשאר כל אדם. רב נחמן אומר, לפי השיעור שנבלה בעפר. א"ל רבי יוסי, אם בן הרבה תחיות הו', אלא כל התחיות יהיו באותו הזמן והאי דאתמר בְּחֻזֵן יא ואמת הדבר וצבא גדול.

עב) ויהי רעב בארץ מלכד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם. רבי אבהו פתח ואמר, עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. דתנינן ארבע תקופות, וארבע זמנים משונים זו מזו, יעברו הצדיקים לעתיד לבא. האחד, זמן ישגא התכמה בעולם, וישגו השגה, מה שלא השיגו בזה העולם, דתנינן, אומר רבי פנחס, השגת הצדיקים לעתיד לבא, יותר ממלאכי השרת דכתיב פמים לים מכסים השני תתעסקון יב : (עד כאן מדרש הנעלם)

עג) ויגדלו הנערים. סטרא דאברהם גרים לון לאתגדלא, וזכותיה סייע לון, הוא טוהה מתנהג לון במצות, דכתיב, פי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו', לאסגאה יעקב ועשו. ויגדלו הנערים ויהי

חלופי גרסאות

א נ"א אמר. ב נ"א שנה. ג נ"א דר"י. ד נ"א אמר רב נחמן. ה נ"א והאי והאי בחזון אמת הוא. ונ"א והאי והאי דאתמר. ז נ"א ליג בחזון. ח נ"א אמת. ט נ"א אמת הוא וליג הדבר. י נ"א אמת הוא הדבר. יא נ"א ליג ואמר. יב נ"א באותו. יג נ"א ליג השני תתעסקון. יד נ"א יתעסקו בסודות התורה דא"ר מאי דכתיב עד שהמלך במסבו אומרת כ"י עד שהקב"ה קאים קמיה צדיקים ומלאכי נרדי נתן ריחו כל הצדיקים והחכמים שבאותו עולם נתנו ריחם ר"ל יחיבו ריחם דרמזין דאורייתא וקב"ה חדי הה"ד ישמח ח' במעשיו (אה"ל). יב בדפו"י כתב חסר. יג נ"א הנערים ויהו עשו וליג מן סטרא עד ויהו עשו. יד נ"א והוא. טו נ"א היה. טז נ"א מחנין. יז נ"א מוסיף בניו ואת ביתו אחריו את לאסגאה. יח נ"א ליג ויהו עשו איש יודע ציד (אה"ל).

מסורת הזהר

(א) (במדרש כ"ד). (ב) (דניאל י') (ג) (בראשית כ"ה) ח"א קלט: (ד) לעיל ב"א דף רנ"ט צ"א. (ה) לעיל דף י"ח צ"ט. (ו) (ישע"י י"א). (ז) (בראשית כ"ה) ח"א קלט. (ח) לעיל חיי שרה דף ט"ו צ"ב.

הסולם

מאמר

קבוץ גלויות ותחיית המתים
הדבר וצבא גדול. הרי שיקומו בזמן אחד. (מכאן עד סוף מדה"ג א"צ פירוש).

שע"י תשובה מתקדמים. וכמה שנים וכו': ושואל, כמה שנים נקדמים הצדיקים לשאר בני אדם. רבי יהודה אומר מאתים ועשר שנים. רבי יצחק אומר רד"י שנים, שכתוב ויר"ד מיעקב וגו', שבג"י רד"י, להורות אשר יר"ד שנה נקדמים הצדיקים לשאר כל אדם.

מאמר ויגדלו הנערים - כי ציד כפוי.

עג) ויגדלו הנערים: הצד של אברהם, דהיינו צד ימין שהוא חסדים. גרם להם להתגדל, וזכותו עזר אותם, כי הוא היה מתוך אותם במצות, שכתוב, כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו, את, בא לרבות יעקב ועשו שגם הם בכלל בניו. ולפי"ז הפירוש של ויגדלו הנערים הוא, שנגדלו בקדושה, אלא שאחר כך סרה עשו. אבל ר' אלעזר חולק על זה, כמ"ש להלן.

רבי נחמן אומר וכו': רנ"א, ששיעור הקדימה תלוי לפי השעור שנבלה בעפר. כלומר שכל גוף הקודם לבלות בעפר הוא קודם לתחיה. א"ל רבי יוסי א"כ, יש הרבה תחיות, כי לכל גוף תחיה מיוחדת, שלפי שיעור מהירותו לבלות בעפר. ומשיב, אלא כל התחיות תהיינה באותו הזמן. כמו זה שנאמר בחזון, ואמת (דפו"י דף ק"מ ע"א * דף קל"ח ע"ב)

ויגדלו הנערים ויהי עשו וכו': אמר רבי אלעזר כל אחד ואחד נפרד לדרוכו, זה לצד האמונה, וזה לצד העבודה וזה.

וכן

לג

תולדות

עשו איש יודע ציד וגו'. אמר רבי אלעזר, כל חד וחד, אתפרש לארתיה
דא לסטרא דמהימנותא, ודא לסטרא דעבודה ורה.

עד (וכן הוה במעוי דרבקה, דתמן כל חד אזיל לסטריה, דכד איהי
אשתדלת בעובדין דכשרן, או עברת סמיה * לאתר טב, למעבד בפקודי
דאורייתא, הוה יעקב חדי, ודחיק לנפקא, וכד הוות אזלא, סמיה לאתר דע"ז,
הווא רשע בטש לנפקא, ואוקמוה. ובג"כ, כד אתבריאו ונפקו לעלמא, כל חד
אתפרש, ואזיל ואתמשך בודוכתיה. דאתחזי ליה, ועל דא, ויגדלו הנערים
ויהי עשו איש יודע ציד וגו'.

עה * ויאהב יצחק את עשו ופי ציד בפיו, הא אוקמוה, ודכתיב, איש
יודע ציד ח איש שדה. וכתוב התם, הוה הנה גבור י ציד.
איש שדה, לקפחא לון לכני נשא, וולקטלא לון, ואיהו אמר דעביד צלותא,
וצייד ליה בפומיה. איש שדה, בגין דחולק עדכיה, לאו איהי בישובא, אלא
באתר חרוב, במדברא, בחקלא, ועל דא איש שדה.

עו ואי תימא, היך לא ידע יצחק, כל עובדוי בישין דעשו, והא שכנתא
הוות עמיה, דאי לא ד שריא עמיה שכנתא, היך זכיל לברכא ליה ליעקב,
בשעתא דברכיה. אלא ודאי, שכנתא הוות דיירא עמיה בביתא, ודיירא

חלופי גרסאות

א נ"א אתר. ב נ"א מפקודי (אה"ל). ג נ"א אורייתא.
ד נ"א דע"ז. ה נ"א בתר רוכתיה (אה"ל). ו נ"א ל"ג כי
ציד בפיו. ז נ"א עשו וגו'. ח נ"א מוסיף כמה [כמא] דכתיב.
ט נ"א ל"ג איש שדה. י נ"א ל"ג וכתוב התם הוה הנה
גבור ציד. י"א נ"א מוסיף ציד איש שדה מאי איש. י"ב נ"א
מוסיף מאי איש. י"ג נ"א ל"ג ולקטלא לון. י"ד נ"א הוה. י"ה נ"א שריא. י"ו נ"א שכנת. י"ז נ"א הוה.

מסורת הזהר

א (בראשית כ"ה) ח"א קלט. קטו. קפד: ח"ב קטו. רנ.
ח"ג פט. ת"ז תקי ס"ט ק: ב) לעיל דף ל"ב צ"ו. וכאן
צ"א. ג) (בראשית כ"ה) ח"א קלו: ד) ח"א קלו:
ה) (בראשית י"ז) ח"א עג: קמב:

כי ציד בפיו

אותם למרוד בה', אף כאן כן. איש שדה,
פירושו, כדי לגזול בני אדם ולהרוג אותם,
ועשו אמר שהוא נמצא בשדה כדי להתפלל,
דהיינו כמו יצחק שכתוב, ויצא יצחק לשוח בשדה.
וציד ורימה את יצחק בפיו. כמ"ש, כי ציד
בפיו. נקרא איש שדה, משום שחלק נחלתו
אינו במקום ישוב, אלא במקום חרוב,
במדבר, בשדה, ועל כן נקרא איש שדה.

עו ואי תימא היך וכו': ואם תאמר,
איך לא היה יודע יצחק כל מעשיו הרעים
של עשו, הרי השכינה היתה עמו, והיה
צריך לידע זאת ברוח הקודש, כי אם לא היתה
עמו השכינה, איך היה יכול לברך את
יעקב בשעה שברכו. ומשיב, אלא ודאי
השכינה היתה שוכנת עמו בבית, והיתה
שוכנת עמו תמיד, אבל השכינה לא הודיעה
אותו

הסולם

מאמר

עד וכן הוה במעוי וכו': וכן היה עוד
במעיה של רבקה, שכל אחד הלך לצד
שלו. כי כשהיתה עוסקת במעשים טובים
או היתה עוברת סמוך למקום שטוב לעשות
שם מצות התורה, היה יעקב שמה ומתרוצץ
לצאת. וכשהיתה הולכת סמוך למקום עבודה
זרה, אותו רשע היה מתרוצץ לצאת, וכבר
בארוהו. ומשום זה, כשנבראו ויצאו לעולם,
כל אחד נפרד והלך ונמשך למקומו שהיה
ראוי לו. ועל כן כתוב, ויגדלו הנערים ויהי
עשו איש יודע ציד וגו', שיודע ציד פירושו,
שהיה מטעה אנשים למרוד בה' כמ"ש
לפנינו.

עה ויאהב יצחק וגו' כי ציד בפיו:
כבר בארוהו שכתוב כאן איש יודע ציד
איש שדה, וכתוב שם, הוא היה גבור ציד,
מה שם פירושו שהיה צד דעתן של בריות ומטעה
(דפו"י דף קל"ח ע"ב *) קל"ט ע"א

לד

תולדות

עמיה תדיר, אכל לא אודעא ליה, בגין «דיתברך יעקב בלא דעתיה, אלא בדעתיה דקב"ה, והכי אצטריך, דבההיא שעתא דעאל יעקב קמי אבוהי, עאלת עמיה שכינתא, וכדין חמא בדעתוי יצחק, דאתחזי לברכא, דיתברך מדעתא דשכינתא.

עז ת"ח זמנא קדא, הוה גתיב ר"ש, ושאר חבריא, עאל קמיה רבי אלעזר בריה, אמרו ליה לר' שמעון, מלתא רבתא בעינן למבעי קמך, בעניינא דייעקב ועשו, איך לא בעא יעקב, למיחב לעשו, תבשיל דטלופחין, עד דזבין ליה בכירותא דליה, ועוד דאמר עשו ליצחק אבוהי, «ויעקבני זה פעמים.

עח אמר לון, בהדין שעתא, אתון חייבים לקבלא מלקות, דהאמנתון לפתגמי דעשו, ושקרתון לפתגמי דייעקב, דהא קרא אסדר עליה, «ויעקב איש תם, ותו פתיב «תתן אמת לייעקב. אלא, כף הוא ענייניה דייעקב עם עשו,

חלופי גרמאות

א נ"א דיתברך. ב נ"א בדעתא. ג נ"א ובההיא. ד נ"א ואתברך. ונ"א ואתברך (אה"ל). ה נ"א ל"ג מן זמנא חדא עד ויוד יעקב, וברפוי הוא בסגורים. ו נ"א חייבין. ז נ"א דאמנתון (אה"ל).

א) לעיל דף ט"ו צ"ב. ב) (בראשית כ"ה) ח"א קמו. קטו: קפד: רכב. נה: ונו. רנח. רס: רסו. ח"ב עח: עט. קטו. קעה: רעו. ח"ג יב: קנג. קסג. קסה: רלב: רמה: ת"ז תקי ט"ו דף ל: תקי כ"א דף נו: תקי כ"ב דף סח. תקי כ"ה דף ע. תקי מ"ב דף פא: תקי מ"ט דף פו: תקי ט"ט דף קה. תקי ע' דף קכד: ז"ח יתרו ל"ג טג שכו. ל"ז טג שו. מ' ט"ב שח. מ"ה טב שכו. ג) (מכה ז) לעיל לך דף קמ"ח צ"ב.

מסורת הזהר

הסולם

מאמר

כי ציד כפיו

במרמה ויקח את ברכתך. וז"ש אלא בדעתיה דקב"ה, אלא כמו שרצה הקב"ה, שיהיה שלם גם מהארת הקו שמאל. וז"ש דבההיא שעתא וכו' וכדין חמא בדעתוי יצחק, דאתחזי לברכא, כי אז, מכה שנתחברה עמו השכינה הכיר יצחק, שהוא ראוי לברכת הארת השמאל, ויתברך מדעתא דשכינתא, ויקבל הברכות מדעת השכינה. אשר הארת השכינה מקו השמאל הוא, שז"א הוא סוד קו ימין, והנוקבא הי"ס קו שמאל.

מאמר ויוד יעקב נזיר

עז) ת"ח זמנא חדא וכו': בוא וראה, פעם אחת, היה יושב ר' שמעון ושאר החברים, בא לפניו ר' אלעזר בנו, אמרו לו לרבי שמעון, דבר גדול יש לנו לשאול ממך בענין של יעקב ועשו. איך לא רצה יעקב לתת לעשו נזיר עדישים, עד שמכר לו הבכרה שלו. ועוד שאמר עשו ליצחק אביו, ויעקבני זה פעמים, איך אפשר זה שיעקב ירמה את עשו.

עח) אמר לון בהדין וכו': אמר להם, בשעה, זו, אתם חייבים לקבל מלקות, כי האמתם בדברי עשו, ושקרתם בדברי יעקב, הרי

אותו, כדי שיתברך יעקב שלא מדעתו, אלא מדעת הקב"ה, וכן צריך להיות. כי באותו שעה שבא יעקב לפני אביו, באה עמו השכינה, ואז ראה יצחק, בשכלו, שהוא ראוי להתברך, ושהוא יתברך מדעת השכינה.

פירושו. כי יעקב הוא בחי' חסדים מכוסים, והיה נוטה תמיד אל קו הימין. ועשו נמשך כולו מקו שמאל, וראשו היה נמשך מקו דקדושה, אלא גופו היה נמשך ממדרגת הטומאה כנודע. ולפיכך, אם היה יצחק יודע מעשיו הרעים של עשו, היה מבטלו לגמרי, והיה מברך את יעקב במקומו, ונמצא בזה, שהיה מקיים את הארת קו הימין בלבד, והיה מבטל את הארת קו השמאל. ולא כך היה רצונו של הקב"ה, אלא הרצון היה, שימשיך אל יעקב כל הארת השמאל שהיתה ראויה אל עשו, כי אז יהיה יעקב שלם מכל הצדדים.

וזה אמרו, אב"א לא אודעא ליה בגין דיתברך יעקב בלא דעתיה, שעל כן השכינה לא הודיעתו מעשיו הרעים של עשו, כדי שיתברך יעקב בלי כונתו, כמ"ש ו"א הכירו, כי חשב, שהוא מברך את עשו, ומתוך כך המשיך ליעקב ברכת עשו. כמ"ש בא אחיך

(דפו"י דף קל"ט ע"א)

לה

תולדות

בגין דעשו תהו סני לבכירותא בקדמיתא, ונהו בעי מניה דיעקב, * דלסבה ליה אפילו בלא כסף, הה"ד * ויאכל וישת ויקם וילך ויכו עשו את הבכורה. (עט) * ויזד יעקב * נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיף. * אמר רבי אלעזר, * ויזד יעקב, * הא אוקמה דהא בגין אבלותא דאברהם * תהו, * אבל * ויזד יצחק נזיד מבעי ליה, * אלא * ויזד יעקב נזיד, * ודאיהו * תהו ידע עקרא * דיליה, * בההוא סטרא דאתדבק ביה, * ובג"כ * עבד * תבשילין סומקין, * עדשים, * תבשיל סומקא, * דתבשילא דא, * מתבר חילא ותוקפא דדמא סומקא * בגין לתברא תוקפיה וחייליה, * ובג"כ, * עבד ליה בתכמתא, * פההוא גוונא סומקא.

חלופי גרסאות

א נ"א דמהבה (אה"ל), ב נ"א נזיד וגו' (אה"ל), ג מוסיף ויזד יעקב אמר, ד נ"א ל"ג ויזד יעקב, ה נ"א מוסיף הוה אבל, ו נ"א ל"ג מן ויזד יצחק עד ויזד יעקב, ז נ"א איהו, ונ"א מוסיף יעקב יעקב דאיהו, ונ"א מוסיף אלא יעקב אינון תבשילין דאיהו (אה"ל), ח נ"א ל"ג הוה, ט נ"א תבשילא סומקא, י נ"א ותבשילא, יא נ"א תבר, יב נ"א בההוא.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

המוחין דבכרה, החסרים לבוש החסדים, ונעשה עיף עד למיתה שזה היה עוד מקודם שבא אל יעקב לבקש ממנו את נזיד העדשים, והוה בעי מניה דיעקב דלסבה ליה אפילו בלא כסף, מפני הדינים קשים שנמשכו אליו על ידיהם כנ"ל. ונמצא שלא בשביל נזיד העדשים מסר לו את הבכרה אלא בשביל פחד המיתה. ואחר שכבר ביזה את הבכרה ורצה שיקח אותה אפילו בלי כסף, אז החיה אותו יעקב בנוזיד עדשים ורצה ממנו שישבע לו על מכירת הבכרה, כדי להכניע את השמאל, פעם ולתמיד תחת הימין. (וכבר הארכנו זה לעיל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר. עש"ה).

עט) ויזד יעקב נזיד וגו': אמר רבי אלעזר, ויזד יעקב, הנה בארוה, שבשביל אבלות של אברהם היה, שאותו יום מת אברהם, ובישל יעקב עדשים שהם עגולים ואין להם פה, הרומו על האבלים שאין להם פה, כמ"ש ברש"י תולדות, ע"ש. ושואל. אבל ויזד יצחק נזיד היה צריך לומר, כי הוא היה האבל ולא יעקב. ומשיב אלא ויזד יעקב נזיד, היה, משום שיעקב היה יודע השורש של עשו באותו הצד שנתדבק בו, ועל כן עשה תבשילים אדומים, דהיינו עדשים, שהם תבשיל אדום, משום שתבשיל זה משבר כחו ותוקפו של דם האדום, ויוכל לשבר בהם תוקפו וכתו של עשו, שה"ס דם האדום, כמ"ש ויצא הראשון אדמוני.

פירוש

הסולם

מאמר

הרי הכתוב מעיד עליו, ויעקב איש תם שפירושו, שאינו יודע לרמות, ועוד, שכתוב, תתן אמת ליעקב. אלא כך היה ענינו של יעקב עם עשו, כי עוד מקודם לכן היה עשו שונא את הבכורה, והיה מבקש מיעקב שיקח אותה אפילו בלי כסף. וזהו שכתוב, ויאכל וישת ויקם וילך ויכו עשו את הבכרה.

פירוש. כי סוד הבכרה ה"ס המוחין דאור החכמה הנמשכים מהארת השמאל, ובהיות אור החכמה בלי לבוש החסדים, אין התחתונים יכולים לקבלו, וגורם להם דינים קשים, (וירא דף ס"ה ד"ה פירוש). וזו"ה, ויבא עשו מן השדה והוא עיף וגו' הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה, כי סוד השדה, היא מקום הארת השמאל שהמשיך שם את המוחין דבכרה, ונעשה מחמתם עיף עד למיתה, מטעם היותם בלי חסדים. כמבואר.

וסוד נזיד עדשים, ה"ס המוחין הנמשכים מקו אמצעי שנקרא יעקב, כמ"ש לפנינו, שה"ס אור החכמה המלוכש בחסדים, ומאירים בכל השלמות, אלא שהם חסרים בחינת ג"ר דג"ר, שה"ס בכרה, כי מחמת המשכת קו אמצעי על מסך דחירק, בכדי להלביש החכמה בחסדים, מתמעטות הג"ר דג"ר מהמוחין (כנ"ל פ' חיי שרה דף ד' ד"ה פירוש כ').

וזה אמרו, דעשו הוי סני לבכירותא בקדמיתא, דהיינו כמ"ש ויבא עשו מן השדה והוא עיף, מחמת שהמשיך שם (דפו"י דף קל"ט ע"א * קל"ט ע"ב)

תולדות

פ ועל ההוא תבשילא, אנדפן ליה לעבדא, ונבין א בכירותיה ליעקב
ובהיה שעתא ידע יעקב, דבגין שעיר חד, דיקרבין ישראל לגבי דרגא
דיליה, יתהפך לעבדא לבנוי, ולא יקטרג לון, ובכלא אזל יעקב לגביה דעשו
בחכמה, בגין ההוא דרגא חפים דעשו, ולא זכיל לשלטאה, ואתפפיא ולא
ד אסתאב ב ביתיה ואיהו גיין י עליה.

פא ויאמר עשו אל יעקב הלאיטני נא מן האדם האדם הזה, אמאי
דתיב תרי זמני האדום, אלא, בגין דכל מה דאית ביה אדום, כד"א ויבא
הראשון אדמוני ותבשילו אדום, דכתיב מן האדום האדום הזה, וארעא דיליה
אדומה, דכתיב ארעה שעיר שדה אדום, וגוברין דיליה אדומין, דכתיב הוא
עשו אבי אדום, ומאן דזמין לאתפרעא מניה אדום, דכתיב דודי צח ואדום,
ולבושיה אדום, דכתיב מדוע אדום ללבושך, וכתיב מי זה בא מאדום.

פב א"ר יהודה, וכן בלכן אתחזי הכי, בגין דהא איהו תרשא תוה, פמה
דכתיב נחשתי ויברכני יי בגלגלך, ואע"ג דיעקב אקרי גבר שלים, בג"כ

מסורת הזהר

א ז"ה תולדות כ"ו טג שח. ב (בראשית כ"ה) לעיל
דף כ"ה צ"י. ג לעיל דף כ"ה ציון י"א. ד (בראשית
כ"ה) לעיל דף י"ג צ"א. ה (בראשית ל"ב) ח"א קסח:
ז"ה תולדות דף כ"ו טג שטו. ו (בראשית ל"ו) ת"ז תק'
ס"ט קז: ז"ה תולדות כ"ו טג שטו. ז (ישעיה ח') לעיל
לך דף ק"ג צ"א. ח ח"א רלח: ט (ישעיה ס"ג) ח"א
רלח: ז"ה תולדות כ"ו טג שיה. י (ישעיה ס"ג) ח"א
קער. יא: רלח: ח"ב לו. מ: נא: נו: ח"ג פט. ז"ה

חלופי גרסאות

א נ"א בכורתיה. ונ"א מוסף בכירותיה ליה. (אה"ל). ב נ"א
ובההוא. ונ"א בההוא. ג נ"א ואתכפייא. ד נ"א יסתאב.
ה נ"א ביה. ו נ"א עלה. ז נ"א ל"ג כל אות הוה. וברפ"י
כתב חסד ומצאנו בס"א וד"ל. ואה"ל כתב תוספתא. ח נ"א
זמני. ט נ"א ליה. י אה"ל כתב ע"כ. יא נ"א ל"ג בג"כ
הוה שלים.

תולדות כ"ו טג ש"ט. יא (בראשית ל') ח"א קסא. קסו.

הסולם

מאמר

פירוש. כי פה ה"ס ג"ר, בסו"ה כי ציד
כפיו. אבל נזיד העדשים אין להם פה, כי
חסרים בחינת הג"ר כנ"ל, ועם כל זה היו
אדומים, כי גוון אדום רומז לבינה, והיינו
סוד קו שמאל הנמשך ממנה, שמשם ינק
עשו סוד המוחין דבכרה כנ"ל. וז"ש,
דתבשילא דא מתבר חילא ותוקפא דדמא
סומקא, בגין לתברא תוקפיה וחיליה של
עשו, כי אם לא היו אדומים לא היה
מקבלם עשו, כי אינו יכול לקבל אלא
מהארת השמאל שהוא גוון אדום ואז לא
היה יכול להכניעו, אבל משום שהיו אדומים,
דהיינו מבחינת חכמה מהארת השמאל, אע"פ
שהיו רק בחינת ו"ק דג"ר, קבלם עשו ועל
ידי קבלתו ביזה את הבכרה, ונכנע תחת
יעקב, (כנ"ל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר.
ע"ש).

(דפו"י דף קל"ט ע"ב)

זיוד יעקב נזיד

פ ועל ההוא תבשילא וכו': ובשביל
אותו התבשיל מכר עשו את עצמו לעבד,
ומכר את בכורתו ליעקב, ובאותה שעה ידע
יעקב שבשביל שעיר אחד שיקריבו ישראל
ביום הכפורים, למדרגתו דהיינו לעואזל המדברה
שה"ט ס"ט שרו של עשו, הוא יתהפך לעבד
לבנוי, דהיינו שיעשה סניגור להם, ולא יקטרג
עליהם. ובשביל אותו מדרגת חכמה של
עשו, הלך יעקב עם עשו בכל מקום בחכמה,
ועל כן לא יכול עשו לשלוט ונכנע. ויעקב
לא נטמא בו, והוא יגין (נ"ל שצ"ל ישלוט)
עליו.

פא ויאמר עשו וגו'. לא גרסינן, עד
המלה מאדום. כי אינו שייך לכאן.

פב א"ר יהודה וכו': אר"י, וכן היה
צריך להיות גם בלבן, משום שהוא היה
מכשף

15

תולדות

« תָּוָה שְׁלִים, עִם מֵאן בַּדְּאָצְטְרִיךְ לִיָּה לְמִיתֶךָ עֲמִיָּה בְּרַחֲמֵי תְּוָה אָזִיל, וְעִם מֵאן דְּאָצְטְרִיךְ לְמִיתֶךָ עֲמִיָּה בְּדִינָא הַקְּשִׁיא, וּבְעֻקְמִו, תְּוָה אָזִיל, בְּגִין דְּתִרִי חוּלְקֵי הוּוּ בֵּיה, וְעַלִּיה פְּתִיב » עם חסיד תתחסד, וְעִם עֻקְשׁ תתפתל. עם חסיד בִּסְטְרָא דְחֻסְדִּי, וְעִם עֻקְשׁ בִּסְטְרָא דְדִינָא וְקְשִׁיא, פְּלֵא פְּדָקָא יָאוּת.
פג וַיְהִי רָעַב בְּאַרְצָא מְלֶבֶד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן וּגְוִי. ר' יְהוּדָה פִּתַח וְאָמַר, ס' יי צְדִיק ה' יִבְחֶנּוּ וְנִרְשָׁע וְאוֹהֵב חָמָס שְׁנֵאָה נִפְשׁוּ. כְּמָה עוֹבְדוֹי דְקב"ה מִתְּתַקְנֵנּוּ, וְכָל מָה דְאִיהוּ עֲבִיד, פְּלֵא עַל דִּינָא וְקְשׁוּט, יְכַמֵּה דְכְּתִיב (ט) הַצּוֹר תָּמִים פָּעֵלוּ כִּי כָל דְרָכָיו « מִשְׁפָּט » אֵל אֲמוֹנָה וְאִין עוֹל ס' צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא.

פד ת"ח, לָא יֵב דֵּן קב"ה לְאָדָם קְדָמָאָה, עַד דְּפַקִּיד לִיָּה לְתוֹעֲלָתִיה, דְלָא יִסְטִי לְבֵיה וְרַעוּתִיה י' לְאַרְח אַתְרָא, בְּגִין דְלָא יִסְתָּאֵב. וְאִיהוּ לָא אִסְתָּמַר, וְעֵבֶר עַל פְּקוּדֵי דְקַמְרִיָּה, וְלִכְתֵּר בֵּן דֵּן לִיָּה דִינָא.
פה « וְעִם פֶּל דָּא, לָא דֵּן לִיָּה, פְּדָקָא חֲזִי ט' לִיָּה, וְאוֹרִיךְ עֲמִיָּה ט' רוֹגְזִיָּה, וְאַתְקִיִּים יוֹמָא חַד, דְאִיהוּ אֶלְף י' שְׁנִין, בַּר אִינוּן י"ח שְׁבָעִים י"ט שָׁנִים, דְמָסַר לִיָּה לְדוֹד מְלֶבָא, דְלָא תְּוָה לִיָּה מְגַרְמִיָּה כְּלוּם.

חלופי גרמאות

א נ"א הוא. ב נ"א דאיצטריך. ג נ"א למחך. ד נ"א למחך. ה נ"א קשיא. ו נ"א ל"ג ועם. ז נ"א קשיא. ח נ"א יבחן וגוי. ט נ"א ורשע וגוי. י נ"א כמא. יא נ"א משפט וגוי. יב נ"א מוסיף דן ליה (אה"ל). יג נ"א לאורח. יד נ"א דמריה. טו נ"א ל"ג ליה. טז נ"א ברוגזיה. יז נ"א שנים. יח נ"א שבעין. יט נ"א שנין. ת"א ל"ג שנים.

מסורת הזהר

א (תהלים י"ח). ב (תהלים י"ח) לעיל דף ט"ז צ"ב. ג (בראשית כ"ו) ח"א קמ: ד (תהלים י"א) ח"א קמ: קפא. ח"ב לג: ח"ג יא. תקי"ה דף ק' טג שלג. ה (דברים ל"ב) ח"א סד. טה. רעב. ח"ג רל. רצו. ז"ח בשלה דף ל' טג שיג שכא, תשא דף מ"ד טא שכו. ו (דברים ל"ב), ז"ח בשלה דף ל' טג שיר שכב, לעיל ב"ב דף ע"ד צ"א. ז (דברים ל"ב) ח"ב קצד. ח"ג נט. רצו. ז"ח תשא דף מ"ה טב שלה דף נ"א טב שכו.

הסולם

וישרים מעשיו של הקב"ה, וכל מה שהוא עושה הכל הוא בדין ובאמת, כמ"ש הצור תמים פעלו וגוי.

פד ת"ח ל"א וכו': בוא וראה, הקב"ה לא דן את אדם הראשון, מטרם שצוה אותו בשביל טובתו, שלא יטה לבו ורצונו לדרך אחר, דהיינו שלא יאכל מעץ הדעת, כדי שלא יטמא. והוא לא נשמר, ועבר על מצות רבונו, שאכל מעצה"ד, ולאחר זה דן אותו הקב"ה בדין.

פה ועם כ"ד דא וכו': ועם כל זה, לא דן אותו הקדוש ברוך הוא כראוי לו, דהיינו כמ"ש ביום אכלך מות תמות, אלא שהאריך לו אפן, ונשאר בחיים יום אחר, דהיינו יומו של הקדוש ברוך הוא, שהוא אלף שנים, כמ"ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור וגו'

מאמר

מכשף, כמו שכתוב, נחשתי ויברכני ה' בגללך, ולפיכך נהג יעקב גם עמו ברמאות, ואע"פ שיעקב היה איש תם. כי משום זה שהיה תם ושלם, היה הולך ברחמים עם מי שהיה צריך ללכת עמו ברחמים, והיה הולך בדין קשה ובמרמה עם מי שהיה צריך, משום שבי' חלקים היו בו, שהם חסד ודין. כי יעקב ה"ס עמוד אמצעי, אשר כולל ב' הקוין חסד וגבורה, לכן היה בו ב' חלקים הללו. ועליו כתוב, עם חסיד תתחסד, ועם עקש תתפתל. דהיינו עם חסיד היה נוהג בצד החסד, ועם עקש בצד הדין הקשה, הכל כראוי להיות.

מאמר ויהי רעב בארץ

פג ויהי רעב בארץ מלבד וגו': ר' יהודה פתח ואמר. ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. כמה הם מתוקנים (דפו"י דף קליט ע"ב * ק"מ ע"א)

לח

תולדות

פו) כגוונא דא, לא דן ליה לב"ג, כעובדוי בישין דאיהו עביד תדיר, דאי הכי, לא זכיל עלמא לאתקימא, אלא קודשא בריך הוא, אריך רוגגיה עם צדיקיא, ועם רשיעיא, יתיר מצדיקיא. עם רשיעיא, בגין דיתובון בתיובתא שלימתא, ודיתקימון בהאי עלמא, ובעלמא דאתי, כמה דכתיב יחי אני נאם יי' וגו' אם אהפץ וגו' פי אם בשובך שפע מדרבו ותיחיה. ותיחיה בעלמא דין, ותיחיה בעלמא דאתי, ועל דא אוריך רוגגיה לון תדיר. או בגין דיפוק מנהון גזעא טבא בעלמא, כמה דאפיק אברהם מתרח, דאיהו גזעא טבא, ושרשא וחולקא טבא לעלמא.

פז) אבל קודשא בריך הוא מדקדק עם צדיקיא תדיר, בכל עובדין דאינון עבדין בגין דיידע דלא יסטון לימינא וישמאלא, וכג"כ אבחין לון, לאו בגיניה, דהא איהו גזע יצרא ותוקפא דמהימנותא דלהון, אלא בגין לארמא רשיהון בגיניהו.

פח) כגוונא דא, יעבד ליה לאברהם, דכתיב ויהאלהים נסה את אברהם, מאי נסה, הרמת נס, כמה דאתא אמר הרמו נס, שאו נס, ארים דגלא דיליה בכל עלמא, ונאע"ג דהא אתמר, בגין דא קודשא בריך הוא ארים

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

א) (יחזקאל ל"ג) ח"א רכו. ז"ח נח דף כ"ב טב שג. תק"ח דף ק"כ טר שט ב) ז"ח נח דף כ"ב טב שג. ג) ח"א נו: קיה. רכו. ח"ב יב: ד) (בראשית כ"ב), לעיל וירא דף ק"כ צ"ד. ה) (ישעיה ס"ב). ו) (ירמיה ד'). יד) נ"א לא. טו) נ"א רישא. טז) נ"א בנייהו. זנ"א בגיניהו (ד"א). יז) נ"א דעבר ול"ג דא. יח) נ"א ל"ג הרמת נס. יט) נ"א ל"ג ונאע"ג. כ) נ"א דקב"ה ול"ג דא. כא) נ"א מוסף הוא אמר ר' יוסי (ד"א).

מאמר

הסולם

ויהי רעב בארץ

וגו'. פחות שבעים שנה הללו, אשר נתן אותם לדוד המלך, שמעצמו לא היה לו חיים כלל. וע"כ חי תשע מאות ושלשים שנה, דהיינו אלף שנה פחות ע'.

פז) אבל קודשא בריך הוא וכו': אבל הקב"ה, מדקדק תמיד עם הצדיקים בכל מעשיהם שעושים, משום שידוע שלא יטו לימין או לשמאל. ועל כן הוא מנסה אותם. ולא בשביל עצמו הקב"ה מנסה אותם, שהרי יודע יצרם ותוקף אמנותם, ואינו צריך לנסותם. אלא שמנסה אותם כדי להרים ראשם בזכות הנסיונות.

פח) כגוונא דא עבד וכו': כעין זה, עשה הקב"ה לאברהם, שכתוב, והאלקים נסה את אברהם. מהו נסה, הוא הרמת נס, כמו

פז) כגוונא דא וכו': כעין זה, הקב"ה אינו דן את האדם כפי מעשיו הרעים, שהוא עושה תמיד, כי אם היה עושה כן, לא היה העולם יכול להתקיים. אלא הקב"ה מאריך אפו עם הצדיקים, ועם הרשעים. ועם הרשעים מאריך אפו עוד יותר מצדיקים, כדי שישוכו בתשובה שלמה, שיתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא כמ"ש חי אני וגו' כי אם בשובך רשע מדרכי ותיחיה, דהיינו ותיחיה בעולם הזה, ותיחיה בעולם הבא. משום זה. מאריך אפו להם תמיד. או מטעם שיצא (דפו"י דף ק"מ ע"א)

ל"ט

תולדות

« דגלא דאברהם, בעיניהון דכלא, הךא הוא דכתיב נסה את אברהם, אוף הכי קב"ה, בגין לארמא דגלא דצדיקא, איהו בחין לון, לארמא רישיהו בכל עלמא.

פ"ט) צדיק יבחן, מאי טעמא, אמר רבי שמעון בגין דקודשא בריך הוא, בד אתרעי בהו דצדיקא, מה פתיב, וי"י חפץ דפאו החלי. ואוקמוה. אכל בגין דרעותא דקודשא בריך הוא, לא אתרעי, אלא בנשמתא, אכל בגופא לא, דהא נשמתא, איהי דמ"א לנשמתא דלעילא, וגופא לאו איהו יחזי לאתאחדא לעילא, ואף על גב דדיוקנא דגופא ברזא עלאה איהו.

צ"ח) ות"ח, בזמנא דקב"ה אתרעי בנשמתיה דב"נ, לאתנהרא בה, מתי לגופא, בגין דתשלוט נשמתא, דהא בעוד דנשמתא עם גופא, נשמתא לא יכלא לשלטאה, א"כ דכד יאתרע גופא, נשמתא שלטא. צדיק יבחן, מאי צדיק יבחן, פד"א א"כ בגין בחן, הכי נמי צדיק יבחן, אתקיף ליה, א"כ פהאי א"כ בחן, דהיא פנת יקרת, הכי נמי צדיק יבחן.

צ"ח) ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, מאי שנאה נפשו, ס"ד י"ד קב"ה הוי דנפשו שנאה לההוא רשע. אלא, ההוא דרגא דכל נשמתין תליין ביה, שנאה

חלופי גרסאות

א נ"א דיגלא, ב נ"א דצדיקא, ג נ"א ל"ג כד, ד נ"א בצדיקא, ה נ"א דידעת, ו נ"א ל"ג דלעילא, ז נ"א לאתחא, ח נ"א לאתחרתא, ט נ"א חזי לאתאחדא, י נ"א לאתהנא, י"א לאתהנאה, י"ב נ"א וכד, י"ג נ"א אתרעי, י"ד נ"א אתבר, י"ה נ"א אתחבר, י"ו נ"א בהאי, י"ז נ"א ל"ג

דרך אמת א' כשהגוף הוא בחסרון וגרועות אזי הנשמה שולטת משא"כ להפך.

מסורת זוהר

(א) תהלים י"א) לעיל דף ל"ז צ"ה. (ב) (ישעיה נ"ג). (ג) (ישעיה כ"ח) ח"א ולא: ח"ב רל. ח"ג קסח. (ד) (ישעיה כ"ח) ח"א ולא: ח"ב רמט:

הסולם

חלופי גרסאות

ויהי רעב בארץ שהקב"ה חפץ בנשמתו של אדם להאיר אותה, הוא מכה את הגוף כדי שתשלוט הנשמה. כי כל עוד שהנשמה עם הגוף המה שוים, אין הנשמה יכולה לשלוט, וכשהגוף נשבר, הנשמה שולטת.

צדיק יבחן: מהו צדיק יבחן, הוא כמו שאתה אומר, אבן בחן, כן צדיק יבחן, פירושו, שמחוק אותו כאבן הבחן הזו, שהיא פנת יקרת. כן צדיק יבחן.

צ"ח) ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו: ושואל, מה פירושו של שנאה נפשו, היעלה על דעתך שסוכב על הקב"ה, שנפשו שנאה לרשע ההוא. הרי לשון נפש אינו נוהג אצל הקדוש ברוך הוא. אלא הפירוש הוא, שאותו המדרגה שכל הנשמות תלויות בה, שחיא המלכות, שנאה נפשו של אותו רשע, כי אינו רוצה אותה להתדבק בה, בעולם הזה, ואינו רוצה אותה בעולם הבא ומשום

מאמר

כמו שאתה אומר, הרימו נס. שאו נס. הרים הדגל שלו בכל העולם. וכמו שלמדנו, שבשביל זה, דהיינו בשביל הניסיון במעשה הנעקדה, הקב"ה הרים דגלו של אברהם לעיני כל, וד"ש נסה את אברהם. אף כן, הקב"ה, כדי להרים דגל הצדיקים הוא בחן אותם, כדי להרים ראשם בכל העולם.

פ"ט) צדיק יבחן: מהו הטעם. אמר רבי שמעון, משום, כי כשהקב"ה חפץ בצדיקים, מה כתוב, וה' חפץ דכאו החלי. ובארוה. אבל משום שהרצון של הקב"ה אינו רוצה אלא בנשמה, אבל לא בגוף, כי הנשמה דומה לנשמה העליונה, דהיינו השכינה, והגוף אינו ראוי להתאחד למעלה עם השכינה, ואף על פי שצורת הגוף הוא בסוד העלין, כלומר אע"פ שהגוף נמשך מהשכינה דהיינו המלכות, מכל מקום אינו ראוי להתאחד עמה.

צ"ח) ות"ח בזמנא וכו': ובוא וראה, בשעה

(דפו"י דף ק"מ ע"א * ק"מ ע"ב)

תולדות

מ

נפשו דההוא רשע, דלא בעינא לה פלל, בלא בעינא לה לא בעלמא דין
ולא בעלמא דאתי, ובגין כך פתיב, ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, ודאי.
ד"א שנאה נפשו, כד"א נשבע אדני יהוה בנפשו, ובגין כך צדיק יבחן.

צב ת"ח, כד ברא קב"ה לאדם, פקיד ליה, לאוטבא ליה, יתב ליה חכמתא
אסתלק בדרגוי לעילא, כד נחת לתתא, חמא ותיאובתא דיצר הרע, ואתדבק
ביה, ואנשי כל מה דאסתלק, ביקרא עלאה דמריה.

צג אתא נח, בקדמיתא פתיב נח איש צדיק תמים היתה, ולכתר נחת
לתתא, וחמא חמרא תקיף, דלא צליל, מחד יומא, ואשתי מניה, ואשתפר
ואתגלי, כמה דכתיב, וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה.

צד אתא אברהם, אסתלק בחכמתא, ואסתכל ביקרא דמאריה, לכתר
ויהי רעב בארץ ויגד אברם מצרימה לגור שם פי כבד הרעב בארץ
וגו', לכתר מה פתיב, ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט
עמו הנגבה, ואסתלק לדרגיה קדמאה, דתהו ביה בקדמיתא, ועאל בשלם,
ונפק בשלם.

צה אתא יצחק, מה פתיב, ויהי רעב בארץ, מלבד הרעב הראשון וגו'.

חלופי גרמאות

א נ"א בעינא. ב נ"א ולא. ג נ"א בעינא. ד נ"א בה.
ה נ"א ליה כלל. ו נ"א ל"ג לא. ז נ"א תאובתא. ח נ"א
דאסתכל. ט נ"א צלל. י נ"א מניה. י"א נ"א כד"א. י"ב נ"א
ל"ג מן כמה עד אתא. י"ג נ"א דמריה. י"ד נ"א מצרימה
וגו'. י"ה נ"א מסיף וגו' לאתבתא. י"ו נ"א ממצרים וגו'.

מסורת הזהר

(א) תהלים י"א) לעיל דף ל"ז צ"ד. (ב) (עמס ו') ח"ג
מה: ז"ח תשא דף מ"ה ט"ב שכו תק"ה דף ק"ז טב
שלב. (ג) (בראשית ו') לעיל נח דף א' צ"א. (ד) (בראשית
ט') לעיל נח דף לר צ"א. (ה) (בראשית י"ב) לעיל לך
דף ל' צ"ב. (ו) (בראשית י"ב) לעיל לך דף מ"ג צ"א.
(ז) (בראשית י"ג) לעיל לך דף נ"ו צ"ד. (ח) (בראשית כ"ו)
לעיל דף ל"ז צ"ג.

ויהי רעב בארץ

ירד למטה וראה יין חזק מיום אחד שאינו
צלול, שמלא שמדים, שתה ממנו ונשתכר
ונתגלה. כמו שכתוב, וישת מן היין וישכר
ויתגל בתוך אהלה.

הסולם

מאמר

ומשום זה כתוב, ורשע ואוהב חמס שנאה
נפשו, כדאי דבר אחר, שנאה נפשו, הוא
כמו שאתה אומר, נשבע אדני ה' בנפשו,
הרי שלשון נפשו נוהג גם כן אצל ה', ולפיכך
יהיה הפירוש פשוט, שנפש ה' שנאה רשע ואוהב
חמס, ומשום זה צדיק יבחן, כי אהב אותו.

צב אתא אברהם: בא אברהם נתעלה
בחכמה ונסתכל בכבוד רבוננו, אחר כך, ויהי
רעב בארץ וירד אברם מצרימה וגומר, אחר כך
מה כתוב, ויעל אברם ממצרים וגו' ונתעלה
למדרגתו הראשונה שהיה בו בתחילה, נכנס
בשלום ויצא בשלום.

צג ת"ח כד ברא וכו': בוא וראה
כאשר ברא הקב"ה את אדם צוה אותו,
שלא יאכל מעץ הדעת, כדי להטיב לו. נתן
לו חכמה ונתעלה במדרגותיו למעלה להקב"ה.
כאשר ירד למטה, ראה תאוות יצר הרע
ונתדבק בו, ושכח כל מה שהסתכל בכבוד
העליון של רבוננו.

צה אתא יצחק וכו': בא יצחק. מה
כתוב, ויהי רעב בארץ וגומר, והלך יצחק
לגור, ואחר כך נתעלה משם בשלום, וכן
כל הצדיקים, כולם בוחן אותם הקב"ה, כדי
להרים ראשם בעולם הזה ובעולם הבא.
וישאלו

צד אתא אברהם וכו': בא נח. מתחילה
כתוב עליו, נח איש צדיק תמים. ואחר כך
(דפו"י דף ק"מ ע"ב)

מא

תולדות

וְאֹזֵל יִצְחָק וְאֶסְתֵּלֶק מִתְּמָן לְבֵתֵר בְּשָׁלֵם, וְכִלְהוּ צְדִיקָיִיא, אַ בְּלָהוּ בְּחִין לֹון קב"ה, בְּגִין^א לְאַרְמָא רִישִׁיָּהוּ, בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי.
צו) וַיִּשְׁאַלֹו אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאַשְׁתּוֹ וַיֹּאמְרוּ אַחֹותִי הִיא, כְּמָה אַ דְּאָמַר אַבְרָהָם, בְּגִין דְּשְׁכִינְתָא דַּהּוּה דַּעֲמִיָּה, וְעַם אַתְתִּיָּה, וּבְגִין שְׁכִינְתָא קְאָמַר, דְּכְתִיב אַ אָמַר לְחַכְמָה אַחֹותִי אַתְּ, וְעַל דָּא אַתְתַּקַּף, וַאֲמַר אַחֹותִי הִיא. תו, אַבְרָהָם וַיִּצְחָק, הֲכִי אַתְחֹזִי, דְּוַדַּאי בְּגִין קְרָא דְכְתִיב אַ אַחֹותִי רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תְמַתִּי, וּבְגִי"כ וַדַּאי, וְאַתְחֹזִי לֹון לֹומַר, אַחֹותִי הִיא, וְעַד וְאַתְתַּקְפוּ בְּצְדִיקָיִיא בִּיהַ בְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיף הוּא.

צז) וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים וּגְו'. אַתְּ רַבְּקָה אֶשְׁתּוֹ דַּיִיקָא, וְדָא יִשְׁכִינְתָא, דַּהּוּת עָמָה דְרַבְּקָה. ד"א, וְכִי ס"ד דַּיִצְחָק הָוָה מְשַׁמֵּשׁ עַרְסִיָּה בִּימְמָא, דַּהּוּה תְּנִינָן יִשְׂרָאֵל קְדִישִׁין אִינוּן, וְלֹא יִשְׁמַשְׁי עַרְסִיָּהוּ בִּימְמָא, וַיִּצְחָק דַּהּוּה קְדִישׁ הָוָה מְשַׁמֵּשׁ עַרְסִיָּה בִּימְמָא.

צח) אָלָא, וַדַּאי אַבִּימֶלֶךְ חֲכִים הָוָה, וְאִיהוּ אַסְתֵּכַל בְּאַצְטְגִּינֹותָא דִּילִיָּה, דַּאִיהוּ חֲלוֹן, וְכְתִיב הֲכָא אַ בְּעַד הַחֲלוֹן, וְכְתִיב הָתָם אַ בְּעַד הַחֲלוֹן נִשְׁקַפָּה וְתִיבֵב אַם סִיכְרָא, מַה לְהֵלֵן אַ בְּאַצְטְגִּינֹותָא, יִד אֹוֹף ה"ג בְּאַצְטְגִּינֹותָא, וְחֲמָא,

חלופי גרסאות

א נ"א כלה. ב נ"א דאתמר באברהם. ג נ"א הוה. ד נ"א עמה דאתתיה. ה נ"א מוסיף בגין שכנתא קאמר קרא (אה"ל). ו נ"א אתחזן. ז נ"א אתתפקו. ח נ"א צדיקיא. ט נ"א מוסיף ודא שכנתא [שכנתא] כמה דע"ז כתיב בה [ביה]. (ה) (מסח"ז) ויקומו לצחק הכי נמי מצחק את דא. ונ"א מוסיף אש דא (אה"ל). י נ"א שכנתא. יא נ"א והא. יב נ"א משמי (ר"ק). יג נ"א קדם. ונ"א קרש. יד נ"א אף.

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ו). ב) (משלי ז') לעיל לך דף מ"ו צ"א. ג) (שה"ש ה') לעיל וירא דף ק"ב צ"ה. ד) (בראשית כ"ו). ה) (ה' בח"ג (שמות ל"ב)). ו) (בראשית כ"ו) ח"ג ק"ג. קפד: שו. ו) ח"ג ק"ג. ז) (בראשית כ"ו) ח"ג ק"ג. קפד: ח) (שופטים ה') ח"ג ק"ג. קפד: ט) ח"ג (הרש"ן) ק"ג. (במשקופא דחכמתא) קפד:

דרך אמת א) להרים ראש הצדיקים בעוה"ז ובעוה"ב.

אחותי היא

הסולם

מאמר

את שאומר את רבקה אשתו, הוא בדיק, שרומז על השכינה שהיתה עם רבקה כי את הוא שם השכינה כנודע, פירוש אחר. וכי יעלה על הדעת שיצחק היה משמש מטתו ביום, הרי למדנו ישראל קדושים הם ואינם משמשים מטתם ביום, ויצחק שהיה קדוש, איך אפשר שהיה משמש מטתו ביום.

צח) אלא ודאי וכו': ומשיב, אלא ודאי אבימלך חכם היה והיה מסתכל בחכמת הכוכבים שלו, שהוא נקרא חלון, כי כתוב כאן, בעד החלון, וכתוב שם בעד החלון נשקפה וגו', מה חלון האמור שם, הפירוש הוא בחכמת הכוכבים, אף חלון האמור כאן הפירוש הוא בחכמת הכוכבים. וראה שם

כ

צו) וישאלו וגו' אחותי היא: היינו כמו שאמר אברהם, אחותי, היא על השכינה (כנ"ל וירא דף ק"ב אות שמ"ח) משום שהשכינה היתה עם יצחק ועם אשתו, ועל השכינה אמר אחותי היא, כמ"ש אמור לחכמה אחותי את, וע"כ נתחזק בהשכינה, ואמר אחותי היא. ועוד. כן היה ראוי לאברהם ויצחק, שיאמרו על השכינה אחותי היא. שודאי בשביל המקרא שכתוב. שו"א אמר להשכינה, אחותי רעיתי יונת תמתי, אברהם ויצחק היו מרכבה לו"א, משום זה ודאי היה ראוי להם לומר אחותי היא על השכינה כמו ז"א, ועל זה נתחזקו הצדיקים בהקב"ה, והיינו שנעשו מרכבה אליו.

צז) ויהי כי ארכו וגו' את רבקה אשתו: (דפו"י דף ק"מ ע"ב)

תולדות

מב

דְּלָא תְּוָה, כְּמָה דְּתוּה אָמַר יִצְחָק, אֲלֵא * וַדַּאי אִיהוּ מְצַחֵק עִמָּה, וְאִיהִי אֶתְתִּיה. וְכַדִּין * וַיִּקְרָא אַבְימֶלֶךְ לְיִצְחָק בְּיָאמְרֵהּ וּגְוִי. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, יָאוּת תְּוָה אַבְימֶלֶךְ לְמַעַבְדֵי לְיִצְחָק, דְּכְמָה דְּעַבְדֵי לְאַבְרָהָם, פִּרְ דְּהָא אוֹכַח לִיה קב"ה בְּקַדְמִיתָא.

צ"ט תָּא תְּוִי, כְּתִיב כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאֵת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה, אָמַר רַבִּי אַבְא, בְּגִי"כ אָמַר אַחֲוִיתִי הִיא, בְּגִין לְאַתְדַּבְּקָא בְּשְׁכִינְתָּא, דְּכְתִיב * אָמַר לְחַכְמָה אַחֲוִיתִי אֶת. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דְּבַהוּ יֵלֵא תְּוָה מְהִימְנוּתָא, דְּאִי מְהִימְנוּתָא, אֲשַׁתַּפַּח בִּינִיּוּהוּ, לֹא יִתְּוָה אֲצִטְרִיךְ, אֲכַל מְגוֹ דְּלֹא תְּוָה בִּינִיּוּהוּ מְהִימְנוּתָא, אָמַר הַכִּי, וּבְגִי"כ * אָמַר * כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאֵת אֱלֹהִים * בְּמָקוֹם הַזֶּה, אֵין יִרְאֵת אֱלֹהִים, דָּא מְהִימְנוּתָא.

ק אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּגִין דְּלֹא יִשְׁרָא שְׁכִינְתָּא, לְבַר מֵאֲרַעָא קַדִּישָׁא, וְעַל דָּא אֵין יִרְאֵת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה, דְּלֹאֵו אַתְרִיהִי הוּא, וְלֹא יִשְׁרָא הַכָּא, וְיִצְחָק אַתְפַּקֵּף בֵּיה בְּמְהִימְנוּתָא, דְּחַמָּא דְּהָא שְׁכִינְתָּא גו' * אֶתְתִּיה * יִשְׁרָא.

קא * וַיִּצְוּ אַבְימֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם * לֵאמֹר הַנּוֹגֵעַ בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת. תָּא תְּוִי, כְּמָה אֲוִרִיךְ לְהוּ קב"ה, * לְרִשְׁעִיָּא, בְּגִין הֵהוּא טִיבּוּ * דְּעַבְדֵי עִם אַבְרָהָם קָמְאִי, דְּהָא בְּגִין דָּא לֹא שְׁלִיטוּ בְּהוּ * יִשְׁרָאֵל, עַד לְבַתֵּר

חלופי גרסאות

א נ"א דודאי, ב נ"א מוסיף ויאמר הנה אשתך היא, ג נ"א למיעבד, ד נ"א כמא, ה נ"א ליג בשכינתא, ו נ"א מהימנותא [מהמנותא] לא הוה, ז נ"א ליג הוה, ח נ"א מוסיף אמר הכי (אה"ל), ט נ"א ליג במקום הזה, י נ"א שרייא, יא נ"א שרייא, יב נ"א אתריה, יג נ"א שרייא, יד נ"א לאמר וגו', טו נ"א לרשיעיא, טז נ"א דעברו, ונ"א מוסיף דעברו בהו, יז נ"א ליג ישראל, יח נ"א ישראל בהו.

מסורת הזהר

(א) (בראשית כ"ו), (ב) (משלי ז') לעיל דף מ"א צ"ב, (ג) (בראשית כ"ז), (ד) (בראשית כ"ז).

הסולם

אחותי היא

ק אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וְכוּ': אַר"א, מִשּׁוֹם שְׁאִין הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה מִתּוֹן לַאֲרֵץ הַקְּדוּשָׁה עַל כֵּן אֵין יִרְאֵת אֱלֹקִים בְּמָקוֹם הַזֶּה. כִּי יִדְאָה פִּירוּשׁוֹ הַשְׁכִּינָה, שְׁאִין כַּאֲן מְקוּמָה וְאִינָה שׁוֹרָה, כַּאֲן. וַיִּצְחָק נִתְחַזַּק בְּאִמּוֹנָה שְׁהִיא הַשְׁכִּינָה, שְׂרָאָה הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה בְּאִשְׁתּוֹ.

מאמר ויצו אבימלך

קא וַיִּצְוּ אַבְימֶלֶךְ וְכוּ': בּוּא וְרָאָה, כְּמָה הַמִּתִּין הַקְּב"ה לְהַפְרַע מְרֻשְׁעִים, כִּי בְּשִׁבִיל אוֹתוֹ הַטּוֹב שַׁעֲשָׂה אַבְימֶלֶךְ עִם הָאֲבוֹת הַרְאִשׁוֹנִים הָרִי בְּשִׁבִיל זֶה לֹא שְׁלַטְנוּ יִשְׂרָאֵל בְּכַל־שְׁתַּיִם עַד לְאַחַר זְמַן בְּדוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים. **יאות עבד אבימלך וכו':** יפה עשה אבימלך שעשה טוב עם יצחק, כמו שאמר לאברהם הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב. כי אמירה זו סובבת ודאי גם על תולדותיו של אברהם, לכן קיים דבריו גם ביצחק. ור' אלעזר משבחו, על שקיים הבטחתו.

ר'

מאמר

כִּי לֹא הִיָּה כְּמוֹ שְׁאִמַר יִצְחָק, אֲלֵא בּוֹדְאִי שְׁהוּא מְצַחֵק עִמָּה וְהִיא אִשְׁתּוֹ, וְאִזּוּ וַיִּקְרָא אַבְימֶלֶךְ לְיִצְחָק וְכוּ'.

רבי יוסי אמר: וכו': ר"א, ראוי היה אבימלך לעשות ליצחק, ולקחת את אשתו, כמו שעשה לאברהם, אם לא היה הקב"ה מוכיח אותו מקודם לכן, במעשה אברהם, שאמר לו הנך מת על האשה וגו'.

צט ת"ח כתיב, כי אמרתי אין יראת וגו': אמר רבי אבא, על כן אמר, אחותי היא כדי להתדבק בשכינה, שכתוב אמור לחכמה דחיינו להשכינה, אחותי את. מהו הטעם. הוא משום שלא היה בהם אמונה, שאם היה בהם אמונה, לא היה צריך לזה, אבל משום שלא היה בהם אמונה אמר כן, אחותי היא, ומשום זה אמר כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה, אין יראת אלקים, זהו אמונה.

(דפו"י דף ק"מ ע"ב * קמ"א ע"א)

מג

תולדות

דרין בתראין, זאת עבד אבימלך, דעבד טיבו עם יצחק, דא"ל א הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב.

קב) רבי יהודה אמר, חבל עליהו א דרשיעייא, דטיבותא ב דלהון לאו איהו שלים, ת"ח, עפרון בקדמיתא אמר, א אדוני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה וגו'. ולכתר אמר, א ארץ ארבע מאות שקל כסף וגו', וכתוב וישקול אברהם לעפרון וגו', עובר לסוחר. אוף הכא, פתיב בקדמיתא, הנה ארצי לפניך וגו'. ולכתר אמר לו, מ לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. אמר ליה רבי אלעזר, דא ה הוא טיבו דעבד עמיה, דלא נסיב מדיליה אבימלך כלום, ושרייה בכל ממוניה, ולכתר אול ב תריה, למגור עמיה קנים.

קג) וא"ר אלעזר, זאת עבד יצחק, דהא בגין דינע ורוא דתקמתא, אשתדל וחפר בירא דמיין, בגין לאתפקא במהימנותא פדקא יאות, וכן אברהם, אשתדל וחפר בירא דמיא, יעקב אשפת ליה מתתקן, ויתיב עליה וכלהו אלו ב תריה, ואשתדלו, בגין לאתפקא במהימנותא שלימתא פדקא יאות.

קד) והשתא ישראל, אתתקפו ביה ברזי דפקודי אורייתא, בגון דכל יומא ויומא אתתקף בר נש בציצית, דאיהו מצוה, ובר נש אתעשף ביה. הכי נמי בתפלי, דמנח ארישיה ובדרועיה, דאינון רוא עלאה, פדקא חזי, בגין דקב"ה אשפת ביה בכר נש, דאתעטר ביה בתפלי, ואתעשף בציצית, וכלא רוא דמהימנותא עלאה.

חלופי גרסאות

א נ"א דרשיעיא. ב נ"א וילהן. ג נ"א והמערה וגו'.
ד נ"א ליג מן וגו' עד עובר לסוחר. ה נ"א ליג הוא.
ו נ"א אבתריה. ז נ"א חזי. ח נ"א חזי דמהימנותא וחכמתא.
ט נ"א אשתדל אברהם (אה"ל). י נ"א
יא חפר וליג אשתדל. יב נ"א דמיין. יג נ"א מוסיף וכן יצחק.
יד נ"א מוסיף (וכן) יצחק אשתדל וחפר בירא דמיין. יו נ"א
אבתריה. יא נ"א ואשתדלו בתריה (אה"ל). יב נ"א בה (אה"ל). יג נ"א בכל. יד נ"א ברישיה. טו נ"א
דאיהו. יז נ"א ליג ביה. יח נ"א בתפלי.

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ו). ב) (בראשית כ"ג) ח"א קכד: קכו: קכז.
ג) (בראשית כ"ג) ח"ג קכח: ת"ז תק' ע' דף קכא:
ד) (בראשית כ"ג) ח"א קכג ה) (בראשית כ"ו).

ויצו אבימלך

קג) ואמר ר' אלעזר וכו': ואר"א, יפה עשה יצחק, כי בשביל שידע סוד החכמה השתדל וחפר באר מים, דהיינו שתקן הנוקבא הנקודות באר מים, כדי להתחזק באמונה. שהיא הנוקבא, כראוי, וכן אברהם השתדל וחפר באר מים. יעקב, כבר מצא אותה מתוקנת, וישב עליה. וכולם הלכו אחריה, אחר הבאר, והשתדלו בה, כדי להתחזק באמונה שלמה כראוי.

קד) והשתא ישראל וכו': ועתה, ישראל מתחזקים בה, בבאר מים, שה"ס הנוקבא בסוד שמקיים מצות התורה, דהיינו שבכל יום ויום מתחזק האדם בציצית, שהיא מצוה, והאדם

הסולם

מאמר

קב) ר' יהודה אמר וכו': אוי להם לרשעים, שטובתם אינה שלמה. בוא וראה, עפרון בתחילה אמר, אדוני שמעני השדה נתתי לך וגו', ואח"כ אמר ארץ ארבע מאות שקל וגו', וכתוב וישקול וגו' עובר לסוחר. אף כאן כתוב מתחילה, שאמר לאברהם, הנה ארצי לפניך, שגם יצחק בכלל זה, כנ"ל, ואחר כך אמר ליצחק, לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד.

אמר ליה ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א, זה הוא הטוב שעשה עם יצחק שאבימלך לא לקח ממנו משהו, ושלתו עם כל כספו ורכושו, ואח"כ הלך אחריו לכרות עמו ברית.

(דפו"י דף קמ"א ע"א)

מד

תולדות

קה) ועל דא, מאן דלא אתעטף ביהאי, ולא אתעטר * לאתתקפא ב בתפלי
 בכל יומא, דמי ליה דלא שריא עמיה מהימנותא, ואתעדי מניה דחילו
 דמאריה, וצלותיה לאו צלותא פדקא יאות. ובגין כך אבהן הוה * מתתקפי גו
 מהימנותא עלאה, בגין * דבירא עלאה דרנא דמהימנותא שלימתא, ושריא ביה.
 קו) ויעתק משם ויחפור באר * אתרת וגו', רבי חייא פתח ואמר * ונתך יי
 תמיד והשביע בצחצחות * נפשך ועצמתך יחליץ וגו'. האי קרא
 אוקמוה ואתמר. אבל ביהאי קרא, * ביה * אתתקפו מארי מהימנותא, דאבטח
 לון לעלמא דאתי. ונתך יי תמיד, ביהאי עלמא, ובעלמא דאתי. ונתך יי, גין
 דאמר ונתך יי, אמאי תמיד. אלא דא תמיד דבין הערבים, דאיהו אתתקף
 תחות דרועיה דיצחק, ודא הוא * תולקא לעלמא דאתי, מנלן מדוד דכתיב
 * ינחני במעגלי צדק * למען שמו.

קי) והשביע בצחצחות נפשך, דא * אספקלריא דנהרא, דכל נשמתין

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ו) ח"ג רצה. ב) (ישעיה נ"ח) לעיל וירא דף קט"ז צ"ה. ג) (תהלים כ"ג). ד) (ישעיה נ"ח) לעיל צ"ב.
 רבו, ט נ"א נפשך וגו'. י נ"א האי, יא נ"א אתתקפו ביה. יב נ"א ליג למען שמו. יג נ"א אספקלריאה.
 יד נ"א אספקלריא.

דרך אמת א) היו מתחזקים. ב) חסידים אנשי אמונה מתחזקים בזה הפסוק שהבטיח לעוה"ב כאומרו ונתך ה' תמיד.

ויקרא שמה רחובות

הסולם

מאמר

בעולם הבא. ונתך ה' תמיד, פירושו, בעולם
 הזה ובעולם הבא.

ונתך ה': ושואל, כיון שאמר ונתך ה', למה
 לו עוד לומר תמיד, אלא זהו רומז על תמיד
 של בין הערבים, שהוא מקבל חזקו מתחת זרועו
 של יצחק, כי הוא כנגד תפלת המנחה שתקן יצחק
 שה"ס הארת השמאל. וזה הוא חלק לעולם הבא.
 דהיינו הנוקבא שמקבלת חלק חכמה מיסודות
 הנקראים עולם הבא. מאין לנו זה שונחך ה' תמיד
 פירושו בהארת השמאל. מדוד, שכתוב ינחני
 במעגלי צדק למען שמו. ומה ינחני האמור בדוד
 פירושו, הארת השמאל, שהרי אומר במעגלי
 צדק, שהוא שם הנוקבא בעת שמאירה משמאל,
 אף כאן שאומר ונתך הוא גם כן הארת השמאל.

והאדם מתעטף בו, וגם כן בתפילין שמניח
 על ראשו וזרועו כראוי, שהם סוד עלין,
 כי הקב"ה שורה עם האדם המתעטר בתפילין
 ומתעטף בציצית. והכל הוא סוד אמונה
 העליונה. דהיינו הנוקבא. כלומר, שנעשית
 מתוקנת על ידי המצוות שהאדם עושה.

קה) ועל דא, מאן וכו': ועל כן, מי
 שאינו מתעטף בציצית, ואינו מתעטר להתחזק
 בתפילין בכל יום, הוא דומה, שהאמונה
 אינה שורה עליו, והוסר ממנו יראת רבונו,
 ותפלתו אינה תפלה כראוי, ומשום זה, היו
 מתחזקים האבות באמונה העליונה, משום
 שבור העלין, סוד אמונה השלמה שורה
 בה. דהיינו תקון הנוקבא.

מאמר ויקרא שמה רחובות

קו) ויעתק משם ויחפור באר וגו': ר'
 חייא פתח ואמר, ונתך ה' תמיד וגו', מקרא
 זה בארוהו, ולמדנו פירושו, אבל במקרא
 הזה, נתחזקו בעלי האמונה, שמבטיח אותם
 (דפו"י דף קמ"א צ"א)

מה

תולדות

אתהנן, לאסתפלא ולאשתענגא בגוה. ועצמתיך יחליץ, א האי קרא, לאו רישיה סופיה, אי נשמתייה דצדיקא, סלקא לעילא מאי ועצמתיך יחליץ. אלא דא אוקמוה, דא תחית המתים, דומין קב"ה לאחייא מתיא, ולאשתקנא לון לגרמוי דבר נש, ולמהוי יפקדמיתא, בגופא שלים, ונשמתא אתוספת נהורא גו אספקלריאה דנהרא, לאתנהרא עם גופא, לקיימא שלים פדקא חזי.

קח) ובגין כך פתיב, והיית פגן רוח. מאי פגן רוח, דלא פסקו מימיו עלאין, לעלם ולעלמי עלמין, והאי גינתא אתשקי מגיה, ואתרוי מגיה פדיר. וכמוצא מים, דא ההוא נהר, דנגיד ונפיק מעדן, ולא פסקין מימיו לעלמין.

חלופי גרסאות

א נ"א הא לאו רישא [דקרא] סופיה. ב נ"א ליג מן דצדיקא עד מאי. ג בדפויי סלקא לעילא הוא בסגוריים. ונ"א אתנהי בעדונא [ונ"א בתענוגא. ונ"א בענוגא. ונ"א בענוגא] דא לעילא [נ"א דלעילא]. ד נ"א ליג הא. ה נ"א מתיא. ו נ"א ולמהוי נ"א ולמהוי. ז נ"א בקדמיתא. ח נ"א אתוספא. ונ"א אתוספתא. ט נ"א אספקלריא. י נ"א ליג עם. יא נ"א לקיימא. יב נ"א גן. יג נ"א מוסיף רוח דלא. יד נ"א גופא. ונ"א גינתא. טו נ"א ליג מגיה. טז נ"א דההוא. ול"ג דא. יז נ"א ליג מעדן.

מסורת הוהר

(א) לעיל הקסתי דף קל"ב צ"ג.

ויקרא שמה רחובות

שאז הארת החכמה סותם אותה, בהיותה מחוסרת חסדים, היא נקראת או בשם בור, בסוד והבור ריק אין בו מים. ואחר כך שנמשך לה קו אמצעי, שה"ס קומת חסדים היוצאת על מסך דנקודת החירק, (כנ"ל נח, דף ח' ד"ה פירוש) אשר קו האמצעי הזה מיחד ב' הקוין ימין ושמאל שבה זה בזה והחכמה שבשמאלה מתלבשת בחסדים שבימינה, ושניהם מאירים בה בכל השלמות, היא נקראת או בשם באר, כי המסך דחירק, שעליו יוצאת קומת חסדים, נכתן משום זה לבחינת מוצא מים, והוא מרומז בסוד הא' שבבאר, באופן שהנוקבא עצמה בהיותה משמאל לבד ה"ס בור ריק, וכשנמשך בה המסך דחירק שה"ס א שה"ס מוצא המים שבה, היא נקראת באר מים חיים כי מים ה"ס החסדים, חיים, ה"ס החכמה שה"ס אור החיה, המלוכשת בחסדים הנקראים מים.

הסולם

מאמר

שהמדובר הוא בנפש ונשמת הצדיק, מהו שאומר עתה ועצמותיך יהליץ, שהוא מדבר מעצמות הגוף. אלא הא אוקמוה, וכו' ומשיב אלא בארוה שהוא תחית המתים, שעתיד הקב"ה להחיות המתים ולתקן עצמותיו של האדם שיהיו כבתחילה ובגוף שלם, ויהיה נוסף אור מתוך אספקלריא המאירה, בשביל הנשמה, שתאיר ביחד עם הגוף לקיום שלם כראוי, באופן שגם עתה מדבר מנשמת הצדיק, שהקב"ה יתן לה גוף שלם להתלבש בו לנצחיות.

קח) ובגין כך כתיב והיית כגן רוח: ושואל מהו גן רוח, ומשיב, שמימיו העליונים, דהיינו שפע הבינה, אינם נפסקים ממנו לעולם ולעלמי עולמים. וגן הזה, שהוא המלכות שותה מהם ורוה מהם תמיד. וכמוצא מים, זהו אותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, ומימיו אינם נפסקים לעולם.

ונתבאר לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שמתחילה נגלה המסך דחירק מבחינת המלכות הבלתי ממותקת, הנקראת מנעולא, ואח"כ עולה המסך ונמתק בבינה, ונתתקן המסך מבחינת הבינה הנקרא או מפתחא, ע"ש כל ההמשך. וזה אמרו בירא דמיין נבעין האי איהו רזא עלאה בגו רזא דמדימנותא. שהעליון שהיא בינה הוא בתוך המלכות הנקראת אמונה, דהיינו שהמסך דחירק

קט) ומבאר הפרש והיחס בין גן רוח למוצא מים, ואומר, בירא דמיין נבעין, בוא וראה, באר מים חיים, זהו סוד שהעליון, שהוא בינה, הוא בתוך האמונה, שהיא המלכות, ואז היא בור שיש בו מוצא מים, והיא בור המתמלא מאותו מוצא מים. והם שתי מדרגות שהן אחת, דהיינו זכר ונקבה כאחד, כראוי. פירוש. כשהנוקבא יונקת מצד שמאל לבד, דהיינו מטרם שנמשך לה קו האמצעי מסך דחירק המיחד ימין ושמאל זה בזה, (דפויי דף קמ"א צ"א *) קמ"א ע"ב)

מו

תולדות

קט) ת"ח, בִּירָא דְמִיָּין נְכַעֲזִין, הָאִי אִיהוּ רָזָא עֲלָאָה, בְּגוּ רָזָא דְמַהִימְנוּתָא, בִּירָא דְאִית בֵּיה מוּצָא מִים, וְאִיהוּ בִּירָא «דְאִתְמַלְיָא מִהֵוּא מוּצָא מִים, וְאִינוּן תְּרִין דְרִגִין דְאִינוּן חַד, דְכַר וְנוֹקְבָא פְתָדָא פְדָקָא יָאוּת.

קו) וְת"ח, הֵוּא מוּצָא מִים, וְהֵוּא בִּירָא, אִינוּן חַד, וְאִקְרִי פְלָא בָאָר, דְהָא הֵוּא מְקוּרָא דְעֵייל, וְיָלָא פְסִיק לְעֵלְמִין, וּבִירָא אִתְמַלְיָא. וּמֵאן דְאִסְתַּפֵּל בְּבִירָא דָא, אִסְתַּפֵּל בְּרָזָא עֲלָאָה דְמַהִימְנוּתָא, וְדָא הוּא סִימְנָא דְאַבְהֶן, דְמִשְׁתַּדְלִי לְחַפּוֹר בִּירָא וְדַמְיָא, גוּ רָזָא עֲלָאָה, וְלִית יְלָאֲפָרְשָא בֵּין מְקוּרָא וּבִירָא, וְכִלְאָ חַד.

חלופי גרסאות

א נ"א דאתמלייא, ב נ"א ליג מים, ג נ"א דא, ד נ"א לא, ה נ"א ליג דא, ו נ"א המיין, ז נ"א לאתפרשא,

מאמר

הסולם

ויקרא שמה רחובות

בחקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ובהסולם ד"ה ב' תרין עש"ה).

קי) וְת"ח הוּא מוּצָא וכו': ובוא וראה. מוּצָא מִים הוּא, וּבִירָא הוּא חַד. וּנְקָרָאִים בִּיחַד בְּשֵׁם בָאָר, כִּי הַמוּצָא מִים מְדוּמָה בָא' וְהַמְלָכוֹת בְּבוּר וּבִיחַד בָאָר. כִּי אוֹתוּ הַמְקוּר נִכְנַס בַּמְלָכוֹת, וְאִינוּן נִפְסָק מִמֶּנָּה לְעוֹלָם, דְהֵינּוּ מוּצָא מִים הַנּוֹכַח וְהַבּוּר מִתְמַלָּא מִמֶּנּוּ כַּמֶּשׁ לְעֵיל בְּדַבּוּר הַסְמוּךְ ע"ש. וְכֵל הַמְסַתְכַל בְּבוּר הַזֶּה, דְהֵינּוּ בַּמְלָכוֹת, נִמְצָא מְסַתְכַל בְּסוּד הַעֲלִיּוֹן שֶׁל הָאֲמוּנָה, דְהֵינּוּ בְּבִינָה. וְהוּא מְטַעַם, שֶׁהַמְלָכוֹת נִתְקַנָּה בְּסוּד הַמְּפַתְחָא, כְּנ"ל בְּדַבּוּר הַסְמוּךְ.

ודא הוּא סִימְנָא דְאַבְהֶן וכו': וזה הוא הסימן של עבודת האבות, שהשתדלו לחפור באר המים בתוך סוד העליון, שהוא בינה דהיינו בסוד מפתחא כנ"ל בסמוך, ואין להפריש בין המקור, שהוא מוצא מים, ובין הבור עצמו, כי הכל אחד.

קיא) ואז ויקרא שמה רחובות ומשום זה יתפשטו מעייניו לכל הצדדים דהיינו לצד ימין ולצד שמאל שהם חכמה וחסדים כנ"ל בסמוך, כמו שאתה אומר, ויפוצו מעינותיך חוצה ברחובות פלגי מים. ועל כן, ויקרא שמה רחובות.

דחירק הנקרא מוצא מים, שנמשך אל המלכות, נתתקן בה מבחינת בינה, בסוד מפתחא, ואז הוא, בירא דאית ביה מוצא מים. כי אחר שהמסך נמתק מבינה, הוא נעשה בה מוצא מים, שמוציא בה קומת החסדים הנקראים מים, ואיהו בירא דאתמלייא מהווא מוצא מים, ואז מתמלא הבאר, שהיא המלכות בכל אורותיה, על ידי אותו מוצא מים, דהיינו הן מאור החכמה הן מאור החסדים, כנ"ל. אבל כל עוד שהמסך אינו נמתק מבינה אינו ראוי למלאות את המלכות בכל האורות, כי המסך דמנעולא, צמצום א' רוכב עליו, ואינו ראוי לאור החכמה, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף נ"ז מ"ה וזה אמרו וטמיר ע"ש בכל ההמשך) וז"ש ואינון תרין דריגין דאינון חד, דכר ונוקבא כחדא כדקא יאות, כי אחר שהמסך דחירק, שה"ס מוצא מים שבבור נתתקן מבחינת בינה, נבחנוים שניהם כאחד, דהיינו הבור ומוצא מים שבו, ושניהם הם מבחינת מפתחא, והם זכר ונקבה, כי המסך דחירק ה"ס זכר המשפיע, והבור ה"ס נקבה המקבלת ומתמלאת ממנו. כנ"ל.

ובזה מתבאר ההפרש והיחס בין גן רוה אל מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, שבכתוב הנ"ל, כי גן רוה ה"ס עצם המלכות, שה"ס בור המתמלא ממוצא מים. ומוצא מים, ה"ס נהר היוצא מעדן, כלומר, שה"ס מסך דחירק שכבר נתקן להיות מבחינת יסוד דבינה שנקרא נהר יוצא מעדן, דהיינו בבחינת מפתחא, וע"כ מסיים הכתוב, אשר לא יכזבו מימיו, אבל מטרם שנתתקן לגמרי בסוד מפתחא, אפשר שיכזבו מימיו, דהיינו בשעה שנגלה עליו בחינת מנעולא, מסתלקים תכף האורות, בסוד לא זכי הא רע, (כנ"ל דפו"י דף קמ"א ע"ב)

פירושו. כי הוקשה לו, למה קרא יצחק את שם הבאר בשם רחובות, שהוא שם הבינה בעת שהבאר ההוא הוא בחינת קו אמצעי, היוצא על המסך מבחינת חירק שהוא מסך דזו"ן שהוא כבר נפרד מבינה. ובכדי להבין את זה, אני מוכרח להאריך, ולבאר סוד חפירת הבארות. כי סוד ג' הבארות שחפר יצחק, ה"ס המשכת ג' קוין ימין שמאל ואמצע, מסוד ג' הנקודות חולם

תולדות **מז**
קיא ויקרא שמה רחובות. (רמיו, דומינין בנוי, למפלח וולאתקנא
האי בירא פדקא חזי, ברזא דקרפנין ועליון. פגוונא דא, ויניתהו בגן עדן
לעבדה ולשמרה, אלין קרפנין ועליון) ובגין דא, יתפשטון מבוועי לכל סטרין
פד"א ונפוצו מעינתיד חוצה ברחבת פלגי מים, ובגין כך ויקרא שמה
רחובות.

מסורת הזהר (בראשית כ"ו). ז"ח תולדות כ"ז טא שנא. ב) (בראשית
א) נ"א דומין. ב נ"א ולאתקנא. ג נ"א אתפשטון.
ב) לעיל ב"א דף רכ"א צ"א. ג) (משלי ה') ח"ג רפ.

מאמר **הסולם** **ויקרא שמה רחובות**
חולם שורק חירק, אל היסוד דנוקבא, הנקרא
באר, שה"ס ג' זריעות כנ"ל (בראשית א' דף
ט"ו ד"ה ההיא נקודה זרע ע"ש) המכוננת כאן
ג' חפירות, שבבחינת החולם נעלמות הג"ר
ואתונן אל"ה נופלות לזו"ן, ומזו"ן לבי"ע,
וז"ס חפירת באר הראשונה, וע"כ קרא שמה
עשק מחמת שהתעשקו עמו, כי הס"א נאחזת
במקום חסרון. ומכאן נמשך קו הימין שהוא
חסדים. וחפירת באר השניה, ה"ס זריעה
הב' מבחינת נקודת השורק, שאע"פ שאור
החכמה חזר ונשלם מכל מקום אינו מאיר,
להיותו מחוסר חסדים, וזס"ה, ויריבו גם
עליה, כי גם בה נאחזו הס"א, וע"כ קרא
שמה שטנה, ומכאן נמשך קו השמאל,
שה"ס חכמה בלי חסדים, וחפירת באר
השלישית, ה"ס זריעה הג' מבחינת נקודת
חירק, שהיא מסוד המסך דזו"ן, ולא מבינה.
אלא כותו יפה להכריע את ב' הקוין ימין
ושמאל דבינה, ומתלבשים החכמה והחסדים
זה בזה והארתם נשלמת מכל הצדדים. עש"ה
בכל ההמשך. וזס"ה ויעתק משם, דהיינו
נעתק מבחינת בינה ובא למדרגת זו"ן, ששם
הוא המסך דנקודת החירק ואז ויהפור באר
אחרת וז"א רבו עליה, כי על המסך הזה
נמשך קו האמצעי המיוחד ב' הקוין זה
בזה ומשלים את שניהם, וע"כ נפרד הס"א
ולא יכלו לקטרג עליו עוד, וע"כ, ויקרא
שמה רחובות וגו'. וזהו שהוקשה לו, מאחר
שכתוב ויעתק משם, שפרושו שנעתק מבחינת
ב' קוין הראשונים שהם מבינה, ובא למדרגת
זו"ן, א"כ למה קרא אותה בשם הבינה,
דהיינו רחובות.

וז"ש בתחילת המאמר רבי הייא פתח
ואמר ונחך ה' תמיד וגו', שפתח להבין
את הכתוב, ויעתק משם וגו' ויקרא שמה
(דפו"י דף קמ"א ע"ב)

רחובות, עם הכתוב ונחך ה' תמיד וגו'.
והיינו בעיקר עם סופו של הכתוב, וכמוצא
מיום וגו'. שפירושו ההוא נהר דנגיד ונפיק
מעדן, וז"ל פסקין מימיו לעלמין, (כנ"ל באות
ק"ח) דהיינו סוד המסך דחירק הנמתק ביסוד
הבינה הנקרא נהר יוצא מעדן, שה"ס
מפתחא, כנ"ל, (דף מ"ו ד"ה ובה מתבאר
ההפוך) ואחר כך מבאר זה ביתר ביאור,
בסוד בור ומוצא מים שבו, שהוא מתתקן
עם יסוד הבינה כל כך, עד זמאן דאסתכל
בבירא דא אסתכל ברזא עלאה דמהימנותא,
ודא הוא סימנא דאבהן וכז', דהיינו כמ"ש
לעיל, כי מוצא מים ה"ס המסך דחירק
שעליו יוצא קו אמצעי, וכל עוד שהמסך
הזה הוא בבחינת מנעולא, אינו נחשב למוצא
מים, משום שצמצום א' רוכב עליו ואינו
יכול לקבל חכמה, אלא רק אחר שנתקן
מאתונן אל"ה דבינה, הנקרא נהר יוצא
מעדן, ונקרא מפתחא, אז הוא מתתקן בסוד
קו אמצעי, ונמשך אל הנוקבא ליחד בה
ב' הקוין ימין ושמאל שבה ומשלים בה
האורות מכל הצדדים. וע"כ לית לאפרשא
בין מקורא ובירא כי אם המקור דהיינו
מוצא מים שבה, יהיה מסוד מנעולא, נעשה
אז פירוד בינו לבין הבור. כי הנוקבא
נקראת בור רק בעת שיונקת חכמה בלי
חסדים מקו שמאל, כנ"ל (דף מ"ה ד"ה פירוש)
ואז היא מתוקנת בהכרח בכלים דבינה,
שה"ס מפתחא, שזולתם לא יכלה לקבל
אור השמאל דבינה, ולפיכך אם בחינת מוצא
מים שבה יהיה מסוד מנעולא, שאינו ראוי
לחכמה, הוא יפגום בחינת בור שבה, ולא
יהיה ראוי עוד לקבלת ג"ר. וע"כ אין
לאפריש בין מקורא ובירא, והמוצא מים
מוכרח להתתקן מקודם בבחינת מפתחא כמו
הבור

מה

תולדות

ק"ב רבי שמעון פתח ואמר, * חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה
האי קרא איהו נזא עלאה. * מאי חכמות, אלין חכמה עלאה, * וחקמתא זעירא
* דאתפלילת בה * בעלאה, * ושריא בה.
ק"ג בחוץ תרונה. ת"ח, חכמה עלאה, איהי סתימא דכל סתימין, ולא אתידע,
ולאו איהי * באתגליא, * פד"א * לא ידע אנוש ערפה וגו', * פד אתפשטת לאתגהרא,
אתגהרא ברזא דעלמא דאתי, ועלמא דאתי אתברי * מניה, * קדתנ * עלמא
דאתי אתברי ביו"ד, * ואתפסיא האי חכמה תמן, * ואינון חד, * בזמנא * דאתעטר
כלא ברזא * דעלמא דאתי, * פדקאמן, * פדין הוא * חדוה, * לאתגהרא, * וכלא
בתשאי, * דלא אשתמע * לבר לעלמין.

מסורת הזהר

(א) (משלי א') ח"ג קלא: קמו תקי"ה דף ק"ג טג שכו.
(ב) (איוב כ"ח) ח"ג סה: רצב. ג) לעיל הקס"ז דף נ
צ"ה.
עלמא עד חכמה תמן ונ"א ל"ג מן עלמא עד בזמנא. יב ונ"א דאתעטר. ונ"א דאתעבר. ונ"א דאתעבר (אח"ל). יג ונ"א
בעלמא ול"ג ברזא. יד ונ"א חדוה. ונ"א חדוה. טו ונ"א מוסיף לבר נש.

חלופי גרסאות

א ונ"א ל"ג מאי. ב ונ"א וחכמה. ג ונ"א דאתכלילא. ד ונ"א
ל"ג בה. ה ונ"א בעלמא. ו ונ"א ושריא. ז ונ"א באתגלייא.
ח ונ"א וכד. ט ונ"א מניה. י ונ"א תנן. יא ונ"א ל"ג מן
עלמא עד חכמה תמן ונ"א ל"ג מן עלמא עד בזמנא. יב ונ"א דאתעטר. ונ"א דאתעבר. ונ"א דאתעבר (אח"ל). יג ונ"א
בעלמא ול"ג ברזא. יד ונ"א חדוה. ונ"א חדוה. טו ונ"א מוסיף לבר נש.

מאמר

הסולם

ויקרא שמה רחובות

ואומר, הם חכמה העליונה שהיא חכמה דא"א,
וחכמה הקטנה הנכללת בעליונה ושורה בה,
שהיא חכמה תתאה דהיינו הנוקבא. ועל
שם אלו ב' חכמות אומר הכתוב **חכמות,**
בלשון רבים. וצריך שתזכור כאן המתבאר
לעיל (בראשית א' דף רע"ד ד"ה ועוד) שמתחמה
עלאה, עד הנוקבא שהיא חכמה תתאה אין
מי בכל הספירות שתקבל לעצמה הארת
החכמה. ע"ש. ולפיכך, לא יש יותר מאלו
ב' חכמות בעולם האצילות. (ע"ש גם בדף
ע"ד ד"ה ועלמא).

ק"ג בחוץ תרונה וכו': בוא וראה,
חכמה העליונה דא"א, היא סתומה מכל סתום
ולא נודעת, והיא אינה בגולה. כמו שאתה
אומר, לא ידע אנוש ערכה. כשנתפשטה
להאיר, האירה בסוד עולם הבא, שהוא
ישו"ת, דהיינו להוציא או"א עלאין, הנקראים
לעתיד לבא, שבהם אין החכמה דא"א
מתפשטת להאיר, להיותם בסוד **אזירא דביא,**
(כנ"ל בראשית א' דף י"א ד"ה וזה הוא ע"ש).

ועלמא דאתי וכו': ומבאר איך נתפשטה
החכמה דא"א להאיר בישו"ת. ואומר. ועולם הבא
נברא ממנו, מא"א. כמו שלמדנו, עולם הבא
נברא ב' ונתכסה שמה חכמה הזו. פירוש
כי נתבאר לעיל (בהקדמת הזהר דף כ'
ד"ה וזהו שמבאר) שבעת שעתיקא קדישא
דהיינו א"א, רצה להתגלות להעולמות, העלה
המלכות תחת החכמה סתימא דראש א"א
ובינה

הבור ואו **אינון תרין דרגין דאינון חד,**
דבר ונוקבא כחדא והמוצא מים משלימה
שיאירו בה חכמה וחסדים ביחד כנ"ל.
ובזה מיושב קושיא הנ"ל, שמאחר שכתוב
ויעתק משם, שפירושו שנעתק מבינה וכא
למסך דוון, א"כ למה קרא אותה בשם
רחובות, שהיא שם של יסוד הבינה. ועתה
מובן זה היטב, כי להיות באר הג' היא
בבחינת מסך דחירק, וקו אמצעי, דהיינו
בבחינת **מוצא מים** שבנוקבא, כנ"ל על כן
קרא שמה **רחובות,** כלומר שהמתיק אותה
והמשיך לה בבחינת **מפתחא,** שהוא נמשך
מיסוד דינה הנקרא **רחובות.** וז"ש ובגין
כך ויקרא שמה רחובות. דהיינו כדי להמשיך
בה בבחינת מוצא מים הממותק מנהר יוצא
מעדן, הנקרא **רחובות,** כי אז נעשה המוצא
מים ראוי ליחד ימין ושמאל זה בזה, והס"א
לא יקטרע עוד, בסו"ה **ולא רבו עוד עליה.**
אבל אם לא קרא אותה רחובות, דהיינו
שלא היה ממשיך לה סוד המפתחא, אלא
שהיה עוד מבחינת מנעולא או לא היה
ראוי ליחד ב' הקוין שבה, ואדרכה שהיה
נעשה פירוד בין **מקורא לבירא,** כנ"ל. ואז
היה הס"א מקטרע עליו, עוד יותר מבשתי
בארות הראשונות.

ק"ב ר' שמעון פתח וכו': ר"ש פתח
ואמר. חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן
קולה. מקרא זה הוא סוד עליון. מהו
שהכתוב אומר בלשון רבים, חכמות ולא חכמה
(דפו"י דף קמ"א ע"ב)

מט

תולדות

קיד) תו בעיא לאתפשטא, ונפיק מהאי אתר, אשא וומיא ורוחא, כמה דאתמר, ואתעביד תד קלא, דנפקא לבר ואשתמע, כמה דאתמר, כדן מתמן וולהלן איהו חוץ, דהא לגו בחשאי איהו, דלא אשתמע לעלמין, השתא דאשתמע נוא, אקרי חוץ, מפאן בעי בר ינש דלא תקנא בעבידתיה ולשאלא.

חלופי גרמאות

א נ"א בעיא. ב נ"א ומיא. ג נ"א ולהלאה. ונ"א ולהלא. ד נ"א אשתמע. ה נ"א אקרי. ו נ"א מוסף נש לאתתיה. ז נ"א לאתקנא.

ויקרא שמה רחובות

הסולם

מאמר

עטרה, בסו"ה, צאינה וראינה וגו' בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. חזרה הבינה ונעשית אחד עם ראש דא"א. דהיינו שאתון א"ל"ה דבינה חזרו אל הבינה, והבינה חזרה לראש א"א כמ"ש שם בארוכה. וז"ש כדן הוא הדוה לאתנהרא שאז מאירה בשמתה. והיינו דוקא בחינת הג"ר שבה, ולא בחינת ז"ת שבה. כי כשהבינה חוזרת לראש א"א מקבלת שם חכמה בלי חסדים, כי הראש דא"א, כולו הוא חכמה, וע"כ רק הג"ר דישסו"ת שאינם צריכים חסדים, יכולים להאיר, משא"כ הז"ת, שעיקר בנינם הוא מאור דחסדים, אינם יכולים לקבל חכמה בלי חסדים והם עוד נשארים סתומים (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ב ד"ה קיימא ע"ש) וזהו שאומר, וכ"ל בחשאי, חשאי, פירושו דיבור בלי קול. כי קול"ה"ס אור החסדים, ודיבור ה"ס אור החכמה. וכשהחכמה היא בלי חסדים היא נכחנת כדיבור בלי קול. (כמ"ש לעיל בפרשת חיי שרה אות רל"ב בביאור צלותא די בלחש ע"ש).

קיד) תו בעיא לאתפשטא וכו': עוד רצה להתפשט, דהיינו להאיר גם לז"ת הצריכים להתלבשות החכמה בחסדים כנ"ל בדיבור הסוד, ויצא מאותו המקום, ישסו"ת, אש ומים ורוח, כמו שלמדנו. ונעשו קול אחד, שיצא לחוץ ונשמע, כמו שלמדנו. ואז, משם ואילך, נעשה לבחינת חוץ, דהיינו חוץ מישסו"ת שהם בחינת ג"ר, כי נעשה לבחינת גוף ו"ק. כי בפנימיות הוא בחשאי בלי קול, שלא נשמע לעולם, ועתה שנשמע הסוד נקרא חוץ, מכאן ואילך צריך האדם להתקן במעשיו, ולשאול, דהיינו להתפלל ולהעלות מ"ן להמשיך חכמה. והוא מלשון שואלין על הגשמים.

פירוש. כי כדי שיאירו גם ז"ת דבינה בהארות החכמה, עולה ז"א למ"ן לבינה בסוד מסך דחירק הדבוק בו, שהוא סוד מסך דבחי"א, הממעט את קו שמאל מבחינת ג"ר דג"ר, ואז הוא נכנע לקו ימין ונכללים זה בזה, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) והחכמה

ובינה ותו"מ יצאו מתוך לראש א"א, ונעשו ו"ק בלי ראש. עש"ה. וזהו שאומר כאן, ועלמא דאת, שהוא בינה, דהיינו ישסו"ת אתברי מניה, נכרא מא"א, אתברי פירושו שיצאה לחוץ, מלשון פוק תני לברא וכן לבר (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ס' ד"ה בראשית) דהיינו שיצאה לבר מראש דא"א, ונעשתה ו"ק בלי ראש, כדתנן עלמא דאתי אתברי ב"י, היינו מן י" דשם הויה הרומזת על א"א ואו"א, שישסו"ת יצאו לחוץ מא"א ואו"א, שה"ס ראש וסוד י', ונעשו ו"ק בלי ראש. ואתכסיא האי חכמה תמן, והחכמה, שה"ס ראש נתכסה ונעלמה מישסו"ת.

ואינון חד וכו': והם נעשו אחד, עם הראש דא"א, בעת שנתעטר הכל, בסוד עולם הבא, כלומר בעת שהחכמה דא"א חזרה ונעטרה את עולם הבא, שהוא ישסו"ת, בעטרת הג"ר, כמו שאמרנו לעיל, כד אתפשטת לאתנהרא אתנהרא ברזא דעלמא דאת, אז היא מאירה בחדוה, והכל בלחש, שאינו נשמע לחוץ לעולם.

פירוש. כי מבאר איך חכמה עלאה דא"א נתפשטה להאיר בישסו"ת, שהוא עולם הבא, ואומר, שהוא על ידי התמעטות והתפשטות, שמתחלה עלמא דאתי אתברי מניה, שמתת עלית המלכות לראש א"א יצאה הבינה לבר מראש דא"א ונתמעטה מג"ר, כי לא נשארה אז רק כבי' אותיות מ"י דאלקים ואתון א"ל"ה שלה יצאו לבר ממנה ונפלו לזו"ן, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"א ד"ה הרי ע"ש). ואחר זה חזרה ונתפשטה, דהיינו שהשיגה ג"ר, שהוא על ידי אור חדש מזווג ע"ב ס"ג, החוזר ומוריד את המלכות מראש דא"א, ומעלה את אתון א"ל"ה בחזרה לבינה, וכן בינה חזרה לראש דא"א, ושוב נתפשטה בה החכמה דא"א. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ב ד"ה ואגליף ע"ש) וז"ש ואינון חד כזמנא דאתעטר כל"א ברזא דעלמא דאתי בראמון, שבזמן שנתעטר הכל בעולם הבא, דהיינו שהשיגו ג"ר הנקראות (דפו"י דף קמ"א ע"ב)

תולדות

קטו ברחובות, מאן רחובות, דא ההוא רקיעא, דביה פל «פכביא» דנהרין ואיהו מבויעא דמימיו לא פסקין, פד"א, «ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ואיהו רחובות, ותמן תתן קולה, עלאה ותתאה, וכלא חד.

קטז ובגין דא אמר שלמה, «הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך וגו'.

חלופי גרסאות

א נ"א כוכביא. ב נ"א ונהרין.

מסורת הזהר

(א) (בראשית ב') לעיל ב"א דף ר"א צ"א. (ב) (משלי כד).

הסולם

ויקרא שמה רחובות

מציאותו, וע"כ נכתן שו"א הנעשה לקו האמצעי בבינה הוא בחינת קול פנימאה דלא אשתמע, פנימאה נכתן משום שמסך שלו אינו ממעט כלום שמה. וילא אשתמע, משום שמקום גילוי החכמה הוא רק בוונג זו"ן בסוד קול ודיבור, ולא למעלה מהם כנודע.

קטו ברחובות: שואל, מה הוא רחובות, ואומר, זהו הרקיע שבו כל הככבים המאירים, שהוא יסוד הבינה, שבו תלויים כל המוחין דזו"ן והנשמות הנקראים ככבים, והוא מעיין שלא יכזבו מימיו, כמו שאתה אומר, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, והוא הנקרא רחובות, ושם תתן קולה, העליונה בינה והתחתונה מלכות, והכל אחד. פירושו. אחר שאומר הכתוב, חכמות בחוץ תרונה שפירושו, שאין חכמה תתאה שהיא הנוקבא, יכולה להתגלות אלא בחוץ, דהיינו אחר הגילוי של מסך דחירק ב"א, שה"ס קול, מסיים הכתוב, ברחובות תתן קולה, שהנוקבא ד"א תתן קולה שה"ס המסך, ברחובות ביסוד הבינה, וקולה עצמה לא ישמע, (כנ"ל בהקט"ז דף קט"ז ד"ה תו) וז"ש ותמן תתן קולה, שהנוקבא תתן קולה שם ביסוד הבינה, ואז עלאה ותתאה וכלא חד, שבינה והנוקבא נעשו לאחת. ובוה מיושב למה קרא לבאר הג' רחובות, אע"פ שנעתק מחוץ לבינה, (כמ"ש לעיל דף מ"ו ד"ה פירושו) כי יצחק תקן את המסך דחירק שהיה נמתק בבחינת רחובות, כנ"ל. ונמצא, ששו"ה ויעתק משם הסו"ה חכמות בחוץ תרונה, דהיינו שנעתקו מפנים לחוץ. ויקרא שמה רחובות, הסו"ה, ברחובות תתן קולה. שקול הנוקבא נעשה אחד עם קול הבינה שנקראת רחובות.

קטז ובגין דא אמר שלמה: ומשום זה אמר שלמה, הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך וגו'. הכן בחוץ, פירושו, כמו שאמרנו בהכתוב, בחוץ תרונה, שאין החכמה מתגלה

מאמר

והחכמה מתלבשת בחסדים, ואז היא מאירה גם ב"ת דבינה, ויוצאים שם ג' קוין חכמה בינה דעת. ומתוך שו"א גרם יציאת ג' קוין חב"ד בבינה, ע"כ זוכה גם הוא באותם ג' הקוין, המכונים אצלו מים אש רוח, כמ"ש כל זה לעיל (בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת נפקי מחד. ע"ש) וז"ש תו בעיא לאתפשטא שרצה להתפשט ולהאיר חכמה גם ב"ת, ונפיק מהאי אתר אשא ומיא ורוחא, דהיינו שו"א עלה למ"ן במסך דחירק שבו, וגרם יציאת ג' קוין חב"ד בבינה, והאירה בה החכמה גם ב"ת, ומכח זה יצאו ג' קוין, מיא אשא רוחא, ב"א, ואתעביר חד קלא דנפקא לבר ואשתמע וג' קוין אלו נעשו פרצוף אחד שהוא ז"א, הנקרא קול, שהוא יצא לחוץ ונשמע, דהיינו שיצא מבחינת ג"ר, הנקרא פנימיות, אל בחינת ר"ק הנקרא חיצוניות, כי המסך דחירק עושה אותו לבחינת ר"ק, שהוא חיצוניות (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר). שזה נכתן שיצא לחוץ, ואז הוא נשמע, דהיינו שמשפיע הארת חכמה. אבל בהיותו בפנימיות, דהיינו מטרם שהכריע ז"א עם הקומה היוצאת על מסך דחירק שבו, שהוא בחינת חוץ, היה אז בחשאי, דהיינו דיבור בלי קול, שה"ס חכמה בלי חסדים וע"כ לא היה נשמע, שלא נגלה ממנו שום השפעה.

ובזה מתבאר הכתוב, חכמות בחוץ תרונה. חכמות, היינו ב' חכמות, חכמה עלאה וחכמה תתאה, המאירים ביחד, כנ"ל בחוץ תרונה, היינו ע"י עלית ז"א למ"ן שה"ס חוץ, אז הם מושפעים ונשמעים. אבל כל עוד שהם בפנימיות אינם נשמעים, כמבואר.

ומ"ש ברזא דעלמא דאתי וכי' וכלא בחשאי דלא אשתמע לבר לעלמין, אע"פ שז"א עלה שם ומוציא ג' קוין חב"ד, וז"א נכתן לחיצוניות, כמבואר. הענין הוא, כי כל מסך לא יוכל למעט למעלה ממקום (דפ"י דף קמ"א ע"ב)

נא

תולדות

הֵכֵן בַּחוּץ, כְּמָה דַּאֲתָמֵר. « דְּכְתִיב בַּחוּץ תְּרוֹנָה, דְּהָא מְפָאן קְיַימָא עֲבִידָא
בְּלַאֲתַתְקַנָּא, וּמְלָה לְשַׁאֲלָה, דְּכְתִיב, « פִּי שָׁאֵל נָא לְיָמִים רִאשׁוֹנִים וּגְו',
וּלְמַקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קֶצֶה הַשָּׁמַיִם.

קִיז) וְעַתְדָּה בְּשַׁדָּה לָךְ, דָּא « שַׁדָּה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ יי'. וּבְכַתֵּר דִּינְדַע פֶּר נֶשׁ
רְזָא יי' דְּחֻקְמַתָּא, וְנִתְקִין גְּרַמְיָה בְּהַ, מַה פְּתִיב אַחַר וּבְנִיתָ בִיתְךָ, דָּא נִשְׁמַתָּא דְּכַר
נֶשׁ בְּגוֹפִיָּה, דִּיתְתַּקֵּן וְיִתְעַבֵּיד גְּבַר שְׁלִים, וְעַל דָּא, פֶּד חֲפֵר יִצְחָק וְעַבְד בִּירָא
בְּשְׁלָם, וְלִהְיוֹא ז' שְׁלָם קָרִי לִיה רְחוּבוֹת, וְכֻלָּא פְדָקָא יָאוֹת. וּפְאִין אֵינּוּן
י' צְדִיקָא, דְּעוֹבְדִיהוּן י' לְגַבֵּי קַב"ה י' לְקַיִמָא עֲלֵמָא. דְּכְתִיב י' פִּי יִשְׂרָאֵל יִשְׁכְּנוּ
אֶרֶץ, י' יִשְׁכְּנוּ אֶרֶץ. וְהָא אֲוִקְמוּהָ.

קִיח) וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן פְּתִיב, י' וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר
יוֹם וְלַחֲשָׁךְ קָרָא לְלֵילָה, הָאִי קָרָא אֲוִקְמוּהָ וְאֲתָמֵר. אַבְל ת"ח, י' כֹּל
עוֹבְדוֹי דְּקַב"ה, בְּלָהוּ י' מְלִי מְהִימְנוּתָא, וְרִזִּין עֲלָאִין, בְּדָקָא יָאוֹת.
קִיט) וַת"ח, לֹא זָכָה יִצְחָק כְּאַבְרָהָם, דְּלֹא סָמוּ עֵינּוּי, וְלֹא פָּהוּ. אַבְל רְזָא עֲלָאָה
י' אִיהוּ הָכָא, רְזָא דְמְהִימְנוּתָא, י' כְּמָה דַּאֲתָמֵר, דְּכְתִיב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם, דָּא

מטרת הזהר
(א) (רברים ד'). ח"א קנה. ח"ב כב. צג. רלב. ב) (רברים
(ב) ח"א קנה. ח"ב צג. קלו. ה. ריא. רלב. ת"ז תקי. ח'
דף כ. ז"ח יתרו דף ל"ח טג שמו. ג) (בראשית כ"ז)
לעיל ב"א דף של"ג צ"ב. ד) (משלי ב') ח"א נה.
ה) (בראשית כ"ז) ח"א קמב. רנח. ו) (בראשית א') לעיל
ב"א דף ב' צ"א.

חלופי גרסאות
א נ"א וכתיב. ב נ"א לאתקנא. ג נ"א לשאלא. ד נ"א
ליג לימים ראשונים. ה נ"א דמהימנותא. ו נ"א למהו
שלים. ז נ"א שלים. ח נ"א צדיקיא. ט נ"א לגביה. י נ"א
ולקיימא. יא נ"א ישכנו. יב נ"א ליג כל. יג נ"א קשוט.
יד נ"א מלין דמהימנותא. טו נ"א ליג איהו. טז נ"א ממה.

מאמר
מתגלה אלא אחר שנענתקה מפנים לחוץ על ידי
מוסך דחירק שבז"א. כי מכאן, מו"א שנקרא חוץ.
המלאכה, שה"ס הנוקבא, עומדת להתתקן,
והדבר עומד לשאלה, דהיינו להעלות מ"ן
לגלות הארת החכמה, (כנ"ל באות קי"ד) שכתוב,
כי שאל נא לימים הראשונים וגו' ולמקצה
השמים ועד קצה השמים. הרי שרק בז"א
הנקרא שמים נוהג שאלה, כמ"ש ולמקצה
השמים עד קצה השמים.
קִיז) וְעַתְדָּה בְּשַׁדָּה לָךְ: היינו הנוקבא
הנקראת שדה אשר ברכו ה'. כלומר, שימשוך
הארת החכמה להנוקבא. ואחר שידע סוד החכמה,
ויתקן את עצמו בה, מה כתוב, אַחַר וּבְנִיתָ
בֵּיתְךָ בֵּית, זהו הנשמה של האדם, שיתקנה
או בגופו, ויהיה נעשה אדם שלם.
וְעַל דָּא כַּד חֲפֵר וּכְוִי: ועל כן, כאשר
חפר יצחק ועשה את הבאר בשלום, דהיינו
שהמתיקה בביתה, שאין לקליפות אחיזה בה, ועל
כן לא דבו עליה, כנ"ל, לשלום ההוא, שהוא
(דפו"י דף קמ"א ע"ב)

הסולם
ויקרא שמה רחובות
מיתוק הבינה, קרא רחובות. והכל נתתקן כראוי.
אשרי הם הצדיקים, שמעשיהם לפני הקב"ה,
הוא לקיים העולם, דהיינו לבנות ולקיים הנוקבא
הנקראת עולם. שכתוב, כי ישרים ישכנו ארץ,
קרי, יִשְׁכְּנוּ אֶרֶץ, שפירושו, שימשיכו השכינה,
הנקראת ארץ, לתחתונים. וכבר בארוהו.

מאמר ותבדין ענין מראות
קִיח) וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וּגְו': אמר רבי
שמעון, כתוב, ויקרא אלקים לאור יום
ולחשך קרא לילה. מקרא זה כבר בארוהו
ולמדנו אותו. אבל בוא וראה. כל מעשיו
של הקב"ה, כולם הם דברי אמת, והכל
בסוד עולם העליון הוא, דהיינו שכולם הם
בסוד המוחין הנמשכים מבינה, וכל דברי תורה,
כולם הם דברי אמונה, שה"ס הנוקבא, וסודות
העליונים המאירים בה כראוי.
קִיט) וַת"ח לֹא זָכָה וּכְוִי: וכוא וראה.
יצחק, לא זכה כאברהם, שלא נתעוררו עיניו
ולא

תולדות

נב

אברהם, דאיהו נהורא דיממא, ונהורא דיליה אגיל ונהיר, ואתפקף בתקונא * דיממא.
קכ) ויגין קף, מה פתיב, ואתקרה זקן פא בימים, באינון *נהורין
בדנהרין, ואיהו ג סיב, פד"א הולך ואור עד נכון היום, ויגין קף, וינקרא
אלהים לאור יום. ולחשך קרא לילה, דא * יצחק, ודאיהי חשך, ואיהו אגיל
לקבלא ליליא בגויה, ויג"כ, איהו פד סיב, מה פתיב, וינהי פי זקן יצחק
ותכהין עיניו מראות. הכי הוא ודאי, דבעא לאתחשכא, וילאתדבקא בדרגיה
ידקא יאות.

קכא) אתא רבי אלעזר בריה, ונשיק ידוי. א"ל שפיר. אברהם נהיר,
מסטרא דדרגא דיליה, יצחק אתחשך, מסטרא דדרגא דיליה, יעקב אמאי,
דכתיב * ועיני ישראל כבדו מזקן. א"ל הכי הוא ודאי, כבדו פתיב, ולא פהו.

חלופי גרסאות

א נ"א נהרין. ב נ"א נהרין. ג נ"א מוסף סיב (ונהיר)
כרין אגיל ונהיר. ד נ"א הא. ה נ"א דאיהו. ו נ"א מוסף
ולאתדבקא בחשך. ז נ"א כדקיימא.

מסורת הזהר

א (בראשית כ"ד) חיי שרה דף ל"ז צ"א. ב (משלי ד')
ח"א נט. טב: פד. קעט. ח"ב קיד. ח"ג מו. פח. קכת.
קנד. ז"ח רות ע"ז טא שמב. טד שכ. ג (בראשית א')
ב"א דף ג צ"ג. ד ח"א רנב: ז"ח יתרו ל"ה טא שכה.
תק"ח קטז טב שג. ה (בראשית כ"ז) ח"א קמא: רנח: ו
ל"ה טא שכה. תק"ח קט"ז טב שד. ז (בראשית מ"ח) ח"א רטז. רכז: רנח: ח"ג קיט:

ותכהין עיניו מראות

הסולם

מאמר

והחכמה מתלבשת בחסדים, ואו היא מאירה
בשלמות. ונכתן ז"א, שנכלל מקו ימין
הכלול משמאל, והנוקבא, מקו שמאל הנכלל
מימין, ומתיחדים זב"ז. בסו"ה ויהי ערב
ויהי בקר יום אחד.

ולא כהו. אבל סוד עליון יש כאן, סוד
האמונה. כמו שלמדנו, ויקרא אלקים לאור
יום, זהו אברהם, שהוא אור היום, שה"ס
קו ימין, ואור שלו הולך ואור ומתחזק בתקון
היום, שהוא סוד אור החסדים. ועל כן, מה
כתוב, ואברהם זקן בא בימים, היינו באורות
החסדים המאירים. והוא זקן, כמו שכתוב,
הולך ואור עד נכון היום. ומשום זה כתוב
עליו ויקרא אלקים לאור יום.

וז"ש ולחשך קרא לילה, דא יצחק
דאיהי חשך, כי להיותו בחינת קו שמאל
שה"ס חכמה בלי חסדים, הוא נכתן לחשך,
כי החכמה לא תאיר בלי התכללות מחסדים.
ואיהו אזיל לקבלא ליליא בגויה, והוא הולך
ונחשך, עד שיקבל לתוכו את הנוקבא. ויתקן
אותה במדרגת לילה, עד שתהיה ראויה
לזווג עם ז"א, שהוא יום, הכי הוא ודאי
דבעא לאתחשכא וילאתדבקא בדרגיה כדקא
יאות, כי מטרים שנחשך לגמרי, אין קו
השמאל רוצה להתדבק בקו ימין שהוא
חסדים, כנ"ל, וע"כ הולך ונחשך, עד שנחשך
לגמרי לעת זקנותו כי אז מתדבק בחסדים
ומקבל שלמותו ויכול להאיר. (כנ"ל ב"א
אות שע"ב ד"ה רבי ע"ש).

קכ) ולחשך קרא לילה: זהו יצחק שהוא
חשך והוא הולך ונחשך, כדי לקבל הלילה
בתוכו. ועל כן, כשנעשה זקן מה כתוב,
ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, כי
נחשך לגמרי. כן הוא ודאי, שהוא צריך להיות
נחשך לגמרי, ולהתדבק במדרגתו כראוי.
פירושו. יום ה"ס ז"א ולילה ה"ס הנוקבא.
ומשורשם, נכתן ז"א שכולו מקו ימין,
והנוקבא נכתנת כולה מקו שמאל. ונודע
שקו שמאל ה"ס חכמה בלי חסדים, שאינה
יכולה להאיר, בלי התכללות מחסדים, ועל
כן נכתן אז לחשך. גם נתבאר לעיל (ב"א
דף שע"ב ד"ה רבי) שקו שמאל הוא
במחלוקת עם קו הימין, ואינו רוצה בשום
פנים להכלל מחסדים, עד שבא קו אמצעי
שה"ס קומת חסדים היוצאת על מסך דחירק
הממעט לקו שמאל, ואז הוא מכריע ביניהם.

(דפו"י דף קמ"א ע"ב * קמ"ב ע"א)

קכא) אתא רבי אלעזר וכו': בא רבי
אלעזר בנו ונשיק ידיו. אמר לו יפה הוא,
אברהם מאיר מצד המדרגה שלו, יצחק
נחשך מצד המדרגה שלו, אבל יעקב למה
נחשך, שכתוב, ועיני ישראל כבדו מזקן.
אמר

נג תולדות
 מזקן כתיב, ולא מזקנו, אלא מזקן, מזקן דיצחק, מההוא סטרא כבודו. לא יוכל לראות, לאסתכלא כדקא חזי, אבל לא כהו. אבל יצחק, כהו ודאי מכל וכל, ואתעביד חשף, דקא כדן אתאחיד ביה לילה, ואתקיים ולחשף קרא לילה.
קכב «ויקרא את עשו בנו הגדול, דאתפלל מסטריה דדינא קשיא ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. רבי אלעזר פתח ואמר, אשרי אדם עוז לו כף וגו', זכאה ב"נ, דאתתקף ביה בקב"ה וישוי תוקפיה ביה.

קכג יכול פתנייה מישאל ועזריה, דאתתקפו ואמרו, הן איתי אלהנא די אנתנא פלחין, יכול דלשיזבוותנא מגו אתון נורא יקידתא ומן ידך מלפא ישזיב. ת"ח, דאי לא ישזיב, ולא אתקיים עלייהו קב"ה, אשתפח ושמיה דקב"ה, דלא יתקדש בעינייהו דכלא, כמה דאמרו. אלא, פיון דידעו דלא אמרו כדקא יאות, אהדרו ואמרו, והן לא ידע להוי לך מלפא וגו'. בין ישזיב בין לא ישזיב ידע להוי לך מלפא וגו'. ותנינן דמלה אודע להו יחזקאל, ושמעו וקבילו מניה, דקב"ה לא אתקיים עלייהו, בגין דיקבלון אגרא. וכדין אהדרו ואמרו, והן לא ידע להוי לך מלפא וגו'.

קכד אלא לא יתתקף ב"נ, דיימא קב"ה ישזבינני, או איהו עביד לי כף וכף, אבל ישוי תוקפיה ביה בקב"ה, דיסייע ליה, יכד איהו אשתדל

מסורת הזהר
 א) ח"ב קפח: ב) (בראשית כ"ז). ג) (תהלים פ"ד). ד) א) נ"א מזקנותו. ב) נ"א מוסף חשך וכלא כדקא יאות אתעביד חשך רהא (אה"ל). ג) נ"א קשיא. ד) נ"א לשיזבוותא וגו'. ה) נ"א יתקיים. ו) נ"א שמא. ז) נ"א ותני. ח) נ"א אודעו ליה ליחזקאל. ט) נ"א יתקיים. י) נ"א ישזבינו. נ"א ישזבינו (ד"ז). י"א נ"א ליג וכך. י"ב נ"א ליג כד איהו אשתדל. י"ג נ"א משתדל (אה"ל).

מאמר
 אמר לו, ודאי שכן הוא, כמו שאמרת, שהרי כבודו כתוב ולא כהו כמו ביצחק מזקן כתוב, ולא מזקנו. אלא מזקן פירושו מזקן של יצחק, להיותו כולו הן מאברהם והן מיצחק, ולכן מאותו הצד של יצחק, כבודו עיניו. **לא יוכל לראות** היינו לראות כראוי אבל לא כהו עיניו לגמרי. אבל יצחק, ודאי שכהו עיניו מכל וכל, ונעשה חשך, כי אז נאחו בו לילה, שהיא הנוקבא, ונתקיים ולחשך קרא לילה. כמו שנתבאר זה לעיל בדיבור הסמוך ע"ש.

מאמר ויקרא - לא ידעתי יום מותי
קכב ויקרא את עשו וגו': היינו שנכלל מדין הקשה שהוא בחינת עשו, ועל כן קרא את עשו. ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. ר' אלעזר פתח ואמר אשרי אדם עוז לו כף וגו'. אשרי האדם שמתחזק בהקב"ה, ושם מבטחו בו.
קכג יכול כהנניה וכו': אפשר לפרש (דפו"י דף קמ"ב ע"א)

חלופי גרסאות
 א) את הבטחון, על דרך שאמרו חנניה מישאל ועזריה, שבטחו ואמרו, הן איתי אלהנא וגו' דהיינו שבטחו, שהקב"ה יצילם בודאי מכבשן האש, ואומר שאינו כן, אלא בוא וראה, אם לא יצילם ולא יתיחד עליהם הקב"ה, נמצא שלא יתקדש שמו של הקב"ה בעיני כל, כמו שאמרו. אלא אחר שידעו שלא אמרו כראוי, חזרו ואמרו, והן לא ידע להוי לך מלכא וגו' דהיינו שאמרו, בין שיציל ובין שלא יציל יהיה ידוע לך שלא נשתחנה לצלם.

ותנינן דמ"ה וכו': ולמדנו מדבר זה הודיע להם יחזקאל, ושמעו והאמינו לו, אשר הקב"ה לא יתיחד עליהם, ולא יצילם, ואמר להם זאת, כדי שימסרו נפשם ויקבלו שכר. ואז חזרו ואמרו, והן לא ידע להוי לך וגו' לא נסגוד.

קכד אלא לא יתתקף וכו': אלא לא יבטח אדם ויאמר, הקב"ה יצילנו, או הקב"ה יעשה

נד

תולדות

באינון פקודין דאורייתא, א ולמיהך בארץ קשוט, ב דכיון דאתי ב"נ לאתדפאָה, מסייעין ליה ודאי, ובדא יתתקף ביה בקב"ה, דאיהו יסייע ליה, ויתתקף ביה, דלא ישגי תוקפיה באַתרא, ובג"כ עוז לו כף. מסלות בלבבם, דיצעבד לביה פדקא יאות, בלא הרהורא אַתרא, אלא פהאי מסלה, דאיהי מתישבא, לאעברא בכל אתר דאצטריף, הכי נמי.

קבה) ד"א אשגרי אדם עוז לו כף, עז: פד"א א יי' עז לעמו יתן, בגין דאצטריף ליה לב"נ, דיתעסק א באורייתא ב לשמיה דקב"ה, דכל מאן ידאתעסק באורייתא, ולא אשתדל לשמה, טב ליה דלא יאתברי. מסלות בלבבם, מאי מסלות בלבבם, פד"א א סולו לרוכב בערבות ביה שמו. דא תהיא אורייתא, דאיהו אשתדל יבה, לאַרמא ליה לקב"ה, ולמעבד ליה חטיבא בעלמא.

קבו) ת"ח, יעקב פל עובדוי הוו לשמא דקב"ה, ובגין כף, קב"ה הנה עמיה תדיר, דלא אעדי יא מניה שכינתא, דהא בשעתא דקרא ליה יצחק, לעשו בריה, יעקב לא הנה תמן, ושכינתא אודעת יב לה לרבקה, ס ורבקה אודעת יב ליה ליעקב. קבו) רבי יוסי אמר, תא תוי, י אי ת"ו בההוא זמנא יתברך עשו, לא

חלופי גרמאות

א נ"א ל"ג ולמיהך בארץ קשוט. ב נ"א דבר אתי. ג נ"א לבא. ד נ"א דאיצטריך. ה נ"א לשמא. ו נ"א ויתעסק. ז נ"א יתברי. ח נ"א ל"ג בלבבם. ט נ"א דהא. י נ"א דההיא. י"ג נ"א ל"ג (אה"ל). י"ד נ"א מניה. י"ב נ"א ליה. י"ג נ"א ל"ג ליה. י"ד נ"א ל"ג אי.

מסורת הזהר

א) (תהלים כ"ט) ח"א רמ. ח"ב נח. צד. ולה. ח"ג יג. ב) הקשהו דף קמ"ד צ"ג. ג) (תהלים ס"ח) ח"ב קסה. ד) ח"ג צט.

הסולם

מאמר

ויקרא לא ידעתי יום מותי נברא. מסלות בלבבם, מהו מסלות בלבבם, הוא כמו שאתה אומר, סולו לרוכב בערבות ביה שמו. שפירושו לדומם לרוכב בערבות. וכן מסלות בלבבם, פירושו, שאותה התורה שהוא עוסק בה, תהיה כונתו לרומם את הקב"ה, ולעשותו מכובד וחשוב בעולם. כלומר, שהכתוב משמיענו פירושו של תורה לשמה, שהוא מסלות בלבבם. דהיינו, שיכוון בלבו, שבעסק תורתו ימשיך שפע הדעת לו ולכל העולם, כדי ששמו של הקב"ה יתגדל בעולם, כמ"ש ומלאה הארץ דעה את ה' וגו', ואז יקום, והיה ה' למלך על כל הארץ וגו'.

יעשה לי כך וכך, אלא ישים מבטחו בהקב"ה שיעזור לו כמו שצריך, כאשר ישתדל במצות התורה, וישתדל ללכת בדרך האמת, וכיון שאדם בא לטהר עוזרים אותו בודאי, ובוה יבטח בהקב"ה, שהוא יעזור אותו, ויבטח בו ולא ישים מבטחו באחר זולתו ועל זה כתוב, עוז לו כף.

מסלות בלבבם: פירושו, שיעשה את לבו כראוי שלא יבא בו הרהור זר אלא כאותה מסילה המתקנת לעבור בה, לכל מקום שצריכים, הן לימין והן לשמאל, וכן יהיה לבו, כלומר, שבין אם הקב"ה יעשה עמו טובה או להיפך, יהיה לבו מוכן ומתוקן, שלא ירהר אחר הקב"ה בשום פנים שבעולם.

קבו) ת"ח יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, כל מעשיו היו לשם הקב"ה, ומשום זה היה הקב"ה עמו תמיד, שלא סרה ממנו השכינה. כי בשעה שקרא יצחק לעשו בנו, לא היה שם יעקב, והשכינה הודיעה לרבקה, ורבקה הודיעה ליעקב.

קבה) ד"א אשגרי אדם עוז לו כף, עז, הוא כמו שאתה אומר ה' עז לעמו יתן, שפירושו תורה, ועו לו כף, פירושו, שהאדם צריך לעסוק בתורה לשמו של הקב"ה. דהיינו השכינה שנקראת שם. כי כל מי שעוסק בתורה ואינו משתדל לשמה, טוב לו שלא היה (דפו"י דף קמ"ב ע"א)

קבו) רבי יוסי אמר וכו': רי"א בוא וראה

נה

תולדות

ישלוט יעקב לעלמין. אלא מעם קב"ה תהו, וכלא באתריה אָתא, פֿדקא תזי.
«תא תזי,» ורבקה אוהבת את יעקב פתיב, והא אתמר. ובג"כ, שְדַרְת בְּגִינְיָה
דְּיַעֲקֹב, הִנֵּה שְׁמַעְתִּי אֶת אֲבִיךָ מְדַבֵּר אֶל עֶשָׂו אַחִיךָ לֵאמֹר.
קכח) וְעַתָּה בְּנֵי שְׁמַע בְּקוֹלִי וּגְוִי. בְּהַהוּא זִמְנָא, עָרַב פֶּסַח תְּהוּ, וּבְעֵי
יֶצֶר הָרַע לְאַתְבַּעְרָא וּלְשַׁלְטָאָה סִיְהָרָא. רָזָא * דְּמַהִימְנוּתָא. וְעִיד עֲבַדְתָּ תְּרֵי
תְּבַשְׂלִין.

קכט) רבי יהודה אמר, רמז הקא, דזמינין בנוי דיעקב, לקרבא * שני
שעירים, חד ליי, וחד לעזאזל ביומא דכפורי. * ובג"כ, קריבת שני גדיי
עזים, חד בגין דרָגָא דלעילא, וחד בגין לכפייא דרָגִיָה דעשו, ידלא ישלוט
עליה דיעקב, ועיד שני גדיי עזים, ומתרוניהו טעים יצחק וְאָכִיל.

חלופי גרסאות

א נ"א ות"ח. ב נ"א מדבר וגו'. ג נ"א זימנא. ד נ"א
מוסיף ותאמר לו אמו עלי קלתך בני א"ר יהודה [אבא
אה"ל] אמרה ליה אמיה אדם חב אמיה אתלטייא כר"א
אוריה האדמה [בעבורך] ובג"כ אמרה [אתמר אה"ל] עלי
קלתך בני רבי יהודה (הרמ"ק). ה נ"א שעירים. ו נ"א ולא. ז נ"א ואכל.

מסורת הזהר

(א) בראשית כ"ה (ב) בראשית כ"ז. (ג) בראשית כ"ז.
(ד) ח"א קלה: ח"ב קפה. ח"ג כח. סב: צ. קא: רמח.
(ה) ח"א קלח: קלט: קמה:

ויקרא לא ידעתי יום מותי

הסולם

מאמר

ב' שבימין לב' שבשמאל, הוא רב. כי בימין
נמצאים שניהם בקדושה והם סוד פסח
וחגיגה הנקרבים בפסח שהוא סוד קו הימין.
שאפילו הארת השמאל שה"ס פסח הוא
ג"כ בקדושה. אבל בשמאל רק החסדים
שבימין הם בקדושה, אבל הארת השמאל
הוא ניתן לס"א, שבוה מכניעים את הס"א,
וה"ס ב' השעירים חטאת ועזאזל, שביום
הכפורים, אשר רק החסדים שבימין, שה"ס
שעיר החטאת הוא בקדושה, אבל הארת
השמאל אינו בקדושה שהוא השעיר לעזאזל.

וזהו הפלוגתא של ר' יוסי ורבי יהודה.
רבי יוסי אמר, שאלו ב' גדיי עזים שעשתה
רבקה, הם היו בבחינת ב' תבשילים ימין
ושמאל שבקו ימין, וז"ש בְּהַהוּא זִמְנָא עָרַב
פֶּסַח הוּדָה, שאז מתקנים את הב' תבשילים
ימין ושמאל שניהם בקדושה. אחד, ובעי
יְצַהֵר לְאַתְבַּעְרָא מְעוֹלָם, שהוא בכח הארת
חכמה שבשמאל שהוא כנגד קרבן פסח, כי
הארת החכמה מכלה ומשבית הס"א מן
העולם. ואחד וְלִשְׁלֹטָאָה סִיְהָרָא רָזָא
דְּמַהִימְנוּתָא, שהוא בכח הארת החסדים
שבימין, שהוא כנגד קרבן חגיגה, שאחר
שהשכינה, שנקראת לבנה, ואמונה, משגת
החסדים מימין, יש לה כח לשלוט בעולם.
ורבי

וראה. אם חס ושלוס, היה עשו מתברך
באותו זמן, לא היה שולט עוד יעקב לעולם.
והיה נשאר ח"ו תמיד בגלות, אלא מעם הקב"ה
היה שיתברך יעקב, והכל על מקומו בא
כראוי. בוא וראה, ורבקה אוהבת את יעקב
כתוב, והוא נתבאר, ועל כן שלחה אחר
יעקב ואמרה לו, הנה שמעתי וגו'.

קכח) וְעַתָּה בְּנֵי שְׁמַע בְּקוֹלִי וּגְוִי: אוֹתוֹ
זמן ערב פסח היה, ויצר הרע היה צריך
להתבער מן העולם, והלבנה היתה צריכה
לשלוט, שהיא סוד האמונה, דהיינו הנוקבא,
ועל כן עשתה שני תבשילים.

קכט) רבי יהודה וכו': רבי יהודה אמר,
מרמז כאן, שבניו של יעקב עתידים להקריב
ביום הכפורים שני שעירים, אחד לה' ואחד
לעזאזל, ועל כן הקריבה רבקה שני גדיי
עזים, אחד בשביל המדרגה של מעלה, ואחד
בשביל להכניע מדרגת עשו, שלא ישלוט
על יעקב, ועל כן, היו שני גדיי עזים.
ומשניהם טעם יצחק ואכל.

פירוש. כי שלמות המוחין הם התכללות
הימין והשמאל על ידי קו אמצעי (כנ"ל דף
נ"ב ד"ה פירוש) שאז החסדים שבימין כלולים
מהארת החכמה שבשמאל. והארת החכמה
שבשמאל כלולה מן החסדים שבימין, וה"ס
ב' תבשילים, חכמה וחסדים, וההפרש בין
(דפו"י דף קמ"ב ע"א * קמ"ב ע"ב)

תולדות

גו

קל) ויבא לו יין וישתה, ויבא לו יין, רמוז א רמיו, א מאתר רחיק קריב
ליה. רבי אלעזר אמר, רמוז, מההוא יין דכל יחדו אשתכח ביה, ב בגין
לחדתא ליה ליצחק, דבעי יחדוה, פדקא בעיין יחדוה, לחדתא סטרא
דלינאי, ועל דא ויבא לו יין וישתה.

קלא) ותקח רבקה את בגדי עשו וגו', י אלין אינון לבושין ד דרווח עשו
מנמרוד, י ואלין הו לבושי יקר, י דהו מן אדם הראשון, ואתו
לידא דנמרוד, י וכהו הנה י צד צידה, נמרוד, דכתיב ה הוא הנה גבור ציד

חלופי גרסאות

א נ"א ל"ג רמיו. ב נ"א מוסיף ליה מההוא אתר דעשו.
ג נ"א אמר ר"א (ד"א), ד נ"א חד (ד"ק), ה נ"א ל"ג
בגין, ו נ"א חרוא. ונ"א חרוא. ז נ"א חרוא. ח נ"א חרוא.
ט נ"א חרוא. י נ"א חרוא. יא נ"א חרוא. יב נ"א חרוא.
יג נ"א חרוא. יד נ"א חרוא. יו נ"א חרוא. יז נ"א חרוא.
יח נ"א חרוא. יט נ"א חרוא. כ נ"א חרוא. כא נ"א חרוא.
כב נ"א חרוא. כג נ"א חרוא. כד נ"א חרוא. כה נ"א חרוא.
כו נ"א חרוא. כז נ"א חרוא. כח נ"א חרוא. כט נ"א חרוא.
ל נ"א חרוא. לו נ"א חרוא. לא נ"א חרוא. לב נ"א חרוא.
לג נ"א חרוא. לד נ"א חרוא. לה נ"א חרוא. לו נ"א חרוא.
לא נ"א חרוא. לב נ"א חרוא. לג נ"א חרוא. לד נ"א חרוא.
לה נ"א חרוא. לו נ"א חרוא. לא נ"א חרוא. לב נ"א חרוא.
לג נ"א חרוא. לד נ"א חרוא. לה נ"א חרוא. לו נ"א חרוא.
לא נ"א חרוא. לב נ"א חרוא. לג נ"א חרוא. לד נ"א חרוא.
לה נ"א חרוא. לו נ"א חרוא. לא נ"א חרוא. לב נ"א חרוא.
לג נ"א חרוא. לד נ"א חרוא. לה נ"א חרוא. לו נ"א חרוא.

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ז) ח"ג קפט. ונח: ז"ח שה"ש ס"ד
טג שטו. ב) ח"ג קפט. ונח: ז"ח שה"ש ס"ד טג ש"ד.
ג) (בראשית כ"ז) ח"א רכד: ח"ב קיב: ז) ח"ב לט.
ת"ז תקי נ"ט דף צג. ה) ח"א ב. עג: רכד: ח"ב לט.
רכט: ח"ג רסא. ת"ז תקי נ"ט צג. ו) ח"א עג: רכד:
ח"ב לט. רח: רכח: ת"ז תקי נ"ט צג. ז) (בראשית י'
ח"א עג: קלט:

דרך אמת א פ"י תרי תנעו. בלק קפט א.

הסולם

ויקרא לא ידעתי יום מותי

ואנשים, (כנ"ל פרשת נח דף פ"ד ד"ה פירוש
ע"ש) וקו אמצעי מכונה רחוק להיותו הנושא
למסך דחירק המוציא קומת ו"ק והוא רחוק
מג"ר. (כנ"ל וירא דף ט"ז ד"ה וזה אמרו ע"ש)
ז"ש רמוז רמיו מאתר רחיק קריב ליה,
דהיינו שהביא היין, אתר יציאת קו אמצעי
על מסך דחירק, הנבחן למקום רחוק, שאז
נתתקן על ידו ליינ המשמח אלקים ואנשים,
ואין פחד מאחיות הדינים. ומה שמכנה
אותו בשם מקום, הוא משום, שג' נקודות
חולם שורק חירק מכונים תלת דוכתי (לעיל
ב"א דף י"ט אות י"ב).

רבי אלעזר וכו': רא"א, הוא רמוז,
שהביא לו מאותו היין ששמחה שלמה נמצא
בו, דהיינו יין המשמח אלקים ואנשים כנ"ל בדבור
הסמוך ע"ש, כדי לשמח את יצחק, שהוא
צריך שמתה כמו שצריכים שמחה לשמח
את צד הלויים, דהיינו הצד שמאל, כי להיות
הדינים נאחזים בצד שמאל ע"כ שורה בו עזב,
וצריכים לשמח כל הנמשכים ממנו, שהם הלויים
וכן יצחק, ועל כן ויבא לו יין וישתה.

מאמר בגדי עשו החמודות

קלא) ותקח רבקה את בגדי וגו': אלו
הם הלבושים שעשו הרויחם מנמרוד. ואלו
היו לבושי יקר מן אדם הראשון ובאו לירו
של

(דפו"י דף קמ"ב ע"ב)

גז

תולדות

לפני י' וגו', ועשו נפק לחקלא, ואגח ביה קרבא בנמרוד, וקטל ליה, ונסב
אלין לבושין מניה, הה"ד ויבא עשו מן השדה והוא עיף, ואוקמוה, פתיב
הכא והוא עיף, וכתוב ה"ם כי עיפה נפשי להרגים.

ק"ב) ועשו הוה סליק לון לאינון לבושין, לגבה דרבקה, ויבחו הוה
נפיק וצד צידה, וההוא יומא לא נטל לון, ונפק לחקלא, ואתעבב תפון. וכד
הוה לביש לון עשו, לא הוה סלקין ריחין כלל, פיון דלביש לון יעקב, פדון
ותבת אבדה לאתרה, וסליקו ריחין, ופגין דשופריה דיעקב, ושופריה
דאדם הוה. ובג"כ אהדרו בההיא שעתא לאתריהו, וסליקו ריחין.

ק"ג) אמר רבי יוסי, שופריה דיעקב דאיהו ושופריה דאדם איך
אפשר, והא תנינן, תפוח יעקב דאדם הראשון, מכה גלגל חמה, ונאי
תימא דכך הוה יעקב. א"ל רבי אלעזר, ודאי הכי הוה, בקדמיתא עד לא חב
אדם הראשון, לא הוה יכלין כל ברין לאסתפלא בשופריה, פיון דתטא, אשפני
שופריה, ונתמאף רומיה, ואתעביד בר מאה אמין. ות"ח, שופריה דאדם

חלופי גרסאות

א נ"א ונסיב. ב נ"א אינון. ג נ"א ובההוא. ד נ"א צידא.
ה נ"א ליג כיון דלביש לון יעקב. ו נ"א תב לבושיה
לאתריה. ז נ"א ליג מן בגין עד אמר. ח נ"א הוא. ונ"א
הוה. ונ"א דהוה (אה"ל). ט נ"א שופרא (אה"ל). י נ"א
ליג איך אפשר. ונ"א הין (אה"ל). יא נ"א דתפוח (אה"ל).
יב נ"א של אדם. יג נ"א אי. יד נ"א ותמך.

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ה). ב) (ירמיה ד'). ג) ח"א עג: ד) ח"ב
לט: ז"ח שה"ש ס"ה טא שמר. ה) ז"ח שה"ש ס"ה טא
שמר. ו) ח"א לה: רכב: ז"ח שה"ש ס"ה טא שמה.
ז) ח"א לה: קכא: חכ"ג פג: ח) ח"ג פג: ט) ב"ב
דף קפ"ב צ"א.

דרך אמת א לא קאמר כעין שופריה אלא שופריה היינו דאתגלגל ביה כדאיתא בתקונים צו. ב) בראשית ליג ב.

הסולם

בגדי עשו החמודות

מאחר שלא התלבש בלבושים, לא נתקבצו
אליו החיות, והיה צריך לרדוף אחריהם,
וע"כ נתאחר, והיה זמן ליעקב ליטול הברכות.

וכד הוה לביש וכו': וכשלבשם עשו
לא היו מעלים ריח כלל, אלא כשלבשם
יעקב או חזרה האברה למקומה, שחזרו
לבחינת אדם הראשון, כי יפיו של יעקב, יפיו
של אדם הראשון היה, ועל כן חזרו באותה
שעה למקומם והעלו ריחות.

ק"ג) אמר רבי יוסי וכו': אר"י, אתה
אומר, שיפיו של יעקב, היא יפיו של אדם
הראשון, איך אפשר זה, והרי למדנו, תפוח
יעקב של אדם הראשון מכה גלגל חמה,
וכי תאמר שגם יעקב היה כך.

א"ל רבי אלעזר וכו': והשיב לו ר"א,
ודאי שכך היה בתחילה, מטרים שחטא אדם
הראשון, ששום בריה לא יכלה אז להסתכל
ביפיו

מאמר

של נמרוד, ובהם היה נמרוד צד ציד,
שכתוב בו, הוא היה גבור ציד לפני ה'
וגו' כי בשעה שלבש אותם היו מתקבצים
לו כל בהמות חיות ועופות ונופלים לפניו.
כמ"ש בב"ר.

ועשו נפק לחקלא וכו': ועשו יצא
השדה ועשה עמו מלחמה, עם נמרוד, והרגו,
ולקח אלו הלבושים ממנו. וז"ש, ויבא עשו
מן השדה והוא עיף. ובארוה, כתוב כאן,
והוא עיף, וכתוב שם, כי עיפה נפשי
להורגים, ולמדים גזרה שוה מה עיף הנאמר
שם הוא רציחה, אף עיף הנאמר כאן הוא
רציחה, כי רצח את נמרוד.

ק"ב) ועשו הוה סליק וכו': ועשו היה
מסתיר אותם הלבושים אצל רבקה, ובהם
היה יוצא וצד ציד. ואותו היום ששלחו
יצחק כדי שיקבל הברכות, לא לקח אותם, ויצא
השדה ועל כן התאחר שם. פירושו. כי
(דפו"י דף קמ"ב ע"ב)

תולדות

גח

הראשון, וְנָא אִיהוּ, דְּמִתְיַמְנֹתָא עֲלָאָה א פְּלִיא בְּהוּא שׁוּפְרָא, וּכְגַכּ, א וִיהִי נַעַם יי אֲלֵהֵינוּ עֲלֵינוּ. וּכְתִיב א לַחֲזוֹת בְּנַעַם יי, וְדָא הוּא שׁוּפְרִיה דִּיעֲקֹב וְדָא, וְכֹלָא וְנָא עֲלָאָה אִיהוּ.

קלד) א וַיִּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ. ת"ת, וַיִּרַח אֶת רֵיחַ ב פְּגָדִים לֹא פְתִיב, אֲלֵא א רֵיחַ בְּגָדָיו, בְּד"א א עוֹטָה אֹר פְּשֻׁלְמָה נוֹטָה שְׁמִים פְּרִיעָה. ד"א וַיִּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ. א דְּכִינֹן דְּאֲלִפִּישׁ לֹן ב יַעֲקֹב, סְלִיקוּ רֵיחִין וּבְהִיא שְׁעָתָא, א וְעַד זְדִלָּא אָרַח ב רֵיחִין ב דְּלִבּוּשֵׁיהָ, לֹא בְּרַכִּיהָ, דְּהָא פְּדִין יָדַע א דְּאֲתַחְזִי הוּא ב לְאֲתַפְּרָכָא, דָּאִי לֹא ב אֲתַחְזִי לְאֲתַפְּרָכָא, לֹא סְלִיקוּ פֶל הַנִּי רֵיחִין ב קְדִישִׁין בְּהַרְיָה, הַה"ד וַיִּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ.

קלה) א וַיֹּאמֶר רָאָה רֵיחַ בְּנֵי ס פְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכּוּ יי. א וַיֹּאמֶר: מְלָה סְתִימִים הוּא. אִית דְּאֲמַרִי ב שְׁכִינְתָא הוּת, וְאִית דְּאֲמַרִי ב צַחֲק הוּת. פְּרִיחַ א שְׂדֵה

חלופי גרסאות

א נ"א תלייא. ב נ"א בגדיים. ג נ"א מוסיף את ריח. ד נ"א דא הוא. ונ"א מוסיף ד"א דא הוא (אה"ל). ה נ"א ל"ג יעקב. ו נ"א בהווא. ז נ"א דארה. ח נ"א ריחא. ט נ"א דלבושין. י נ"א מוסיף לא ידע. יא נ"א דהוי. יב נ"א לברכא. יג נ"א חוי. יד נ"א ל"ג קרישין. טו נ"א דשכינתא הוה.

מסורת הזהר

א) (תהלים צ) ח"א קצו: ח"ב לא: ז"ח הות פ"ב טר שכת, ע"ה טא שמה. טב שכן. ב) (תהלים כ"ז) ח"א ריח. ריט. ח"ב יא. נו: סג. רכט: רמה. ח"ג קעא: קפב: ג) (בראשית כ"ז). ח"א רכד: ח"ב לט: רח: ח"ג ק. ז"ח שה"ש ס"ה טא שכת. ד) ח"א רכד: ח"ב לט. ז"ח שה"ש ס"ה טא שמה. ה) (תהלים ק"ד) ת"ז תקי י"ט לט. ז"ח הות ע"ז טא ש. ב"א דף ר"פ צ"ג. ו) לעיל דף נ"ז צ"ד. ז) ח"א רכד: ז"ח שה"ש ס"ה טא שלא. ח) וירא דף מ"ה צ"א. י) ח"א לו. קכב: קכח: קכט. ט) ז"ח שה"ש ס"ה טא שמו. ב"א דף של"ג צ"ב וש"נ. י) וירא דף מ"ה צ"א. יא) ח"א לו. קכב: קכח: קכט. רכד: רנה. רמט: ח"ב לט: ריח. ח"ג פד. ז"ח שה"ש ס"ה טא שמו. הות פ"ה טג שלו.

בגדי עשו החמודות

ק"ו ד"ה בעי ע"ש) שה"ס קו אמצעי, והוא מגביל את הארת החכמה שתאיר בסוד ריח, דהיינו ממטה למעלה (כנ"ל נת דף פ"ג ד"ה דהא) וע"כ אומר הכתוב ריח בגדיו דהיינו אחר שלבשם יעקב, שהוא קו אמצעי, אבל מטרם שלבשם לא העלו ריח.

ד"א וירח את ריח וגו': כיון שלבשם יעקב העלו ריחות באותה שעה, וכל עוד שיצחק לא הריח את ריח הלבושים לא ברכו, כי אז, כשהעלו ריח, ידע שהוא ראוי להתברך, כי אם לא היה ראוי להתברך לא עלו כל אלו ריחות הקדושים עמו, וזהו שכתוב, וירח את ריח בגדיו ויברכהו.

קלה) ויאמר ראה ריח וגו': ויאמר, היא מלה סתומה, שאינו ידוע מי הוא האומר, יש אומרים שהשכינה היתה האומר. ויש אומרים שיצחק היה האומר. כריח שדה

הפוס'ם

מאמר

ביפיו, אבל אחר שחטא, נשתנה יפיו, ונתמעט קומתו, ונעשה בקומת מאה אמה. אבל מקודם החטא היתה קומתו מן הארץ עד לרקיע. ויופיו של יעקב היה כיופיו של אדם הראשון שלאחר החטא וכוא וראה יפיו של אדם הראשון, הוא סוד, שאמונה העליונה שהיא בינה, תלויה באותו יופי, כלומר שזכה באור הבינה, ומשם חשיג היופי, וע"כ אומר הכתוב, ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, כי אור הבינה מכונה נועם, וכתוב לחזות בנועם ה'. וזה הוא יפיו של יעקב ודאי, דהיינו שגם הוא זכה לאור הבינה כאדם הראשון. והכל הוא סוד עלינו*.

קלד) וירח את ריח בגדיו ויברכהו: כוא וראה וירח את ריח הבגדים לא כתוב, אלא ריח בגדיו, והוא כמו שאתה אומר, עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. פירוש. מקרא זה נאמר על ז"א, (כנ"ל לך

(דפו"י דף קמ"ב ע"ב) *תוספת ביאור בבית שער הכוונות עמ' עד אות קמ אשר

נב תולדות
 אֲשֶׁר בָּרְכוּ יי, «מֵאֵן שְׂדֵה, «דָּא שְׂדֵה דְתַפּוּחִים. שְׂדֵה דְאַכְתָּן עֲלָאין בְּסְמִיכוּ לִיהּ וּמִתְקַנֵּין לִיהּ.
 קלז) «וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטֵּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵי הָאָרֶץ וְרֹב דְגָן וְתִירוֹשׁ. אָמַר רַבִּי אֲבָא, הָאֵי קְנָא אוֹקְמוּהָ, «אֲכַל וְתִיח, «שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל יי בְּצַרְתָּהּ לִי קְרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. כְּמָה שִׁירֵין וְתוֹשְׁבֵתָן, אָמַר דּוֹד מְלָכָא קָמִי וְקַבֵּי, וְכֹלָא בְּגִין «לְאַתְקְנָא דְרַגְיָה, «וּלְמַעַבְד לִיהּ שְׂמָא, כְּדָא «וַיַּעַשׂ דּוֹד שֵׁם, וְשִׁירְתָּא דָּא יֵאמֹר כְּד «חֲמָא עוֹבְדָא דָּא יֵלְעֻקְב.
 קלח) רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, יַעֲקֹב אָמַר שִׁירְתָּא יֵדָא, «בְּשַׁעֲתָא דְאָמַר לִיהּ אֲבֹי, «גְּשָׁה נָא וְאֲמַשְׁךְ בְּנֵי «הָאֲתָה זֶה בְּנֵי עֲשׂוֹ אִם לֹא, «כְּדִין «הוּהוּ «יַעֲקֹב בְּעָאקוּ סָגִי, דְדַחִיל דְאֲבֹי יָדַע לִיהּ, «וְאֲשַׁתְּמוּדַע קָמִיהּ. מַה כְּתִיב «וְלֹא הִפִּירוּ כִּי הָיוּ יָדָיו כִּינֵי עֲשׂוֹ אֲחֵיו שְׁעִירוֹת יי וַיִּבְרַכְהוּ. כְּדִין אָמַר, «אֶל יי בְּצַרְתָּהּ לִי קְרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי.
 קלח) «יי הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְׁפַּת שְׁקָר מִלְשׁוֹן רְמִיָה, דָּא יי הוּא

מסורת הזהר
 א) ח"א רכז: רמט: ח"ג פר. ז"ח רות פ"ה טג שלו. ב) הקס"ז דף קצ"ז צ"א ח"ב מ. ח"ג רצב: ז"ח תשא מ"ה טא שנא. ג) ח"ג ע. וע"י בציון הקודם. ד) (תהלים ק"כ) ח"א קמג. ה) (שמואל ב' ח') וירא דף ק"ל צ"ו. ו) (בראשית כ"ז) ז' ח"א קפו. ח) (בראשית כ"ז) ט' לעיל צ"ו. י) (תהלים ק"ב).
 מוסיף דהא. טו ניא בגין וניא ליג כדן. טז ניא דהוה.

חלופי גרסאות
 א ניא ליג מאן שדה. ב ניא חמירי וניא חמירו. וניא סמכין. ג ניא ומתקנן. ד ניא השמים וגו'. ה ניא פתח ר' אבא ואמר וליג אבל ת"ח. ו ניא מוסיף ת"ח פתח ואמר. ז ניא קב"ה, ושירתא דא אמר כד חמא ליה ליעקב עובדא דא וכלא (אה"ל). ח ניא לאתקנא. ט ניא ולעשות לו שם. י ניא מוסיף אמר ליה. יא ניא מוסיף חמא ליה. יב ניא דיעקב. יג ניא מוסיף דא עם אביו. יד ניא יז ניא ואשתמודעא. יח ניא ליג ויברכהו. יט ניא הוה.

מאמר
 אֲשֶׁר בָּרְכוּ ה' שׁוֹאֵל, אֵיזָה שְׂדֵה הוּא, וְאוֹמַר, זֶה הוּא שְׂדֵה שֵׁל תַּפּוּחִים, דְּהֵיִינוּ הַנוֹקְבָא הַנִּקְרָאוֹת, חֲקֵל תַּפּוּחִין קְדִישִׁין הוּא שְׂדֵה, אֲשֶׁר אֲבוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, שֶׁהֵם חֲגִ'ת דו"א, סוֹמְכִים אוֹתוֹ וּמִתְקַנִּים אוֹתוֹ. פִּירוּשׁ. הַנוֹקְבָא בַּעַת שְׁמֻקְבֵּל מַחֲגִ'ת דו"א, שֶׁהֵם מַכּוֹנִים שְׁלֵשָׁה גוּוֹנִין שֵׁל הַתַּפּוּחַ, לְבָן אָדוּם יְרוֹק, נִקְרָאת אוֹ שְׂדֵה שֵׁל תַּפּוּחִים, כִּי אוֹ הִיא בְּהֵאֲרַת הַחֲכָמָה וְלֵהִיוֹת הָאֲרַת הַחֲכָמָה שְׁבַח מֵאִירָה רַק מִמַּטָּה לְמַעֲלָה, הִיא מַכּוֹנָה בְּשֵׁם רֵיחַ, כִּי הֵרִיחַ מְקוּבֵּל מִמַּטָּה לְמַעֲלָה מִן הַחוּטֵם אֶל הַמוֹחִין, וְאֵינוֹ מוֹשַׁפֵּעַ מִמַּעֲלָה לְמַטָּה. וּז"ש כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרְכוּ ה'. דְּהֵיִינוּ כְּהֵאֲרַת הַחֲכָמָה שְׁבַח הַמֵּאִירָה בְּכַחֲנִת רֵיחַ.

מאמר בצרתה לי קראתי ויענני
 קלז) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש אמר ר' אבא מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה שיר המעלות (דפו"י דף קמ"ב ע"ב * קמ"ג ע"א)

מאמר בצרתה לי קראתי ויענני
 קלח) ה' הצילה נפשי משפת שקר (גו')

תולדות

ס

דָּרְגָא, דְּעָשׂוּ * שְׂרָא בֵּיה, דְּאִיהוּ שְׂפֵת שְׁקָר. * שְׂפֵת שְׁקָר, בְּשַׁעְתָּא דְּאִיתִי הֵהוּא * חֲרִיבָא, לְוֹטִין עַל עֲלָמָא, * וּבְחַפְיָמוּ, וּבְעַקְיָמוּ, אִיתִי לְוֹטִין, * דְּאֶתְלַטְיָא עֲלָמָא. * קל"ט) ת"ח, בְּשַׁעְתָּא דְּאָמַר יִצְחָק לְעָשׂוּ, * וְצֵא הַשְּׂדֵה וְצֹדֵה לִי צִידָה, * וְבִה"א, וְאֶקְמֹתָ, וְנָפֵק עָשׂוּ, בְּגִין דְּיִתְבַּרְךָ יְמֵי יִצְחָק, דְּקָאָמַר לֵיה, * וְאֶבְרַכְכָּה לְפָנֵי יי', דְּאֵלֹהֵי אָמַר וְאֶבְרַכְכָּה, וְלֹא יִתִּיר, יְאֹת. * פִּינָן דְּאָמַר לְפָנֵי יי', בְּהֵהִיא

מסורת הזהר

(א) (בראשית כ"ז) ח"ג צט: (ז) (בראשית כ"ז).

חלופי גרסאות

א נ"א שרייא. ב נ"א מהו שפת. ג נ"א חיויא ונ"א חוייא. ד נ"א ובחכמה ובחכימו. ה נ"א דאתלטייא. ו נ"א בהא. ז נ"א מן יצחק.

מאמר

הסולם

הברכות

שאורו ז"א הנפרד מכל מדרגה אחר צמצום הב', הוא שנעשה לבחינת לבושים הממשיכים הארת אור החיה. ועליהם רומז הזהר (פרשת בא אות קנ"ג) ומכנה אותם לבושי מלכות, כלומר הנמשכים מעצם המלכות, מטרם שנמתקה בבינה. דהיינו מע"ס דצמצום א', שהוא ז"א שהיה במדרגה מקודם צמצום ב'.

ועתה נבאר סוד הצידה, הנהגה בפנימיות. וכבר ידעת שדצח"מ הגשמיים נמשכים מדצח"מ הרוחניים שבעולמות העליונים, והם ד' מדרגות שבמוחין זה למעלה מזה, ומוחין דו"ק נקראים דומם וצומח, שהם נפש רוח. ומוחין דג"ר נקראים חי, שהם כוללים בהמה חיה ועוף. שהם ג' בחינות של מוחין דג"ר, שהאדם ממשיך, המשוננת זו מזו. והמשכת אלו המוחין דבעלי חיים הרוחניים שהם ג"ר, מכונה צידה. ויש צידה דקדושה, שעליה נאמר, צידה ברוך אברך וגו'. ויש צידה דס"א, שעליה נאמר, גבור ציד לפני ה'. כמו שנבאר.

וז"ס שאומר על הלבושים (באות קל"ב) ובהו הוה צד צידה. כי ידעת, שכדי להמשיך ג"ר צריכים להוריד ה"ת מנקבי עינים לפה, שאז חוזרים אח"פ דכלים למדרגה, ונמשכים הג"ר דאורות. והורדה זו נעשה על ידי שמתלבש עצמו בלבושים הנ"ל, שה"ס מקיף חיה מצמצום א'. אשר שם נמצאת ה"ת במקומה בפה וע"כ בכח הארת הלבושים הללו מוריד את ה"ת מנקבי עינים לפה וממשיך הג"ר, שה"ס צידה כנ"ל. הרי שהצידה נעשה על ידי הלבושים, וז"ש בנמרוד (באות קל"א) ובהו הוה צד צידה. וכן באות קל"ב שאומר ובהו הוה נפיק וצד צידה. כי ע"י הארת חיה דצמצום א' שבלבושים, הוא ממשיך הג"ר, כמבואר.

וכבר

מאמר הברכות

קלט) ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שאמר יצחק לעשו וצא השדה וצודה לי צידה בה, כי היה צריך לומר ציד בלא ה', ובארוה. ויצא עשו לצוד ציד כדי שיתברך מיצחק, שאמר לו ואברככה לפני ה'. ואלו אמר ואברככה ולא יותר, היה טוב, כיון שאמר לו לפני ה', באותה שעה נודעו כסא הכבוד של הקב"ה, ואמרה, ומה זה, הרי יצא נחש מאלו הקללות וישאר יעקב בהם.

ובכדי להבין דברים אלו צריכים לבאר תוכן המאמר כולו, ואבארו בדרך הקף בקצור. ויש להבין מה המה אלו הלבושים דרווח עשו מנמרוד. ומה הפירוש שהן נמרוד והן עשו היו צודים חיות עם אלו הלבושים, (כמ"ש באות קל"א קל"ב) וכן למה לא לקח עמו הלבושים באותו יום (כמ"ש באות קל"ב) ומהו ענין צידה זו האמור בנמרוד ובעשו. ואשר יצחק תלה עליה ברכותיו. ומהו ענין הברכות, שיעקב ועשו חרדו כל כך אליהן. והנה סוד הלבושים, כבר נתבאר היטב בספרי בית שער לכונות (אות ט"ז ד"ה השורש עש"ה) שבצמצום ב' אחר שעלתה ה"ת לבינה, וקבלה הבינה את הצמצום לתוכה, אז נפרדו זו"ן מן כל פרצוף ופרצוף, ונעשה מהם ב' כלים מקיפים המכונים לבוש ודיב"ל, שה"ס מקיף חיה ומקיף יחידה. עש"ה. הרי

(דפו"י דף קמ"ג ע"א)

סא

תולדות

שעתא, אנדעזע א פריסי יקרא דקב"ה, אגרה, ומה דיפוק ב חו"א מאינן ל'וטין,
וישתאר יעקב בהו.

חלופי גרמאות

א נ"א כרטי, ונ"א כרטיה, ב נ"א חויא, ונ"א חויא.

הברכות

הסולם

מאמר

הזה. הוה גביר לאחוי, שהדרך שלך ישאר
לנצחיות, והדרך של אחיך יהיה לך למסייע,
כמו עבד המסייע לאדונו, וכל מה שקנה
עבד קנה רבו. וישתהווי לך בני אמר, היינו
היסורים שיכללו בהמ"ן של אחיך, יקבלו
צורות השתחיות אליך, כנ"ל. אורריך ארוה,
כל מי שיחלוק על דרך שלך, יקולל.
ומברכיך ברוך, כל מי שיודה ויקבל את
הדרך שלך יהיה מבורך. והיה דעתו של
יצחק לברך את עשו בהם. ובוה תבין מ"ש
הזהר (לעיל דף נ"ד אות קכ"ו) אי הם
וישלים בהווא זמנא יתברך עשו, לא ישלום
יעקב לעצמו, כי כל המעשים טובים של
יעקב וכל היסורים שסבל לא היו אז אלא
לתועלתו של עשו, דהיינו בכדי שעשו יזכה
לווגג הגדול של גמר התקון, ובכדי שדרכו
ישאר לנצחיות ח"ו דהיינו דרך הצידה של
ס"א כנ"ל.

וז"ש כאן הזהר, בשעתא דאמר יצחק
לעשו, וצא השדה וצודה לי צידה בה,
כי ה' הוא סוד עצמות המלכות, דהיינו
המלכות דצמצום א', שעליה אמר לו שיצוד
אותה, דהיינו שימשיך לה ג"ר, המכונה
צידה כנ"ל. שזהו נעשה רק בגמר התקון
בסוד זווג הכללי כנ"ל. וז"ש והאי יומא
לא נמיץ לון ונפק להקלא כי מאחר שאמר
לו צידה עם ה' דהיינו שימשיך הג"ר
דצמצום א', אם כן מה הועילו לו הלבושים
הללו, שהם מועילים רק לג"ר דצמצום ב'
(כנ"ל דף ס' ד"ה וז"ס ע"ש). וז"ש דאלו
אמר ואברככה ולא יתיר, יאות, כיון דאמר
לפני ה' וכו' אזדעזע וכו', כי לפני ה',
יורה על ג"ר דג"ר, הנק' אור הפנים כנ"ל,
שהיא צידה דס"א, וצידה הנמרוד, שכתוב
עליו גבור ציד לפני ה', כנ"ל. ולפיכך
נדעזע כסא הכבוד אמרה, ומה דיפוק הוויא
מאינן לוטין וישתאר יעקב בהו. כי צידה
זו, היא סוד הסתת הנחש את תוה לעץ
הדעת, שהביא הקלות לעולם, ולא עוד,
אלא שישאר גם יעקב בהם, כי הברכות
קובעים דרכו של עשו לנצחיות, ויעקב יהיה
כפוף לו כעבד לפני רבו כנ"ל. וקללותיו
של

וכבר ידעת שבעת שממשיך הג"ר, הוא
מחזיר תכף את הג"ר דג"ר לשורשם, ותדע
שהוא סוד שחיתת הבעל חי, שאור החיים
נסתלק ממנה, והוא נהנה רק בהבשר הנשאר
אחר השחיטה, שה"ס ו"ק דג"ר, המקובל
ונשאר בהתחנות. וזהו צידה דקדושה, שעליה
נאמר, צידה ברוך אברך וגו'. מה שאין כן
בס"א, שהם אוכלים אבר מן החי, דהיינו
שרוצים להמשיך ולקבל גם את אור החיים
של הבעל חי. שה"ס ג"ר דג"ר, ועליו
נאמר גבור ציד לפני ה', לפני היינו אור
הפנים, שה"ס ג"ר דג"ר, שרוצים לצוד
ולהמשיך אליהם. שזה היה מעשה נמרוד
ועשו.

ועתה נבאר סוד הברכות. ותדע שהוא
נתינת כח ושליטה לגמר התקון, שה"ס תקון
המלכות דצמצום א', אם בדרכו של יעקב,
שה"ס צידה דקדושה, או בדרכו של עשו,
שה"ס צידה דס"א. ולהנציח אותו הדרך
לנצחיות. וצריך שתדע שהזווג הגדול המביא
את גמר התקון, הוא כולל בתוכו לכל
הזווגים והקומות שיצאו בזה אחר זה בכל
משך שתא אלפי שני, שערכם על ערך
הזווג הזה, הוא ממש, כערך הפרטים על
הסכום הכללי שלהם. גם בחינות המיין נוקבין
העולים לזווג הכללי הזה, הנה כלל של
כל המעשים והיסורים, שהיו בהעולם בזה
אחר זה בכל היחידים ובכל הדורות במשך
שתא אלפי שני. כמ"ש זה לעיל (בהקדמת
חומר דף ק' ד"ה בן איש חי, עש"ה) וז"ש
הכתוב, ויתן לך האלקים מטל השמים, שהוא
ז"א, ומשמני הארץ היינו הנוקבא. שברכו
שיזכה לכל הקומות של זווגי זו"ן בשתא
אלפי שני דהיינו שיכללו לך בזווג הכללי
שתזכה אליו בגמר התקון. ורוב דגן ותירוש,
היינו שכל המוחין, המכונים לחם ויין, יתקבצו
אליך. יעבדוך עמים, היינו שכל מיני
העבודות שיעשו כל העמים, יהיו כל אלה
בשבילך, שתקבל אותם וישלימו אותך בסוד
הזווג הכללי שתזכה על ידיהם בגמר התקון.
וישתהווי לך לאומים, היינו כל היסורים
שבעולם, יקבלו אז צורות השתחיות אליך
ויכללו לך בהמיין נוקבין של הזווג הכללי

(דפו"י דף קמ"ג ע"א)

סב

תולדות

קמו) בההיא שעתא, אנדמן מיכאל, ואתא קמיה דיעקב, ופשכנתא בהדיה, ונדע יצחק, וחקמא לגן עדן, בהדיה דיעקב, וברכיה קמיה, וכד עאל עשו, עאל בהדיה גיהנם, ועל דא ויחרד יצחק תרדה גדולה עד מאד, דחשב א דלא תהו עשו בההוא סטרא, פתח ואמר, ואברכהו גם ברוך יהיה.

קמוא) בגין פה, אנדמן יעקב, בבחממתא ובעקימו דאייתי ברקאן עליה דיעקב, דאיהו בגוונא דאדם הראשון, ואתנטלו מההוא חונא דאיהו שפת שקר. דכמה שקרא אמר, ונכמה מלי דשקרא עבד, בגין לאטעאה ולאיתאה לוטין על עלמא, בגין פה, אתא יעקב בחממה, ואטעי לאבוי, בגין לאיתאה ברקאן על עלמא, ולנטלא מניה, מה דמנע מעלמא, ומדה לקבל מדה תהו, ועד פתיב ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו. עליה פתיב, ארור אתה מפל הבהמה ומפל חית השדה. ואשתאר ביה לדרי דרין, ואתא יעקב ונטיל מניה ברקאן.

קמוב) ומן יומי דאדם, אנדמן יעקב, לנטלא מההוא חונא, כל הני

מסורת הזהר

א) ח"א קלט. קמ. ב) ח"ב לט. ח"ג פד. ג) ב"ב דף ה' צ"ג, ודף קי"ד צ"ג. ד) ח"א קמ. ה) לעיל בראשית א' דף נ"ה צ"ג. ו) (בראשית כ"ז) ח"א קמ. ז) קפח: ח"ג כ: ק. ז) (בראשית כ"ז), ח"א קמ. ח) ח"ב לט: ח) (תהלים קט) ח"ב סו. רנב: רסה: ט) (בראשית ג') ב"א דף ר"מ צ"ג.

חלופי גרסאות

א) נ"א הלא. ב) נ"א בחממה. ג) נ"א ליג הראשון. ד) נ"א חוייא. ונ"א חוייא. ה) נ"א דכמא. ו) נ"א ליג מן וכמה עד לאטעאה. ז) נ"א ליג על עלמא. ח) נ"א ממנע. ט) נ"א דעלמא. י) נ"א לקביל. יא) נ"א ואיהו עליה כתיב וליג ועיד. יב) נ"א ואיהו עליה כתיב מה יתן לך ומנה יסופך לך וגו' ועיד (אה"ל). יג) נ"א חוייא.

מאמר

של עשו תרבענה עליו, ולא תהיה לו שום עצה. ובוה תבין תשובת יצחק לעשו, הן גביר שמתיו יך וגו', כי אחר שקבע את יעקב לאדון, אין לו עוד שום ברכה בעד עשו כנ"ל.

הסולם

הברכות

נכנס עמו הגיהנם. ועל כן, ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד, כי חשב מקודם לכן, שעשו אינו מאותו הצד, וע"כ פתח ואמר, ואברכהו גם ברוך יהיה.

קמא) בגין כך אנדמן וכו', משום זה הלך יעקב במרמה ועקשות, והביא ברכות על יעקב שהוא כמו אדם הראשון, ונלקחו מהנחש, שהוא שפת שקר, שהרבה שקר אמר, והרבה דברי שקר עשה, כדי לפתות לאבילת עין חדעת, ולהביא קללות על העולם. משום זה בא יעקב במרמה והטעה את אביו, כדי להביא ברכות על העולם, ולקחת מן הנחש מה שמנע מן העולם, דהיינו הברכות שמנע מן העולם, ומדה כנגד מדה היה, ועל זה כתוב ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה, ותרחק ממנו. עליו כתוב, ארור אתה מכל הבהמה וגו' ונשאר בקללה לדורי דורות. ויעקב בא ולקח ממנו הברכות.

קמב) ומן יומי דאדם וכו', ומימינו של אדם הראשון, נועד יעקב לקחת מאותו הנחש

ואין לתמוה, איך רצה יצחק לברך את עשו ולקבוע דרך צידה דס"א לנצחיות ח"ו. כי שאלה זו שואל הזהר לעיל (דף ל"ג אות ע"ו) ואי תימא איך לא ידע יצחק כל עובדין בישין דעשו וכו', ותירץ שם, שהשכינה רצתה דיתברך יעקב בלא דעתיה ע"ש בהסולם. דהיינו כדי שיצחק ימשיך הברכות השייכים לעשו, דהיינו הג"ר דג"ר כנ"ל, שיכללו בתוך דרכו של יעקב. שזס"ה, הקול קול יעקב והידיים ידי עשו, ואין להאריך עוד.

קמ) בההיא שעתא אנדמן וכו': באותה שעה נודמן מיכאל ובא לפני יעקב, ועמו השכינה. ויצחק ידע זאת, וראה את הגן עדן עם יעקב. וברך אותו, וכשנכנס עשו (דפו"י דף קמ"ג ע"א)

תולדות **סג**

בְּרַכָּאן, וְאַשְׁתָּאָר אִיהוּ בְּלוֹטִין, וְלֹא נִפְק מִנְיָהּ. וְדוּד אָמַר בְּרוּחַ קוּדְשָׁא,
 אֵימָה יִתֵּן לָךְ וּמָה יוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן רְמִיָּה חֲצִי גְבוּר שְׁנוּנִים. מָה אֵיכְפַת לִיָּה לְהֵהוּא
 אֲתוּיָא בִישָׁא, דְּאַיִתִּי לְוֹטִין עַל עֲלָמָא, כְּמָה דְאַמְרוּ, נַחֲשׁ נוֹשֵׁף וּמְמִית, וְלִית
 לִיָּה הִנָּאָה מְנִיָּה.
קמוג לְשׁוֹן רְמִיָּה: בְּדַרְמֵי לִיָּה לְאַדָּם וּלְאַתְתִּיָּה, וְאַיִתִּי בִישָׁא עֲלִיָּה,
 וְעַל עֲלָמָא. לְכַתֵּר אֲתָא יַעֲקֹב, וְנָטִיל מִדִּילִיָּה כָּל אֵינוֹן בְּרַכָּאן. חֲצִי גְבוּר
 דְּשְׁנוּנִים, דָּא עֲשׂוּ הַדְּנִטֵּר דְּכִבּוּ לְיַעֲקֹב, עַל אֵינוֹן בְּרַכָּאן, כְּדָא אֲוִישְׁטָם עֲשׂוּ
 אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה וּגְוִי.
קמד וְיִתֵּן לָךְ הַאֲלֹהִים מְטַל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, הָא מְלַעֲלֵילָא וּמִתְתַּא
 בְּחַבְוִיָּא תְּדָא. וְרוּב דְּגֵן וְתִירוּשׁ, הָא אוּקְמוּהָ, אַכְּל וְכַדְכְּתִיב
 וְלֹא רְאִיתִי צְדִיק נֶעְזֵב וְנִרְעוּ מִבְּקֵשׁ לַחֵם. תְּדָא חֲזִי, נְעַר הֵייתִי וּגְוִי
 וְאוּקְמוּהָ, הָא קִרְא שְׁרוּ יִשְׁל עוֹלָם אָמְרוּ וְכוּ'. וּכְגֵין כְּףָ אָמַר אֵי וְרוּב
 דְּגֵן וְתִירוּשׁ.
קמה וְיַעֲבֹדוּהָ עַמִּים בְּזַמְנָא דְשְׁלִיט שְׁלֹמָה בְּמִלְכָא בִירוּשָׁלַם, דְּכְתִיב

מסורת הזהר
 א נ"א חוויא. ונ"א חוויא. ב נ"א רמי. ג נ"א מוסיף ועל כל (אה"ל). ד נ"א מוסיף שנונים דא חצי קבי"ה גבור דא איש מלחמה שנונים דא עשו (רמ"ק ואה"ל). ה נ"א דאגוים (ליה). ו נ"א מוסיף ת"ח ויתן. ז נ"א מה כתיב (אה"ל). ח נ"א ליג מן ת"ח עד ואוקמוה. ט נ"א מוסיף מבקש לחם אוקמוה. ונ"א ואוקמה. זנ"א אוקמוהו נער הייתי וגו' האי (אה"ל). י נ"א דעלמא. יא נ"א מוסיף עמים וישתחוו לך לאומים. יב נ"א ליג מלכא.

חלופי גרסאות
 א תהלים ק"כ. ב (בראשית כ"ז) ח"ג ק: ת"ז תקי ס"ט קיח: ג לעול דף נ"ט צ"ב. ד (תהלים ל"ז) ח"א קסב. קעט: תקיח קי"ד טא שא, ת"ז תקי י"א כו: תקי ס"ט קא. ה (תהלים לו) ז"ח רות פ"ה טב שמב ולך דף קמ"ה צ"ב ושי"ג. ו ח"א צה: קסב. ז"ח רות פ"ה טב שמג. ז (בראשית כ"ז) ח"א קמג: קסו:

דרך אמת א דגן בגי' אל הוי"ה והוא בעולם היצירה ושם סוד אוכ"ל והוא עולמו דמטטרו"ן.

מאמר **המולם** **הברכות**

הנחש כל אלו הברכות, ונשאר הנחש בקללות, ולא יצא מהם לעולם, ודוד אמר ברות הקודש. מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה וגו', מה הכריח לו לאותו נחש הרע, שהביא קללות על העולם, הוא כמו שאמרו, הנחש נושך וממית ואין לו הנאה ממנו.

קמג לְשׁוֹן רְמִיָּה, שֶׁהִנַּחַשׁ רִמָּה אֶת אָדָם וְאַשְׁתּוּ, וְהִבִּיא רַע עֲלֵיו וְעַל הָעוֹלָם. וְאַחַר כֵּךְ בָּא יַעֲקֹב, וְלָקַח מִשְׁלוֹ אֶת כָּל אֲלוֹ הַבְּרֻכּוֹת. פִּירוּשׁ, כִּי הוּא הִיָּה בַחֲיִנַת אָדָם הָרָאשׁוֹן, שֶׁהִנַּחַשׁ מִנַּע מִמֶּנּוּ הַבְּרֻכּוֹת, וְעַתָּה בָּא יַעֲקֹב וְהַחְזִירָם כְּמִקּוּדָם לְכֵן, כְּמִטְרָם הַחֲטָא דְעֵץ הָרַעַת. וְנִמְצָא שֶׁמִּשְׁלוֹ לָקַח.

חצי גבור שנונים, זה עשו שנטר שנאה (דפו"י דף קמ"ג ע"א)

ליעקב על אלו הברכות, כמו שאתה אומר, וישטום עשו את יעקב על הברכה וגו'. **קמד** ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, היינו מלמעלה ומלמטה שהם זו"ן, בחיבור אחד. כי השמים הוא ז"א, והארץ היא הנוקבא. **ורוב דגן ותירוש**, כבר בארוהו, אבל הוא כמו שכתוב, ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם, בוא וראה, נער הייתי וגו', בארוהו, שמקרא זה שרו של העולם אמרו וכו', שהוא המלאך מטטרו"ן, ועל זה אמר ורוב דגן ותירוש. פירוש מה לחם, האמור שם בשרו של עולם, פירושו, מוחין עליונים המכונים לחם, אף ורוב דגן ותירוש הנאמר כאן פירושו מוחין עליונים המכונים דגן ותירוש דהיינו לחם ויין. **קמה** יעבדוה עמים, נתקיים בזמן ששלט שלמה המלך בירושלים, שכתוב, וכל מלכי

תולדות

סד

וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ וּגְו' אֲמִיאיִם אִישׁ מִנְחָתוֹ וּגְו'. וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ לְאוֹמִיִּם, בְּזִמְנָא דְיִיתִי מִלְפָּא אֲמִיאיִם, דְּכָתִיב וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ כָּל מְלָכִים. אֲרִבִּי יְהוּדָה אָמַר, כִּלְאֵי בְּזִמְנָא דְיִיתִי מִלְפָּא מְשִׁיחָא, כְּדָכְתִּיב וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ כָּל מְלָכִים כִּלְאֵי גוֹיִם יַעֲבֹדוּהוּ.

קמו) הנה גביר לאחיק, הנה, ולא אמר הנה, או תהיה. אלא דא רוא עלאה דמהימנותא, דאלין אתון ב' אנון רזי דמהימנותא, ה' לעילא, וואו באמצעיתא, ה' לבתר. ודבגין כך אמר, הנה גביר לאחיק, לשלטה עליהו, וילרדאה לון, בזמנא דאתא דוד מלפא. רבי יוסי אמר, כלא איהו בזמנא

מסורת הזהר

א (דה"ב ט'). ב (דה"ב ט'). ג (בראשית כ"ז). ח"א קמג: קסו: ד) ח"א כו. פב קית. רסג. רסו. ח"ב כב. קעב. ח"ג סח. קנג. רג: רמב. רמג. רמו. רנב. רעו: רעח. ת"ז תק' ו' כא. תק' כ"א מה. תק' כ"ב סו. תק' ו' בהשמות קמו. ז"ח לך כ"ה טד שיג, וישב כ"ט טד שג, בלק נ"ו טב שיט, שה"ש ס"ד טג שמג, רות פ"י טד שטז, תק"ח ק"ג. טא שלה, לעיל ב"א דף ר"ג צ"ב ושי"ג. ה) (תהלים צ"ב) ח"ב נו: ו) ב"א דף ס"ז צ"ב.

חלופי גרסאות

א נ"א ל"ג מן ר"י עד כל גוים. ב נ"א אילן. ונ"א מוסיף אתון אילן. ג נ"א ו'. ד נ"א לבתר. ה נ"א ולרדאת. ונ"א ולאוכרא (אה"ל).

א נ"א ל"ג מן ר"י עד כל גוים. ב נ"א אילן. ונ"א מוסיף אתון אילן. ג נ"א ו'. ד נ"א לבתר. ה נ"א ולרדאת. ונ"א ולאוכרא (אה"ל).

מאמר

הסולם

הברכות

דאלין אתון אינון רזי דמהימנותא, שאלו האותיות הו"ה, הן סודות האמונה, שהיא מלכות, כלומר, שהן הכלים, אשר האמונה שה"ס המלכות, מרויחה על ידי עלותה אל הבינה. ה' לעילא, בינה. ו' באמצעיתא, ת"ת. ה' לבתר, מלכות. כלומר שאלו האותיות הו"ה מרמזים על ג' ספירות בינה ת"ת ומלכות הנכללות בהאמונה שה"ס המלכות, שאז משגת ב' ספירות ת"ת ובינה, שהם ה' ו' לקבל בתוכם המוחין הגדולים, ובגין כך, אמר הו"ה גביר לאחיק, לשלטה על ע"הו וילרדאה לון כי על ידי שמקבלת המוחין הגדולים בתוך האותיות הו"ה, היא שולטת על ע' שרים ומוסרת אותם, דהיינו שמרחקת אותם מלינק ממנה, בזמנא דאתא דוד מלפא שזה יתקיים בזמן שיבא דוד המלך, כי דוד המלך זכה למיתוק בבינה, והשיג אלו האותיות הו"ה (כנ"ל ב"א דף ק"ז ד"ה מלכותא דדוד) ועל ידיהם הכניע כל שונאיו.

רבי יוסי אמר, וכו': רבי יוסי אמר. הכל הוא, בזמן שיבא מלך המשיח, כלומר כל הברכות נאמרו על גמד התקון, אחר שיבא מלך המשיח, ולא מטרם התקון כי, משום שכל זמן שישראל עוברים על דברי התורה, נאמר

מלכי הארץ וגו' מביאים איש מנחתו וגו'. וישתחוו לך לאומים, יתקיים בזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב וישתחוו לו כל מלכים וגו'.

רבי יהודה אמר וכו': ר"א, הכל יהיה בזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב, וישתחוו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו.

קמו) הנה גביר לאחיק שואל, למה אומר הכתוב הנה, ואינו אומר היה או תהיה. ומשיב, אלא זה סוד עליון של האמונה, כי אלו האותיות הו"ה, הן סודות האמונה. ה' למעלה, בינה. ו' באמצע, ת"ת. ה' לבסוף מלכות. ומשום זה אמר, הנה גביר לאחיק, היינו למשול עליהם, וליסרם בכח האותיות הללו, בזמן שיבא דוד המלך.

פירושו. כי נודע שהמלכות מצדה עצמה אינה ראויה למוחין, כי הצמצום רוכב עליה שלא לקבל לתוכה אור ישר, אלא בסוד עלותה והתמתקותה בבינה, היא מרויחה ב' ספירות: בינה, ות"ת, הראויות לקבל לתוכן המוחין הגדולים כמו שנתבאר זה באורך לעיל (בראשית א' דף ו' ד"ה וכבר עש"ה).

ו"ש א"א דא רוא עלאה דמהימנותא, שזה הוא סוד עליון, של האמונה, שהיא מלכות כלומר, שמרומז כאן באלו האותיות הו"ה עלית המלכות לעליון שהוא בינה.

(דפו"י דף קמ"ג ע"א)

סה

תולדות

דייתי מלכא משיחא, דהא בגין * דעברו ישראל על פתגמי אורייתא, כדן *
ופרקת עלו מעל צוארך.

קמוז) ויתן לך האלהים רבי יוסי אמר, כל הני * ברבאן, מסטרא דחולקיה
דיעקב הוו, ומדיליה נטל, ואלין ברבאן, הוה קא בעי יצחק לברבא ליה לעשו,
ובגין כן עבד קב"ה, וגרם ליה ליעקב, לנטלא מדיליה.

חלופי גרסאות
א נ"א דיעברו.

מסורת הזהר
(א) (בראשית כ"ז) ח"א קעא.

הברכות

הסולם

מאמר

הכלולים בכל ספירה וספירה, שהם עשרה פעמים ל"ב בחינות, שהן בגימטריא ש"ך. והנך מוצא שמפאת שבירת הכלים וחטא עץ הדעת נפל מספר ש"ך בחינות לקליפות.

ותדע כי לא כל הש"ך בחינות נתנו לעבודה ובירורים, אלא רפ"ח בחינות מהם בלבד, שהם ט' פעמים ל"ב בחינות מט' ספירות הראשונות, אבל ל"ב בחינות של המלכות שבהם, לא ניתנה לבירור, ואין צורך לברר אותה, אלא שעם השלמת בירורי רפ"ח ניצוצין, נבררו ל"ב ניצוצין הללו מאליהם. וזה שאמרנו לעיל, שכללות כל הזוגים של שתא אלפי שני, ה"ס זוג הכללי שבגמר התקון, כי אחר שנשלמו הבירורים של כל רפ"ח ניצוצין, להיותם נעשים למ"ן לזוג זו"ן, שעל ידיהם יוצאים כל המוחין בזה אחר זה בשתא אלפי שני, בא או זוג הגדול, המקבץ כל הפרטים הללו לכלל אחד, ומגדלה של ההארה הזאת, נבררו ונתקנו ל"ב ניצוצי המלכות, ואלו ל"ב ניצוצי המלכות, מכונים ל"ב האבן. וע"כ נאמר אז, והסירותי את ל"ב האבן מברכס. ובוה תבין, מה שיצחק אמר לעשו, וצודה לי צידה עם ה' היתה כונתו לל"ב ניצוצי המלכות הללו, שהם נבררים רק על ידי רפ"ח הניצוצין המתקבים יחד לסוד זוג הכללי. אשר הקבוץ הזה מתבאר בהכתובים ויתן לך האלקים וגו' (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה).

וזה אמרו רבי יוסי אמר, כל הני ברבאן מסטרא דחולקיה דיעקב הוו, ומדיליה נטל. כי ר"י סבר, שהברכות הם לגמר התקון כנ"ל, והם הכללות של כל פרטי פר"ח ניצוצין שנבררו על ידי הזוגים שבוה אחר זה במשך הזמן דשתא אלפי שני, שבקבוצם נגמר התקון כנ"ל, ואלו הזוגים והמוחין

נאמר אז ופרקת עלו מעל צוארך. ולפיכך לא יוכלו הברכות להתקיים רק אחר ביאת המשיח, שיעשו תשובה ולא יחטאו יותר.

קמוז) ויתן לך האלקים: רבי יוסי אמר, כל אלו הברכות, מצד חלקו של יעקב היו, ומשלו לקח, ואלו הברכות, שהיו באמת חלקו של יעקב, היה רוצה יצחק ליתן אותם אל עשו, ולפיכך עשה הקב"ה וסבב אל יעקב שיקח את שלו.

פירושו. כבר ידעת שענין הברכות, הוא נתינת כח לגמר התקון, בסו"ה וצודה לי צידה עם ה', הרומזת לתקון המלכות דצמצום א', כנ"ל, אם בדרכו של עשו, אם בדרכו של יעקב, כדי להנציח את דרך ההוא לנצחיות. (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה ע"ש כל ההמשך) ונודע. שבסבת שבירת הכלים, נפלו ש"ך ניצוצין מהקדושה אל הקליפות, כמ"ש בזהר (פקודי אות תרע"ג) נציצין זריק לש"ך עיבר, שאח"כ תקן המאציל חלק מהם, ובסבת החטא דעץ הדעת חזרו ונפלו לקליפות. וכל עבודתינו בתורה ומצות הוא להוציא אלו ש"ך נצוצין מן הקליפות ולהחזירם אל הקדושה. והם סוד המ"ן שאנו מעלים, הממשיכים כל המוחין שבמשך שתא אלפי שני דהוי עלמא, וכשיתבררו כל הש"ך ניצוצין, דהיינו על ידי המוחין הנמשכים מהם, אז יהיה גמר התקון.

וביאורם של אלו הש"ך ניצוצין, הוא, כי שמונה ספירות, שבכל אחת היו ד' בחינות חו"ב תו"מ, נשברו מן העשר ספירות הנקודים, הנקראים דעת, חג"ת נה"מ. ונמצא שהם ל"ב בחינות שנפלו לקליפות, דהיינו ד' פעמים שמונה. אמנם מתוך שהעשר ספירות הנקודים היו כלולים זה מזה, באופן שבכל אחת מהן היו עשר ספירות, נמצא של"ב בחינות הנ"ל נשברו מהע"ס ההם (דפו"י דף קמ"ג ע"א * קמ"ג ע"ב)

תולדות

טו

קמוח) תא תזוי, בשעתא דההוא נחש, אייתי לזוטין על עלמא, ואתלטאי
ארעא, מה פתיב, וילאדם אמר כי שמעת לקול אשתך וגו', ארורה האדמה בעבורך
וגו', דלא תהא עבדא פירין ואיבין פדקא יאות, לקבל דא, ומשמני הארץ.
בעצבון תאכלנה, לקבל דא מטל השמים. וקוץ ודרדר תצמיח לה, לקבל דא,
ורוב דגן ותירוש. בזעת אפך תאכל לחם, לקבל דא, יעבודך עמים וישתחוו
לה לאומים, דאינון יעבדון ארעא, ויפלחון ויבחקלא, פד"א ויבני נכר אפריכם
וכורמיכם. וכלא נטל יעקב, דא זלקבל דא, ומדיליה נטל. וקב"ה גרים ליה
ליעקב, דיטול הני ברכאן, לאתדבקא באתריה וחולקיה, ועשו לאתדבקא
באתריה וחולקיה.

חלופי גרסאות

א נ"א ואתלטייא. ב נ"א ליג תחא. ג נ"א לקביל. ד נ"א
לקביל. ה נ"א לקביל. ו נ"א לחקלא. ז נ"א לקביל.

מסורת הוהר

א) (בראשית ג') ח"א צו: ב"ב דף ק"ג צ"ב ושי"ג.
ב) (בראשית ג') ח"א עא. ג) (בראשית ג') ח"א צו:
ד) (בראשית ג'). ה) לעיל דף ס"ג צ"ז. ו) (ישעיה ס"א).

דרך אמת א] לעבוד עבודת השדה בחרישה וזריעה וקצירה וכיוצא בו.

הברכות

הסולם

מאמר

תקבל כל הריוח, משום שכל מה שקנה
עבר קנה רבו, ויצחק רצה לומר זה לעשו,
ובגין כך עבד קב"ה וגרם ליה ליעקב
לנמלא מדינה, אשר יעקב קבל הברכות
האלו כי שלו המה, והוא נעשה גביר לאחיו
עשו, כמשה"כ יכין רשע וצדיק ילבש, וכל
מה שקנה עשו קנה יעקב, כמ"ש לעיל,
ועוד יתבאר לפנינו.

קמוח) תא הזי בשעתא וכו': בוא וראה,
בשעה שאותו הנחש הביא הקללות על
העולם, והארץ נתקלה, מה כתוב, ולאדם
אמר כי שמעת וגו' ארורה האדמה בעבורך
וגו' שלא תעשה פירות ואבים כראוי, כנגד
זה נתברך יעקב אחר ביאת המשיח, אחר שיתוקן
החטא של עין הדעת, ומשמני הארץ. דהיינו
שתחזור לשלמותה, ועל הקללה בעצבון תאכלנה,
נתברך כנגד זה מטל השמים, ועל הקללה
וקוץ ודרדר תצמיח לה, נתברך כנגד זה,
ורוב דגן ותירוש. ועל הקללה בזעת אפך
תאכל לחם, נתברך כנגד זה, יעבודך עמים
וישתחוו לה לאומים שהם יעבדו הארץ
ויעסקו בעבודת השדה. כמו שאתה אומר,
ובני נכר אכריכם וכורמיכם. והכל לקח
יעקב, זה כנגד זה, של ברכה היה כנגד קללה
אחת שבעין הדעת, ומשלו לקח. והקב"ה סבב
ליעקב שיקח אלו הברכות ויתדבק במקומו
וחלקו, ועשו יתדבק במקומו וחלקו, ורבי
יוסי

והמוחין יצאו רק בחלקו של יעקב להיותו
בחנית קו אמצעי המיוחד ב' הקוין ימין
ושמאל זה בזה בעת עלייתו לבניה, שאז,
כיון דתלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא,
(כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש) שבסדר
הזה מתגלים כל המוחין דוורין ונשמות
הצדיקים. ועשו אין לו חלק באלו המוחין
כלל, ואינו חפץ בהם כמ"ש לעיל (פרשת
חיי שרה דף ה' ד"ה דייורי עפוד) וקריב טב
לאתמנאה בהו, לא תאיבין גלגולא והפוך
עשה. הרי שכל אלו הברכות היו חלקו
של יעקב, וז"ש כאן ואלין ברכאן, שהם
חלקו של יעקב, הוה קא בעי יצחק לברכא
ליה לעשו, רצה יצחק לברך בהם את עשו.
דהיינו שאחר שיתתקן ל"ב האבן על ידי
יעקב, אשר אז, זה הפחד שהיה בסוד לא
זכי הא רע, (בהקדמה דף קכ"ד אות קכ"ג) לא
יהיה עוד, כיון שמתתקן הכל, מאז ואילך
יוכל עשו להמשיך מלמעלה למטה כחפצו,
בלי שום פחד, ונמצא לפי זה שיכין צדיק
ח"ו וילבש רשע, כי על ידי פר"ח ניצוצין
שברו יעקב, שנברר עמהם ל"ב האבן
מהקליפות, והוסר הרע מן העולם, נמצא
שהכין בזה שיוכל עשו להמשיך דרכו
בטומאה ממעלה למטה, ונמצא עשו יורש
כל יגיעתו של יעקב, כמבואר בסו"ה הוה
גביר לאהיק, דהיינו שאחיק יעבוד ואתה
(דפו"י דף קמ"ג ע"ב)

כז

תולדות

קמט) אמר ר' חזקיה, וְהָא תְּמִינָן, «דְּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם, אֵינֻן בְּרַכָּאן נָטַל עֲשׂו לְבַתֵּר, כְּדָא, הֵנָּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבָךְ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מַעַל. **קנב) אמר רבי שמעון,** לָאו הָאֵי כְּהָא, וְלֹא דָא כְּדָא, כְּמָה ׀ אֲתַפְּרָשָׁאן דְּרַגְיִן, בְּיַעֲקֹב כְּתִיב, וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים, וּבְכָדָא כְּתִיב יִהְיֶה. בְּיַעֲקֹב כְּתִיב, מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, בְּעֲשׂו כְּתִיב מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וּטַל הַשָּׁמַיִם, יִדְהָא לָאו יִדָּא אִיהו כְּדָא.

קנא) וְדַרְגִּין ׀ אֲתַפְּרָשָׁן כְּמָה וְכְמָה. בְּגִין ׀ דְּכְדָא דְּיַעֲקֹב כְּתִיב יִבְיָה, וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים ׀ מִטַּל הַשָּׁמַיִם, דָּא טַל עַלְמָה ׀ דְּנִגְיָד מַעַתִּיק יוֹמִין, דְּאֶקְרִי טַל הַשָּׁמַיִם, הַשָּׁמַיִם דְּלַעֲיִלָא, טַל דְּנִגְיָד בְּדַרְגָּא דְּשָׁמַיִם, ׀ וּמִתְמָן לְחַקֵּל תַּפּוּחִין קַדִּישִׁין. ׀ וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, ׀ הָאָרֶץ: דָּא אָרֶץ הַחַיִּים דְּלַעֲיִלָא, וְנִרְיָת לָהּ בְּאַרְעָא דְּלַעֲיִלָא, וּבְשָׁמַיִם ׀ דְּלַעֲיִלָא. וְלַעֲשׂו בְּאַרְעָא דְּהַכָּא לְתַתָּא, וּבְשָׁמַיִם דְּהַכָּא לְתַתָּא. יַעֲקֹב לַעֲיִלָא לַעֲיִלָא. ׀ עֲשׂו לְתַתָּא לְתַתָּא. **קנב) תו, ׀ יַעֲקֹב לַעֲיִלָא ׀ וְתַתָּא, וְעֲשׂו לְתַתָּא. ׀ אַע"ג דְּכְתִיב**

חלופי גרמאות

א נ"א משמני. ב נ"א רבן. ג נ"א מוסיף שמעון לאו הכי. ד נ"א האי כהאי. ונ"א ורא. ה נ"א דאתפרשן. ו נ"א דא לאו איהו כדא. זנ"א דהא דא לאו איהו כדא (אה"ל). ז נ"א ל"ג דא. ח נ"א איתפרשן. ט נ"א דרא ביעקב. י נ"א ל"ג ביה. יא נ"א ל"ג מן מטל עד ומשמני. יב נ"א ל"ג דנגיד. יג נ"א ל"ג ומתמן לחקל תפוחין קדישין (אה"ל). יד נ"א מוסיף כתיב ומשמני. ונ"א משמני. טו נ"א מוסיף הארץ דא ארץ דלעילא ארץ החיים בעשו כתיב ומשמני הארץ ביעקב משמני. טז נ"א ל"ג הארץ. יז נ"א מוסיף דלעילא לעילא. יח נ"א עשו לתתא לתתא ולעשו לארעא לתתא ושמים דלתתא. וליג מן ולעשו עד תו. יט נ"א דיעקב. כ נ"א ולתתא.

מאמר	הסולם	הברכות
יוסי מביא מזה סיעתא לדבריו, שהברכות נאמרו על גמר התקון, כי אז יתוקן החטא של עץ הדעת, ויתכן לזכות ברכה כנגד קללה, מש"כ מקודם שיתוקן החטא של עץ הדעת.	מזו הרבה והרבה, שהרי בוו של יעקב כתוב בו ויתן לך האלקים מטל השמים, זהו טל העליון, שהוא השפע, הנמשך מעתיק יומין שנקרא, מטל השמים, דהיינו טל של השמים של מעלה, הטל הנמשך במדרגה הנקראת שמים שהוא ז"א, ומשם מושפע לשרה תפוחים הקדושים, שהיא מלכות, (כמ"ש לעיל דף ס"א ד"ה ועתה ע"ש)	מזו הרבה והרבה, שהרי בוו של יעקב כתוב בו ויתן לך האלקים מטל השמים, זהו טל העליון, שהוא השפע, הנמשך מעתיק יומין שנקרא, מטל השמים, דהיינו טל של השמים של מעלה, הטל הנמשך במדרגה הנקראת שמים שהוא ז"א, ומשם מושפע לשרה תפוחים הקדושים, שהיא מלכות, (כמ"ש לעיל דף ס"א ד"ה ועתה ע"ש)
ואז נאמר עליה, ומשמני הארץ, זו היא ארץ החיים של מעלה, דהיינו המלכות, בעת שמלבשת הבינה הנקראת אלקים חיים, וע"כ נקראת אז המלכות, ארץ החיים וירש יעקב הברכה בארץ של מעלה, שהיא המלכות ובשמים של מעלה, שהוא ז"א. והברכה של עשו היתה בארץ שבכאן למטה ובשמים שבכאן למטה, דהיינו שבעולם הזה, יעקב נתברך למעלה למעלה, דהיינו בשמים וארץ של אצילות, ועשו למטה, דהיינו בשמים וארץ שבעולם הזה.	קנ) אמר רבי שמעון לאו וכו': אר"ש, אין זה כזה, אין עשו כיעקב, ואין זו כזו, ואין ברכה של עשו כברכה של יעקב, כמה נבדלים המדרגות. ביעקב כתוב, ויתן לך האלקים, ובזו של עשו כתוב יהיה מושבך, ולא נזכר האלקים בהברכה, שלא היה בה מהקדושה, ביעקב כתוב מטל השמים ומשמני הארץ, ובעשו כתוב משמני הארץ ומטל השמים, שהארץ קודם לשמים, כי אין זו דומה לזו.	ואז נאמר עליה, ומשמני הארץ, זו היא ארץ החיים של מעלה, דהיינו המלכות, בעת שמלבשת הבינה הנקראת אלקים חיים, וע"כ נקראת אז המלכות, ארץ החיים וירש יעקב הברכה בארץ של מעלה, שהיא המלכות ובשמים של מעלה, שהוא ז"א. והברכה של עשו היתה בארץ שבכאן למטה ובשמים שבכאן למטה, דהיינו שבעולם הזה, יעקב נתברך למעלה למעלה, דהיינו בשמים וארץ של אצילות, ועשו למטה, דהיינו בשמים וארץ שבעולם הזה.
קנא) ודרגין וכו': והמדרגות נבדלות זו (דפו"י דף קמ"ג ע"ב)	קנב) תו יעקב וכו': ועוד, יעקב נתברך למעלה ולמטה בשמים וארץ של מעלה ובעוה"ז דהיינו בביאת המשיח כמ"ש להלן, ועשו	קנב) תו יעקב וכו': ועוד, יעקב נתברך למעלה ולמטה בשמים וארץ של מעלה ובעוה"ז דהיינו בביאת המשיח כמ"ש להלן, ועשו

תולדות

סח

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר * תִּרְדּוּ וּפְרָקְתָּ עָלוּ מֵעַל צְוֹאֲרְךָ. מִהָאֵי דְהִקָּא ב' לְתַתָּא, אֲכָל לְעִילָא לֹא כְלוּם, דְּכִתִּיב א' כִּי חֵלֶק יִי עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְדִשְׁרוּ לְנִטְלָא בְּרַכָּאן דְּלִהוֹן, יַעֲקֹב וַעֲשׂוּ. יַעֲקֹב נִטַּל חוּלְקִיה דְּלְעִילָא, וַעֲשׂוּ נִטַּל חוּלְקִיה דְּלְתַתָּא.

ח'לופי ג'רמאות

א נ"א תריד וגו', ב נ"א דלתתא. ג נ"א דשראן, ונ"א דשאריו (אה"ל). ד נ"א דלתתא.

מסורת הזהר

(א) (בראשית כ"ז) לעיל דף ס"ה צ"א. (ב) (תהלים ל"ב) ב"א דף קצ"ד צ"ד.

הברכות

הפולם

מאמר

שבשמים וארץ העליונים. ומתוך, שזה נאמר רק **מהאי דהכא לתתא**, דהיינו רק בחלק הברכות שבשמים וארץ התחתונים, ששם יש לעשו יניקה כנ"ל **אב"ל לעילא לא כ'לום**, אבל בשמים וארץ העליונים לא יתבטל כלום מהברכות כי אין לעשו חלק שם, וחילוק זה שאומר הזהר נשמע מלשון הכתוב עצמו, שאומר, ופרקת עלו מעל צוארך, שזה הלשון, יתכן בשמים וארץ התחתונים, שעשו סייע ליעקב שם, שעבד והמשיך את הקו שמאל שמה בשביל יעקב, בסוד ורב יעבד צעיר, וכן יכין רשע וצדיק ילבש. ואומר הכתוב שאם יחטאו ישראל יפרוק עשו עולו זה של יעקב מעליו, ולא יעבוד ולא יכין עוד בשבילו. משא"כ בשמים וארץ עליונים, שעשו אינו יכול לסייע שם כלום ולא היה לו עול לעבוד שמה בשביל יעקב, אין לומר שם, ופרקת עלו מעל צוארך. הרי שהכתוב מדבר רק בשמים וארץ התחתונים.

ודע, שמדרגה השלמה, היא המקבלת מב' הארות, דהיינו שמקבלת חסדים מכוסים משמים וארץ של מעלה, והארת החכמה משמים וארץ של מטה. ותחלה היא מקבלת הארת החסדים המכוסים שלמעלה, ונבחנת אז לבחינת ו"ק בלי ראש, כל עוד שחסר לה הארת החכמה שלמטה וכשמקבלת גם הארת החכמה שלמטה, אז היא נשלמת בג"ר (ב"א דף רנ"ב ד"ה ורזא) ומה שאמר, **שיעקב לעילא ותתא** אין הפירוש, שלקח ב' ההארות בכת אחת אלא בזה אחר זה, תחילה לקח **לעילא**, שהוא בחינת ו"ק של הברכות, ואחר כך לקח גם **לתתא**, ואז לקח גם הג"ר של הברכות. וזה אמרו, **בשעתא דשרו לעילא ברכאן דלהון יעקב ועשו**, יעקב נטיל חולקיה דלעילא, כי בתחילה השיג הקטנות של הברכות דהיינו ו"ק

רק למטה בשמים וארץ של עולם הזה. ואף על פי שכתוב, והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך, דהיינו שאם יחטאו ישראל יתבטלו הברכות, זה נאמר על השמים וארץ שבכאן בעוה"ז אבל למעלה אינו מתבטל כלום, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. בוא וראה בשעה שהתחילו יעקב ועשו לקחת הברכות, יעקב לקח חלקו למעלה, ועשו לקח חלקו למטה.

פנימיות הרברים. כי ז"א ונוקביה נקראים ביחד עולם, ז"א נק' שמים והנוקבא ארץ. והם נחלקים על החוזה, שמחזה ולמעלה שלהם נק' זו"ן הגדולים, ונק' עולם העליון, וכן עלמא דאתכסיא, משום שמקבלים מאו"א עלאין חסדים מכוסים מחכמה בסוד אוירא דכיא, והם הנקראים שמים וארץ העליונים. ומחזה ולמטה שלהם נקראים זו"ן הקטנים, ונק' עולם התחתון או עולם הזה, וכן עלמא דאתגליא, משום שמקבלים מישו"ת חסדים המגולים בהארת החכמה, והם הנקראים שמים וארץ התחתונים.

וז"ש **יעקב לעילא ותתא** שברכותיו של יעקב הן, בשמים וארץ העליונים, הנק' עולם העליון, שה"ס עלמא דאתכסיא, שכולו חסדים מכוסים מחכמה, וכן הן, בשמים וארץ התחתונים, שה"ס עלמא דאתגליא, דהיינו המגולים בהארת החכמה. אבל **ועשו לתתא**, ברכותיו של עשו הן רק בשמים וארץ התחתונים, שה"ס עולם הזה. כי ברכותיו של עשו נמשכים מקו שמאל שה"ס חכמה בלי חסדים, שזהו רק בשמים וארץ התחתונים המגולים בחכמה, אבל בשמים וארץ עליונים אין שם מהארת החכמה כלום, רק כולו ימין חסדים בלבד, ואין לעשו משם כלום. ומקשה, ואע"ג שכתוב והיה כאשר תריד ופרקת עלו וגו' דהיינו שאם יחטאו ישראל יתבטלו הברכות, משמע שיש לו חלק לעשו בכל הברכות, וגם בהברכות (דפו"י דף קמ"ג ע"ב)

טז

תולדות

קנה) רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא אמר לרבי אלעזר, כלום שמעת מאביך, אמאי לא אתקיימו ברכאן, דברכיה יצחק ליעקב, ואינון ברכאן דברייך יצחק לעשו, אתקיימו בלהו.

קנה) א"ל, כל אינון ברכאן מתקיימי, וברכאן אתרנין דברכיה קב"ה ליעקב. אבל מיד, יעקב נטל לעילא, ועשו נטיל לתתא. ולכתר, כד יקום מלכא משיחא, ישול יעקב לעילא ותתא, ויתאביד עשו מכלא, וילא יהא ליה תולקא וואחסנא ודוקרנא בעלמא, כד"א, וקהה בית יעקב אש ובית יוסף להקה ובית עשו לקש וגו'. בגין דיתאביד עשו מכלא, ונרית יעקב תרין עלמין, עלמא דין ועלמא דאתי.

קנה) ובהאי זמנא כתיב ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו וקהתה ליי המלוכה. ההוא מלכו דעשו, דנטל בהאי עלמא, יהא ליה לקב"ה בלחודוי. וכי השתא לאו איהי מלכו מקב"ה אלא אע"ג דשליט קב"ה לעילא ותתא, הא יתב לון לשאר עמין, לכל חד וחד, חולק וואחסנתא בהאי

חלופי גרסאות

א נ"א מוסיף אמר ליה (אה"ל). ב נ"א מאבך. ג נ"א כלהו אתקיימו. ד נ"א נטל יעקב. ה נ"א נטיל. ו נ"א ולכתר. ז נ"א דלא. ח נ"א ליג ואחסנא. ט נ"א ליג עשו. י נ"א ובההוא. יא נ"א ציון וגו'. יב נ"א נטל. יג נ"א יתב. יד נ"א יתב. ונ"א יהי ליה לקב"ה. יז נ"א ליג מלכו. יח נ"א מלכא. יט נ"א מלך אלא גבור. כ נ"א בלחודוי קב"ה מלך (אה"ל). כא נ"א ואחסנא.

מסורת הזהר

א) לעיל ב"א דף ר"ג צ"ב. ב) (עובדיה א') ח"א קעג. ח"ב קכ. ת"ז תקי ס"ט צט. ז"ח וישב כ"ט טד שכג. ג) (עובדיה א') ח"א קמו; קעב. רנו. ח"ג ז: עז: ריב: רמר: ז"ח בראשית ז' טג שמד.

הברכות

הסולם

מאמר

ועשו לקח למטה, ולאחר כך כשיקום מלך המשיח, יקח יעקב מלמעלה ומלמטה, דהיינו גם משמים וארץ התחתונים, ויאבד עשו מכל, ולא יהיה לו חלק ונחלה וזכרון בעולם. וז"ש והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, מפני שיאבד עשו מכל ויירש יעקב שני עולמות עולם הזה, דהיינו שמים וארץ התחתונים, ועולם הבא. דהיינו שמים וארץ העליונים. ואין לשאול הלא גם מטרם ביאת המשיח מקבל יעקב משמים וארץ התחתונים, דהיינו בזמן בהמ"ק, ובשבתות ויו"ט, ועל ידי תפלות. הענין הוא כיון שאינם בקביעות תמיד, אינם נחשבים לקבלה, אבל לעתיד יהיה זה בקביעות.

ו"ק בלי ראש, שזה מקובל משמים וארץ של מעלה. ואחר כך כשהגיע זמן הגדלות, לקח גם מלמטה כנ"ל, אבל, ועשו נטיף חוקיה לתתא, שאפילו בתחילה לא קבל משהו מהארת החסדים משמים וארץ העליונים, כי להיותו מקו שמאל, אין לו חלק בחסדים מכוסים כלום שהם כולם ימין. כנ"ל. וע"כ לקח בהכרח משמים וארץ התחתונים אפילו בתחילה.

קנה) ובהאי זמנא כתיב וכו': ובעת ההיא כתוב ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, מלוכה ההיא שלקח עשו בעולם הזה, תהיה להקדוש ברוך הוא בלבדו. ושואל וכי עתה אין המלוכה של הקדוש ברוך הוא. ואומר, אלא אע"פ

קנה) רבי יוסי ברבי וכו': ר"י בר"ש בן לקוניא אמר לרבי אלעזר, האם לא שמעת משהו מאביך, למה לא נתקיימו הברכות שברך יצחק את יעקב, והברכות שברך יצחק את עשו נתקיימו כולם.

קנה) א"ל כ"א אינון וכו': אמר לו, כל הברכות האלו נתקיימו, וכן ברכות האחרות שהקב"ה ברך את יעקב נתקיימו. אבל בתחילה לקח יעקב את כל הברכות רק למעלה, משמים וארץ העליונים, וע"כ הם אצלו מחוסרי השלמות, כל עוד שלא לקח מלמטה כנ"ל בסמוך, (דפו"י דף קמ"ג ע"ב)

תולדות

עלמא, לאשתמשא ביה, ובההיא זמנא, ישול מפלהו מלכותא, ותהא דיליה פלא, דכתיב והיתה ליי המלוכה, ליה בלחודוי, דכתיב והיה יי למלך על כל הארץ ביום ההוא והיה יי אחד ושמו אחד.

קנו) ויהי אף יצא יצא יעקב וגו'. רבי שמעון אמר, אף יצא יצא, תרי יציאות הללו למה. אלא * חד דשכינתא, וחד דיעקב, דהא פד

עאל יעקב, שכינתא עאלת עמיה, וקמי שכינתא אתברך, דיצחק הוה אמר ברבאן, ושכינתא אנרי להו עליהו. וכד נפק יעקב, שכינתא נפקת עמיה, הךא הוא דכתיב אף יצא יצא יעקב, תרי יציאות פחד.

קנז) וישעו אחיו בא מצידו. מן הציד לא כתיב, אלא מצידו, ודאיהו צידה דיליה, דלא הוה ביה ברכה, ורוח הקודש צווחה ואמרה, אל תלחם את לחם רע עין.

קנח) ויעש גם הוא מטעמים וגו'. יקום אבי, דבוריה, הוה בעזות, בתקיפו רוחא, מלה דלית בה טעמא, יקום אבי. ת"ח, מה בין יעקב לעשו, יעקב אמר בכסיפו דאבוי, בענוה, מה כתיב ויבא אל אביו ויאמר אבי. מה בין האי להאי, אלא, דלא בעא לאודענא ליה, יב מליל

חלופי גרסאות

א נ"א ובההוא. ב נ"א ויהי אך יצא יעקב וגו' ארליג (אהיל). ג נ"א ליג להו. ונ"א ליה. ד נ"א ליג יעקב. ה נ"א יצאו. ו נ"א ליג דאיהו צידה דיליה. ז נ"א הקדש. ח נ"א צוחא. ונ"א ליג צווחה. ונ"א אמר וליג צווחה ואמרה. ט נ"א עין וגו'. י נ"א רוחא. יא נ"א מאי האי. יב נ"א ליג מליל.

מסורת הזהר

א) (זכריה י"ד) ב"א דף ע"ד צ"א. ב) (בראשית כ"ז) ח"ג ק. ונח: ת"ז תקי כ"א נח: ג) לעיל דף ט"ב צ"א. ד) ח"א קמד: ה) (בראשית כ"ז) ח"ג ק. ונח: ו) (משלי כ"ג) ח"ב ג. ח"ג קר. קמו: רו. ויח ע"א טר ש"ו. פ"ו טג שמש. ז) (בראשית כ"ז) ח"ג ק. ח) (בראשית כ"ז) ח"ג ק. רלה. ת"ז תקי כ"א נח. ט) (בראשית כ"ז).

הסולם

הברכות

קנו) ועשו אחיו בא מצידו: ושואל מן הציד לא כתוב אלא מצידו, ואומר, שהוא להודות שהוא צידה של עשו, שאין בו ברכה. ורוח הקודש צוחה ואמרה, אל תלחם את לחם רע עין.

קנח) ויעש גם הוא מטעמים וגו' יקום אבי וגו': דיבורו היה בעזות, ברוח עזה. יקום אבי היא מלה שאין בה טעם. כוא וראה מה בין יעקב לעשו. יעקב אמר בכבושה לפני אביו, בענוה. מה כתוב, ויבא אל אביו ויאמר אבי. מהו ההפרש בין זה לזה, בין לשון עשו ללשון יעקב, יעקב שלא רצה להפחיד אותו, דיבר בלשון תחנונים, קום נא שבה ואכילה מצידוי ועשו אמר, יקום אבי, כמו שאינו מדבר עמו, אלא מדבר לתוך עצמו.

מאמר

אע"פ שהקב"ה שולט למעלה ולמטה, הרי נתן השליטה לעמים האחרים, לכל אחד ואחד נתן חלק ונחלה בעולם הזה, להשתמש בו. ובעת כולה היא יקח מכולם את המלוכה, ותהיה כולה שלו, שכתוב, והיתה לה המלוכה, לו בלבדו. שכתוב, והיה ה' למלך וגו'.

קנו) ויהי אך יצא יצא יעקב וגו': ר"ש אמר, אך יצא יצא, ב' יציאות הללו למה. ומשיב, אלא אחת היא של השכינה, ואחת היא של יעקב. כי כשנכנס יעקב נכנסה עמו השכינה, ונתברך לפני השכינה, כי יצחק היה אומר הברכות והשכינה הסכימה עליהם. וע"כ כשיצא יעקב יצאה עמו השכינה, ור"ש אך יצא יצא יעקב, ב' יציאות כאחד.

(דפו"י דף קמ"ג ע"ב *) קמ"ד ע"א) * ע"י ברכת שלום בסוף הספר ת"ח

עא

תולדות

בְּלִשׁוֹן פְּתֻנוּנִים, ^א קוּם נָא שָׁבָה וְאַכְלָה מִצִּידִי. וְעָשׂוֹ אָמַר, יָקוּם אָבִי, כְּמֵאן דְּלֹא מְלִיל עֲמִיה.

קנט ת"ח, בְּשַׁעֲתָא ^א דְּעָאל עֲשׂוֹ, עָאל עֲמִיה ^א גִּיהֶנֶם, אַנְדְּעוּע יִצְחָק, וְדחיל. דְּכְתִיב ^ט וַיִּחַרַד יִצְחָק תְּרֻדָה גְדוּלָה עַד מָאד. ^ב פִּינִן דְּכְתִיב וַיִּחַרַד יִצְחָק תְּרֻדָה גְדוּלָה, דִּי ^ט מֵהוּ עַד מָאד. אֲלֵא, דְּלֹא תְהוּ דְחִילוֹ וְאִימְתָא דְנַפְל עֲלֵיהּ דְיִצְחָק, רַבְתָּא, מִיּוֹמֵי דַאֲתַבְרִי, וְאִפִּי ^ה בְּהֵיא שַׁעֲתָא, דַּאֲתַעְקַד יִצְחָק עַל גַּבֵּי מַדְבְּחָא, וְחָמָא יִסְכִּינָא עֲלֵיהּ, לֹא אַנְדְּעוּע, יִכְתֵּהיא שַׁעֲתָא, דְּעָאל עֲשׂוֹ, ^ה וְחָמָא גִּיהֶנֶם דְּעָאל ^ט עֲמִיה, כְּדִין אָמַר, בְּטָרָם תְּבֵא ^ט וְאֲבַרְכֵהוּ גַם בְּרוּךְ יִהְיֶה, בְּגִין דְּחִמִּית ^ט שְׂכִינְתָא ^ט דְּאוּדֵי עַל אֵינוֹן בְּרַכָּאן.

קס דְּכָר אַחַר, יִצְחָק אָמַר וְאֲבַרְכֵהוּ, נִפְק קָלָא וְאָמַר, גַּם בְּרוּךְ ^י יִהְיֶה. בְּעָא יִצְחָק לְמִילַט לִיהּ לִיעֵקֵב, אָמַר לִיהּ קב"ה, יִצְחָק, גְּרַמְךָ אָנַת לֵייט, דְּהָא בְּכָר אֲמַרְתָּ לִיהּ, ^ט אוֹרְרִיךְ אַרְוֵר וּמְבַרְכִיךָ בְּרוּךְ.

קסא ת"ח כְּלָא אוּדוֹ עַל אֵינוֹן בְּרַכָּאן, עֲלָאי וְתַתָּאי, וְאִפִּילוֹ אִיהוּ חוּלְק עַדְבִּיהּ דְּעֲשׂוֹ, אוּדֵי ^י עֲלֵייהוּ, וּבְרַכִּיהּ אִיהוּ, וְאוּדֵי עַל אֵינוֹן בְּרַכָּאן, וְסַלְקִיהּ עַל רִישִׁיהּ לְעִילָא.

קסב מְנַלְן, דְּכְתִיב ^ט וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִי עָלָה ^י הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְחֶךָ

ח'לופי גרסאות

א נ"א מוסיף גיהנם כיון דחמא יצחק דעיל עמיה גיהנם (אה"ל). ב נ"א ל"ג מן כיון עד מהו. ג נ"א ל"ג גדולה (אה"ל). ד נ"א מוסיף מהו ה' גדולה. ונ"א אמאי. ה נ"א בההוא. ו נ"א שכנתא. ז נ"א בההיא (אה"ל). ח נ"א מוסיף וחמא יצחק (אה"ל). ט נ"א מוסיף עמיה דעשו וליה שבעין תרעין (רמ"ק ואה"ל). י נ"א דחמאת. ונ"א דחמא (אה"ל). יא נ"א דשכנתא אוורו (אה"ל). יב נ"א יהיה כדון אוודי קב"ה על ברכאן עלאי ותתאי ול"ג מן בעא עד ואפילו. ונ"א כדון אוודי קב"ה על כל אינון ברכאן. ול"ג מן בעא עד ת"ח (אה"ל). יג נ"א עליתו. יד נ"א השחר וגו'.

מסורת הזהר

א (בראשית כ"ז) ו לעיל דף ס"ב צ"ד. ג הקס"ז דף ק"ז צ"ג. ד (בראשית כ"ז) לעיל דף ס"ב צ"ג. ה (בח"ג) ח"א קמד: ו ח"א קמד: ז (בראשית כ"ז) לעיל דף ס"ב צ"ג. ח לעיל דף ע"י צ"ד. ט (בראשית כ"ז) (בראשית כ"ז) ח"א קע: יג. ח"ב קסג: רלח: ח"ג מה.

הברכות

הסולם

מאמר

יצחק אמר **ואברכהו**, יצא קול ואמר גם ברוך יהיה. ^א רצה יצחק לקלל את יעקב. אמר לו הקב"ה, יצחק, עצמך אתה מקלל. כי כבר אמרת לו, אורריך ארור ומברכין ברוך.

קנט ת"ח, בְּשַׁעֲתָא דַּעֲאָ וְכוּ': בּוּא וּרְאָה בְּשַׁעָה שְׁנַכְנַס עֲשׂוֹ, נַכְנַס עֲמוּ הַגִּיהֶנֶם, נּוֹדְעוּע יִצְחָק וּפְחַד, שְׁכַתוּב, וַיִּחַרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדוּלָה עַד מָאד. וְשׁוּאֵל, כִּיּוֹן שְׁכַתוּב וַיִּחַרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדוּלָה, לְמַה לוֹ לְכַתּוּב עוֹד, עַד מָאד. וְאוֹמַר, אֲלֵא ^א שְׁלֹא הִיָּה עוֹד פְּחַד וְאִימָה שְׁנַפַּל עַל יִצְחָק גְדוּלָה כְּמוֹהוּ, מִיּוֹם שְׁנַבְרָא, וְאִפִּילוֹ בְּאוֹתָהּ שַׁעָה שְׁנַעְקַד עַל הַמּוֹזְבַח, וּרְאָה אֶת הַמַּאכְלַת עֲלִיוֹ, לֹא נּוֹדְעוּע, כְּבִאוֹתוֹ שַׁעָה שְׁנַכְנַס אֲלִיוֹ עֲשׂוֹ וּרְאָה אֶת הַגִּיהֶנֶם שְׁבֵא עֲמוּ, אוֹ אֲמַר, בְּטָרָם תְּבֵא וְאֲבַרְכֵהוּ גַם בְּרוּךְ יִהְיֶה מִפְּנֵי שְׂרָאִיתִי הַשְׂכִּינָה שְׁהוֹדְתָה עַל אֱלוֹ הַבְּרֻכּוֹת.

קסא ת"ח כְּלָא אוּדוֹ וְכוּ': בּוּא וּרְאָה, הַכֵּל הוֹדוֹ עַל אֱלוֹ הַבְּרֻכּוֹת, הַעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְאִפִּילוֹ הוּא, דְּחִינּוּ סַמָּאל שְׁרוּ שֵׁל עֲשׂוֹ שְׁהוּא חֵלֵק גּוֹרְלוֹ שֵׁל עֲשׂוֹ, הוֹדָה עֲלֵיהֶם. וְהוּא בְּרַכּוֹ, וְהוֹדָה עַל הַבְּרֻכּוֹת, וְהַעֲלָהוּ עַל רִאשׁוֹ לְמַעֲלָה. כְּלוֹמַר, שְׁנַכְנַע לְפִינוּ.

קס דְּבַר אַחַר יִצְחָק וְכוּ': פִּירוּשׁ אַחַר.

(דפו"י דף קמ"ד ע"א) ^א ע"י ברכת שלום בסוף הספר

קסב מְנַלְן וְכוּ': מֵאִין לָנוּ זֶה, כִּי כְּתוּב

תולדות

עב

פי אם ברכתני. ויאמר שלחני, בגין * דאתקיף ביה יעקב. וכי היך זכיל ב"נ דאיהו גופא ובשרא, לאתפקא ביה * במלאכא, דאיהו רוח ממש, * דכתיב * עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט.

קסג) אלא, מכאן דמלאכי שליחי דקב"ה, * פד אינון נחתין להאי עלמא דגלימין, ואתגלימו, ומתלבשין בגופא, פגוונא דהאי עלמא, בגין דהכי אתחזי, דלא להשנאה ממנהגא דההוא אתר דאזיל תמן.

קסד) והא אתמר, דמשה פד סליק לעילא, מה פתיב * ויהי שם עם יי ארבעים יום וארבעים * לילה לחם לא אכל ומים לא שתה, בגין מנהגא, דלא להשנאה מההוא אתר דאזיל לתמן, ואינון מלאכין פד נחתו דלתא פתיב * והוא עומד עליהם תחת העץ * ויאכלו. וכן ה"א, האי מלאכא, פד נחת לתתא, לא אתאבק עמיה דיעקב, אלא מגו דהיה אתלבש * בגופא * פגוונא דהאי עלמא. ועל דא * אתאבק יעקב בהדיה, פל ההוא ליליא.

קסה) תא חזי, בגין * דשלטנותא דהני, לאו איהו * אלא בליליא ודאי, ובגין פד, שלטנותא דעשו, לאו איהו אלא בגלותא, דאיהו לילה, ועל דא בליליא אתתקף * עמיה דיעקב, * ואתאבק עמיה. וכד אתא צפרא, * אתחלש

מסורת הזהר

א) ב"ב דף כ"ז ע"א. ב) (תהלים ק"ד) ב"ב דף כ"ז ע"ג. ג) ב"ב דף כ"ז ע"ב. ד) ב"ב דף כ"ז ע"א. ה) ב"ב דף כ"ז ע"ב. ו) ב"ב דף כ"ז ע"א. ז) ב"ב דף כ"ז ע"ב. ח) ב"ב דף כ"ז ע"א. ט) ב"ב דף כ"ז ע"ב. י) ב"ב דף כ"ז ע"א. יא) ב"ב דף כ"ז ע"ב. יב) ב"ב דף כ"ז ע"א. יג) ב"ב דף כ"ז ע"ב.

חלופי גרסאות

א) ב"ב דף כ"ז ע"א. ב) ב"ב דף כ"ז ע"ב. ג) ב"ב דף כ"ז ע"א. ד) ב"ב דף כ"ז ע"ב. ה) ב"ב דף כ"ז ע"א. ו) ב"ב דף כ"ז ע"ב. ז) ב"ב דף כ"ז ע"א. ח) ב"ב דף כ"ז ע"ב. ט) ב"ב דף כ"ז ע"א. י) ב"ב דף כ"ז ע"ב. יא) ב"ב דף כ"ז ע"א. יב) ב"ב דף כ"ז ע"ב. יג) ב"ב דף כ"ז ע"א.

דרך אמת א' לעיל מ' ע"ב.

מאמר

הפולם

הכרכות

כתוב ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. ויאמר שלחני, הוא, מפני שהחזיק בו יעקב ושואל * ואיך אדם שהוא בשר ודם יוכל להחזיק במלאך, שהוא רוח ממש. שכתוב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט.

קסג) תא חזי, בגין וכו': בוא וראה, בשביל שהשליטה של אלו, של חס"א, אינה אלא בלילה, בודאי, משום זה, השליטה של עשו אינה אלא בגלות, שהוא לילה, כלומר, שאז

כתוב ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. ויאמר שלחני, הוא, מפני שהחזיק בו יעקב ושואל * ואיך אדם שהוא בשר ודם יוכל להחזיק במלאך, שהוא רוח ממש. שכתוב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט.

קסג) אלא מכאן וכו': ומשיב אלא נשמע מכאן, אשר המלאכים, שליחי הקדוש ברוך הוא, כשיורדים לעולם הזה הם מעוטפים, ומתעטפים ומתלבשים בגוף, בדומה לעולם הזה, משום שכן ראוי להיות, שלא לשנות ממנהג המקום שהלך שמה.

קסד) והא אתמר דמשה וכו': וכן למדנו, אשר משה, כשעלה למעלה, מה (דפו"י דף קמ"ד ע"א) * ע"י ברכת שלום בסוף הספר

נג

תולדות

חיליה, ולא זכיל, וכדין * אתפקף יעקב, בגין דיעקב, שלטנותיה ב ביממא.
 קסו) ובגין פך, פתיב * משא דומה אלי קרא משעיר שומר מה מלילה
 (א) שומר מה מליל. דהא כדין ד שולטנותיה דידיה דעשו, דאיהי שעיר, בלילה
 איהו, ובגין פך אתחלש, פד אתא צפרא, וכדין * ויאמר שלחני פי עלה השחר.
 קסז) ויאמר לא אשלחך פי אם ברכתני, * פי אם ברכתני, * פי אם
 * תברכני ומפעי ליה מאי * פי אם ברכתני. אם * אודית, על אינון ברכאן
 דברכני אבא, ולא תהא מקטרגא * לי * בגינייהו, מה פתיב, * ויאמר לא יעקב
 יאמר עוד שמך פי אם ישראל * וגו', אמאי ישראל, א"ל בעל פרחין אית
 לן לשמשא לך, דהא אנת אתעטרת בחילה, לעילא בדרגא עלאה, ישראל יהיה
 שמך ודאי.

קסח) פי שרית עם אלהים, מאי עם אלהים, ס"ד דעליה הוה אמר, אלא
 אמר ליה, שרית לאתחברא ולאנדווגא עם אלהים * בתבורא, בזווגא דשמשא
 וסיגרא, וע"ד לא כתיב * את אלהים, אלא עם אלהים, * בתבורא וזווגא * חדא.

חלופי גרסאות

א נ"א אתתקן. ב נ"א מוסיף ביממא וע"ד שולטנותא דעשו
 בליליא ושולטנו דיעקב ביממא. ג נ"א דהכא. ד נ"א
 שלטנותיה. ונ"א שולטנותא (אה"ל). ה נ"א וכו'. ו נ"א
 מובעז. ז נ"א ל"ג כו. ח נ"א מוסיף אודית עלי. ט נ"א
 עלי. י נ"א בנייהו. יא נ"א כי שרית עם אלקים ועם
 אנשים ותוכל ול"ג וגו'. יב נ"א בחבור. ונ"א מוסיף בחבורא חד (אה"ל). יג נ"א מוסיף על אלקים. ונ"א אלקים ול"ג
 את. יד נ"א בחבור. טו נ"א חד.

מסורת הזהר

(א) (ישעיה כ"א) ח"ב לח: קל: קלא: ח"ג כב. (ב) ת"ז
 בהקדמה ב. (ג) לעיל דף ע"א צ"י. (ד) ח"ג מה. (ה) (בראשית
 ל"ב) ח"א קצא. ר"ב. ח"ב קה. ח"ג מה. רמד. ת"ז תק'
 כ"ז דף ע"ב.

הברכות

הסולם

מאמר

לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל
 וגו'. ושואל, למה קראו ישראל. ומשיב שאמר
 לו, בעל כרחינו עלינו לשרת אותך, כי
 ברוב כחך נתעטרת למעלה, במדרגה עליונה,
 ועל כן ישראל יהיה שמך, ודאי. פירוש.
 פרצוף ז"א נחלק על החוזה, שמחזה ולמטה
 נקרא יעקב, ומחזה ולמעלה נקרא ישראל,
 וכיון שראה המלאך, שיעקב נעשה מרכבה
 למדרגה העליונה, דהיינו למחזה ולמעלה
 דז"א, לפיכך נשתעבד לשרתו כמו שמשועבד
 אל ה', וקראו בשמו, ישראל, ואמר לו,
 ישראל יהיה שמך.

שאו חשך לנו כבלידה, ועל כן בלילה נלחם
 המלאך עם יעקב ונתאבק עמו. וכשהבוקר
 בא נחלש חילו של המלאך, ולא יכול לו.
 ואז נתגבר יעקב. משום ששליטתו של יעקב
 הוא ביום.

קסו) ובגין כך כתיב וכו': ומשום זה
 כתוב, משא דומה אלי קורא משעיר, שומר
 מה מלילה שומר מה מליל. כי השליטה
 של עשו הנקרא שעיר, היא בלילה, ומשום
 זה נתחלש המלאך כשבא הבוקר, ואז, ויאמר
 שלחני כי עלה השחר.

קסז) ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני:
 שואל כתוב, כי אם ברכתני, כי אם תברכני
 היה צריך לכתוב, לשון עתיד, מהו כי אם
 ברכתני, שהוא לשון עבר. ומשיב, אלא הפירוש
 הוא, שאמר לו, אם תודה לי על אלו הברכות
 שברכני אבי, ולא תקטרג עלי בשבילם. אז
 אשלחך. ועל כן כתוב, כי אם ברכתני,
 לשון עבר. כי המדובר הוא בברכותיו של
 יצחק.

מה כתיב ויאמר כו': מה כתוב, ויאמר
 (דפו"י דף קמ"ד ע"א * קמ"ד ע"ב)

קסח) כי שרית עם אלקים: שואל מהו
 עם אלקים, הכי יעלה על דעתך, שעל
 עצמו אמר, כי שרית עם אלקים. ומשיב,
 אלא אמר לו, שרית, להתחבר ולהזדווג עם
 אלקים שהיא השכינה. בחבור וזווג של השמש
 והלבנה, שהם ז"א ונוקביה. וע"כ לא כתוב,
 את אלקים, אלא, עם אלקים שמורה, עם
 אלקים, בחבור וזווג אחד. פירוש. כי להיותו
 מרכבה

עד

תולדות

קס"א ד"א, ויאמר: כד"א ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך, אוף הקא, ויאמר א לא יאמר עוד שמך יעקב פי אם ישראל, פדין אתעטר יעקב בדרגיה, למתוי פללא דאבקהן. מה פתיב, ויברך אתו שם. מאי ויברך אתו שם, דאודי ליה על פלהו ברכאן, דברכיה אבוי.

קע רבי שמעון פתח ואמר, ברצות יי דרכי איש גם אויביו ישלים אתו, תא חזי, כמה אית ליה לבר נש, ד לאתתקנא שבילוי, ביה בקב"ה, בגין למעבד פקודי דאורייתא, דהא אוקמוה, דודאי תרין מלאכין שליחן, אית לבר נש ומלעילא, ולאנדווגא בהדיה, חד לימנא, וחד לשמאלא, ואינון סהדין ביה פבר נש, בכל מה דאיהו עביד, אינון משתפחי תמן, וקרין לון יצר טוב ויצר רע.

קע"א אתי בר נש לאתדכאה, ולאשתדלא בפקודי דאורייתא, והוא יצר טוב דאנדווג ביה, ככר איהו אתתקף על ההוא יצר הרע, ואשתלים בהדיה, ואתהפיק ליה לעבדא. וכד בר נש אזיל לאסתאבא, והוא יצר הרע,

מסורת הזהר

א) (שמנת ט"ו) וירא דף מ"ה צ"ב. ב) וירא מ"ה צ"א. ג) (בראשית ל"ב) ח"א קמו. רטו. ז) (משלי ט"ז) ח"ג קג: ה) ח"א קפה: ח"ב קו: ו) ב"א דף קס"א צ"א. ז) ב"א דף קס"א צ"א. ח) ח"א קמה:

חלופי גרסאות

א נ"א לא יעקב יאמר עוד שמך. ב נ"א ל"ג יעקב. ג נ"א למיהוי. ד נ"א לאתתקפא אורחוי ושבילוי (אה"ל). ה נ"א מוסיף אית ליה. ו נ"א דלעילא. ז נ"א דסהדין. ח נ"א מזווגין, ונ"א מזווגי (אה"ל). ט נ"א וקרין. י נ"א אורייתא. י"א נ"א בבר נש. י"ב נ"א מוסיף ואתגבר (אה"ל). מוסיף וכר אהדר. טו נ"א ואזיל.

מאמר

הסולם

הברכות

מרכבה לז"א שמחזה ולמעלה, הנקרא ישראל, נמצא נכלל עם ז"א בזווגו עם השכינה, ונתחבר גם הוא בשכינה ביחד עם ז"א.

שפירוש, שהודה לו על כל הברכות שברכו אביו.

והטעם שאינו רוצה לפרש הכתוב, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך וגו', כפשוטו, ששינה את שמו מיעקב לישראל. הוא, משום ששינוי השם שייך להקב"ה, ואין המלאך יכול לשנות שם ולפיכך פירש שלא יאמר עוד וגו', היינו רק, שעורר אותו לכך וכך.

קסט ד"א ויאמר וכו': פירוש אחר. ויאמר פירוש, כמו שאתה אומר, ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך, שויאמר חזה הוא להתעוררות להתאמץ לשמוע בקול ה', אף כאן, ויאמר, פירוש, שעוררו ואמר, לא יאמר עוד שמך יעקב כי אם ישראל, כלומר, ולא יאמר, פירוש, שיתאמץ ועלה ממדרגת השם יעקב שהוא מחזה ולמטה דז"א, למדרגת השם ישראל, שהוא מחזה ולמעלה דז"א, אז נתעטר יעקב במדרגתו, שנתאמץ ועלה למדרגת השם ישראל, שהוא מרחין דג"ר, כי ישראל נוטריקון **פי ראש** כדי להיות הכלל של האבות. דהיינו להיות בבחינת קו אמצעי, שהוא כולל ב' הקוין ימין ושמאל שה"ס האבות, אברהם ויצחק, מה כתוב ויברך אותו שם ושואל, מהו ויברך אותו שם, למה לא כתוב במה שברכו. ומשיב (דפו"י דף קמ"ד ע"ב)

קע רבי שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר, ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. בוא וראה, כמה יש לו לאדם לתקן דרכיו בו, בהקב"ה, כדי לקיים מצות התורה. כי למדנו, שודאי, שני מלאכים יש לאדם, שליחים מלמעלה להתחבר עמו. אחד לימין ואחד לשמאל. והם עדים על האדם. ובכל מה שהוא עושה הם נמצאים שם. וקוראים אותם יצר טוב ויצר הרע.

קע"א אתי בר נש וכו': בא האדם להטהר, ולהשתדל במצות התורה, אותו יצר הטוב שנתחבר בו, הוא כבר נתגבר על יצר

עה

תולדות

אתתקף ואתגבר על ההוא יצר « טוב, והא אוקימנא, ודאי כד ההוא בר נש
אתי לאתדבא, כמה תקיפו אתתקף בר נש, כד אתגברא ההוא יצר טוב
כדין « אויביו ישלים אתו, דההוא יצר הרע אתפפיא קמיה ם דיצר טוב. ועל
דא אמר שלמה, ם טוב נקלה ועבד לו, מאי ועבד לו, דא יצר הרע. וכדין כד
אזיל בר נש בפקודי אורייתא, כדין גם אויביו ישלים אתו, ידא יצר הרע,
ם ודאתא מסטרוי.

קעב) תא תזי, בגין דיעקב, אכטח ביה בקב"ה, וכל ם ארחוי תוו לשמיה,
על דא אויביו ישלים אתו. ם ודא סמאל, חילא ותוקפא דעשו, דאשלים עמיה
דיעקב, ובגין דאשלים עמיה דיעקב, ואודי ליה על אינון ברכאן, ם כדין
אשלים עמיה ם עשו, ועד ם דלא ם אשתלים עמיה יעקב, ם לגבי ההוא ממנא
דאתפקד עליה, לא אשלים עמיה עשו, ם בגין כף, בכל אתר תוקפא דלתתא,
ם תליא בתוקפא דלעילא.

קעג) ם ויחרד יצחק תרדה גדולה עד מאד ויאמר מי איפה. מי איפה: מאי
ם מי איפה, ם מי הוא זה מפעי ליה, אלא מי ם איפה, דקיימא
ם שכניתא תמן, כד בריך ליה יצחק ליעקב, ועל דא אמר, מי ם איפה, מאן

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

א נ"א הטוב. ב נ"א אתגבר. ג נ"א מוסיף טוב וכד
יתגבר ההוא יצר הטוב (אה"ל). ד נ"א מוסיף גם אויבו.
ה נ"א אתתקף. ו נ"א יצר. ז נ"א ההוא יצר. ח נ"א ודא.
ט נ"א אורחוי. י נ"א מוסיף לשמיה ואשלים עמיה. (אה"ל).
יא נ"א דא. יב נ"א כדין אודי ליה עשו דכתיב ג) יש לי רב אחי יהי לך [אשר לך] דהא אודי ליה [נ"א לין] על
אינון ברכאן דיליה [נ"א דילין] בחרבא. יג נ"א דעשו. יד נ"א ל"ג דלא. טו נ"א דאשתלים. טז נ"א לגביה. יז נ"א
ובגין. יח נ"א תליא. יט נ"א ל"ג מי. כ נ"א מוסיף אי זה או מי. כא נ"א אפה. כב נ"א אפה חסר בגין דקיימא
(אה"ל). כג נ"א שנתא. כד נ"א אפה.

הברכות

הסולם

מאמר

היו לשמו, על כן אויביו ישלים, אתו,
וסמאל הזה, שהוא חילו ותוקפו של עשו,
השלים עם יעקב. ומשום שהשלים עם יעקב,
והודה לו על הברכות, אז גם עשו השלים
עמו, וכל עוד שלא השלים יעקב עם אותו
הממונה שנתמנה עליו שהוא סמאל, לא השלים
עמו עשו. והוא משום זה שבכל מקום
תוקף שלמטה תלוי בתוקף של מעלה. וכל
עוד שאין מחלישים התוקף של מעלה,
דהיינו השרים הממונים עליהם למעלה, אי
אפשר להחליש התוקף של מטה בעולם
הזה.

יצר הרע, והשלים עמו, והיצר הרע נהפך
לעבד ליצר הטוב. וכשבא האדם להטמא,
אותו יצר הרע מתחזק ומתגבר על יצר
הטוב. וכבר בארוהו.

ודאי כד ההוא וכו': ודאי, כשאותו
האדם בא להטהר, כמה התגברות הוא צריך
להתגבר, וכאשר מתגבר יצר הטוב, אז, גם
אויביו ישלים אתו, כי היצר הרע, שהוא
אויביו, נכנע לפני יצר הטוב. ועל זה אמר
שלמה, טוב נקלה ועבד לו, מהו ועבד לו,
היינו היצר הרע. שנעשה לעבד ליצר הטוב,
ואז כשהולך האדם במצות התורה, אז,
אויביו ישלים אתו, זהו היצר הרע וכל
הבאים מצדו, ישלימו אתו.

קעב) תא חזי בגין וכו': כוא וראה,
בשביל שיעקב בטח בו, בהקב"ה, וכל דרכיו
(דפו"י דף קמ"ד ע"ב)

קעג) ויחרד יצחק וגו' ויאמר מי אפוא:
שואל מהו מי אפוא, היה צריך לומר, מי
הוא זה, כי איפוא פירושו, אי פה, איה. ומשיב,
אלא אמר מי אפוא, משום שהשכינה
עמדה

תולדות

עו

^א הוא ^ב דקאים הקא, ואודי על אינון ברקאן, ^ג דברכת ליה, ודאי ^ד גם ברוד
יהיה. ^ה דקא ^ו קב"ה אסתפם באינון ברקאן.

קעד רבי יהודה אומר, בגין יתהיא תרדה ודאתריד יעקב, לזחוק אבוי,
אתענש יעקב, ^א בעונשא דיוסף, דתרד תרדה פהאי, בשעתא דאמר ליה,
^ב זאת מצאנו. יצחק אומר מי ^ג איפה. באיפה אתענש יעקב, דכתיב ^ד איפה הם
רועים, ותמן יוסף אתאביד, ואתענש יעקב. ואע"ג דקב"ה אסתפם על דוי,
^ה באינון ברקאן, איהו אתענש באיפה, דכתיב איפה הם רועים. ומתמן אתאביד
^ו מניה, ואתענש כל ההוא ^ז עונשא.

קעה ^א ויתרד יצחק תרדה גדולה, ^ב מאי גדולה, פתיב הקא גדולה, וכתיב
התם ^ג ואת האש הגדולה הזאת וגו', ^ד דעאל עמיה גיהנם. עד מאד. ^ה מאי
עד מאד. פתיב הקא מאד, וכתיב התם ^ו והנה טוב מאד, ^ז דא מלאך המות,
דדין אומר ^ח מי ^ט איפה.

קעו ^א ^ב כשמוע עשו את דברי אביו וגו'. אומר רבי תניא, פמה בישין עבדו
אינון דמעין, דבכה וצפיק עשו ^ג קמי אבוי, בגין דיתברך

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

א נ"א הכא. ב נ"א דקיימא. ג נ"א דבריכת. ד נ"א ל"ג
דהא. ה נ"א דקב"ה. ו נ"א ההוא. ז נ"א דויתרד. ונ"א
דחירד ונ"א דחרד. ח נ"א בענשא. ט נ"א אפה. י נ"א
ואתענש. יא נ"א באינון. יב נ"א מניה. יג נ"א ענשא.
יד נ"א ל"א ואת (אה"ל). טו נ"א מאי (ד"ק). טז נ"א
אפה. יז נ"א ויהי כשמוע. יח נ"א קמיה.

א) לעיל דף ע"א צ"ל. ב) ח"א קמר. ג) (בראשית ל"ז)
ח"א קפה: ד) (בראשית ל"ז) ח"א קפר. ה) לעיל דף
ס"ב צ"ל. ו) לעיל דף ע"א צ"ל. ז) (דברים י"ח) ח) לעיל
דף ס"ב צ"ל. ט) לעיל דף ע"א צ"ל. י) (בראשית א'
ב"ב דף ק"א צ"א. יא) ב"ב דף ק"א צ"ג. יב) (בראשית
כ"ז) ח"ג ק.

דרך אמת א) אפוא כתיב וביוסף איפה כתיב וצ"ע.

הסולם

מאמר

הברכות

גדולה, וכתוב שם את האש הגדולה הזאת
וגו', מה שם פירושו האש הגדולה, אף כאן
פירושו האש הגדולה, והיינו שנכנס עמו הגיהנם.
עד מאד, שואל מהו עד מאד. ואומר, כתוב
כאן מאד, וכתוב שם, והנה טוב מאד,
שדרשו שנאמר על מלאך המות, אף כאן הוא
רומו על מלאך המות שנכנס עם עשו, אז אומר
מי אפוא וגו'. גם ברוד יהיה, שהבין
שהברכות שייכים ליעקב ולא לעשו.

עמדה שם, כשברך יצחק את יעקב, ועל
כן אומר **מי איפוא**, שפירושו, איה הוא מי
שעמד כאן והודה על הברכות שברכתי
אותו, ודאי, גם ברוד יהיה. שהרי הקב"ה
הסכים על הברכות האלו.

קעו כשמוע עשו את דברי אביו וגו':
אמר ר' חייא, כמה רעות עשו אלו הדמעות
לישראל, שבכה עשו והוציאן לפני אביו, כדי
שיתברך ממנו, על שם שדברי אביו היו
חשובים אצלו ביותר. כלומר, שמחמת זה
היה קטרוג על ישראל, שאינם שומרים כבוד
אב כמוהו. הכי קרא שמו יעקב, פירושו,
הכי קרא שמו אותו שקרא לו, דהיינו הקב"ה.
כנ"ל

קעד רבי יהודה אומר וכו': ר"א,
בשביל אותה החרדה שהחריד יעקב ליצחק
אביו נענש יעקב בעונש של חכירת יוסף,
שחרד אז חרדה כזו, בשעה שאמרו לו
זאת מצאנו. יצחק אומר מי איפוא, באיפה
נענש יעקב, שכתוב איפה הם רועים. ושם
נאבד יוסף ויעקב נענש. ואע"פ שהקב"ה
הסכים עמו באלו הברכות מכל מקום נענש
באיפה, שכתוב איפה הם רועים, ששם נאבד
ממנו יוסף ונענש בכל אותו העונש.

קעה ויתרד יצחק חרדה גדולה: שואל
מהו שאוה"כ גדולה. ומשיב, כתוב כאן
(דפו"י דף קמ"ד ע"ב *) קמ"ה ע"א)

תולדות
 א מנייה, בגין דתה תשיב מלה ב דאבוי יתיר. א א הכי קרא שמו, י יעקב.
 ד הכי קרא שמו, י קרא שמו ההוא דקרא ליה, אפיק ציצא דרוקא, בגין
 קלנא. א הכי נקרא שמו לא כתיב, אלא קרא שמו.
 קעז ויעקבני זה פעמים. זה מהו זה, ויעקבני פעמים ימבעי ליה.
 אלא, מלה חד הוי תרי זמני, בכורת, אהדר ליה זמנא אחרא ברכת, זה
 הוא תרי זמני. כגוונא דא, פי עתה שכנו זה פעמים, מלה חד, תרי זמני.
 חד דהא אהדרנא ליה, ולא נהוי בכסופא י קמיה דההוא בר נש. שכנו:
 בשנו. אגן בכסופא מנייה, וכבר אהדרנא.
 קעח כגוונא דא, אמר איוב, ותחשבני לאויב לך, אהדר איוב: אויב.
 ואוקמוה דכתיב אשר בסערה ישובני וגו', אמר לפניו, רבש"ע, שפא רוח
 סערה עברה לפניך. והכא בכורת לקח והנה עתה אהדר מלה ונטיל ברכת.

חלופי גרסאות

א נ"א מנייה. ב נ"א ל"ג דאבוי. ונ"א יתיר מאבוי. ג נ"א
 ל"ג יעקב. ד נ"א מוסיף ואוקמוה הכי. ונ"א האי קרא
 (ד"א). ה נ"א ל"ג קרא שמו. ו נ"א ל"ג ויעקבני. ונ"א
 אלא פעמים. ונ"א דא. ונ"א דהא. ז נ"א מיבעי. ח נ"א
 הוה. ט נ"א זימניך. י נ"א דאהדרנא ול"ג דהא. יא נ"א
 ל"ג ליה. יב נ"א ל"ג קמיה. יג נ"א ל"ג מן אמר עד והכא.

מסורת הנהר

א) לעיל דף ט"ו צ"ב. ב) ח"א קלה. ג) לעיל דף ט"ו
 צ"ב. ד) ח"א קס. ח"ב קיא. ה) (בראשית מ"ג). ו) (אויב
 י"ג) ז"ח ע"ה טד שמא. ז) (אויב ט) ז"ח ע"ה טד שמ
 שמו. דף ע"ה טא שיה.

דרך אמת א ילקוט שמואל סי' שמ"ח.

<p>הברכות שהוא הארת השמאל בלי התכללות בימין, ונתן את הבכרה לדרכו של יעקב שה"ס קו אמצעי, וקבע את דרכו לנצחיות. (כח"ש לעיל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר) הרי הורה בזה שהברכות שייכים ליעקב. כי סוד הברכות, הוא קביעת הדרך לנצחיות, (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה) וכבר קבע דרכו של יעקב לנצחיות. הרי שבכיוון הבכרה, הורה לו על הברכות, והם דבר אחד. וז"ס שבברתי, וברכתי, אותיותיהם שוות.</p> <p>כגוונא דא, כי עתה שכנו זה פעמים: שפירושו שדבר אחד נכפל ב' פעמים, א) שכבר חזרנו אליו, ולא בשנו לפני אותו האיש. ב) כפשוטו, שכבר חזרנו אליך. כי אותיות שכנו שוות לאותיות בשנו.</p> <p>קעח כגוונא דא אמר איוב ותחשבני לאויב, לאויב לך: שהצירוף אויב חזר לצירוף אויב, ובארוהו, שכתוב, אשר בסערה ישובני וגו', אמר לפניו, רבוננו של עולם, אולי רוח סערה עברה לפניך, ואיוב נחלף לך לאויב. וגם כאן בכורת, לקח, ועתה חזר הצירוף לברכתי, ולקח ברכת.</p>	<p>מאמר כנ"ל דף ט"ו אות כ"ח) השמיע קול דרך ריקקה, לבנות את מי שקרא לו יעקב, הכי נקרא שמו לא כתוב, אלא, קרא שמו שזה יורה שלא נתכוון בזה לבנות את יעקב, אלא למי שקרא אותו יעקב. ציצא פירושו השמעת קול, כמ"ש (נדה מב:) שמעית ולד דצויץ. דרוקא, פירושו רוק. שכן דרך הרוצה לבנות את חברו במדה מרובה ביותר, שמשקשק בשפתיו בכח ומשליך רוקו למולו. ומשמיע קול מלה אפו.</p> <p>קעז ויעקבני זה פעמים: שואל, אומר זה, למה לו המלה זה, היה צריך לומר ויעקבני פעמים. ומשיב, אלא דבר אחד נכפל ב' פעמים, הצירוף ברכתי, חזר בזמן אחר להצירוף ברכתי, להיות אותיותיהם שוות, זה, פעמים, שאומר, יורה, שנכפל ב' פעמים אותו הדבר. כי הברכה שייכת להכבוד, וכיון שלקח ממנו הבכרה כבר קנה גם הברכה. ונמצא שאלו ב' המרמות הן אחד. ופנימיות הדברים. כיון שכבר בזה בעצמו את הבכורה שלו, כי אמר אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה, שפירושו שביזה את הדרך שלו, (דפו"י דף קמ"ה ע"א)</p>
---	---

הן

תולדות

ע"ה

קעט (א) הן גביר שמתיו לך וגו', ולך איפה מה אעשה בני. ולך איפה, ב' לית קנימא הקא, מאן דמסתפם ז' עלך. מה אעשה בני. כדין, ברכיה ביהאי עלמא, וואסתפל בדרגיה, ואמר א' ועל תרבה תחיה, דהא הכי אתחזי לך לאושדא דמין, וולמעבד קרבין, ועל דא אמר מה אעשה בני.

קפ רבי אלעזר אמר, ולך איפה מה אעשה, פיון דאמר האי, אמאי בני. אלא אמר ב' ליה, ולך איפה מה אעשה, ד' דאנת בדינא ובחרבא ובדמא חזינא לך, ולאחיך ב' אררח שלים. אלא בני, בני ודאי, י' אנא גרימנא לך, בגין א' דאנת בני. י' ועל דא י' על תרבה י' תחיה ואת אחיך תעבד. י' ועדיין לא אתקיים, דהא לא פלח ליה עשו ליעקב. בגין דיעקב לא בעא ליה השתא, ואיהו אהדר וקרא ליה י' אדני פמה י' זמני, בגין דאסתפל למרחוק, א' וסליק ליה, לסוף י' יומיא, ב' פדקאמרן.

קפא רבי חייא ורבי יוסי הוון אולי י' בארחה, עד דהוון אולי, תמו ליה לרבי י' יוסי סבא, כ' דהוון אולי ב' בתרייהו ב' יתבו, עד דמטא לגבייהו. כ' פיון דמטא לגבייהו, אמרו השתא ב' ארחה ב' מתתקנא קמן, אולו, אמר רבי חייא

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ז). ב) לעיל דף ס"ה צ"א. ג) לעיל דף ולי"ג וגו'. ב) נ"א לא. ונ"א לאתקיימא. ג) נ"א דאסתכס. ד) נ"א עמך (אה"ל). ה) נ"א ואתעכב. ו) נ"א ולמעבד. ז) נ"א ל"ג בני. ח) נ"א ל"ג ליה. ט) נ"א דאת. י) נ"א באורח. י"א נ"א דאנא (אה"ל). י"ב נ"א כדון (אה"ל). י"ג נ"א ועל. י"ד נ"א מוסף תחיה דהכי אתחזי [איתחזון] לך. טו) נ"א עדין. ונ"א ועדין. טז) נ"א אדני אדני (אה"ל). י"ז נ"א דימנין. י"ח נ"א יומיא. י"ט נ"א באורחא. כ) נ"א ייסא. כא) נ"א ל"ג דהוון. כב) נ"א אבתייהו. כג) נ"א תבו. כד) נ"א ל"ג כיון דמטא לגבייהו. כה) נ"א אורחא. כו) נ"א מתקנא.

דרך אמת אן פ"י דין כמנהו וע"י לעיל קל"ז ע"ב. בן דאולי רמו לאנטונינוס דאם לא כן תימה כי לעולם לא אתקיים.

הכרכות

הפוס'ם

מאמר

אנא גרימנא לך, בגין דאנת בני, אני גרמתי לך שתהיה בבחינת קו שמאל, שממנו דינים וחרב ודם, משום שאתה בני, ואני הוא מקו שמאל.

ועל דא על הרבה תחיה ואת אחיך תעבוד: ועדיין לא נתקיים זה, שהרי עוד לא עבד עשו ליעקב, והוא משום שיעקב אינו צריך לו עתה. והוא חוזר וקרא את עשו, אדני כמה פעמים. משום שיעקב הסתכל למרחוק, והניח אותו לאחרית הימים. כמו שאמרנו לעיל.

קפא) רבי חייא ורבי יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, בעוד שהיו הולכים ראו את רבי יוסי סבא, שהיה הולך אחריהם. ישבו, עד שהגיע אליהם. כיון שהגיע אליהם, אמרו, עתה הדרך מתתקן לפנינו. הלכו. אמר רבי חייא, עת לעשות לה'.

פתח

(דפויי דף קמ"ה צ"א)

עמ

תולדות

עַת לַעֲשׂוֹת לַיְי. פֶּתַח רַבִּי יוֹסִי וַאֲמַר, א פִּיָּה פֶּתַחָה בְּחֻמְקָהּ וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ. פִּיָּה פֶּתַחָה בְּחֻמְקָהּ, דָּא כִּי, וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ אַלִּין אִינוּן יִשְׂרָאֵל, דְּאִינוּן לִישְׁנָא דְאֹרְיִיתָא, ב דְּמִשְׁתַּעֲי בְּה גִּיּוּמֵי וְלִילֵי.

קפב פִּיָּה פֶּתַחָה בְּחֻמְקָהּ, דָּא ב' דְּבִרְאֵשִׁית, וְאֹקְמוּהָ. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ אַבְרָהָם, דְּבִיה דְּבְרָא עֲלָמָא, וּבִיה מִשְׁתַּעֲי תְּדִיר. ב' סְתִים מִהָאֵי גִיסָא, וּפְתִיחָא מִהָאֵי גִיסָא וְסְתִימָא מִהָאֵי גִיסָא, כְּדָא א וְרֵאִית אֶת אַחֲוֵי. וּפְתִיחָא מִהָאֵי גִיסָא, בְּגִין וּלְאַנְהָרָא וְאַנְפָּהָא לְגַבֵּי עֵילָא, וּפְתִיחָא מִהָאֵי גִיסָא, בְּגִין לְקַבְּלָא מַלְעֵילָא, וְאִיהֵי אֶפְסֻדְרָה לְקַבְּלָא. וּבְגִין כֶּף קִיָּמָא א בְּרִישָׁא וְדְאֹרְיִיתָא ב וְאֶתְמַלְּא לְבַתֵּר, פִּיָּה פֶּתַחָה בְּחֻמְקָהּ, בְּחֻמְקָהּ וְדָא, דְּכְתִיב א בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים, ב פְּתַרְגוּמוֹ. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ, דְּהָא לְבַתֵּר מִשְׁתַּעֲי וַאֲמַר א וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. פִּיָּה פֶּתַחָה בְּחֻמְקָהּ, דָּא ה' דְּשִׁמָּא קְדִישָׁא, דְּכָלָא בְּה, וְאִיהֵי סְתִים ב וְגִלְיָא, וּלְפִילָא ב דְּעֵילָא וְתַתָּא, וְרָא דְעֵילָא וְתַתָּא.

חלופי גרסאות

א נ"א ל"ג אלין. ב נ"א דמשתעו (אה"ל). ונ"א דמשתעשעי (אה"ל). ג נ"א יומס. ד נ"א תליא. (אה"ל). ה נ"א ופתיחה. ו נ"א ל"ג סתימא מהאי גיסא. ז נ"א סתים. ח נ"א לאתנהרא. ט נ"א לאהררא. י נ"א אנפה. י"א נ"א עלאה (אה"ל). י"ב נ"א עלאי (אה"ל). י"ג נ"א בריש. י"ד נ"א אורייתא. י"ה נ"א ואתמלייא. י"ו נ"א ל"ג בראשית. י"ז נ"א ל"ג כתרגומו. י"ח נ"א וגלייא. י"ט נ"א כללא. כ נ"א כלא (אה"ל). י"א נ"א לעילא (אה"ל).

מסורת הזהר

א) (תהלים קיט) וירא דף ק"ל צ"א. ב) (משלי לא). ג) ח"א קמה: ד) (בהבראם באברהם) הקסה"ז דף מ"ח צ"ה. ה) (שמות ל"ג) לעיל ב"א דף קכ"ב צ"א וש"נ. ו) דף מ"ז טר שכו. דף מ"ח טב שי. דף ס"ז טב שלד. דף פ"ג טג שיב. שכא. ז) (בראשית א') לעיל ב"ב דף י"ח צ"א צ"ב. ז) (בראשית א') ב"א דף מ' צ"ד.

הכרכות

אומר וראית את אחורי. פירוש, ראיה ה"ס חכמה, וכשהנוקבא מקבלת חכמה היא נסתמת מטעם חסרון חסדים, (כנ"ל ב"א דף ק"ד ז"ה את ע"ש) וע"כ נקראת אחורים, והכתוב אומר אז עליה, וראית את אחורי.

פתיחא מהאי גיסא בגין וכו': ומצד השני הב' פתוחה, כדי להאיר פניה כלפי מעלה שהוא ז"א, וכן היא פתוחה כדי לקבל מלמעלה, מו"א, והיא פרוצה כמו אכסדרה, לקבל אור מדובה. כי האכסדרה מקבלת אור השמש יותר מבית. ומשום זה עומדת בראש התורה דהיינו ב' דבראשית כשה"כ פיה פתוחה בחכמה ונתמלאה אור אח"כ בכל דברי התורה. שה"ס ותורת חסד על לשונה.

פירוש. כי יש כאן בהכתוב ב' פתיחות של הנוקבא, א) פיה פתוחה בחכמה, ב) ותורת חסד על לשונה, ומבאר, שבעת שהב' שה"ס

הסולם

מאמר

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בחכמה, סובב על כנסת ישראל, שהיא השכינה, ותורת חסד על לשונה, אלו הם ישראל, שהם לשונה של התורה, כי מדברים בה יום ולילה.

קפב) פיה פתחה בחכמה: זהו ב' של בראשית ובארוה, שה"ס הנוקבא המכונה בית, (כנ"ל בראשית א' דף רס"ח אות שכ"ז) ותורת חסד על לשונה, זהו אברהם, שה"ס קו החסד, שבו ברא העולם, (כנ"ל פרשת לך דף קכ"ח אות שפ"ג) וכו מדבר תמיד. דהיינו שמדבר תמיד בתורה, שהיא כולה המשכת חסד. וע"כ אומר ותורת חסד על לשונה. כמו שמבאר לפנינו. **ב' סתים מהאי גיסא ופתיחא וכו':** מבאר יותר, ואומר, כי צורת אות ב' היא סתומה מצד אחד ופתוחה מצד אחד. היא סתומה מצד אחד, כמו שאתה (דפו"י דף קמ"ה צ"א)

תולדות

פ

קפג) פיה פתחה בחכמה, בגין דאיהי סתימא דלא אתיידע קלל, דכתיב
ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה. וכד שארי לאתפשטא,
בחכמה דאתדבק בה, ואיהי בגוה, אפיקת קלא, דאיהי תורת חסד.

חלופי גרסאות

א נ"א דאיהו, ב נ"א ומעוף וגו', ג נ"א דאתדבקת. ונ"א
דאתדבקא. ד נ"א ואיהו. ה נ"א מוסיף ואיהי אפיקת. ונ"א
מוסיף ואיהי בגוה אפיקת.

מסורת הזהר

(א) (איוב כ"ח) ח"ג רצ. ת"ז תקי י"ח לז: תקי כ"ט עג.
ז"ח מ"א טא שז.

הכרעות

למעלה, שאז נעשית הבינה סתומה. ולעת גדלות
היא סוד המוחין שלמעלה, של הבינה עצמה,
ושלמטה, של המלכות, שאז היא עצמה נעשית
גלויה, דהיינו בג"ר, וגם משפעת מוחותיה
אל המלכות. ומפרש יותר, לפיכך אוה"כ

הסולם

קפג) פיה פתחה בחכמה, משום שבסוד
הג"ר דבינה, היא סתומה ולא נודעת כלל.
שכתוב ונעלמה מעיני כל חי, ומעוף השמים
נסתרה. וכשהתחילה הבינה להתפשט עם
החכמה שנתדבקה בה, ושנתלכשה בתוכה,
דהיינו בסוד ז"ס תחתונות שבה, שה"ס הכתוב פיה
פתחה בחכמה, לא יכלה להתפשט עד שהוציאה
קול, דהיינו ז"א, קו האמצעי, שהוא תורת חסד.
ועליו נאמר, ותורת חסד על לשונה. כי
ז"א נקרא תורה, והוא מאיר באור החסד,
וע"כ נקרא תורת חסד. והטעם שהבינה לא
יכלה להתפשט בחכמה, עד שיצא אור החסד
שהוא ז"א, הוא, מפני שאין החכמה יכולה
להאיר מטרים שנתלכשה באור החסד.

מאמר

שה"ס הנוקבא, נפתחת, דהיינו בעת שנודווגת
עם ז"א, יש בה השפעה וקבלה: כי ז"א
היא תמיד בחסדים מכוסים, להיותו בבחינת
ג"ר דבינה בסוד כי חפץ חסד הוא. זולת
בעת זוונו עם הנוקבא, הוא נכלל ממנה
באור החכמה שלה. וז"ש, **פתיחה מהאי**
גיסא בגין לאנהרא אנפאה לגבי עילא.
פירוש. אנפאה, ה"ס הארת חכמה, ואומר,
שהנוקבא מאירה הארת חכמה כלפי מעלה,
דהיינו לז"א בעלה, שזסו"ה, אשת חיל
עטרת בעלה, כי מעטרתו בהארת החכמה.
הרי שהנוקבא נפתחה בבחינת השפעה,
שזסו"ה פיה פתחה בחכמה. דהיינו להשפיע
חכמה לז"א. וכן היא נפתחת בקבלה,
שמקבלת או שפע חסדים מז"א, שהוא נקרא
תורה. וז"ש ופתיחה מהאי גיסא בגין לקבלא
מעילא, דהיינו לקבל שפע אור החסדים
מז"א. וז"ש ותורת חסד על לשונה.

פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר, שסובב

על התורה. שפתחה בחכמה בודאי, שכתוב בראשית
ברא אלקים, שבראשית פירושו **חכמה**, כתרגומו
בחוכמתא. ותורת חסד על לשונה, כי אחר
כך מספרת התורה ואומרת, ויאמר אלקים
הי אור ויהי אור. שפירושו אור החסד.

פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר, שהוא

הי ראשונה של שם הקדוש הוי"ה, שהוא
בינה, שהכל בה, כל המוחין דזו"ן והתחתונים
נמשכים ממנה, והיא סתומה וגלויה, שנוהג בה
קטנות וגדלות, שבעת קטנות היא כללות שלמעלה
ושלמטה, שהמלכות שלמטה נכללת בבינה שהיא

(דפו"י דף קמ"ה ע"א * קמ"ה ע"ב)

קפד) פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר
על הכתוב פיה וגו', שזהו ה אחרונה של שם
הוי"ה, דהיינו הנוקבא, שהוא נקראת דבור,
והדיבור תלוי בחכמה. כלומר, שאין דבור בלי
חכמה ושכל, וע"כ נאמר על הנוקבא פיה פתחה
בחכמה. ותורת חסד על לשונה, זהו קול
שחז"ל ז"א, העומד על הדבור שהיא הנוקבא,
להנהיג אותה. ומפרש יותר, ותורת חסד זהו
יעקב, דהיינו ז"א שנקרא תורה והוא חסד, שהוא
על לשונה דהיינו על הדבור שלה להנהיג המלה
ולהתיחד עמה, כי אין דבור בלי קול.
ובארוהו

פא

תולדות

קפד פיה פתחה בחכמה, דא א"ה"א בתרצה, דאיהו דבור, ומלה
תליא בחכמה. ותורת חסד על לשונה. דא קול דקיימא על דבור, לאנהגא
ליה. ותורת חסד, דא יעקב, דאיהו על לשונה, ולאנהגא מלה, ולאחדא
לה, דהא לית דבור בלא קול, ואוקמוה.

קפה פתח רבי חייא אבתריה ואמר, אני חכמה שכנתי ערמה ודעת
מזמות אמצא. אני חכמה, דא כ"י. שכנתי ערמה, דא יעקב, דאיהו חפים,
ודעת מזמות אמצא, דא יצחק, דהיה ליה דעת מזמות, לברכא ליה לעשו.
ובגין דחכמה אשפתף בהדיה דיעקב, דאיהו ערמה, ונדעת מזמות אמצא,
דאתברך יעקב מאבוי, ושרו עליה כל אינון ברכאן, ואתקיימו ביה ובבניו,
לעלם ולעלמי עלמין.

קפו מאינון אתקיימו בהאי עלמא, וכלהו יתקיימו, לזמנא דמלכא
משיחא, דכדין יהון ישראל גוי אחד בארץ, ועם אחד לקב"ה, הה"ד
ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ. וישלטון לעילא ונתא, דכתיב ונארו עם
ענני שמיא כבר אנש אתה, דא מלכא משיחא, דכתיב וביומיהון די
מלכיא אנון יקים אלה שמיא מלכו וגו'. וע"ד בעא יעקב, דיסתלקון
ברכוי לההוא זמנא דאתי, ולא נטל לון לאתרא.

קפז פתח רבי ייסא אבתריה ואמר, ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם

חלופי גרמאות

מסורת הזהר

א) (משלי ח) ח"ג קמה, ז"ח בראשית ח' טג שו.
ב) לעיל דף ע"ט צ"ג, ג) לעיל דף ס"ד צ"ד, ד) (יחזקאל
ל"ז). ה) (דניאל ז') ח"ג קמה, ו) (דניאל י"ב) ז) לעיל
דף ע"ח צ"ג, ח) (ירמיה מ"ו) ח"ג רעד: ז"ח ע"ו טו
שמג.
ד) החכמתא, י"ד נ"א דעת. טו נ"א דיתברך. טז נ"א יתקיימו.
זכתיב, כ נ"א די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרון לא תשתבך תדיק ותספ כל אלן מלכותא והיא תקום
לעלמא וליג וגו'. כא נ"א השתא. כב נ"א השתא ולבתר. כג נ"א ליג ואתה.

הברכות

הסולם

מאמר

חכמה, נשתתפה עם יעקב שהוא בא בערמה,
על כן ודעת מזמות אמצא שנתברך יעקב
מאביו, שהיה לו דעת מזמות לברך את עשו,
ונתנו עליו כל אלו הברכות, ונתקיימו בו
ובבניו לעולם ולעולמי עולמים.

ובארוהו. כלומר, הנוקבא הנקראת דבור, אין לה
מעצמה כלום, אלא מה שז"א הנקרא קול משפיע
אליה. וע"כ אין הדבור נשמע בלי קול. שוירה
על יתור זו"ן. וזה שיעור הכתוב. פיה פתחה
בחכמה, כשהנוקבא פותחת פיה לדבר, שה"ס
להשפיע חכמה לתחתונים, או ותורת חסד על
לשונה, או מחויבת להתיחד עם ז"א שה"ס קול,
וה"ס תורת חסד, והוא נשמע דרך הדבורים שלה
שעל לשונה, וגם זה הוא מטעם, שאין החכמה
שבנוקבא יכולה להאיר בלי אור החסד של ז"א.
קפה פתח ר' חייא אבתריה וכו': פתח
אחריו רבי חייא ואמר. אני חכמה שכנתי
ערמה ודעת מזמות אמצא. **אני חכמה**, זהו
כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, הנקראת חכמה
תתאה **שכנתי ערמה** זהו יעקב, שהוא ערום
כי לקח הברכות בערמה. **ודעת מזמות אמצא**,
זהו יצחק, שהיה לו דעת מזמות לברך את
עשו ומשום שהחכמה, שהוא השכינה הנקראת

קפו מאינון אתקיימו וכו': מהם נתקיימו
בעולם הזה, וכולם יתקיימו בזמן מלך המשיח,
שאו יהיו ישראל גוי אחד בארץ ועם אחד אל
הקב"ה. וזהו שכתוב, ועשיתי אותם לגוי אחד
בארץ. וימשלו למעלה ולמטה, שכתוב, וארו עם
ענני שמיא כבר אינש אתי, היינו המלך המשיח,
שכתוב, וביומיהון די מלכיא אינון יקום אלה
שמיא מלכו וגו'. ועל כן רצה יעקב, שברכותיו
יהיו נדחות לעתיד לבא, ולא לקח אותם מיד.

קפז פתח רבי ייסא אבתריה וכו':
פתח ר"י אחריו, ואמר, ואתה אל תירא
וגו'. מקרא זה בארוהו. אבל באותה שעה,
שיצא

(דפו"י דף קמ"ה ע"ב)

תולדות

פב

י"א וְאֵל תַּחַת יִשְׂרָאֵל בְּיָגוֹף. הָאֵי קָרָא אוֹקְמוּהָ. אֲבָל בְּהֵיא שְׁעָתָא, דְּנִפְק
יַעֲקֹב דְּמִקְמֵי אַבְרָהָם, בְּאִינוּן בְּרַכְאָן, אֶסְתַּפַּל בְּנַפְשֵׁיהּ, אָמַר, הֵיא אֵלִין בְּרַכְאָן,
בְּעִינָא וְלִסְלָקָא לֹון לְבַתְרָא, לְאָרִיכוּ יוֹמִין, וְהָוָה דְּחִיל וּמִסְתַּפֵּי, וְנִפְק קָלָא
וְאָמַר, אֵל וְאֵתְהָ אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב נָאִם י"ב כִּי אֲתַרְף אָנִי, לָא אֲשַׁבּוּק לָךְ בְּהֵיא
עֲלֵמָא. אֵל כִּי הֲנֵנִי מוֹשַׁעְךָ מִרְחוּק, לְהֵהוּא זְמַנָּא דְאַנְתָּ סְלִיק לֹון, לְאִינוּן בְּרַכְאָן.

קפח) וְאֵת זְרַעְךָ מֵאֶרֶץ שְׁבִים, דְּאֵע"ג דְּהַשְׁתָּא נְטִיל בְּרַכּוּי עֲשׂוּ,
וְיַשְׁתַּעֲבְדוּן בְּבִנְךָ, אֲנָא אֶפִיק לֹון מִיְדוּי, וְכַדִּין יַשְׁעֲבְדוּן יְבִנְיָךְ בֵּיהּ.
אֵל וְשָׁב יַעֲקֹב, לְאִינוּן בְּרַכְאָן, וְשָׁב יַעֲקֹב, דָּא י"ג שְׁכִינְתָּא. וְשָׁב יַעֲקֹב וְדָאִי. אֵל וְשָׁקֵט
וְשַׁאנְךָ, כְּמָה דְאוֹקְמוּהָ, י"ד מֵאִינוּן י"ה מִלְכּוּוֹן: מִבְּבָל, י"ז מִמְדֵי, וּמִיָּן, י"ח וּמֵאֲדוּם.
י"ט דְּאִינְהוּ הָוּ דְּאֶשְׁתַּעֲבְדוּ בְּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל. אֵל וְאִין מַחְרִיד, לְעֵלַם וְלְעֵלְמֵי י"ט עֲלֵמָא.

קפט) אָנְלוּ, עַד דְּהוּוּ אָנְלִי, א"ר יוֹסִי, וְדָאִי, כָּל מַה דְּעֲבִיד קב"ה בְּאַרְעָא,
כָּלֵא הָוָה בְּרַזָּא דְחֻקְמָתָא, וְכָלֵא בְּגִין לְאַחְזָא חֻקְמָתָא עֲלָאָה, לְהוּ לְב"נ, בְּגִין
כִּי דִילְפוֹן מְהֵהוּא עוֹבְדָא, רְזִין דְחֻקְמָתָא, וְכָלֵא אִינוּן כְּדָא אֲוֹת, כִּי עוֹבְדוּי
כָּלְהוּ, אֲוֹרְחֵי דְאוֹרְיִתָא, בְּגִין דְּאוֹרְחֵי דְאוֹרְיִתָא, אִינוּן כִּי אֲוֹרְחֵי דְקב"ה, וְלִית
מְלָה וְעִירָא, דְלִית בָּהּ כְּמָה אֲוֹרְחִין וְשְׁבִילִין, וְרְזִין דְחֻקְמָתָא עֲלָאָה.

חלוּפֵי גִרְמָאוֹת

א נ"א ל"ג ואל תחת ישראל. ב נ"א כי אתך אני כי
הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים ושב יעקב
ושקט ושאנך ואין מחריד. ג נ"א בההוא. ד נ"א מקמיה.
ה נ"א האי. ו נ"א לאסתלקא. ז נ"א ל"ג מן נפק עד עבדי. ח נ"א אנא אפק לך מן ידוי. ונ"א את תפוק לון
מידוי. ט נ"א ישתעבדון. י נ"א בניך. יא נ"א ל"ג מן ושב עד ושב. יב נ"א מוסיף שכינת דאיהי עמיה
יעקב. יג נ"א כמא. יד נ"א באינון. טו נ"א מלכוותא. טז נ"א ל"ג ממדי ומיון. יז נ"א ל"ג ומאדום. יח נ"א דאיהו.
יט נ"א עלמייא. כ נ"א כיון. כא נ"א דיילפון. כב נ"א ועבדי. כג נ"א אורחי.

מפורת הזהר

א) (ירמיה מ"ו). ב) (ירמיה מ"ו). ג) (ירמיה מ"ו). ד) (ירמיה
מ"ו). ה) (ירמיה מ"ו). ו) (ירמיה מ"ו).

הברכות

שוב עם יעקב. ושב יעקב ודאי ושקט ושאנך,
כמו שבארוהו, שישקוט מאלו הממלכות, מבבל
ממדי, מיון ומאדום, שהיו מעבירים את
ישראל. ואין מחריד, לעולם ולעולמי עולמים.

הס"ב

קפט) אָנְלוּ עַד דְּהוּוּ וכו': הלכו. בעוד
שהיו הולכים, אמר ר' יוסי, ודאי, כל מה
שהקב"ה עושה בארץ, הכל הוא בסוד
החכמה, והכל הוא כדי להורות חכמה
עליונה לבני אדם, כדי שילמדו מאותם
המעשים סודות החכמה. והכל הוא כראוי
להיות, ומעשיו כולם הם דרכי התורה,
משום שדרכי התורה הם דרכיו של הקב"ה.
ואין לך דבר קטן שלא יהיו בו כמה
דרכים ושבילים וסודות חכמה העליונה.

ת"ח

כאמר

שיצא יעקב עם הברכות מלפני אביו, הסתכל
בעצמו ואמר, הנה אלו הברכות אני רוצה
לדחות אותם לאחר זמן, ויהיו לאורך ימים.
והיה מפתד ומתירא שלא ינוחו עליו הברכות
מיד, פן יהיה להן הפסק, אם יחטאו ישראל. יצא
קול ואמר, ועתה אל תירא עבדי יעקב נאם
ה' כי אתך אני, שלא אעזוב אותך בעולם
הזה, כי הנני מושיעך מרחוק, לאותו הזמן
שאתה דוחה את קיום הברכות.

קפח) ואת זרעך מארץ שבים, שאף על
פי, שעתה לקח עשו את הברכות, ובניו
יעבדו את בניך, אני אוציאם מידיו, ואז
בניך יעבדו אותו. ושב יעקב שישוב לאלו
הברכות. ושב יעקב, אל השכינה, שתהיה
(דפו"י דף קמ"ה ע"ב)

פג

תולדות

קצב ת"ח, דָּהָא רבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי הוּא אָמַר, תִּלְתּ מָאָה הִלְכוֹת פְּסוּקוֹת, בְּרֹזָא דְחֻכְמָתָא עֲלָאָה, בְּפִסְוֹק אָשְׁתּוּ מְהֵיטְבָאֵל בַּת מְטֻרְד בַּת מִי זְהָב, וְלֹא גְלִי לֹזֵן, אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּהוּוּ עַמִּיה, בְּגִין לְמַנְדַּע, דְּכַמְה רְזִין עֲלָאִין אֵינוֹן, בְּכָל עוֹבְדָא וְעוֹבְדָא, דְּאִיהִי בְּאוּרִייתָא, וּבְכָל מְלָה וּמְלָה, חֻכְמָתָא אִיהִי, וְאוּרִייתָא דְקָשׁוּט, בְּגוּכּ אֵינוֹן מְלִין דְּאוּרִייתָא, מְלִין דְּקַדִּישִׁין אֵינוֹן, לְאַחֲזָאָה מִינָהּ נִפְלְאוֹת, כְּד"א, א גַּל עֵינֵי וְאַבִּיטָהּ נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתָךְ.

קצא ת"ח, בְּשַׁעֲתָא דְעַקִּים הָהוּא חֲוִיָּא, לְאַדָּם וְלְאַתְתָּיָהּ, וְדְאַקְרִיב וְלְאַתְתָּא, וְאַטִּיל בַּהּ זוּהֵמָא, וְאַתְפַּתָּא בֵּיהּ אָדָם, כְּדִין אֶסְתָּאב עֲלֵמָא, וְאוֹתְלִטְיָא אַרְעָא בְּגִינֵיהּ, וְגָרִים מוֹתָא לְכָל עֲלֵמָא, וְקִימָא עֲלֵמָא לְאַתְפָּרְעָא מִנֵּיהּ, עַד דְאַתָּא אֵילָנָא דְחַיִּי, וְכַפִּי עַל אָדָם, וְכַפִּיָּא לִיהּ לְהָהוּא נַחֲשׁ דְלֹא יִשְׁלוֹט לְעֲלָמִין, עַל זְרַעָא דְיַעֲקֹב.

קצב דָּהָא בְּזַמְנָא דְאַקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל שְׁעִיר, הָוּוּ דְאַתְפָּיָא הָהוּא נַחֲשׁ וְאוֹתְהַפֵּף לְעַבְדָּא, כְּמָה דְאַתְמַר. וְע"ד אַקְרִיב יַעֲקֹב לְאַבּוּי, וְתָרִין שְׁעִירִין וְחַד, וְלְאַפְפִּיָּא לְעֵשׂוֹ, דְּאִיהוּ שְׁעִיר, וְחַד, בְּגִין דְרָגָא דְהוּוּ תְּלִי בֵּיהּ עֵשׂוֹ וְאַתְדַּבֵּק בֵּיהּ וְאַתְמַר.

קצג וּבְגוּכּ קִימָא עֲלֵמָא, עַד דְדִתִּיתִי אֶתְתָּא, כְּגוּוֹנָא דְתוּהּ, וּבַר נֶשׁ

חלופי גרסאות

א נ"א שמעון. ב נ"א אלעזר. ג נ"א דעובדא. ד נ"א ליג קדישין. ונ"א קדישין. ו נ"א חוייא. זנ"א נחש. ח נ"א דאיקריב (אה"ל). ט נ"א לתתא. פ נ"א ואתלטייא. ט נ"א קיימא. י נ"א מיניה. יא נ"א יעקב. יב נ"א ונפיל. ונ"א וכפר. ונ"א לכפר (אה"ל). יג נ"א דאתקריבו. יד נ"א יח נ"א תב. ונ"א תיב וליג תלי ביה. יט נ"א ליג עשו. כ נ"א דייתי.

מסורת הזהר

א (בראשית ל"ו) ח"ג קלה: ז"ח מ"ד טא שמת. דף נ"ב ט"א שלא. ב (תהלים ק"ט) לעיל חיי שרה דף ס"ז צ"ב. ג לעיל דף ע"ד צ"ח. ד לעיל דף נ"ה צ"ה. ה לעיל דף נ"ה צ"ה. ונ"א כמא. טו נ"א שעירים. יז נ"א לאכפייא. יח נ"א דייתי.

הברכות

הסולם

מאמר

היה עומד להפרע ממנו. עד שבא עץ החיים, וכפר על אדם, והכניע את הנחש, שלא ישלוט על זרעו של יעקב לעולם. **קצב** דהא בזמנא וכו': כי בזמן שישראל הקריבו שעיר, היה נכנע אותו הנחש ונתהפך לעבד לישראל, כמו שלמדנו. ועל כן הגיש יעקב לאביו שני שעירים, א' להכניע את עשו שהוא היה תלוי בה ונתדבק בה. ובארוהו, שהוא סמאל שרו של עשו. **קצג** ובגו"כ קיימא וכו': ועל כן נמצא העולם בקללה עד שתבא אשה בדומה לחוה, ואיש בדומה לאדם, וירמו ויערימו על אותו הנחש, ואותו שהיה רוכב עליו, שהוא סמאל, וכבר למדנו כל זה. פירוש שיעקב היה דומה לאדם, ורבקה היתה דומה לחוה, ועשו

קצ ת"ח דהא וכו': בוא וראה, כי רבי יוחנן בן זכאי היה אומר, שלוש מאות הלכות פסוקות בסוד החכמה העליונה, בפסוק, ושם אשתו מהיטבאל בת מטורד בת מי זהב. ולא גילה אותם אלא לרבי אליעזר שהיה עמו כדי לדעת שכמה סודות התורה נמצאים בכל פעולה ופעולה שכתוב בתורה, ובכל מלה ומלה יש בה חכמה ותורת אמת, ועל כן מלות התורה מלות קדושות הן להראות מהן נפלאות כמו שאתה אומר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. **קצא** ת"ח בשעתא דעקים וכו': בוא וראה בשעה שהנחש רמה את אדם ואשתו, שקרב לאשתו והטיל בה זוהמא, ונתפתה בה אדם, אז נטמא העולם, ונתקללה הארץ בשבילו, וגרם מיתה לכל העולם, והעולם (דפו"י דף קמ"ה ע"ב)

תולדות

פד

כְּגוֹנוֹנָא דְאָדָם, א וַיַּעֲקִימוּ ב וַיַּחֲכִימוּ * לִיָּהּ לְהֵהוּא תְּוִיָּא בִּישָׁא וְהֵהוּא דְרַכִּיב
עֲלֵיהּ וְכֻלָּא אֶתְמַר.

קצד) פֶּתַח וְאָמַר, א וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יוֹדֵעַ צִיד אִישׁ שְׂדֵה, וְהָא אֶתְמַר
א וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֶהְלִים. אִישׁ תָּם: גְּבַר שְׁלִים, א פֶּתְרוּמוֹ. יוֹשֵׁב אֶהְלִים,
אמאי איהו תָּם, בְּגִין דְּאִיהוּ יוֹשֵׁב אֶהְלִים, א דְּאֶחִיד לְתַרְוִין סְטְרִין, לְאֶבְרָהָם
וְלִיצְחָק. וְעַד, ד יַעֲקֹב בְּסִטְרָא דִּיצְחָק אֶתָּא לְגַבִּיהּ דְּעֲשׂוֹ, כְּמָה דְּאֶתְמַר, דְּכַתִּיב,
עַם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד א וְעַם עֲקֹשׁ תִּתְפַּל. וְכַד אֶתָּא עִם בְּרַכָּאן, בְּסִיפְעָא דְלַעֲיָלָא
קָא אֶתָּא, בְּסִיפְעָא דְאֶבְרָהָם וַיַּצְחָק, וּבְגִי' בְּכַתְּמָתָא הַוָּה, כְּמָה דְּאֶתְמַר.

קצה) ת"ח, פד יַעֲקֹב אֶתְעַר, ח לְגַבִּי סַמְא"ל, דְּרַגָּא דְּעֲשׂוֹ, וְקַבִּיל עֲלֵיהּ
ט לַיַּעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב נֶצַח לִיָּהּ, בְּכַמְהָ סְטְרִין, נֶצַח י' לְתוִיָּא, בְּכַתְּמָתָא, וּבְעַקְמוֹ, וְלֹא
אֶתְנַצַּח, בְּרַ בְּשַׁעֲרֵי. וְאֶע"ג דְּכֻלָּא חַד, נֶצַח כְּמוֹ כֵּן * לְסַמְא"ל, בְּנֶצְחוֹנָא אֶתְרָא,
וְנֶצְחִיָּהּ, הַה"ד א וַיֹּאבֵק אִישׁ עֲמוֹ עַד עֲלוֹת הַשְּׁחַר. א וַיֵּרָא פִי לֹא יִכּוֹל לוֹ.

קצו) ת"ח, זכותיה דִּיעֲקֹב כְּמָה י' הַוָּה, דְּאִיהוּ אֶתָּא, וּכְעָא לְאֶעְבְּרָא י' לִיָּהּ

חלופי גרסאות

א נ"א ויעקמו. ב נ"א ויתארו. ת"א ויסטאו. ונ"א ויחטאו.
ג נ"א כתרונם. ד נ"א ל"ג יעקב. ה נ"א תתפל (אה"ל).
ו נ"א ובגין. ז נ"א חכמתא. ח נ"א לגביה. ט נ"א ויעקב
(אה"ל). י נ"א לחויא. ונ"א להויא. יא נ"א ישראל.
יב נ"א הות (אה"ל). יג נ"א מוסיף ליה ליעקב.

מסורת הזהר

א) לעיל דף ל"ג צ"א. ב) לעיל דף ל"ד צ"ב. ג) לעיל
דף ל"ז צ"א. ד) (שמואל ב' כ"ב) ח"ג רצב: ה) (שמואל
ב' כ"ב) ו) (בראשית ל"ב), ב"א דף ש"ל צ"ב. ז) (בראשית
ל"ב) ח"ב מא: ק"א: ח"ג מה. ת"ז תקי' לג תקי' נ"ז
תקי' ס"ט ו"ח דף כ"ד טא שא. טג שה.

הסולם

הברכות

מעלה, בתמיכת אברהם ויצחק, דהיינו מב'
הצדדים ימין ושמאל ביחד.
קצה) ת"ח כד וכו': בוא וראה כאשר
יעקב נתעורר אל סמאל שהוא מדרגת עשו,
וסמאל רב והתאבק עם יעקב, ויעקב נצח
אותו בכמה אופנים, נצח הנחש בערמה
ובכרמה, ולא נוצח אלא בשעיר, דהיינו השני
שעירים שהגיש ליצחק אביו שבהם נצח את עשו
שהוא דרגא דנחש. כנ"ל. ואף על פי שהכל
אחד, דהיינו הנחש וסמאל, מכל מקום נצח
כמו כן גם את סמאל בנצחון אחר, ונצח
אותו. וז"ש ויאבק איש עמו עד עלות
השחר וירא כי לא יכול לו. וקביל, פירושו
ריב, כי על ריבו (ישעיה א' י"ז) מתרגם
קבילת.

קצו) ת"א הוי זכותיה וכו': בוא וראה
כמה היה זכותו של יעקב, שהוא, סמאל, בא
ורצה להעביר את יעקב מן העולם. ואותו
לילה היה הלילה שנברא בו הלבנה, דהיינו
ליל ד', שהוא זמן סכנה ויעקב נשאר לבדו,
שלא היה עמו אחר, שלמדנו, לא יצא אדם
יחידי בלילה, וכל שכן, בלילה שנבראו בו
המאורות, דהיינו הלילה של יום ד', כי
אז

מאמר

ועשו היה בחינת הנחש, ששרו של עשו
שהוא סמאל היה רוכב עליו, וע"כ באו
רבקה ויעקב במרמה, והערימו על עשו
וסמאל ובכה ב' השעירים שהגישו רבקה
ויעקב התגברו עליהם כנ"ל בסמוך.
קצד) פתח ואמר ויהי עשו וגו' ויעקב
איש תם יושב אהלים: איש תם, פירושו,
אדם שלם, כתרונמו. יושב אהלים, משמיענו,
למה הוא תם, בשביל שהוא יושב אהלים,
שפירושו, שנאחו בשני הצדדים, ימין ושמאל,
שהם אברהם ויצחק ונמצא שהוא שלם הן
מימין שהוא אור החסדים והן משמאל שהוא
הארת החכמה. פירוש כי אהל פירושו אורה,
מלשון, בהלו נרו עלי ראשי וגו' (איוב
כ"ט) ולהיותו כלול מב' אורות, מהארת
הימין והארת השמאל, אומר עליו הכתוב,
יושב אהלים, לשון רבים.

וע"ד יעקב במטרא, וכו': ומשום זה, שכלול
מב' הצדדים, בא יעקב אל עשו, מצדו של יצחק
הכלול בו. שז"ס ב' השעירים שהגיש ליצחק, שהיו
מהארת השמאל מבחינת יצחק. והעדים עליו, כמו
שלמדנו, שכתוב עם חסיד תתחסד, ועם עקש
תתפל. וכשבא לקבל הברכות בא בתמיכה של
(דפו"י דף קמ"ה ע"ב *) דף קמ"ז ע"א

פה

תולדות

מעלמא, ונהוא ליליא, הות ליליא דאתברי ביה סיהרא, ויעקב אשתאר בלחודוי, דלא הוה עמיה אתרא, דתנן ^א לא יפוק ב"ג יחידאי בליליא, וכ"ש בליליא דאתבריו ביה נהורין, דהא סיהרא איהי חסרא, דכתיב ^א יהי ^א מאר"ת חסר, ונהוא ליליא, אשתאר בלחודוי, בגין דכד סיהרא חסרא, ^א חווא ^ב בישא אתתקף ושלטא, וכדין אתא סמא"ל, וקטריג ליה, וכעא לאוכדא ליה מעלמא.

קצו ויעקב הוה תקיף בכל סטרין, בסטרא דיצחק, ובסטרא דאברהם, דאינון ^ג הוּוּ תקיפו דיעקב. אתא לימינא חמא לאברהם, תקיף בתקיפו ^ה דיומא, בסטרא דימינא דחסד. אתא לשמאלא, חמא ^ו ליצחק, תקיף בדינא ^ז קשיא. אתא לגופא, ^ח חמא ^ח ליעקב, תקיף מתרין סטרין ^ט אליו, דסטרן ליה, חד מפאן, וחד מפאן, ^י פדין, ^י וירא ^י פי לא יכול לו ^{יא} ויגע בכף ירכו דאיהו אתר לבר מגופא, ואיהו חד עמודא דגופא, ^{יב} פדין ^{יב} ותקע פף ירך יעקב בהאבקו עמו וגו'.

קצה כיון דאתער צפרא, ^{יג} ועבר ליליא, אתתקף יעקב, ^{יד} ואתחלש חיליה דסמא"ל, ^{יז} פדין אמר שלחני, ^{יח} דמטא ^{יח} זמנא, לומר שירתא דצפרא, ^{יט} וכעיי למיזל, ואודי ליה, על ^{יז} אינון ברקאן, ואוסיף ליה ^{יח} ברכתא אתרא, דכתיב ^{יז} ויברך אתו שם.

קצט ת"ת, כמה ברקאן, אתברך יעקב, חד דאבוי, בההוא ^{יט} עקימו, ונווח

חלופי גרסאות

א נ"א חוויא ונ"א חוויא. ב נ"א ליג בישא. ג נ"א ליג הוּוּ. ד נ"א תקיפא. ה נ"א ליג מן דיומא עד אתא. ו נ"א מוסיף ליה ליצחק. ז נ"א קשיא. ח נ"א מוסיף ליה ליעקב. ט נ"א אילין. י נ"א ליג עמו. יא נ"א ליג ועבר ליליא. יב נ"א ואחלש. יג נ"א וכדין. יד נ"א ומטא. טו נ"א זמניה. טז נ"א וכעא. יז נ"א ליג אינון. יח נ"א ברכא. יט נ"א מוסיף גם את רחל ברכתא. יט נ"א מוסיף עקימו דנוח (אח"ל).

מסורת הזהר

א) ח"א קסט: ב) (בראשית א') ב"א דף צ"ה צ"ג. ג) לעיל בהקט"ז דף צ' צ"ו. ד) לעיל דף פ"ד צ"ז. ה) (בראשית ל"ב) לעיל ב"א דף קל"ג צ"ג וש"נ. ו) זה מ"ז טב שט. ז) (שם) ח"ג מה. ז) לעיל דף ע"ד צ"ג.

דרך אמת א) ע"י מענין זה בפי בראשית דף נ"ח ע"ב ובפרוס בשער ירך יעקב.

הברכות

הסולם

מאמר

שמסבכים אותו, אחד מכאן ואחד מכאן, אז, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, שהוא מקום מתוך לגוף, והוא עמוד אחד של הגוף, שכל הגוף נשען עליו, דהיינו ספירת הנצח, שהוא עמוד של הת"ת הנקרא גוף, או ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו וגו'.

או הלבנה היא חסרה, שכתוב בו יהי מארת, חסר ו' שהוא לשון קללה, ואותו הלילה נשאר יעקב לבדו, וע"כ היה בסכנה גדולה, כי כשהלבנה חסרה מתחזק הנחש הרע ומושל, ואז בא סמאל וקטרג על יעקב, ורצה להאבידו מן העולם.

קצו ויעקב הוה תקיף וכו': ויעקב היה חזק בכל הצדדים, בצד יצחק ובצד אברהם, שהם היו מעוזיו של יעקב, בא סמאל לימין ראה את אברהם חזק בתקפו של יום, דהיינו בצד הימין שהוא חסד. בא לשמאל, ראה את יצחק חזק בדין קשה. בא לגוף דהיינו לקו אמצעי ראה את יעקב חזק מב' הצדדים, האלו, אברהם ויצחק,

דפ"י דף קמ"ו ע"א

קצט ת"ח כמה וכו': בוא וראה כמה ברכות נתברך יעקב. אחת של אביו, על ידי

תולדות

פו

כל אינון ברקאן. וחד דשכינתא דבריה ליה קב"ה, פד תהו אתי מלבן, דכתיב
«ויברך אלהים את יעקב. וחד, דברכיה » ליה ההוא מלאכא, ממנא דעשו.
וחד, דברכה אחרא, דברכיה ליה אבוה, פד תהו אזיל לפדן ארם, דכתיב
«ואל שדי יברך אתך וגו'».

ו) בההוא זמנא, דתמא יעקב גרמיה, בכל יוני ברקאן, אמר, במאן
ברקתא דמנייהו אשתמש השתא. אמר, בחלשא מנייהו אשתמש השתא,
ומאן איהו, דא ברתרייתא, דברכיה אבוה, ואע"ג דאיהי תקיפא, אמר, לאו
איהי תקיפא, ב בשלטנותא דהאי עלמא דפקדמאה.

זא) אמר יעקב, אטול השתא דא ואשתמש בה, ואסלק כל אינון
אתרנין, לזמנא דאצטריף לי, ולבנאי ברתראי. אימתי, בזמנא דיתכונשון כל
עממאי, לאוכדא בני מעלמא, דכתיב «כל גוים סבבוני בשם יי פי אמילם.
סבבוני גם סבבוני וגו'» סבבוני כדבורים וגו'. הא הכא תלתא, לגבי תלתא
דאשתארו. חד, אינון ברקאן קדמאי, דאבוה. תרין, אינון ברקאן, דברכיה
קודשא בריה הוא. תלת, אינון ברקאן, דברכיה ההוא מלאכא.

זב) אמר יעקב, להתם אצטריכו, לגבי מלכין וכל עמין דכל עלמא,
ואסליק לון להתם, והשתא לגבי דעשו, די לי בהאי. למלאכא, דהוה ליה

חלופי גרסאות

א נ"א ל"ג ליה (אה"ל). ב נ"א ברכא. ג נ"א ל"ג ליה.
ד נ"א מוסף אותך ויברך וגו' ויתן לך את ברכת
אברהם לך ולזרעך אתך וגו'. ה נ"א כרמיה (ד"ק). ו נ"א
אינון. ז נ"א מנייהו. ח נ"א ל"ג מן אמר עד ומאן.
ט נ"א בתריתא. י נ"א אבל (אה"ל). יא נ"א איהו. יב נ"א
יז נ"א אטיל. יח נ"א ולבני. יט נ"א בתריי. יח נ"א לבני.
כ נ"א מוסף וגו' בשם ה' כי אמילם. כב נ"א אצטריכו. כג נ"א דלעמין
וגו' מלכין כל עמין דכל עלמא. כד נ"א לגביה. כה נ"א
ד"י.

מסורת הזהר

א) צ"ל וירא אלקים אל יעקב ויברך אותו (בראשית ל"ה)
ב) בראשית כ"ח) לך דף קמ"ג צ"ב. ג) לעיל דף פ"א
ד) (תהלים קי"ח) ח"ג קלט: ת"ז תקי ל"ז עת.
ה) (תהלים קי"ח). ו) (תהלים קי"ח).

הפולם

הברכות
האחרות לזמן שיהיה נצרך לי ולבני אחרי,
מתי יהיה זאת בזמן שיתקבצו כל האומות
להאביד בני מן העולם. שכתוב כל גוים
סבבוני בשם ה' כי אמילם, סבבוני גם
סבבוני וגו', סבבוני כדבורים וגו', הרי כאן
שלשה פסוקים כנגד ג' ברכות שנשארו, שעוד
לא נשתמש בהן, אחת הוא ברכה ראשונה
שברכו אביו. השניה היא, הברכות שברכו
הקב"ה. השלישית היא, הברכות שברכו
המלאך.

זב) אמר יעקב להתם וכו': אמר יעקב,
שמה אני צריך כל הברכות, שיגנו עלי מפני
המלכים וכל האומות שבכל העולם שייסבבוני,
וע"כ אדחה אותן שמה. ועתה, לעשו, די
לי בכרכה זו. דהיינו בברכה השניה שברכו אביו
כנ"ל

מאמר

ידי מרמה, שהרויח כל אלו הברכות. ואחת
של השכינה, שברך אותו הקב"ה, כשחזר
מלבן, שכתוב ויברך אלקים את יעקב. ואחת
שברך אותו המלאך הממונה של עשו. ואחת,
ברכה אחרת שברכו אביו כשהלך לפדן
ארם, שכתוב ואל שדי יברך אותך וגו'.

ו) בההוא זמנא דהמא וכו': בעת ההיא
שראה יעקב את עצמו בכל אלו הברכות
אמר, באיזה מהן אשתמש עתה. אמר בברכה
החלשה שבהן ומי היא, ואיזו היא האחרונה
שברכו אביו. ואף על פי שגם הוא ברכה
חזקה, אמר, אינה חזקה בשליטת העולם
הזה כראשונות.

זא) אמר יעקב וכו': אמר יעקב, אקה
עתה ברכה זו ואשתמש בה, ואדחה כל
(דפו"י דף קמ"ז ע"א)

תולדות

פז

כמה * לגיונין ב תקיפין, כמה י מארי מגיחי קרבא, לאגתא קרבין, דזמינין
ד לגבי מלכין תקיפין, * לאגתא בהו קרבא. אדחכי שמע על לסטים חד
קפתא, אמר, הני בני תרעי, יהכון תמן. א"ל, מפל לגיונין דילך, לית אנת
משדר התם, יאלא אלין. אמר, זלגבי ההוא לסטים, די באלין, דדחא פל
לגיונותי, ומארי קרבא, יאסתלק לגבי אינון מלכין תקיפין, ביומא דקרבא,
דאצטריכו לי, * ליהווי.

רג) אוף הכי, יעקב אמר י לגבי י עשו, די לי השתא באלין ברקאן. אכל
להוא זמנא, דאצטריכו לבני, לגבי פל מלכין ושלטיין דכל עלמא, * אסלק לון.

רד) פד ימטי ההוא זמנא, יתערון אינון ברקאן, מפל סטרין, ויתקיים
עלמא על קיומיה פדקא יאות, ומשהוא יומא וולהלעה, יקום מלכותא דא
על פל שאר מלכו אחרא, כמה דאוקמוה, דכתיב * תדק ותסף פל אלין
מלכותא והיא תקום לעלמא. והיינו * ההיא אבנא, דאתגזרת מן טורא די
לא בידין, פד"א * משם רועה אבן ישראל, מאן אבן דא. דא כנסת ישראל,
כמה דאת אמר * והאבן * הזאת אשר שמתי מצבה וגו'.

רה) ר' חייא אמר, מהכא * שאר ישוב שאר יעקב, אלין ברקאן אחרנין,
דאשתארו, * וכתיב, * והיה שארית יעקב י בגוים י כב בקרב עמים רבים

חלופי גרסאות

א נ"א גונוין, ב נ"א ל"ג מן תקיפין עד תקיפין, ג נ"א
מרי, ונ"א מאני קרבא ול"ג מגיחי (אה"ל), ד נ"א לבני,
ה אנחא, ו נ"א אל, ונ"א א"ל, ז נ"א לגביה, ח נ"א
דיי, ט נ"א ל"ג מן דהא עד אסתלק, י נ"א אסלק, יא נ"א
להו, יב נ"א לגביה, יג נ"א דעשו, יד נ"א דיי, טו נ"א ולהלא ונ"א ולעילא, טז נ"א הוא, יז נ"א די אתגזרת, ונ"א
אתגזרא, יח נ"א הזאת וגו', יט נ"א דכתיב, כ נ"א בגוים וגו', כא נ"א ל"ג מן בקרב עד כלהו, נ"א יעקב בקרב
עמים רבים כאריה בבהמות יער וגו' תרוס ירך וגו' וכתיב והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל (אה"ל),
נ"א אלין ברקאן אחרנין כתיב והיה שארית יעקב בגוים כלהו ולא בעשו בלחודיה כטל מאת ה'.

מסורת הזהר

א) לעיל דף פ"א צ"ו, ב) (דניאל ב'), ג) (בראשית מ"ט)
ב"א דף קפ"ב צ"א, ד) (בראשית כ"ח) נח דף צ"ז צ"ה.
ה) (ישעיה' י') ו) (מכה ה') ח"א רג:

הברכות

הסולם

מאמר

רד) כד ימטי וכר': כשאותו העת יגיע
יתעוררו אלו הברכות מכל הצדדים, על
ישראל, ויתקיים העולם על קיומו כראוי
להיות, ומאותו יום ואילך יקום מלכות הו',
דהיינו מלכות העליונה נוקבא דז"א, על כל שאר
הממלכות האחרות, כמו שביארו שכתוב
תדיק ותסף כל אלין מלכותא והיא תקום
לעלמא. והיינו אותה האבן שנחצבה מן
ההר שלא בידי אדם, האמור שם בכתוב, כמו
שאתה אומר, משם רועה אבן ישראל, מי
היא האבן הזו, היא כנסת ישראל, שהיא
נוקבא דז"א כמש"א והאבן הזאת וגו' שהיא
הנוקבא.

כנ"ל. בדומה למלך, שהיו לו כמה גדודים
גבורים, כמה שרים עושי מלחמה, היודעים
לערוך מלחמות, שהיו מוכנים נגד מלכים
גבורים לערוך עמהם מלחמה. בינתיים שמע
המלך על שורד ענק אחד. אמר, אלו שומרי
השערים ילכו שם, וילחמו עמו. אמרו לו
עבדיו, מכל הגדודים שלך אינך שולח שמה
אלא אלו. אמר המלך, נגד שורד הזה
מספיקים גם אלו, כי כל גדודי ושרי
המלחמה אדחה, שילחמו נגד המלכים
הגבורים, ליום מלחמה, שיהיו נחוצים לי,
יהיו מוכנים.

רג) אוף הכי וכר' אף יעקב כך אמר.
לנגד עשו, מספיקות לי עתה גם אלו
הברכות, שברכו אביו כשהלך לפדן אדם כנ"ל,
אבל שאר כל הברכות, אדחה אותן לאותו
העת, שיהיו נחוצים לבני לנגד כל המלכים
והשליטים שבכל העולם, שיקומו עליהם.

(דפו"י דף קמ"ז ע"א * דף קמ"ז ע"ב)

רה) ר' חייא אמר וכר': רח"א, מכאן
נשמע ששאר הברכות של יעקב נשארו לישראל
לעתיד לבא, שכתוב, שאר ישוב שאר יעקב,
אלו הן ברכות אחרות שנשארו, כנ"ל, ועליהם
נאמר

פח

תולדות

בגוים פלהו, ולא בעשו בלחודיה, א וכתוב ויהי שארית וגו', א פטל מאת יי'.
 (רו) פתח ר' ייסא ואמר א בן יכבד אב ועבד אדוניו, בן: דא עשו דלא
 תנה ב"נ בעלמא, דיוקיר ב לאבוי, כמה י דאוקיר ד עשו ה לאבוי. ויהוא
 נקירו י דאוקיר ליה יאשליט ליה ה בהאי עלמא.
 (רז) א ועבד אדוניו: דא אליעזר ט עבד יאברהם ואקמוה, ט דהא ב"נ
 דתנה אתי לתרן, בכמה עותרא, וכמה מתנן י ונבזבזין, וגמלין טעינן, דלא
 אמר לבתואל ולבן, דאיהו רחימוי דאברהם, או ב"נ אתרא, דאתי בפיוסא
 דאברהם, אלא יב עד לא ימלל י מלוי מה פתיב, ה ויאמר עבד אברהם אנכי,
 ולבתר אדני אדני, בגין דיוקיר ליה לאברהם, י ה הוא ט יקרא, ויהוא טיבו,
 אוריף ט ליה לכמה זמנין.
 (רה) קף עשו, ה הוא י יקרא דאוקיר ליה לאבוי, אוריף ליה כל הני זמנין
 דישלוט בעלמא י דא, ואינון דמעין, י אורידו לון לישראל נ בשעבודא דיליה
 עד דיתובון ישראל נ לקב"ה, בבכיה ובדמעין, דכתיב בבכיי נ יבאו וגו',
 וכדין פתיב, ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו ויהיה ליי'
 המלוכה. ברוף יי לעולם אמן ואמן.

חלופי גרמאות

מסורת הזהר

א (שם). ב (מלאכי א') וירא דף מ"ה צ"ה. ג ח"א יעקב בגוים כאריה בבהמות יער וגו' תרום ידן וגו' כטל.
 ד (ז' ח"א קג. ה) (בראשית כ"ד) וירא דף מ"ו צ"ב. ו
 ב נ"א מוסיף ליה לאבוי. ג נ"א ליג דאוקיר. ד נ"א
 לאבוי עשו. ה נ"א ליג לאבוי. ו נ"א דיקור ונ"א דאקיר. ז נ"א שליט (אה"ל). ח נ"א בהא (אה"ל). ט נ"א עבדא.
 י נ"א ליג אברהם ונ"א דאברהם. יא נ"א ונבזבזן. יב נ"א וער. יג נ"א מילוי. יד נ"א והוא. טו נ"א ליג יקרא
 והוא טובא. טז נ"א ליג ליה. יז נ"א ליג יקרא דאוקיר ליה לאבוי. יח נ"א ליג דא. יט נ"א אוריכו (אה"ל). כ נ"א
 כשיעבורא. כא נ"א לגבי קב"ה. כב נ"א יבאו ובתחנונים אובילם.

הסולם

הברכות

מאמר

וכן אחר כך אמר כמה פעמים עליו. אדוני. משום
 שכבד את אברהם בכיבוד ההוא וטוב ההוא,
 המתינו לו לכמה זמן. פירוש כי אמרו חז"ל (מס'
 סופרים פר"א ה"ט) שאליעזר עבד אברהם הוא
 עוג מלך הבשן, וע"כ אמר הקב"ה למשה אל
 תירא אותו, דהיינו שלא יעמוד לו זכותו של
 אברהם. ומה שהיה חי עד זמן ההוא, היה בזכות
 שכבד את אדוננו. וז"ש אוריך ליה לכמה זמנין.
 (רח) כף עשו ההוא וכו': בזכות הכיבוד
 הוא שכיבד את אביו המתין לו הקב"ה,
 כל אותו הזמן ששלט בעולם הזה. ואלו
 הדמעות הורידו את ישראל תחת השעבוד
 שלו, עד שישובו ישראל אל הקב"ה בבכיה
 ובדמעות שכתוב, בככי יבואו וגו'. ואז
 כתוב, ועלו מושיעים וגו'. בילא"ן.
 טליק פרשת תולדות

נאמד. שאר ישוב, שישובו לישראל וכתוב, והיה
 שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים, היינו
 בכל הגוים ולא רק בעשו לבדו, שאז יתעורר
 עליהם שאר הברכות, שכתוב, והיה שארית וגו'
 כטל מאת ה'.
 (רו) פתח ר' ייסא וכו': פתח ר"י ואמר,
 בן יכבד אב ועבד אדוניו. בן זה עשו,
 שלא היה אדם בעולם שיכבד לאביו, כמו
 שכבד עשו את אביו. וכיבוד ההוא שכבד
 אותו, השליט אותו בעולם הזה.
 (רז) ועבד אדוניו: זה אליעזר עבד אברהם.
 ובארוהו, כי אדם שבא לחרן בהרבה עשירות וכמה
 מתנות ופזרונות וגמלים טעונים, ולא אמר לבתואל
 ולבן, שהוא אוהבו של אברהם או אדם אחר שבא
 על ידי בקשתו של אברהם אלא עוד מטרם שהתחיל
 לדבר דבריו, מה כתוב, ויאמר עבד אברהם אנכי.
 (דפוי" דף קמ"ו ע"ב)

